القرآن الكريم

ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޖަޢުފަރު ފާއިޒް

ބޭފުޅުންވާ ނަސީބަކީ އަދި އެންމެ މަތިވެރި ކާމިޔާބީއަކީ، الله ﷻ ގެ ރުހިވޮޑިގަތުން ލިބިގެންވާ، ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ނިޢުމަތްތައް ލިބުމެވެ.[43]

لِلَّهِ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا فِيهِنَّۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرُۢ ﴿١٢٠﴾

﴿120﴾ އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި އެއްޗަކާއި ކަލޭގެ މުޅި މިލްކުވެރިކަން ޚާއްޞަވެގެން ވަނީ، އެއްކައުވަންތަ ކަމާލުގެދުންވަންތަ الله ﷻ އަށެވެ. އަދި، الله ﷻ އީ، ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުދުރަތުވަންތަ إِلٰهެވެ. ވުމާއެކު، އެ إِلٰهُ މިންވަރުކުރައްވާ ކަމެއް ވިޔަ ނުދިނީ، އެ ކަމަކަށް އެއްވެސް ހުރަހެއްއަޅައި މަނާކުރުވޭނެ ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ.[44]

ދަންނާށެވެ! ނަސާރާއިން ހިތާ ފަދައިން، عِيسَى ﵇ އާއި، އެ ބަރަސްތާގެ މަންމާފުޅާއި، އިލާހުންނަށް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައިވާ އެއްވެސް އެއްޗެއްގެ ބަދަލު މިލްކުވެރިކަމުގެ ބާރުބާރިން ކިޔަނުޑު ފަރަންބާ ހުކުމްވެރިކަމެއް ވިޔަސް، އެ ދަތިކަމުގޮތުގައްޔަށް ނުވެއެވެ. އަދި އެ ޝީޢާ އެހީ ކުރުމުގެ ބާރެއް ވިޔަސް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

سُورَةُ الأَنْعَامِ

سُورَةُ الْأَنْعَامُއަކީ މައްކާ ސޫރަތެކެވެ. ނަމަވެސް، މި ސޫރަތުގެ ނުވަ އާޔަތް މަދީނާގައި ބާވައިލެއްވުނެވެ. އެއީ: 20، 23، 91، 93، 114، 141، 151، 152، 153 މި ނުވަ އާޔަތެވެ.

43- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

44- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 165 (ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ފަސް) އާޔަތެވެ. އަދި 20 (ވިހި) ރުކޫޢެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ ހަވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވީ سُورَةُ الْحِجْرِ އަށް ފަހުގައެވެ. އަދި سُورَةُ الْأَنْعَامِ ގެ ނަމުން މި ސޫރަތަށް ނަންދެވުނީ، މުޝްރިކުން އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު ބުދުތަކަށް ކަތިލުމުގެ ގޮތުން، ނަޢަމް ސޫފީގެ ބާވަތްތައް ކަޑުގައިވާ، ގެރި ބަކަރި ޖަމަލުގެ ތަފާތު ބާވަތްތައް ކަތިލައި، އެ ބުދުތަކަށް، އެބައިމީހުން އެ ތަކެތި ހަދިޔާކޮށް އުޅުން ފަދަކަ، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވާތީ ކަމުން، ބައެއް މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.[45]

ދަންނާށެވެ! اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى މި ސޫރަތް ފެށްޓެވިފައި ވަނީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް ޙަމްދާ ދަންނަވުމުގެ ބާރަކަތްތެރި ޖުމްލަގައި ހިމެނޭ، "الْحَمْدُ لِلَّهِ" މި ބަސްފުޅުންނެވެ! މާނައީ: އެންމެހައި ޙަމްދާއި ޝުކުރާއި ތަޢުރީފު ހައްޤުވެގެން ވަނީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށެވެ. މި ސޫރަތަކީ، މައްކީ ސޫރަތަކަށް ވާއިރު، އިސްލާމް ދީނުގެ އުޞޫލުތަކުގެ ތެރެއިން ތައުޙީދާއި ބައްޓަ ބާރު އެއްވެސް ބުނުވެއް މި ސޫރަތުގައި ހިމެނިގެން ވެއެވެ.

އަދި ޝަރުޢީ ބަޢްޘުވުމާއި، އުލޫހިއްޔަތާއި، ވަޙީކުރުމާއި، އަދި އެ ނަބީން އަރުވައިލެއްވުން ފަދަ މަސްއަލަތަކާ ބެހޭ ބުނުއްވުންތަކާއި، އިސްލާމްދީނުގެ ދަޢުވަތަށް ހުރަސްއަޅައިގެން ރައްދުވާ މުޝްރިކުންގެ ޝުބުހާތަކަށް ޖަވާބުދެއްވުން ޙަވާލާ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރުމާ ބެހޭ އަމުރުތަކާއި ފަދަ މި ސޫރަތުގައި އަޙްކާމްތައް ހިމެނެއެވެ. އަދި ބަޔާންކުރުމުން އިސްލާމް ދީން ގެނެސްދެއްވުމާ ދޭތެރޭ މުޝްރިކުންނާއި، ޖަދަލުކުރުމާއި ޤައުމުގެ އަޚްލާޤީ ކަންތައްތަކާއި، ނަސޭހަތާއި އެކިއެކި ކަންތައްތައް މި ސޫރަތުގައި އަޙްކާމްތައް ހިމެނެއެވެ.

45- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

އެހެންއެކަމަކު، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ވަނީ، އީމާންކަމުގެ އަޞްލުތަކާއި އިސްލާމީ އަޤީދާގެ ވަހަކަތަކެވެ. އަދި ޝަރީޢަތުގެ އަޙްކާމުތަކާއި، ދީނުގެ ތަފްޞީލުން ފެއްޓި ބިންގަލަކަށް ބާރުލާ ކަންތައްތަކެއް ކަމުގެ ވަހަކައެވެ. ފުވާއެކު، الله ﷻ ގެ ރުބޫބިއްޔަތާއި، އުލޫހިއްޔަތާއި ވަޙްދާނިއްޔަތުގެ ވަހަކަތަކާއި، އަސްމާއުއްޞިފާތުން ބަޔާންވެގެން ވަނީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަކު ކަން، ނުހަނު ތަފްސީލުކޮށް މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ވެއެވެ.

އަދި، الله ﷻ ގެ ބަންދަގުން ރަސޫލުން ފޮނުއްވުނުތަކާއި، އެ ރަސޫލުންނަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވުނުކަމާއި، ހަށިތަކުން މަރުވުމަށް ފަހު އެބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރަށް ގެނައުމާ ކަމާއި، ހިސާބުބެއްލެވުމާއި، ޖަޒާދެއްވުމަށް އަދި ޢަމަލުތަކަށްވާނުން ދެއްވާ ޖަޒާ ޢިޤާބާއިގެ ނަރަކަ އަބަދީ ސުވަރުގެ ވައްދަވާނެ ކަމާއި، ނުބައި ނުލަފާ އަޙްމަޤުކަމަކުން ނުހަރަކާތުގެ ބަދުޢަމަލުތަކުގެ ކޮށްފައިވާ ކަމުގެ ތަފްސީލުވެސް މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ.[46]

އަދި މި ސޫރަތުގެ ނުވަ އާޔަތްތައް މަދީނާގައި ބާވައިލެއްވުނު ކަމުގައި ވިޔަސް، ޖުމްލަގޮތެއްގައި މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވީ، އެއްފަހަރާ ކަމުގައި ވާރިދުވެފައި ވެއެވެ. الله ﷻ އެ ދަރަޖައިގައިވާނަން ރިވާޔަތްކުރެއްވި عَبْدُ اللهِ بْن عَبَّاس ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ. "މިހާރު ރަސޫލާގެ މައްކާއަށް سُورَةُ الأَنْعَام ބާވައިލެއްވުނީ، ހަތްރީގެ ވަށައިގެން މަލާއިކަތުން އެއްވެގެންނެވެ. އަދި އެމީހުން ބިމާ ދުރުދުރު ނިވައިކުރައްވައިގެން ތިއްބެވި މަލާއިކަތުންގެ ވަރުދާނުގެ މި ސޫރަތާ އެކު ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

46– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

އަދި އެ މަލާއިކަތުން، اللهُ ﷻ ގެ ތަސްބީހާއި ތަޙްމީދުކުރަމުން ބާރުން ހަޅޭއްލަވައި، އެ إِلٰهَއަށް ހަމްދު ތަސްބީހާއި ތަކްބީރު ކިޔާ އަޑު ގަދަކަމުން، ބިން ހެލިގަތުމާ ގުގުމާއެވެ."[47]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އެއީ، اللهُ ﷻ ގެ ނަސްރުކުރުން ވާގިވެރިކަން، މި އަޔާ ކުރާން މި ގަސްތުކުރާ ހުދު ހަމަތަކު ނިމުމަކަށް ދަންނަން އެ ކަމުގައި ދެވިރުކުރުމުގެ ހުދު ތަކުރާރު ދެއްވައި މި ހަމަތު ގޮތުގައި ވާހަކަކުރައްވާ އެކަ ގޮތުގައެވެ. اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهَއަށް ކިބައިގެންނަވަނީ އަޅުންނަށާއި، ކިބައިގެންނަވަނީ އަޅުންނަށާއި އަދި އަންގަވައި ޝަރުޢީކަމުންނަން، ދުނިޔޭގައި ހުރިހާ ނިޢުމަތްތައް ދެއްވާ، ރަސްގަސްތަކުގެ إِلٰهެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅުނީމާ، އެ إِلٰهَއަށް ކިބައިގެންނަވަ އަޅުންނަން، ހަނދާންކުރަން ނުކުރަނީ އެކަވެރިކަމަށް ރަނގަޅުވަރަށް إِلٰهެވެ.

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَجَعَلَ ٱلظُّلُمَٰتِ وَٱلنُّورَ ۖ ثُمَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾

﴿1﴾ އުނގެނުމަށް ދަރުމަ ތަސްބީހާއި ތަކްބީރުކުރުމަށް ހަމްދުކަން، اللهُ ﷻ އަށެވެ. އެ إِلٰهީ، އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދުވުމުގައި ވަރަށް ތަކުރާ، އިސްލާމީ ދީނަށް ހުއްޖަތި ދެއްވި، إِلٰهެވެ. އަދި އަނދިރިކަމާއި އަލިކަން ލެއްވައި، ދެން އުޅުނު ތަކުރާރުވުމުން ކާފިރުވީ، އަނދިރިކަމާއި އަލިކަން ލެއްވި، إِلٰهެވެ.

47– فَضَائِلُ الْقُرْآنِ وَمَا أُنْزِلَ مِنَ الْقُرْآنِ بِمَكَّةَ وَمَا أُنْزِلَ بِالْمَدِينَةِ لِلْإِمَامِ أَبِي عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ بْنِ يَحْيَى بْنِ الضُّرَيْسِ الْبُجَلِي الرَّازِي

އަދި އެ ތަންތަނާއި އެ ކަންކަމުން، އެ إِلٰهُގެ ކަމަށްޙައްޤުވަންތަކަމުގެ ބޭނުންވާ
އެއްކައުވަންތަކަން އެނގި ބަޔާންވުމަށް ޓަކައި ވެސް، ކާފިރުންގެ ގޮތުގައި
އުޅުއްވާ ރަނގަޅު ވެރި رَبُّ، الله ﷻގެ މަތިވެރިކަން، އެ إِلٰهُ ބޭނުންވެރިކަމާ އެއްގޮތަށް
ސާބިތުކުރުމެވެ.[48]

ދަރުސްކޮށް! އުޅޭތަނާއި ބޮޑު އަދި އަސްމާނުގައި ވާގައި ތަނެއް ނުލިބޭނެ، الله ﷻގެ
މަތިވެރިވުންތަކާއި އެއްކައުވަންތަކަމުގެ މައްސަލަ. އަދި، އެ إِلٰهُ ޙައްޤުގައިއުޅުއްވުންތަކާއި
އުޅުއްވާއުޅުއްވުންތަކުގެ މައްސަލަ. އަދި ކާޒަށްގެ އުފެދިފައިކަމުން ހުރެ، ދުވަހުގެ އަދިކަން
އަދިސް، ދުވަހުގެ އަދިކަމުން ހުރެ، ކާޒަށްގެ އަދިއަދިކަން އަދިސް ހުރުވާ ތަކުރާރުވުމުން،
އެ ކަންކަމުން ހުރިހާސް ވެސް، الله ﷻގެ މަތިވެރިކަމާއި އެއްކައުވަންތަކަމާ
އަދި، އެ إِلٰهُ ޙައްޤުގައިއުޅުއްވުންތަކާއި އުޅުއްވާއުޅުއްވުންތަކުގެ މައްސަލައެވެ.[49]

އަދި މި ހުރިހާ ތަކެއްޗާއި މި ހުރިހާ ކަމެއް ފެނުމުން އެނގޭ ކަލަމަހުރާން
ޤުދުރަތް، އިންސާނާއި އަޅުތަކުން ބަލައިގަތުމަށް ބޭއްވޭވޭގޮތަށް ހުރިވައި،
ހަމަބަޔަކު، الله ﷻކަމެވެ. ވީމާ، اللهﷻއާ އެއްވެސް މަތިވެރިކަން އެއްގޮތުގައިވާ،
އެއްވެސް ބާޒުއަދުގައި ހުއްޓުމާއި ކަމެއް ނުހެވެ.

هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰٓ أَجَلًا ۖ وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِندَهُۥ ۖ ثُمَّ أَنتُمْ تَمْتَرُونَ ﴿٢﴾

﴿2﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! الله ﷻއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަސްލު ކުރަމަޓި ބަޔާކަމުން،
آدمُ عليه السلام މަޓިން ހައްދަވައި، އެ ނަބިއްޔާގެ ދަރިފަސްކޮޅުން އުފެއްދެވީ ބަދަލު ކަމުގައި
ތިޔަބައިމީހުން ލެއްވި إِلٰهُއެވެ.

48- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
49- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދެން އެއަށްފަހު، ތިޔަބައިމީހުންގެ މެދެއިން ކޮންމެ މީހަކަށް، އެ މީހަކު ދުނިޔޭގައި
ދިރިއުޅޭން މުއްދަތެއް ކަނޑައަޅުއްވައި މިންވަރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ދުނިޔެއާއި
ދުނިޔާގައި ވާހައި އެއްކޮށް ފަނާކުރެއްވުމަށް ފަހު، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން
އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުކުރައްވާނޭ ވަގުތެއް ވެސް، އެ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައި،
މިންވަރުކުރައްވައި، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުގައި އެ ކަން ލިޔުއްވިއެވެ. އެއީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހެވެ.
ޝައްކެއްނެތެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ތިޔަބައިމީހުން އެއްވެސް މިހާރަށް އެ ދުވަސް އަންނާނޭ
ވަގުތެއް ނޭނގޭނެއެވެ.

މި އެންމެހައި ކަންތައްތަކަށް ފަހު ވެސް، اللهُ ﷻ ގެ ކަމާލުޤުދުރަތްވަންތަކަން އިންކާރުކޮށް،
މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުކުރައްވާނޭ ކަމާމެދު ތިޔަބައިމީހުންގެ
ތެރެއިން ގިނަ މީހުން ޝައްކުކުރަމުއެވެ.[50]

وَهُوَ ٱللَّهُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَفِي ٱلْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ٣

﴿3﴾ ހޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އަދި، اللهُ ﷻ އީ، އުޑުތަކުގައި ވިޔަސް އަދި ބިމުގައި ވިޔަސް،
އެ إِلٰهައަށް އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤު ވެގެންވާ، ހަމައެކަނި إِلٰهއެވެ. އަދި ސިއްރުގައްޔާއި
ފާޅުގައި ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ކަންތައްތަކާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ހިތުގައި ފޮރުވިފައިވާ ނިޔަތް، އެ إِلٰهُ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން
ކުރާ ހެޔޮ އަމަލުތަކާއި ނުބައި އަމަލުތަކެއް، އެ إِلٰهُ ދެނެވޮޑިގެން ވާނެއެވެ.
އެހެންކަމުން، އެ ކަންކަމާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ ނުވަތަ ސަޒާ، ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަހުން،
ދެއްވައިދެއްވާނަން، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.[51]

50- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُورعَائِضِ الْقَرْنِي
51- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

وَمَا تَأۡتِيهِم مِّنۡ ءَايَةٖ مِّنۡ ءَايَٰتِ رَبِّهِمۡ إِلَّا كَانُواْ عَنۡهَا مُعۡرِضِينَ ﴿٤﴾

﴿4﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމުގެ ދައްކަވައިދިން، ނަބީކަލާއި
ރަސޫލުކަން ސާބިތުކުރައްވާ ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ހުއްޖަތުގެ މައްކަތް
ތަރުޖަމާކުރަނިވި މުޢުޖިޒާތްތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މުޢުޖިޒާތެއް، އެބައިމީހުންގެ
ވެރި رَبُّ ގެ ބަސްތަރުތަން އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް އަތުވެއްޖެ ނަމަ، އެ މުޢުޖިޒާތެއް
ދޫކޮށްލައިގެން، އެ މުޢުޖިޒާތަކަށް ފުރަގަސްދީ ބަލާނުލާ ކަމުގައި އެ ކާފިރުން ނުވާ
އެއްވެސް މުޢުޖިޒާތެއް އެބައިމީހުންގެ ގާތަކަށް އައިސްފައެއް ނުވެއެވެ.[52]

فَقَدۡ كَذَّبُواْ بِٱلۡحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمۡ فَسَوۡفَ يَأۡتِيهِمۡ أَنۢبَٰٓؤُاْ مَا كَانُواْ بِهِۦ يَسۡتَهۡزِءُونَ ﴿٥﴾

﴿5﴾ ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ގެ ބަސްތަރުތަން ގާވައިދުއްވުން ބައްޔަ
ބަސްފުޅުތަކައިގެން، ނަބީކަލާއި ރަސޫލުކަން ސާބިތުކުރައްވާ ރަސޫލާ މިސްތަކުންގެ ގާތަށް
ވަޑައިގެންނެވުމުން، އެ ކާފިރުން އެ ބަސްފުޅުތަށް ދޮގުކޮށް އިންކާރުކޮށް ފުރިހެވެ.
އަދި، الله ﷻ ދީނަށް ގޮވައިލައްވާ ރަސޫލާއާ ދެކޮޅު މިހުންނަށް
ފުރައްސާރަކޮށް މަލާމާތުކޮށް ފުރިހެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުން ފުރައްސާރަކޮށް
މަލާމާތުކޮށް ފުރި ކަންތައްތަކުގެ ހަޤީޤަތް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުންގެ
ގާތަށް ނިކަންހުރި އަންނާނެއެވެ. ދެން، الله ﷻ ބަސްތަރުތަން އެ ކަންކަމައިގެން
އެ ރަސޫލާ ވަޑައިގެންނެވި ކަންތައްތަކަށް، މުޚިން ފަސް ބައްޔަ ތަރުކަން
އެ ކާފިރުންނަށް އެނގި ދަށިންވާނެއެވެ. އަދި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެ ދަރުވަރިންނަށް،
الله ﷻ ދެއްވާ އަދާބު އެބައިމީހުންނަށް ފެންނަ ހިނދުގައެވެ.[53]

52- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

53- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ފަހެ، ނަޞޭހަތާއި ތަސައްވުރުކަން ހަޤީޤަތްކޮށްދެއްވި ތަސައްވަރަށް، ﷲ ﷻ ދެއްވި ތަޢުލީމުތަކަށް ބޮޑު
ފުރައްސާރަކޮށްކަން އެ ކާފިރުން ފުރަގަސްދިނުމަށް ދަންނަވާށެވެ! ފަހެ، އެބައިމީހުންނަށް،
އެ ފުރައްސާރަކޮށްކަމުގެ ވާ ފަރުވާކަން ބޮޑު އެއްޗެއް ކަމުގައިވާ، އެ އިލާހުގެ ކަލާމުފުޅު،
ޔަގީން ފެންނާނެ ދުވަސްވަރު މީހުންނަށެވެ.

أَلَمْ يَرَوْا۟ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّن قَرْنٍ مَّكَّنَّٰهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّن لَّكُمْ وَأَرْسَلْنَا ٱلسَّمَآءَ
عَلَيْهِم مِّدْرَارًا وَجَعَلْنَا ٱلْأَنْهَٰرَ تَجْرِى مِن تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَٰهُم بِذُنُوبِهِمْ وَأَنشَأْنَا مِنۢ بَعْدِهِمْ
قَرْنًا ءَاخَرِينَ ﴿٦﴾

(6) ފަހެ، ﷲ ﷻ އެއްކަލައުވަންތަކަމާއި ރަސޫލާ ނަބިއްޔާ ބަލައިގަތުން ވަނީ
ހަމައެކަނި، އެ އިލާހަށް ކަން ޝަރީޢަތަށް އަދި މީސްތަކުންގެ ގާތަށް، އެ އިލާހު ފޮނުއްވި
އެންމެ ފަހުގެ ރަސޫލާގެ ފުރައްސާރަކަން ދުވަސްކަން، އެ ކަންކަމަށް އިންކާރުކުރި ދުވަސްކުރި
މީހުންނަށް، އެބައިމީހުންގެ ކުރިން އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގާތަށް ވަޢުދެއްނުވެ
ފުރައްސާރަކުރި ހުރިހާ ދުވަސްކަމަށް މީހުން ހަލާކުވި ނުވި ދުވަސް ގޮތް ނުދެކިނީހެއްޔެވެ؟
އަދި އެބައިމީހުންގެ އަސްލުތަކެއް ވެސް ނުދެކިނީހެއްޔެވެ؟ އެ ކާފިރުންނެވެ! ބިންމަތީގައި
މިއަބައިމީހުންނަށް، މިމަން އިލާހު ނުދެއްވާ ގަދަފަދަކަމާއި، އާރާއިބާރާއި، ތަނަވަސްކަން،
މިއަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންނަށް، މިމަން އިލާހު ދެއްވިއެވެ.

އަދި އެބައިމީހުން ދިރިއުޅުން ތަނުގައަކަށް ނުވަތު ބޮޑެތި ވާރޭ ފެއްސެވުމާއި،
އެބައިމީހުންގެ ގަނޑުވަރުތަކާއި، އިމާރާތްތަކާއި، ބިސްތާނުގެ ދަށުން ކޯރުތަކެއް
ހިނގާހިނގައި ހުންނަ ގޮތް، މިމަން އިލާހު ގެދޮވިހަކުރައްވިއެވެ. ނަމަވެސް،
އެ ނިޢުމަތްތަކަށް އެބައިމީހުން ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ ގޯނާވެރިގެންނެވި
ފުރައްސާރަގެ ހިސާބުން ދުވަސްކަމެވެ.

ދެން އެއަށްފަހު، އެބައިމީހުން އެ ކުރަ ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން، ތިމަން إِلٰهُ
އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރައްވައި ނެތިކުރެއްވީމެވެ. ދެން އެބައިމީހުންނަށް ފަހު، ބަދަލުގައި
އިމާރާތްކޮށް ގެދޮރުއަޅައި އުޅޭން އެހެން އުންމަތްތަކެއްގެ ބަދަލު، ތިމަން إِلٰهُ
އުފެއްދެވީމެވެ.[54]

ރަސޫލާއެވެ! ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ހަލާކުވީ ނަބިއްޔާ ގޮތުގެ އަސަރުތައް
މިހާރު ވެސް ދުނިޔޭގެ ބައެއް ތަންތަނުގައި ފެންނާން އޮތެވެ. މިއާ، މިހާރުގެ
މީހުން ވެސް އެ ކަންކަމުން އިބްރަތްލިބިގަތުން ހުއްޓެވެ.

وَلَوۡ نَزَّلۡنَا عَلَيۡكَ كِتَٰبٗا فِي قِرۡطَاسٖ فَلَمَسُوهُ بِأَيۡدِيهِمۡ لَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّا سِحۡرٞ مُّبِينٞ ﴿٧﴾
﴿7﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ކަރުދާހެއްގައި ލިޔެވިފައިވާ ފޮތެއް، އިބަ ރަސޫލާގެ
މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ އުތާރާ ބާވައިލެއްވިޔަސް، ދެން، އެ މުޝްރިކުންގެ ދޮގުން
އެ ފޮތް ދެކެ، އެބައިމީހުންގެ އަތުން އެ ފޮތުގައި ބީހިއްޖެނަމަވެސް، އެ ފޮތަކަށް އެބައިމީހުން
އީމާނެއް ނުވާނެތެވެ. އަދި އެ ފޮތާމެދު އެބައިމީހުން ބުނާނީ ކަނޑައެޅިގެން،
ފާޅުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ސިޙްރެއް ކަމުގައި މެނުވީ މިއީ ފޮތް ނޫނެވެ.

ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރު ޤުރައިޝުން ބުނެއެވެ، ކަލޭ އިތުރު ރަސޫލަކަށް މަލާއިކާގެ
މުޝްރިކުން ދެންނެވިއެވެ. އޭ مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِއެވެ! މިބާ ބިޔަ ދެންނެވީ ސިޔާސަތުނާދައިރާއިން
ތިޔައިގައި ދެކެވަ އެއްޗެއް ނޫނެވެ.[55]

وَقَالُواْ لَوۡلَآ أُنزِلَ عَلَيۡهِ مَلَكٞۖ وَلَوۡ أَنزَلۡنَا مَلَكٗا لَّقُضِيَ ٱلۡأَمۡرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ ﴿٨﴾

54- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
55- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿8﴾ އަދި ބަޔާންވެ ދިޔަ ހުރިހަ ފޮތެއް، ތިމަން إِلَٰهُ ބާވައިލެއްވިއަސް، އެ މުޝްރިކުން
ބުނެ އުޅުނީ، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِއަށް، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ރަސްތަކުން ފޮނުއްވިގެންވާ
ބައްޓު ރަސޫލަކު ކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިވެވޭނެހެން، ތިމަންގެނާ ވާހަކަދައްކާވާނެ
މަލާއިކަތަކު، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِގެ އަރިހަށް އުޅެން ބާވައިނުލެއްވީ ކީއްވެގެންބާވައެވެ؟

ޝަރްކުރުންތޯ. އެބައިމީހުން އެ އެދުނު ފަދައިން، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް އުޅެން
މަލާއިކަތަކު، ތިމަން إِلَٰهُ ފޮނުއްވި ނަމަ، ހަމަ އެ ވަގުތު އެބައިމީހުންނާމެދު
ކަންތައްތައް ނިންމާނީ ގޮތުގެ ނިޔާކުރެއްވި، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ކޯފާއަރުވައި،
އެބައިމީހުން އަނބުރާ ހަލާކުކުރެއްވުން ނިމިގެން ހިނގައްޖައިސްވެ. ދުރު، އެ ބައިތުން
އަދިވެސް ވިދާ، ތައުބާވުމަށް ޖަހާ ކުރިވެސް ފުރުޞަތެއް އެބައިމީހުންނަކަށް
ނުދެއްވާނެތެވެ.[56]

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلْبِسُونَ ﴿٩﴾

﴿9﴾ އަދި ރަސޫލަކު ކަމުގައި މަލާއިކަތަކު ފޮނުއްވި ނަމަ، އެ މަލާއިކަތަކު، ތިމަން إِلَٰهُ
ލެއްވީމު، އާދަމުގެ ދަރި ފިރިހެނެއްގެ ސިފައިގައެވެ. އެއީ، އެ މަލާއިކަތަކު ދައްކާވާ
ވާހަކަފުޅުތަކުގެ އަޑު އެބައިމީހުން އަހައި، އެބައިމީހުން ފެނޭ އެ މަލާއިކަތަކާ
މުޚާޠަބުކޮށް ވާހަކަދައްކައި އުޅުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އިންސާނެއްގެ ސިފައިގައި
ހުންނަ މަލާއިކަތަކު އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ރަސޫލަކު ކަމުގައި ފޮނުއްވި ނަމަ،
އެބައިމީހުން ދޭތެރޭ ޝައްކު އުފެދި ކަންތައްތައް، އެބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلَٰهُ
އިލްތިބާސް ކުރުވައިލެއްވީމުހެވެ.

56- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާނެވެ! އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް، ތިމަން إِلَهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލާއި މަލާއިކަތުން
ކަލޭގައި ފެއްވި ނަމަ، އެ މަލާއިކަތުންގެ ރަސޫލުކަން ޤަބޫލުކުރާނަން އެބައިމީހުން ބުނިހީ،
ތިމަންފުޅު ފަދަ އިންސާނަކު ރަސޫލުކަމަށްގެން ނުފޮނުއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ އަދި
އެއްވެސް މަލާއިކަތަކު، އެ މަލާއިކަތުންގެ އަސްލު ސިފަފުޅުގައި ފޮނުވާލި އަދި
މަލާއިކަތާ ވާހަކަދެއްކުމަކީ އާދައިގެ އެއްވެސް އިންސާނަކަށް ކުޅަދާނަވާނެކަމެއް އަދި
ކުރަމުން ކަމެއް ނުކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، ނަބިއްޔާއި ރަސޫލުކަން ޤަބޫލުކުރުމަށް ބަލައި،
ތިމަން إِلَهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން އެބައިމީހުންނަށް އޮޅުން ފިލައިން،
އެ މަލާއިކަތުންގެ ރަސޫލުކަން ވެސް އެ މުޝްރިކުންނަށް އޮޅިނުގެވެ.[57]

وَلَقَدِ ٱسۡتُهۡزِئَ بِرُسُلٖ مِّن قَبۡلِكَ فَحَاقَ بِٱلَّذِينَ سَخِرُواْ مِنۡهُم مَّا كَانُواْ بِهِۦ
يَسۡتَهۡزِءُونَ ﴿١٠﴾

﴿10﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގާތަށް
ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުންނަށް ވެސް، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ވަނީ
މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަކޮށްފައެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ރަސޫލުންނަށް މަލާމާތްކޮށް
ފުރައްސާރަކުރި އެއުރެން މީހުންގެ މައްޗަށް، އެ ކަލުގެ ސަބަބުން އަންނާނޭ ކަމަށް،
އެ ރަސޫލުންގެ ދުލުގެމަތިން ވައުދުކުރެއްވުނު ކާފިރާއި ޢަޛާބު އައިސް، އެބައިމީހުން
ވަށައިލައި، އެބައިމީހުން ހަލާކުކޮށް ނިމިގެންދިޔައެވެ.[58]

ދަންނާނެވެ! ޔަޤީނު ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރައްވައި އެ ކަމަށް ހެދިފައިވާ
މަލާއިކަތު އުޅޭން ފޮނުއްވުމަށް އެދި މުޝްރިކުން ދަންނަވައި އުޅޭނެވެ.

57- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
58- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެއީ، ރަސޫލުންނަށް މަލާމާތްކުރި ފުރައްސާރަކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ.
އެ ފަދަ ކަންތައްތަކާއި، އެއްގޮތަކަށް ވެސް ކާފިރުން އަޅަން ކުރާ ކަލޭގެ ނުރުހެވެ.
ވީމާ، އެ ކަން ހަނދުމަފުޅުކުރައްވައި، އެ ކާފިރުން އެ ކުރާ ކަންތައްތަކާމެދު
ހިތާމަފުޅުނުކުރައްވާށެވެ، މި އާޔަތުގައި، ކިއީކީ ރަސޫލާއަށް އިތުރުސާބިތުވުމެވެ.

قُلْ سِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ ثُمَّ ٱنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَـٰقِبَةُ ٱلْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾

﴿11﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ!
ތިޔަބައިމީހުން ބިމުގައި ހިނގައި ދަތުރުކުރާށެވެ، ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރި
މީހުން ނިމިދިޔައީ ކިހިނެއްކަމާ ނިކަން ހެދިބަލާށެވެ! ޝައްކެއްނެތެވެ. الله ﷻ ގެ
ކާފަރާއި ޢަޛާބު އައިސް އެބައިމީހުން ވަރަށްގޮތުން، މުޝްރިކުންގެ އަނގުން ހަލާކުވ
ނިމިދިޔައީ ކިހިނެއްކަން ކޮން ގޮތަކަށްކަން ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ.
ވީމާ، އެބައިމީހުންނަށް ވެގެންދިޔަ ގޮތާމެދު، ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް،
އެބައިމީހުންގެ މައްސަލަ އައީ ފަދަ ކާފަރާއި ޢަޛާބު ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްސަލަ ވެސް
އަތުވެދާނެ ކަމާމެދު ބިރުވެތިވާށެވެ![59]

قُلْ لِّمَن مَّا فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ قُل لِّلَّهِ ۚ كَتَبَ عَلَىٰ نَفْسِهِ ٱلرَّحْمَةَ ۚ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ
يَوْمِ ٱلْقِيَـٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾

﴿12﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނާ ސުވާލުކުރައްވާށެވެ!
އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެތަނުގައި ވާހައި ތަކެއްޗަކީ ކާކުގެ މިލްކުގައިވާން ވަނީ
ކާކަށްހެއްޔެވެ؟ އަދި އެ ތަންތަނުގެ ބެލެނި ވެރިއަކީ ވެސް ކާކުހެއްޔެވެ؟ އަދި
މި ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުދެއްވުމަށް، ތިބާ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ!

59- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި ތަކެއްޗަކާއި ކަމެއް މިލްކުވެގެން ވަނީ،
ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށެވެ. އަދި އެ ތަންތާނގެ ޙަޤީޤީ ވެރިއަކީ، الله ﷻ އެވެ.
އަދި މި ކަންކަމަކީ، ތިޔަބައިމީހުން ވެސް ދަންނަ އަދި އެ ކަންކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން
އިޤްރާރުވާ ކަންކަމެވެ. ވީމާ، ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާށެވެ!
އަދި، الله ﷻ ވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަމިއްލަ ޒާތުމައްޗަށް އޯގާވަންތަކަމާއި ރަޙްމަތްވަންތަކަން
ވާޖިބުކުރައްވައި، ކަށަވަރުކުރައްވައި، ލިޔުއްވައިފައެވެ. އަދި އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް
އޯގާވަންތަވެވޮޑިގަތުމަކީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަމިއްލަ ޒާތުމައްޗަށް، އެ إِلٰهُ ލާޒިމުކުރައްވައިފައިވާ
ކަމަކަށްވާތީވެ، އަޅުތަކުންނަށް ޢުޤޫބާތްދެއްވުމުގައި، އެ إِلٰهُ އަވަސްނުވެވޮޑިގަންނަވައެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަހުން، އެ إِلٰهُ ހަޟްރަތަށް ތިޔަބައިމީހުން
އެއްކުރައްވައި، އެއްތަނަކަށް ޖަމާކުރައްވާނޭ ކަން ޔަޤީނެވެ. އަދި އެ ދުވަސް
އަންނާނޭ ކަމާމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތެވެ. އެއީ، ޙިސާބުބައްލަވައި، އެ މީހުން ކުރި
ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ ދެއްވުމަށެވެ. އަދި، الله ﷻ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް
ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކޮށް، ގެއްލުމާއި ހަލާކުގެތެރެއަށް އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ
ނަފްސުތައް، ވައްޓައިލި މީހުންނާމެދު ދަންނާށެވެ! ދެން، އެބައިމީހުން، الله ﷻ އަށް
އީމާންވެ، އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތައް، ގެއްލުމާއި ހަލާކުން ސަލާމަތްވުމަށް
ނުކުރާނެތެވެ.[60]

وَلَهُۥ مَا سَكَنَ فِي ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِۚ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ ١٣

﴿13﴾ އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި އެއްޗަކާއި ކަމެއް މިލްކުވެގެން ވަނީ
ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށެވެ.

60- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުތަކުގައި ހިމެނޭ ތަކެއްޗާއި، ދުވާލުގެ ވަގުތުތަކުގައި ހިމެނޭ ތަކެއްޗާއި،
އެއްވެސް ޙަރަކާތެއް ނެތި ހިމޭނުވެފައިވާ ތަކެއްޗާއި، ޙަރަކާތްތެރިވާ ތަކެއްޗާއި، ފެންނަ
ތަކެއްޗާއި، ނުފެންނަ ތަކެއްޗާއި، މި އެންމެހައި ތަކެތި ވެސް މިލްކުވެގެން ވަނީ،
الله ﷻ އަށެވެ. ކައުނުގައި ވާހައި ތަކެއްޗަކީ، އެ إِلٰهُ އުފެއްދެވި ތަކެއްޗެވެ. މަޚްލޫޤާތުން
އުފެއްދެވީ، އެ إِلٰهُ ގެ ތަދުބީރުފުޅުތައް ހިންގަވައި، އެ إِلٰهَ އަށް އަޅުކަންކުރުން ވާޖިބުވެއެވެ.
އިންސީންނާއި ޖިންނީން ވެސް އުފެއްދެވީ، އެ إِلٰهَ އަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. ކައުނުގައިވާ
ހުރިހައި ބައިތަކާއި ތަކެއްޗެއްގެ ވެސް، އެ إِلٰهُ ގެ ބާރުފުޅުގެ ދަށުގައެވެ.

އަދި ކައުނުގެ ހުރިހައި ކަމެއްގެ ތަދުބީރުކުރައްވައި ހިންގަވަނީ، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވާ
ގޮތަކަށެވެ. الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރަކުން ދައްކާ ހުރިހައި ވާހަކަތައް، ޙުކުމް
އައްސަވައިވޮޑިގެންވާ އަދި އެބައިމީހުންނާ ހުރިހައި ކަމަކާއި، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި
ބަރަކާތްތަކާއި، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ސިއްރުތައް، ދޮގެން ދަންނަވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ.61

قُلْ أَغَيْرَ ٱللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ ۗ قُلْ إِنِّيٓ
أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ ۖ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾

(14) އޭ ރަސޫލާއެވެ! الله ﷻ އާ އެކީގައިން ޖަރާތްތަކެއް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރާ އުޅޭ
މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާގެ އެކުވެރި އަރިހޮރި
މަދަދުގާރު ކަމުގައި، ތިމަން ރަސޫލާ އިޚްތިޔާރުކުރާނަމުތޯ، އިސްވެދިޔަ މިސާލަކާ
ނުލައި އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވި، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ إِلٰهُ އުފެއްދެވި މަޚްލޫޤުންގެ
ތެރެއިން މަޚްލޫޤެއް ހަދާނަމުތޯ؟

61- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެ އިލާހީ، އުޑުތަކާއި ބިމާ އަދި އެ ދެތަނުގައި ވާހައި އެއްޗެއް ހެއްދެވި އިލާހެވެ. އަދި އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަށް ކާންދެއްވައި، ރިޒުޤުދެއްވަނީ، އެ އިލާހެވެ. އެއްވެސް މީހަކު، އެ އިލާހަށް ކާނާ އަދި ބޯނެއް ނުދެއްވަތެވެ. އަދި އެއްވެސް ޚަލްޤުތަކުން ޙާޖަ ބިޔާޒުކަން، އެ އިލާހު ބޭނުންފުޅުވުމެއް ނުވެއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާ މުޝްރިކުންނަށް ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާއަށް އަމުރުކުރެއްވިގެން ވަނީ، މި އުންމަތުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، ﷲ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި ދީނުން ކިޔަމަންތެރިވާ އެންމެ ފުރަތަމަ މީހާ، ތިމަން ރަސޫލާ ކަމުގައި ވުމަށެވެ. އަދި ތިމަން ރަސޫލާއަށް އަމުރުކުރެއްވިގެން ވަނީ، އެއްވެސް ބައެއްގައި، ﷲ ﷻ އާ އެހެން ކަލާނގެއަކު ބައިވެރިކުރާ ޝިރުކުކުރާ މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ނުވުމަށެވެ.[62]

قُلْ إِنِّيٓ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

﴿15﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ﷲ ﷻ އާ އެހެނިހެން ކަލާނގުތައް ބައިވެރިކުރާ ޝިރުކުކުރާކަން، އެ އިލާހު އުފެއްދެވި މަންޒިލުން، އެ އިލާހާ އެއްވަރުކުރާ އޯގާ ޝިރުކުކުރާނަމަ، ދެން ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާގެ ވެރި އިލާހަށް ތިމަން ރަސޫލާ އުރެދި، އެ އިލާހުގެ އަމުރުފުޅާ ޚިލާފުވެ، އެ އިލާހު އުފެއްދެވި މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކު، އެ އިލާހާ އެއްވަރުކުރާ ޝިރުކުކުރާކަމުގައި ނަމަ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ބިރުވެރި ބޮޑު ޢަޛާބު ދުވަހުން، ތިމަން ރަސޫލާއަށް، އެ އިލާހު ދެއްވައިފާނެ ބިރުވެރިކަމާއި ތިމަން ރަސޫލާ ބިރުގަންނަވައިގަންނަވާހިތް ކަމަށްވެ ކަމުގައެވެ.[63]

مَّن يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُۥۚ وَذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٦﴾

62- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

63- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿16﴾ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ގަދަފަދަ ޢަޛާބު، އެ މީހެއްގެ ކިބައިން، ﷲ ﷻ
ދުރުކުރައްވައިފި މީހާ ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، އެ މީހަކަށް، އެ إِلٰهُ
ރަޙްމަތްފުޅުލައްވައިފިއެވެ. ޝައްކެއްނެތްކަމެވެ. ފަހުގެ ބާރުގަދަވެގެންނުހި ނަސީބުވެރިވުމަކީ،
އަދި ބަޔަކީ ކާމިޔާބީއަކީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ﷲ ﷻ ގެ ރަޙްމަތްފުޅުން ލިބި،
ނަރަކައިގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވެ މިންޖުވުމެވެ.[64]

وَإِن يَمۡسَسۡكَ ٱللَّهُ بِضُرّٖ فَلَا كَاشِفَ لَهُۥٓ إِلَّا هُوَۖ وَإِن يَمۡسَسۡكَ بِخَيۡرٖ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ﴿١٧﴾

﴿17﴾ އޭ އާދަމުގެ ދަރިކާއެވެ! އަދި، ﷲ ﷻ ގެ ބަލިމަޑުކަމުން، ތިބާއަށް އެއްވެސް
ދަތިކަމެއް، ބަލިމަޑުކަމެއް އަދި ބޭނުންނުވާ ވިޔަސް ކުރިމަތިކުރައްވައިފި ނަމަ،
އޭނާ ނެއްޓެވުމަށް ކަމެއް، ތިބާގެ ކިބައިން ދުރުކުރައްވާނޭ ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް،
އެ إِلٰهُ މެނުވީ ނުވެއެވެ.

އަދި އެ إِلٰهُ ގެ ފަޟްލުވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން، ދުންޔަވީކަމެއް، ފުރިހަމަ ބިލާބަރަކާތް
އަދި އެ ނޫން އެހެން ހެޔޮ ގޮތެއް ވިޔަސް ތިބާއަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވިކުރައްވައިފި ނަމަ،
އެ ހެޔޮ ކަމެއް ތިބާ މައްޗަށްވާނެ، އެ إِلٰهُ ނިއްޔަތާ ދެކެވޭ އެ ކަމެއް މަނާކުރެވޭނޭ
ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ، ﷲ ﷻ އީ، ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް،
ކުޅަދުންވަންތަ إِلٰهُއެވެ.[65]

وَهُوَ ٱلۡقَاهِرُ فَوۡقَ عِبَادِهِۦۚ وَهُوَ ٱلۡحَكِيمُ ٱلۡخَبِيرُ ﴿١٨﴾

64- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
65- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿18﴾ އަދި، اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهު ކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމަކަށް ކުޑަވެސް ހުރަހެއް އަޅައި،
އެ ކަމެއް ވިޔަނުދީ މަނާކުރެވޭނޭ ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވާ، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންގެ
މައްޗަށް، ގަދަވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން ވާނީ،
އެ إِلٰهއަށް ކިޔަމަންތެރިވެއެވެ، އެ إِلٰهގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
އަދި މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައިވާ [illegible] [illegible] ވެސް، އެ إِلٰهގެ [illegible]
[illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. اللهُ ﷻ ވޮޑިގެންވަނީ،
[illegible] މަތި، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަށްވުރެ [illegible]. އަދި، اللهُ ﷻ އީ،
ޚަލްޤުކުރެއްވުމާއި، ތަޤްދީރުކުރެއްވުމާއި، ޝަރީޢަތްކުރެއްވުމުގައި ޙިކުމަތްތެރިވަންތަ،
ކައުނުގައި ހިނގާ އެއްވެސް ކަމެއް، އެ إِلٰهއަށް ސިއްރުވެ ވަންހަނާވެގެންނުވާ އަދި
ހުރިހައި ކަމެއްގެ ޚަބަރު، މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ.[66]

قُلۡ أَيُّ شَيۡءٍ أَكۡبَرُ شَهَٰدَةٗۖ قُلِ ٱللَّهُۖ شَهِيدُۢ بَيۡنِي وَبَيۡنَكُمۡۚ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانُ لِأُنذِرَكُم بِهِۦ
وَمَنۢ بَلَغَۚ أَئِنَّكُمۡ لَتَشۡهَدُونَ أَنَّ مَعَ ٱللَّهِ ءَالِهَةً أُخۡرَىٰۚ قُل لَّآ أَشۡهَدُۚ قُلۡ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ وَإِنَّنِي
بَرِيٓءٞ مِّمَّا تُشۡرِكُونَ ١٩

﴿19﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިޔަ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރާ މުޝްރިކުންނަށް، ތިޔަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާގެ ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަމުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދޭން
އެންމެ ބޮޑު އަދި އެންމެ އިތުބާރުހުރި ހެކިވެރިޔަކީ ކާކުހެއްވެ؟ މި ސުވާލުގެ
ޖަވާބުގައި، އެ މުޝްރިކުންނަށް، ތިޔަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާގެ ނަބީކަމާއި
ރަސޫލުކަމުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް، ތިމަން ރަސޫލާއާއި ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެމެދު،
اللهُ ﷻ ހެކިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.

66- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، އެ إِلٰهُގެ ބަރަސްވެރިކަމުން، އެ ކަންކަމާއިގެން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް، ތިމަން ރަސޫލާ ވަޙީގެންނެވި ކަންތައްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހުށަހަޅުވުން، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ދައްކާ ވާހަކަތަކާއި، އެ ކަންތައްތަކަކީ ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަކުރާ އިންކާރު ވެސް، އެ إِلٰهُ ޗޯގަން ދަންނަވާދޭން ވެއެވެ. އަދި ވަޙީގެ ފަރިޝްތާއިން، ތިމަން ރަސޫލާއަށް މި ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން ރަސޫލާ މި ޤުރްއާން އިއްވަވައިދެއްވުމުން، މި ޤުރްއާން ޢަރަބީކަން، ތިމަން ރަސޫލާ ރިސާލަތުގެ ޚަބަރު ސުވާލިޔާ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކައްކަރް އަތުވެރިކޮށް އެއްވެސް ބުރާޤާގެ، ހަމަ މި ޤުރްއާނުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިންޒާރުދެއްވުމަށެވެ.

އަދި ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް އަންނަންނާއި މިސްކީނުންގެ ތެރެއިން، އެ މިހާރާ ހަމައަށް، މި ޤުރްއާން އަހުރަން ފަހަ، މި ޤުރްއާން ޢާންމުވާ، ތިމަން ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ޚަބަރު ފަހަރާ ތިމަން ރަސޫލާ ޢާންމުވާނެ، ބާރަފަށް، މި ޤުރްއާނުގެ ޙުއްޖަތު ވެސް ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެންމެހައި ވާހަކަ ހަމަ ތިޔަބައިމީހުން ހަމަ ތިޔަބައިމީހުން އިންޒާރުކުރެއްވީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ކަލާނގެ ވާއިރު، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އާއި އެކު އެހެން އިލާހުންތަކެއް ވާކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ބުނެ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އާ އެ ވާކަމަށް ހެކިވޭތޯ، އެ ވާހަކައަކީ އަޅުގަނޑުމެން ޝަރީޢަތުން އަދި އެ ކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ހެކިދެނީހެއްޔެވެ؟

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އާއި އެކު އެހެން އިލާހުންތަކެއް ވާކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ބުނެ، އެ ކަމަށް ހެކިދިން ކަމުގައި ވިއަސް، ތިމަން ރަސޫލާ އެ ގޮތަށް ވިދާޅުވެ، އެ ކަމަކަށް ހެކިވެވަޑައި ނުގަންނަވާނެވެ. އަދި، އިބަ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އީ، އެއްކައުވަންތަ إِلٰهُއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާ މި ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަކުރާ ޝިރުކުގެ
ސަނަމުތަކުންނާއި، އެ ކަލާނގެތައް، ﷲ ﷻ އާ އެއްކޮށް ކުރާ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ކަލާނގެތަކަށް
އަޅުކަންކޮށް އުޅޭ ކަލާނގެތަކުން ވެސް ބަރީއަވެގެންނެވެ.[67]

ٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَٰهُمُ ٱلْكِتَٰبَ يَعْرِفُونَهُۥ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَآءَهُمُ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

﴿20﴾ ތިމަން إِلٰهُ، އެ ބައިބަޔަކަށް ތައުރާތާއި ދޫކުރެއްވިން އަދި އިންޖީލު ދޫކުރެއްވި
ނަޞާރާއިންނަށް، އެބައިމީހުންގެ އުމަން ދަރިންނައި އެ ނޫން މީހުންގެ ދަރިން
ވަކިކޮށް އެނގޭ ފަދައިން، ނަބިއްޔާގެ ރަސޫލުކަމުގެ ސިފަފުޅުތަކާއި ރަސޫލާގެ، ﷲ ﷻ ގެ
ރަސޫލުކަމުގެ ދަލީލުތަކާ ބަޔާންވެފައިވާ ރަސޫލުކަމާއި އެބައިމީހުންގެ ފޮތްތަކުގައި ބަޔާންވެގެން
އެނގޭތީއެވެ. އެއީ، އެ ދެބައިމީހުންގެ އަތުގައިވާ ފޮތްތަކުގައި، އެ ރަސޫލާގެ ސިފަފުޅުތަކާއި
ނަތީޖާ ސާބިތުކޮށް ދީފައިވާ ގޮތުގައެވެ. މި ކަންތައްތަކަށް މީހުން ހުރިހާ އެކަކު ފަހަރު،
ރަސޫލާއަށް ނަބިއްޔާއަށް ތަބާވެސް އެބައިމީހުންގެ ހަމަނުޖެހުމެއް އެތެރެކޮށްފައެވެ.
ފަހެ، ނަބިއްޔާގެ ރަސޫލުކަމަށް ޝަރީޢަތުގެ ދަލީލުތަކުން ގެއްލިގެން ގިނަޖެހުމާއި ކެރިގަތީ،
އިންކާރުކުރިއީ، ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތައް ގެއްލުވައިލި ހަލާކުގެ މެދުގައި
ވައްޓައިލި މީހުންނަށްވުރެ ދެން ގެއްލުނު މީހުންނެވެ! ފަހެ، އެބައިމީހުން އީމާނެއް ނުވާނެތެވެ.[68]

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِـَٔايَٰتِهِۦٓ ۗ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٢١﴾

﴿21﴾ ﷲ ﷻ އާމެދު އަމިއްލައަށް ހަދައިގެން ބުނެ ދޮގު އުފައްދައި، އެ إِلٰهُ އަށް
ބައިވެރިންތަކެއް ވާކަމަށް ބުނި މީހަކަށްވުރެން ވަކިން ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކީ ކާކު
ހެއްޔެވެ؟

67- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
68- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ސުވާލުކުރެއްވޭނެއެވެ. އެ އިލާހަށް ދަރިކަލަކު ވާ ކަމުގައި ބުނި ދޮގުތަކުންނާއި، ނަބާތާއިންނާއި،

އެ އިލާހަށް ދަރިދަރިކަލުންވެސް ވާ ކަމުގައި ބުނި މުޝްރިކުންނަށްވުރެން ވަރަށް ބޮޑު

އަނިޔާވެރިންނަކީ ކޮން ކުދިބައެއްތޯއެވެ! ނުވަތަ، اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލަކީ މުޢުޖިޒާތްތަކުގެ

ގޮތުން ތެދުވެއްޖެ، ރަސޫލުން ގެންނެވި ދީނާއި ބެހޭގޮތުގެ ތެދުކަމުގެ ދަލީލަށް ހެކިދެނިވި

ބުރުހާނުތަކާއި، ބާރުއަރުވާކަމާއި، މުޢުޖިޒާތްތަކާ ދޮގުކުރި މީހަކަށްވުރެން ވަރަށް ބޮޑު

އަނިޔާވެރިއަކީ ކޮން ކުދިބައެއްތޯއެވެ؟

ސުވާލުކުރެއްވޭނެއެވެ. اللهُ ﷻ އަށް ދޮގު ބަދަލުން ތެދުކުރާ މީހުންނަށްވުރެން ވަރަށް

ބޮޑު އަނިޔާވެރި ބައެއް ނުވާ ކަން ކަށަވަރުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުވެސް، اللهُ ﷻ،

އަށް ދޮގު އަނިޔާވެރިން، ކާމިޔާބު ނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ ނަޖާތް ދެއްވާނެތޯވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުވެސް،

އަނިޔާވެރިންނަކީ، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ކާމިޔާބުވާ ހެދި ނަޖާތްލިބޭނޭ ބަޔަކު

ވެސް ނޫނެވެ. އެހެނީ، އެބައިމީހުންނަކީ، اللهُ ﷻ އަށް ދޮގު ބަދަލުން ތެދުކުރައި ޝިރުކުގެ

އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި މީހުންނެވެ.[69]

وَيَوۡمَ نَحۡشُرُهُمۡ جَمِيعٗا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشۡرَكُوٓاْ أَيۡنَ شُرَكَآؤُكُمُ ٱلَّذِينَ كُنتُمۡ تَزۡعُمُونَ ﴿٢٢﴾

﴿22﴾ اللهُ ﷻ ގެ އާޚިރަތުގައި ތެދުވެގެ މުޝްރިކުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ދެކެވިދާނެ ހިނ

ކަމެވެ! އެ ދުވަހުން، އެންމެހައި މުޝްރިކުން އެއްކުރައްވައި، އެ އެންމެން މިމަން އިލާހު

އެއްކަލަކަށް ޝަރީކުކަމުގާ ހަދިމެވެ! ދެން، މިމަން އިލާހާ އެހެނިހެން ޝަރީކުކަމުގެ ބައިވެރިއަށް

ޝަރީކުކުރަ މީހުންނާ ސުވާލުކުރައްވާހުދިމެވެ. އެ ބުނެދަކަލި، މިމަން އިލާހަށްވާ

ބައިވެރިންނެކޭ ކަމުގައި ހިތާނ، ތިޔަބައިމީހުން ޝަރީކުކުރާ އެމީހުން ބުނެދެއް، މިއަދު

ކޮބައިހެއްތޯވެ؟

69– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެ ބުދުތަކަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވާނޭ ކަމަށް ބުނުން،
ދުނިޔޭގައި އެ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކޮށް ދޫކޮށް ތިބީ، މިމަން ﷲ އާ އެ ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް
ތިޔަބައިމީހުން ހުރި ބުދުތަކަށް މިހާރު ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ އެ ޝަރީކުން ކިޔައި
ކޮންތަނަކަށްހެއްޔެވެ؟ ދުނިޔޭގައި އުޅުނީމު ތިޔަބައިމީހުން ބުނުއްވި ތިބީ ކަލާނގެއި
ވެސް ނަމަ، މިހެން إِلٰهُ ކިޔައި، ތިޔަބައިމީހުން އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރުމުން
ޝަރީކުންތައް މިހާރު ނިކަން ގެންނަބަލާށެވެ![70]

ثُمَّ لَمْ تَكُن فِتْنَتُهُمْ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ وَٱللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٣﴾

﴿23﴾ ދެން، އެ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރި، އެ މުޝްރިކުން، މިހެން إِلٰهً ބައިވެރިވާ
ޝަރީކުން ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ބުނި އުޅުން އިލާހުންތައް މިހާރު ކޮބައިހެއްޔެވެ؟
މި ހަދައިން މުޝްރިކުންނާ ސުވާލުކުރެއްވުމުން، އެ ދުވަހުން އެބައިމީހުން
ދަންނަވާނެތެވެ. މިމަންމެންގެ ވެރި رَبُّ ގަންދީ ދަންނަވަމެވެ. އިބަ اللهُ އާއްވެސް
އެއްޗެއް ބައިވެރިކޮށް، ޝިރުކުކުރި ބަޔަކު ކަމުގައި މިމަންމެން ނުވަމެވެ. މި ދަދައިން
ބުނި ދޮގު ހުވާކޮށް ޝިރުކުކުރިކަމަށް އިންކާރުކުރުން ނޫން އެހެން އެއްވެސް ޖަވާބެއް
އެ މުޝްރިކުންނަކަށް ނުވާނެއެވެ.[71]

ٱنظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ ۚ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾

﴿24﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ މުޝްރިކުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގެ
މައްޗަށް އެބައިމީހުން ދޮގުހެދި ކޮންފަދައަކުން ކަން، އިބަ ރަސޫލާ ނިކަން
ދެކެވަޑައިގެންނަބައްލަވާށެވެ!

70- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

71- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وَزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެބައިމީހުންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވާނޭ ކަމަށް ހިތާނު، އެ ތަކެތްތަކަށް އެބައިމީހުން އަޅުކަންކުރި އުޅުނު ހުރިހާ އިލާހުންތަކެއް، ދުވަހަކު ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ނުފެނުނަ ގޮތަށް އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން ގެއްލިގެން ދިޔައީއެވެ.[72]

وَمِنۡهُم مَّن يَسۡتَمِعُ إِلَيۡكَۖ وَجَعَلۡنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ أَكِنَّةً أَن يَفۡقَهُوهُ وَفِيٓ ءَاذَانِهِمۡ وَقۡرٗاۚ وَإِن يَرَوۡاْ
كُلَّ ءَايَةٖ لَّا يُؤۡمِنُواْ بِهَاۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوكَ يُجَٰدِلُونَكَ يَقُولُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّآ
أَسَٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ٢٥

﴿25﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ ޤުރުއާން ކިޔަވައިދެއްވާއިރު އަޑު، ކަންލައި އަހާ ބައެއް، މުޝްރިކުންގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ. ނަމަވެސް، އެ ޤުރުއާނާމެދު ވިސްނުމަކުން ހުރަސްއަޅާ ފަރުދާތަކެއް، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކުގެ މަތީގައި، މާތް الله ލައްވާފައެވެ. އަދި ފައިދާ ކުރަނިވި އިވުމަކުން އެ ޤުރުއާނުގެ އަޑު ނުއިވޭފަދަ ބީރުކަމެއް، އެބައިމީހުންގެ ކަންފަތްތަކުގައި ލައްވައި، އެބައިމީހުންގެ ކަންފަތްތަކުގައި، މާތް الله ވަސީ ލީ އަދުއްވައިލައްވެ. އެއީ، އެބައިމީހުންގެ ހަވާނަފްސުގެ އެދުންތަކާ މަތީވެ، ބައްޔަކަށް އިންކާރުކުރުން ދެކޮޅުހަދައި އެބައިމީހުން އުޅުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. މިހާ، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކުގެ ބުރައަކަން، ހީރީ ޤުރުއާނުން ނުފެނެއެވެ.

އަދި އިބަ ރަސޫލާގެ ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަމުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދޭނެ ދަލީލުތަކާއި، ހުއްޖަތްތަކާއި، މުޢުޖިޒާތްތަކެއް އެބައިމީހުންނަށް ކިތަންމެ ގިނައިން ފެންނަކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ކަންތައްތައް ތެދުކަން އެބައިމީހުން އީމާންނުވާނެއެވެ. އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް އައިސް، އެ ޤުރުއާނާ ބެހޭ ގޮތުން ޖަދަލުކުރަން، އެ ޤުރުއާނަށް ދޮގުހަދަމުން އެބައިމީހުން ބުނާނެއެވެ.

72– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ތިމަންމެންނަން މި އަޅުއްވާ ފުރުއާނަށާއި އެވާތަ ރަސޫލާގެ މިޒާން ދަތްކަމި އޮޅުން،
އެއްވެސް ޙަޤީޤަތެއް ނެތް ފުރާނަ ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ.73

وَهُمۡ يَنۡهَوۡنَ عَنۡهُ وَيَنۡـَٔوۡنَ عَنۡهُۖ وَإِن يُهۡلِكُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ ٢٦

﴿26﴾ އަދި ނަބިއްޔާކަމާއި ރަސޫލުކަން ހެކިވާ ރަސޫލާ، ފުރުއާން ދިރާސާކުރުމާއި ދުރުވާ
އުޅުމާއި، އެ ރަސޫލާއަށް އީމާންވުމަށް، އެ ރަސޫލާގެ ތަބާވުން، މީސްތަކުންނަށް އެ މުޝްރިކުން
މަނާކުރެތެވެ. އަދި އެ ފުރުއާނާއި ދުރުވެ އުޅުމުންނާއި، އެ ރަސޫލާގެ ތަބާވުމުން އެބައިމީހުން
އަމިއްލައަށް ދުރުވެ އެއްކިބާވެގަނެ، ހިތަދައި ހުރި ކަމަކާއި ދީ ދުނިޔޭގެ ބޭއްޔަވެރިކަމުން
އެބައިމީހުން އަމިއްލައަށް ވަކިވެ ދުރުވެގަންނަތެވެ. އަދި އެ ގޮތަށް ކަންތައްތައް ކުރުމުން،
އެ ގެއްލުން ދޭނީ އަދި ހަލާކުގެ ތެރެއަށް އެ ވައްޓާލަނީ ހަމަ އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ
ނަފްސުތަކަށް ކަން އެބައިމީހުންނަކަށް އެއްގޮތަކަށް ވެސް ނޭނގެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން
އެ ކުރާ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން، الله ﷻ ގެ ކޯފާއާއި ޢަޛާބު އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް
ޙައްޤުވާ ކަން، އެބައިމީހުންނަށް އިޙްސާސެއް ވެސް ނުކުރެވެއެވެ.74

وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذۡ وُقِفُواْ عَلَى ٱلنَّارِ فَقَالُواْ يَٰلَيۡتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ
ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٢٧

﴿27﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ނަރަކައިގެ އަރިމަތީގައި އެ މުޝްރިކުން
ހުއްޓުވި، ނަރަކައިގެ ކުރިމަތީގައި ބައިތިއްބާ ވަގުތު، އެ ތަނުގައިވާ ޢަޛާބުތަކުގެ
ހިތިހަރުކަމާއި، ކަސްތޮޅުވެރިކަމާއި، އެ ތަން ފެނުމުން ވެސް ބިރުން ބޮޑުވުމުގެ ބޮޑުކަން
އެބައިމީހުންގެ ޙާލަތު ފެނުމުން، އެބައިމީހުން ބުނާނީ ކަލޭގެފާނަށް ފެނިލައްވާނެއެވެ. އެބައިމީހުން
ދިޔަހޭ ބާވަ، ހިތަ ރަސޫލާއަށް ފުރުއާނިގެން ނުވަތެވެ.

73– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
74– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެ ވަގުތު އެބައިމީހުން ބުނާނެތެވެ. އޭ ސަވަރަކާދެވެ! މިމަންމެން ދުނިޔެއަށް އަނބުރައި ރައްދުކުރެއްވޭނީ ނަމަ ކޮންފަދަހެއްޔެވެ! އަދި މިމަންމެން ދުނިޔެއަށް އަނބުރައި ރައްދުކުރެއްވިއްޖެ ނަމަ، މިމަންމެންގެ ވެރި إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތައް މިމަންމެން ދޮގެއް ނުކުރާނަމެވެ. އަދި އެ އާޔަތްތަކަށް އީމާންވެ އެ އާޔަތްތަކުގައިވާ ގޮތަށް ޢަމަލުކުރާ މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން މިމަންމެން ވާނޭ ކަމު ކަށަވަރުކަމާއެވެ.

ރަސޫލާއެވެ! ޤިޔާމަތް ގާއިމުވުމުން، ހިސާބުގެ ވަގުތަކަށް ނަގައިފައި ހުއްޓުވައި، އެ ކާފިރުންނަށް ކުރާނީ ކޮން ގޮތެއްތޯ؟ އެހެނީ، އެ ހިނދު އެބައިމީހުންނަށް އެނގޭނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، اللهُ ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ބަލާ ނުދަންނަވައި، ނިކަމެތިކަމާ އެކު އެ ނުރަކާއިގައި ދުރުވުމިބާށެވެ![75]

بَلْ بَدَا لَهُم مَّا كَانُوا۟ يُخْفُونَ مِن قَبْلُ ۖ وَلَوْ رُدُّوا۟ لَعَادُوا۟ لِمَا نُهُوا۟ عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَٰذِبُونَ ﴿٢٨﴾

﴿28﴾ ހިސާބުދިޔަ އާޚިރުގައި ބާރަށްވުރެއަ ވާހަކަތަކުގައި އެ މުޝްރިކުންނި ތެދުވެރިންނެއް ނޫނެވެ. އަދި ހަމައެކަ! ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، އެބައިމީހުން ސިއްރުކޮށް ވަންހަނާކޮށް އުޅުނު ކަންތައްތައް އެބައިމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި ފާޅުވެ، ނަބީކަލާގެ ރަސޫލުކަން ހަމަނުކުރެއްވި ރަސޫލާ، اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލުންނާ އެ ކަންކަމާއިގެން ވަޙީގައި ކަންތައްތަކުގެ ތެދުކަމާއި، އެ ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ތެދުކަން އެބައިމީހުންނަށް ފާޅުވެ ފެންނާނެތެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެ އެދުނު ފަދައިން، އެބައިމީހުން ދުނިޔެއަށް އަނބުރައި ފޮނުއްވި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެބައިމީހުން އެނބުރިދާނީ، އެބައިމީހުންނަށް ނަހީކުރެއްވުނު ކަންތައްތައް ކަމުގައިވާ އުޅުދުވާ ކާފިރުކަމުގެ ތެރެއަށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުންނަކީ ޝަކްކެއްނެތި ދޮގުވެރިންނެވެ.

75- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާނެވެ! ޤިޔާމަތް ދުވަހު މުޝްރިކުން ދަންނަވާނެތެވެ. ތިމަންމެން ދުނިޔެއަށް
އަނބުރައި ރައްދުކުރެއްވިޔަސް ނަމަ، ތިމަންމެންގެ ވެރި إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކަށް
އީމާންވެ، އެ އާޔަތްތަކުގައިވާ ގޮތަށް ޢަމަލުކުރާ މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން ތިމަންމެން
ވާނަމެވެ. އަދި، الله ﷻ އާ އެހެން ފަރާތްތަކެއް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރާ ބަޔަކު
ކަމުގައި، ތިމަންމެން ނުވާނަމެވެ. މި ފަރިޔާދުން ބުނާ ހުވާ ވެސް ކުރާނެތެވެ. ނަމަވެސް،
އެބައިމީހުން އެ ކުރީ ދޮގު ހުވާ ކަމުގެ މައްޗަށް، އެބައިމީހުންގެ ގުނަވަންތަކަށް ހެކިދޭ
ހިނދު، އެބައިމީހުން ސިއްރުކުރި ކަންތައްތައް އެބައިމީހުންނަށް ފާޅުވެ ހާމަވާނެތެވެ.
އެހެންކަމުން، الله ﷻ ގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކޮށް އިންކާރުކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ
ދޮކޮޅުވެރިވި މީހުންގެ ތޮރޯގައި އެބައިމީހުން ވާނެތެވެ.[76]

وَقَالُوٓاْ إِنۡ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا ٱلدُّنۡيَا وَمَا نَحۡنُ بِمَبۡعُوثِينَ ٢٩

﴿29﴾ އަދި އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންނުވާ އަދި ހަށިގަނޑުތަކުން މަރުވެ، ފަނާވެ،
ނެތިދިއުމަށް ފަހު، އަލުން ދިރުއްވާނޭ ކަމަށް އިންކާރުކުރާ މުޝްރިކުން ބުނީ އެވެ.
ތިމަންމެން މަރުވުމަށް ފަހު، އަލުން ދިރުއްވުމެއް ނުވެއެވެ. އަދި ހިސާބުބެއްލުމާއި ފަދަ
ބަހަނާ ކަމުގައި ވެސް ތިމަންމެން ނުވެއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅުން ދިރިއުޅުން ފިޔަވައި
އެހެން ދިރިއުޅުމެއް ތިމަންމެންނަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި ތިމަންމެންނަކީ، ފަހަރެއްގައި ވެސް
އަލުން ދިރިގެން މަޙްޝަރަށް ގެންދެވޭ ބަޔަކު ނޫނެވެ.[77]

وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذۡ وُقِفُواْ عَلَىٰ رَبِّهِمۡۚ قَالَ أَلَيۡسَ هَٰذَا بِٱلۡحَقِّۚ قَالُواْ بَلَىٰ وَرَبِّنَاۚ قَالَ فَذُوقُواْ ٱلۡعَذَابَ
بِمَا كُنتُمۡ تَكۡفُرُونَ ٣٠

76- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
77- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

﴿30﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުކުރައްވާނޭ
ކަމަށް އިންކާރުކުރި މީހުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ހަޟްރަތަށް
ހާޟިރުކުރެއްވި، އެބައިމީހުންނާ ސުވާލުކުރައްވާ ވަގުތު އެބައިމީހުންނަށް ތިބޭނޭ
ބިރުވެރިކަމާއި، އެބައިމީހުން ތިބޭނޭހާލު، އިބަ ރަސޫލާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނަމައެވެ.
އެ ވަގުތު، الله ﷻ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވެއްވާނެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
މިއަދު ފެންނަ ކަންތައްތަކީ ތެދު ބަޔާނެއް ކަމުގައި ނުވޭހެއްޔެވެ؟ ދުނިޔޭގައި، ޙައްޤު
ދުވަހެއް ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުފެނުނުހެއްޔެވެ؟ މަޙްޝަރުކުރައްވައި،
ހިސާބުބެއްލެވުމާއި، ޖަޒާދެއްވުމަކީ ޙައްޤު ތެދު ކަންތައްތަކެއް ނޫންހެއްޔެވެ؟

އެ ސުވާލަށް ޖަވާބުގައި އެބައިމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އަޅަމެންގެ ވެރި رَبُّ ގަންދީ
ދަންނަވަމެވެ. ނޫނެކެވެ! އެއީ، މުޅިން ވެސް ޙައްޤު ތެދެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
އަޅަމެންނަށް މި ފެންނަނީ ތެދު ބަޔާނެވެ. ދެން، الله ﷻ އެބައިމީހުންނަށް
ވިދާޅުވެއްވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ޢަޛާބުގެ ރަހަ
ތިޔަބައިމީހުން މިއަދު ލިބިގަންނާށެވެ! ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، ތިމަން اللهُ ގެ
އެއްކައުވަންތަކަން އިންކާރުކުރުން، އާޚިރަތް ދުވަސް ދޮގުކުރުން، ނަބިއްޔާއި ރަސޫލުކަން
ހިމެނުނު ބަޔާ ޤުރުއާން ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރުން ކާފިރުވުމުގެ
ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭ ޢަޛާބުގެ ރަހަ، މިއަދު ތިޔަބައިމީހުން
ލިބިގަންނާށެވެ![78]

قَدْ خَسِرَ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِلِقَآءِ ٱللَّهِ ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَتْهُمُ ٱلسَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا۟ يَٰحَسْرَتَنَا عَلَىٰ
مَا فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ ۚ أَلَا سَآءَ مَا يَزِرُونَ ﴿٣١﴾

78- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿31﴾ އެންމެހާ ހަލާކުވުމަކަށް މަރުވެ ނިމިދިއުމަށް ދާން، އެބައިމީހުން އެއްގޮތް އަލުން
ދިރުއްވައި މަރުސަތުކުރުއްވުމަކީ ވާނޭ ކަމެއް ނޫންކަމުގައިދެކި، އެ ކަމަށް އިންކާރުކޮށް
އެ ދޮގުކުރުން، ﷲ ﷻ އާ ބައްދަލުވާން ޖެހުމަކީ މުސްތަޙީލު ކަމެއް ކަމުގައި ބުނި އެމީހުން
ގެއްލުން، ގެއްލި ހަލާކުވެއްޖެ ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަސް ޢަޒާބާއި
ބައްދަލު ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވަނީހެން، ކުއްލިއަކަށް އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް އެ ދުވަސް
އައިސް، އެ ތަނުގައި އެބައިމީހުން ދެރަވުމުން ޖެހި ނިކަމެ ގެއްލުން އެބައިމީހުން
ބުނާނެއެވެ.

އޭ ސަލާމަތެވެ! ޤިޔާމަތް ދުވަހާއި މިހަންގޮސް ކުރަ އިހުމާލުގެ ސަބަބުން
މިހަންގޮސްނައްޓާލި ހިތާމައެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! އަދި މިހަންގޮސްނައްޓާލި ވާނާއި،
ގޯސްކުރުމާއި، ހަލާކުއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި، މިހަންގޮސް ކުރަ ހިތިހައި ކަމެއް ބޭކާރުވާ
ގޮތުގައި ދިޔައީއެވެ. އެ ހިނދު، އެބައިމީހުން ބިރުން ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުން ކުރަ ފާފަތައް
އެބައިމީހުންގެ ބުރިކަރިތަކުގެ މައްޗަށް އަރުވައި އެ ފާފަތައް އުފުލައިގެންނެވެ. ފަހެ،
އެބައިމީހުން އެ އުފުލާ ފާފަތަކުގެ ނުބައިކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! އަދި އެ އުފުލާ
ބުރަތަކުގެ ނުބައިކަމާއެވެ![79]

وَمَا ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَآ إِلَّا لَعِبٞ وَلَهۡوٞۖ وَلَلدَّارُ ٱلۡأٓخِرَةُ خَيۡرٞ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ﴿٣٢﴾

﴿32﴾ އަދި ދާނިރަތުގެ މަޢީން ހަނދާންނެތްވެއްޖައި، ވިރަބައިމީހުން ވިޔަ ފުނބާ
ކުޅިވަރުވެގެއި، މަޖާއި، ޖީނދެތިކަމުން ފުރިގެންވާ ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމަކީ، ކުޅިވަރެއް
ކަމެއް ކަމުގައި ފެނުމި ނުވެއެވެ.

79- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، اللهُ ﷻ އަށް ހުރިހެއްޖެ ނަމަ، އެ إِلٰهُ ދެއްވައިފާނޭ އަޅުކަމާއެކު ބިރުވެތިވެ،
އެ إِلٰهަށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރައްވާ ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރައްވާ ގޮތަށް،
ނަހީކުރައްވާ ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ތަޤުވާވެރިވާ މީހުންނަށް އާޚިރަތުގެ ގެދޮރު
މާ ހެޔޮކަން ބޮޑުވެއެވެ. އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ފަހެ، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައިހުރި ކުޅިވަރު
ޖެހުންތެރިކަމާމެދު ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް ބަލައިނުލަނީ ކީއްވެތޯ؟ އަދި
ފަނާވެދަނިވި ދުނިޔޭގެ މަތީ ދިރިއުޅުން، އަބަދަށް ދެމިހުންނަނިވި ނިޢުމަތްތަކުގެ
މައްޗަށް، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އިސްކަންދެނީ ކީއްވެގެންތޯ؟[80]

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُۥ لَيَحْزُنُكَ ٱلَّذِى يَقُولُونَ ۖ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾

﴿33﴾ އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު ޤުރްއާނާއި، އިބަ ރަސޫލާއަށް
ދެއްވުނު ރަސޫލުކަމާ ބެހޭ ގޮތުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުން، ޖަދަލުގައި،
އިބަ ރަސޫލާއަށް މަކަރާތްކުރުމުގެ ގޮތުން އެ ދައްކައި އުޅޭ ދޮގު ވާހަކަތަކުގެ ސަބަބުން،
އިބަ ރަސޫލާގެ ހިތްޕުދުވެދާތީވެ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ޔަޤީނުކަމާއިގަންނަވާ ކަން،
ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُ ދަންނަވާނޭމެވެ.

ވީމާ، އެބައިމީހުން އެ ހަދާ ދޮގުތަކާއި އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ކަންތައްތަކާމެދު
ހިތާމަފުދުންކުރައްވައި އެ ކަންތަކަށް ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އެހެނީ، އިބަ ރަސޫލާގެ
ތެދުވެރިކަމާއި އަމާނާތްތެރިކަން އެބައިމީހުން ހިތުގެ އަޑިން ޤަބޫލުކުރެއެވެ. އެހެންކަމުން،
އެ އަނިޔާވެރިންނަކީ އެ ދޮގުކުރާފަރާތް، اللهُ ﷻ ގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކުރެއެވެ.

80- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެބައިމީހުން އެ ދޮގުކުރަނީ، އިބަ ރަސޫލާގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދެނިވި ދަލީލުތަކާއި، ހުއްޖަތްތަކާއި، މުޢުޖިޒާތްތަކެވެ. އަދި، އިބަ ރަސޫލާ އެ ކަންކަމައިގެން ވަޑައިގެންނެވި އިލާހީ ރިސާލަތުގައިވާ އިސްލާމީ ދަޢުވަތަށެވެ.[81]

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا۟ عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا۟ وَأُوذُوا۟ حَتَّىٰٓ أَتَىٰهُمْ نَصْرُنَا ۚ وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَٰتِ ٱللَّهِ ۚ وَلَقَدْ جَآءَكَ مِن نَّبَإِى۟ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾

﴿34﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރިން ވަޑައިގެންނެވި ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ ގިނަ ބަޔަކު ވެސް ވަނީ، އެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގޮތަށް، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ދޮގުކޮށް ކާފިރުވެގަތެވެ. ނަމަވެސް، އެ ރަސޫލުންނަށް ނަސްރުދެއްވައިގެންނެވުމަށް ދަނދަން، الله ﷻ ގެ ނަސްރަށް ގޮވައިލުއްވުން މަތީ، ނުހަނު ކެތްތެރިކަމާ އެކު، އެ ރަސޫލުން ދެމިހިއްޓެވިއެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރެވުނުކަމުގެ މައްޗަށް ނުހަނު ކެތްތެރިވެވަޑައިގެން ތިއްބެވުމާ އެކު، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ކުރެއްވި ޖިހާދުތަކުގައި، ގިނަގުނަ އުނދަގޫލާއި، ދަތިތަކާއި، ތަކުލީފުތަކެއް، އެ ރަސޫލުން ވެސް އުފުއްލަވައިފައެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. ރަސޫލުންނަށް ނަސްރުދެއްވައި މަދަދުދެއްވުމަށް، الله ﷻ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ގޮތާއި ވަގުތަށް ބަދަލެއް ގެނެވޭނެ ހަމަ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ނަބީކަލާއި ރަސޫލާއާ ހަވާލުކުރެއްވި ރަސޫލުކަން ތަބްލީޣުކުރުމުގައި ބާރުވެރިވި ދީނުގެ މައްޗަށް، އެ ރަސޫލާއަށް ނަސްރުދެއްވި ކަމަށް، الله ﷻ ޚަބަރުދެއްވައިފައިވާ ވަޙީތަކުގައި، ފުރިހަމަކުރެވިފައި ވަޙީގައި ކަން ކަށަވަރެވެ.

81- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރީގެ ރަސޫލުންނަށް ނަސްރުދެއްވައި، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ދޮގުކުރިން، އެ ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރި މީހުންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ވަނީ ކާމިޔާބާއި ބަދަލު ދެއްވައިފީމެވެ. އަދި އެ ރަސޫލުންނަށް ދިނުމަށްވަޢުދުވެވަޑައިގެން ނަސްރާއި ކާމިޔާބީގެ ހަބަރުތަކުގެ ދޮގުކުރިން ބަދަލެއް ގެނެވޭނެ ވަނީ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ދިނުމަށްވަޢުދުވެވަޑައިގެންފައެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. އިސްވެދިޔަ ރަސޫލުންގެ ހަބަރުގައި، އިބަ ރަސޫލާއަށްވާ ފުރިހަމަ ދަރުސް ނަމޫނާތަކެއް ވެއެވެ.82

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، الله ﷻ ގެ ރަސޫލާ مُحَمَّدُ ﷺ އަށް ތަސައްލީދެއްވުމުގެ ގޮތުން، އެ إِلٰهُ ބަޔާންކޮށްދެއްވި ވަޢުދުގެ ބަސްފުޅުތަކެވެ. އަދި އެ ރަސޫލާގެ ހިތްޖެހުން ހަމަޖެހުން ގެނެސްދެއްވުމަށް ޓަކައި، ބަޔާންކޮށްދެއްވި ވަޢުދުގެ ބަސްފުޅުތަކެއް ވެސް މެއެވެ.

وَإِن كَانَ كَبُرَ عَلَيۡكَ إِعۡرَاضُهُمۡ فَإِنِ ٱسۡتَطَعۡتَ أَن تَبۡتَغِيَ نَفَقٗا فِي ٱلۡأَرۡضِ أَوۡ سُلَّمٗا فِي ٱلسَّمَآءِ فَتَأۡتِيَهُم بِـَٔايَةٖۚ وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ لَجَمَعَهُمۡ عَلَى ٱلۡهُدَىٰۚ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡجَٰهِلِينَ ٣٥

﴿35﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، الله ﷻ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަމަށް، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ދަޢުވަތުދެއްވައި، އެބައިމީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ މިއަރ ދެއްވާ ދަޢުވަތު ދޮގުކޮށް، އެބައިމީހުން އަނބުރާ ފުރަގަސްދިނުމުން، އެ ކަމަކީ، އިބަ ރަސޫލާއަށް ބޮޑުވެއްޖެ ކަމެއްކަމުގައިވާ ކަމަށްވާނަމަ. އެހެން ކަމުގައި ވެސް ނަމަ، އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަމުގެ ތެދުކަން އެބައިމީހުންނަށް ސާބިތުކޮށްދެއްވުމަށް ޓަކައި، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްކެވި މުޢުޖިޒާތްތަކަށް ހުރިހާ ބަޔަކު ވެސް ތަބާވާނެ މުޢުޖިޒާތްތަކަކާއި ހުރިތަކެއް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ގެނެސް ދެއްވާނަން ނުވާނެ އެ ކަން ކުރައްވާށެވެ!

82- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ކަންކުރެއްވުމަށް ބަލައި ބިމުގެ އަޑިއަށް ވަޑައިގަންނަވާނޭ ބިންގަނޑުގައި ނުވަތަ އުޑަށް އަރައިވަޑައިގަންނަވާނޭ ސިޑިއެއް ހެއްދެވުމުގެ ކުޅަދާނަކަން، ތިބާ ރަސޫލާއަށް ލިބިވަޑައިގެންފައި ވެސް ނަމަ، އެ ކަން ވެސް، ތިބާ ރަސޫލާ ކުރައްވާށެވެ! ސަބަބުކަމުންނެވެ. އެހީން އެއްވެސް ކަމަކާ، ތިބާ ރަސޫލާ ކުރެއްވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި، الله ﷻ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، އެބައިމީހުން އެންމެންނަށް ހިދާޔަތުގެ ދެއްކަވައި، އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުކުރުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤުދެއްވައި، އެބައިމީހުން އެންމެން ވެސް މުއުމިނުންގެ ޖަމާޢަތުގައި ޖަމާކުރެއްވީސް. އެހެންނަމަވެސް، އެ ޙިކުމަތް، އެ إِلٰهُ އެދިވަޑައިގަންނަވަމެވެ. ސަބަބުކަމުންނެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް، އެ إِلٰهُ އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ ހަމަވެރި ޙިކުމަތްކަން ބަލާއެވެ. އެ ޙިކުމަތް މާގަދަ ދަނެވަޑައިގެން ވެސް، އެ إِلٰهُއެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! މި ކަންކަން މިހެން ހުރީ އެހެން، މި ކަންކަން ނުދަންނަ ޖާހިލުންގެ ތެރެއިން، ތިބާ ރަސޫލާ ވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ! ވީމާ، އެބައިމީހުން އީމާންކަމަށް ނުއަރާތީ ދެރަވެ ހިތާމަކުރެއްވުން ދޫކޮށްލައްވައި، الله ﷻ ގެ ޙުކުމުގެ އަމުރަށް ރާޟީވެ، ތިބާ ރަސޫލާ ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ![83]

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ ٱلَّذِينَ يَسْمَعُونَ ۘ وَٱلْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

﴿36﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާ ގެނައި ދަޢުވަތު ޤަބޫލުކުރާނީ، ތިބާ ރަސޫލާ ގެންނެވި ހިދާޔަތަށް އިވޭނެ، ތިބާ ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅު އަޑުއަހާ އިޖާބަދޭ، ތިބާ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާ އެއްޗެހީގެ އަޑު ކަންފަތައި އަހާ ވިސްނައި ފުރިހަމަ އަޑު ދީ މީހުންނެވެ.

83- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ހިތްތަކަށް ޙަޤީޤީ ދިރުން ލިބެނީ އިސްލާމް ދީނުގެ ނޫރު ހިތްތަކަށް

ވަންނުމުންނެވެ. ނަމަވެސް، ކާފިރުންގެ ހަނިމަކާގައި ޝުޢޫރުނަހިނގި ކަމުގައި ވިޔަސް،

އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް މަރުވެފައި ވުމުގެ ސަބަބުން، ތިބާ ރަސޫލާގެ ގޮވައިލެއްވުމަށް

އެބައިމީހުން އިޖާބައެއް ނުދެއެވެ. އަދި ހިތްތައް މަރުވެފައިވާ ކާފިރުމީހުންގެ

ހިތްތަކާއި އެ ނޫން ޖިސްމުގެ ހަށިތައް ވެސް މަރުވެ ހުސްވެ ޤަބުރުތަކުން ތިރީ، ﷲ ﷻ

އެ އެންމެން އަލުން ދިރުއްވައި، އެބައިމީހުން އަނބުރާ ޤިޔާމަތް ދުވަހު، އެ إِلٰهُ ގެ

ހަޟްރަތަށް ރުޖޫޢަ ކުރުވައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި، އެބައިމީހުންގެ ޢަމަލުތަކުގެ

ހިސާބުބަލައްވައި އެ ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ ދެއްވާނެއެވެ.[84]

وَقَالُواْ لَوۡلَا نُزِّلَ عَلَيۡهِ ءَايَةٞ مِّن رَّبِّهِۦۚ قُلۡ إِنَّ ٱللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰٓ أَن يُنَزِّلَ ءَايَةٗ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَهُمۡ لَا

يَعۡلَمُونَ ﴿٣٧﴾

﴿37﴾ އަދި މުޝްރިކުންގެ ކިބައިގައިހުރި ބޮޑާކަމާއި، ދެކޮޅުވެރިކަމާއި، ގޮތް ދޫނުކުރުމުގެ

ބޮޑުކަމުން އެބައިމީހުން ބުނީއެވެ. “مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ގެ ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަމުގެ

ތެދުކަމުގެ ދަލީލަކަށް ހެކިދޭނެ ކޮން މުޢުޖިޒާތެއް، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ގެ

ވެރި رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުން ބާވައިނުލެއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ”؟ އޭ ރަސޫލާއެވެ!

ތިބާ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! އެބައިމީހުން އެ އެދޭ ފަދަ

މުޢުޖިޒާތެއް ބާވައިލެއްވުމަށް ވެސް، ﷲ ﷻ ކުޅަދުންވަންތަކަން ކަށަވަރެވެ.

އެހެންނަމަވެސް، ﷲ ﷻ ގެ ޙިކުމަތާއި ނިޒާމަކާ ގޮތުގެ މަތިން މެނުވީ، އެ ފަދަ

މުޢުޖިޒާތް، އެ إِلٰهُ ނުބާވައިލައްވާނެ ކަން، އެބައިމީހުންގެ ގިނަ ބަޔަކު

ނުދަނެއެވެ.

وَمَا مِن دَآبَّةٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا طَٰٓئِرٖ يَطِيرُ بِجَنَاحَيۡهِ إِلَّآ أُمَمٌ أَمۡثَالُكُمۚ مَّا فَرَّطۡنَا فِي ٱلۡكِتَٰبِ
مِن شَيۡءٖۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمۡ يُحۡشَرُونَ ٣٨

﴿38﴾ ފުރާނަ ހުރެގެން، ބިންމަތީގައި އުޅޭ ދިރޭ ކޮންމެ އެއްޗެއް ވެސް، އަދި ވަޔާގެތެރޭގައި ދެ ފިޔަތިން އުދުހޭ ކޮންމެ ދޫންޏެއް ވެސް، އެ ހުރިހައި ތަކެއްޗަކީ، ތިޔަބައިމީހުން ފަދަ އުންމަތްތަކެއް ކަމުގައްޔާއި ޖަމާޢަތްތަކެއް ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ.

އަދި އެ އެއްޗަކާމެދު، [illegible] اللهُ [illegible] ގޮތަކީ، އެ އެއްޗެއްގެ ކަންތައްތައް ހިނގާނޭ ގޮތް، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި ލިޔުއްވައިފައި މެނުވީ، އެއްވެސް އެއްޗެއް، [illegible] اللهُ ދޫނުކުރައްވައެވެ. ދެން، އެ ހުރިހައި ތަކެއްޗަކާއި އެ ހުރިހައި ބަޔަކުވެސް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެއްކުރައްވައި [illegible]، އެބައިމީހުންނާއި އެ ބަޔަކީގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތަށް ކަން ކަށަވަރެވެ. ދެން، އެ ދުވަހުން، [illegible] ދުނިޔޭގައި ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ހިސާބުބައްލަވައި، ކޮންމެ މީހަކަށް އެ މީހަކު ކުރި [illegible] ޖަޒާ ނުވަތަ ސަވާބު، އެ اللهُ ދެއްވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.[85]

ދަންނާށެވެ! ހުރިހައި އިންސާނުންނަކީ ވެސް އެއް އުންމަތެކެވެ. ހުރިހައި ޖިންނިންނަކީ ވެސް އެއް އުންމަތެކެވެ. ހަމައެހެންމެ ދޫނި ހުރިހައި ޖަނަވާރުންނަކީ ވެސް އެއް ޖަމާޢަތެކެވެ. ހުރިހައި [illegible] ވެސް އެއް ޖަމާޢަތެކެވެ. ހުރިހައި ވައްތަރުތަކަކީ ވެސް އެއް ޖަމާޢަތެކެވެ. އަދި، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި އެ އެއްޗެއް ހިމެނުމުގައި ސާބިތުކުރައްވައިފައި ނުވާ ހަމަ އެއްޗެއް ވެސް ނުވެއެވެ.

85- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ކަން މިހެން ހުރިއިރު، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންގެ ކަންތައްތައް ބަލަހައްޓަވައި، އެ ހުރިހައި ތަކެއްޗަކަށް ރިޒުގުދެއްވަނީ، اللهُ ﷻ ކަމުގައި ވާއިރު، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކުރުން ހައްޤުވާނީ ކޮންގޮތަކުންނެއްތޯ؟ ޝަރީކެއްނެތެވެ. اللهُ ﷻ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކުރުން ހައްޤުވެގެނެއް ނުވެއެވެ.

وَٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا صُمّٞ وَبُكۡمٞ فِي ٱلظُّلُمَٰتِۗ مَن يَشَإِ ٱللَّهُ يُضۡلِلۡهُ وَمَن يَشَأۡ يَجۡعَلۡهُ عَلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ﴿٣٩﴾

﴿39﴾ އަދި، اللهُ ﷻ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނަށް ދެއްވުނު އާޔަތްތަކާއި ޙުއްޖަތްތައް ދޮގުކޮށް ކާފިރުވި މީހުންނަކީ، ބީރު އަދި އަނގަބަނދުގައި ބީރުވެފައިވާ ބަޔަކުއެވެ. އެއުރެންނަކީ، ޤަބޫލުކުރަނިވި ގޮތަކަށް އަޑު، އެބައިމީހުން ނުއަހާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ބަސް ބުނުމުގައި ގޮނގު ބަޔަކުއެވެ. އެއުރެންނަކީ، ޙައްޤު ބަހެއް އެބައިމީހުން ނުބުނާނެއެވެ.

އަދި އެބައިމީހުން ވަނީ، ކާފިރުކަމުގެ އަނދިރިތަކުގެ ތެރޭގައި ދުވަނުދުވާ ތަނެއް އަދި މަގުފުރެދިގެން ގޮތެއް ވިއަސް ނޫނީ ހިދާޔަތަކަށް މަގުދެކެއެވެ. ވީމާއެކު، ސިފަތުގެ އެބައިމީހުން ހިދާޔަތް ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި މީހަކު މަގުފުރައްދަވަން، اللهُ ﷻ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ، އެ إِلٰهُ އެ މީހަކު މަގުފުރައްދަވައެވެ. އަދި މީހަކަށް ތެދުމަގުގެ ދައްކަވަން، اللهُ ﷻ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ އެ މީހަކަށް، އެ إِلٰهُ ތެދުމަގުގެ ދައްކަވައި، އެ މަގުގައި އެ މީހަކު ހިފަހައްޓަވައެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގަވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ ޙިކުމަތާއި ޢަދުލުވެރިކަމާ ގޮތުގެ މަތީންނެވެ.86

86- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

قُلۡ أَرَءَيۡتَكُمۡ إِنۡ أَتَىٰكُمۡ عَذَابُ ٱللَّهِ أَوۡ أَتَتۡكُمُ ٱلسَّاعَةُ أَغَيۡرَ ٱللَّهِ تَدۡعُونَ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ﴿٤٠﴾

﴿40﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ކަލޭ، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކަކީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފައިދާއާއި ގެއްލުންދޭ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަލާއި، الله ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވާން ތަކެތި ކަމުގައި ބުނެ، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ދައްކާ ވާހަކަތަކުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ތެދުވެރިން ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، ތިމަން ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ!

الله ﷻ ގެ ޢަޛާބާއި ބަލާބު އައިސް، ދުނިޔެމަތީގައި ތިޔަބައިމީހުން [illegible] ނަމަ، الله ﷻ ގެ ޢަޛާބާއި ބަލާބު ދުރުކޮށްދެއްވުމަށް އެދި ތިޔަބައިމީހުން ދުޢާކޮށް ދަންނަވާނީ، الله ﷻ ފިޔަވައި ދެން އެހެން ކޮން ފަރާތަކަށްހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އަންނާނެކަމަށް [illegible] [illegible] ޤިޔާމަތް ދުވަސް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަތުވެއްޖެ ނަމަ، އެ ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް އެދި ތިޔަބައިމީހުން ދުޢާކޮށް ދަންނަވާނީ، الله ﷻ ފިޔަވައި ދެން އެހެން ކޮން ފަރާތަކަށްހެއްޔެވެ؟[87]

بَلۡ إِيَّاهُ تَدۡعُونَ فَيَكۡشِفُ مَا تَدۡعُونَ إِلَيۡهِ إِن شَآءَ وَتَنسَوۡنَ مَا تُشۡرِكُونَ ﴿٤١﴾

﴿41﴾ އަދި [illegible]! އިސްވެދިޔަ އާޔަތުގައި ބަޔާންވެދިޔަ ފަދަ ކަމެއް ދިމާވެއްޖެ ނަމަ، އެ ކަންތައްތަކުން [illegible] ސަލާމަތްކޮށްދެއްވުމަށް އެދި، ތިޔަބައިމީހުން ދުޢާކޮށް، ދަންނަވާނީ އެކަނި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި اللهއަށެވެ. އޭރުން އެއްވެސް ޝަރީކަކަށް ނުދެވެ.

87– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ނޫން، އެ ކަމަކުން މިންޖުކޮށްދެއްވައި ސަލާމަތްކޮށްދެއްވުމަށް އެދި ދުޢާކޮށް، އެ إِلٰهއަށް
ތިޔަބައިމީހުން ދެންނެވުމުން، އެ إِلٰهُ އިޖާބަކުރައްވައިފި ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ކިބައިން އެ ކަމެއް ދުރުކޮށްދެއްވައި އެ ކަމަކުން ތިޔަބައިމީހުން މިންޖުކޮށްދެއްވާނެއެވެ.
އެހިނދު ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻއާއި، ކަލާނގެ ކަމުގައި މަގުބޫލުކުރި ހުރިހާ إِلٰهއެވެ.
އަދި، اللهُ ﷻގެ ކަލާނގެ ޙަޤީޤަތް އަރިސް، ދުނިޔެމަތީގައި ތިޔަބައިމީހުން ވަސީލަތެއްގޮތުގައި
ނަމަވެ ބޭނުންކުރާ ބާޠިލު ނަމަވެ ދީނީފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިލާފައި
ނަމަ، އޭގެ ކުރިން ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރި އެއްވެސް ބުދުތަކާއި ޝަރީކުންނަކީ
މެދުން ހަނދާނެއްނުވި، އެ ތަކެއްޗަކަށް ގޮވުން ތިޔަބައިމީހުން ދޫކޮށްލާނެއެވެ.[88]

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَآ إِلَىٰٓ أُمَمٖ مِّن قَبۡلِكَ فَأَخَذۡنَٰهُم بِٱلۡبَأۡسَآءِ وَٱلضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمۡ يَتَضَرَّعُونَ ٤٢

﴿42﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ިބަ ރަސޫލާގެ ކުރީގައި އުޅުނު އުންމަތްތަކުގެ
މީހުންގެ ގާތަށް ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ރަސޫލުން ފޮނުއްވީމެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުންގެ
އުންމަތްތަކުގެ މީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُގެ އަމުރުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށް ގޮވައިލެއްވުމަށެވެ.

ނަމަވެސް، އެ އުންމަތްތަކުގެ ގިނަ މީހުން، އެ ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރިއެވެ.
ދެން، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުންގެ މުދަލާއި މަދުކަމުގައިވެ،
ދިރިއުޅުމުގެ ދަތިކަމާއި، ޒުވާބަކަމާއި، ނުބައިބަލިކަމާއި، ބިރުވެރިކަން އެބައިމީހުންނަށް
ޖެއްސެވީމެވެ. އަދި، އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ގެނެސްދެއްވީމުން، އެބައިމީހުން ދުޢާކޮށް،
މުޖުހޫދުވެ، ތިމަން إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުގައި ކިޔަމަންތެރިވެ، އިނާބަތްތެރިކަމާ އެކު
ހަމައެކަނި، ތިމަން إِلٰهއަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ.

88- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

فَلَوۡلَآ إِذۡ جَآءَهُم بَأۡسُنَا تَضَرَّعُواْ وَلَٰكِن قَسَتۡ قُلُوبُهُمۡ وَزَيَّنَ لَهُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ مَا كَانُواْ
يَعۡمَلُونَ ﴿٤٣﴾

﴿43﴾ ފަހެ، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން ގެންނަވި ރިސާލަތު ދޮގުކުރި އުންމަތްތަކުގެ
މީހުންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި ޢަޛާބު އައުމުން، އެބައިމީހުން އީމާންވެ،
ކިޔަމަންތެރިވެ، މަޑުމޮޅިވެ، އެ ޢަޛާބު ދުރުކޮށްދެއްވުމަށް އެދުނު ނަމަ، ތިމަން إِلٰهُ
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ރަޙްމަތްލައްވާނެ ކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ބައިމީހުން
ހަރުކަށިވެގެން ވެސް އެބައިމީހުންގެ ހަރުކަށިކަމާއި، ހިތްގަދަކަން މަތީ އެބައިމީހުން
ދެމިހުރިއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އަމަލުކުރަމުން ގެންދިޔަ ގޮތް ޝައިޠާނާ ރީތިކޮށް ދެއްކިއެވެ،
އެ ކަންކަން ޝައިޠާނާ އެބައިމީހުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނެވެ. ފަހެއެވެ، ޝައިޠާނާގެ
ބަހަށް ކިއްލި، ކުފުރާއި ފާފަތަކުގައި ދެމިހުރުމަށް ދެއްކި ބާރުދީ ކަމުގައި
އެބައިމީހުން ހިފެހެއްޓިއެވެ.[89]

فَلَمَّا نَسُواْ مَا ذُكِّرُواْ بِهِۦ فَتَحۡنَا عَلَيۡهِمۡ أَبۡوَٰبَ كُلِّ شَيۡءٍ حَتَّىٰٓ إِذَا فَرِحُواْ بِمَآ أُوتُوٓاْ
أَخَذۡنَٰهُم بَغۡتَةٗ فَإِذَا هُم مُّبۡلِسُونَ ﴿٤٤﴾

﴿44﴾ ދެންފަހެ، الله ﷻ އަށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންވުމަށް
ގޮވައިލެއްވުމުން، އެބައިމީހުން އެ ކަންކަން ހަނދާން ނައްތައިލައި އެ ކަންކަމުން ދުރުން
އަނބުރައިލި ހިނދު، ތަނަވަސްކަން ދެއްވައި، ފުރިހަމަ ސިއްޙަތާއި ދުނިޔޭގެ ނިޢުމަތްތައް ދެއްވައި،
ތިމާގެކަމާއި ތަނަވަސްކަމާއި ހަމަޖެހުން ލިބުނީ ފޮނުވުމުން، އެބައިމީހުންނަށް ޝުކުރުވެ،
ތިމަން إِلٰهُ ހިއްވަރުދެއްވިފައެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުން އިސްތިދްރާޖުކުރެއްވުމަށް ޓަކައި،
ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ފުރުޞަތެކެވެ.

89- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ކަލޭ މުޅިއަކުން ވެސް ދިޔައެވެ. ދެން، އެބައިމީހުންގެ ވައްޓަން،
މިވަނީ إِلٰهُ ބެހެއްޓެވި އާދަވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ދުނިޔާގެ
ނިޢުމަތްތަކާއި ބާޒާރު، ރިޒުޤުގައި، އެބައިމީހުންނަށް އެބައިމީހުންގެ ޚިޔާލަށް ފުރި،
އުފާވެރިކޮށް އުޅުން ހިނގާ، މިވަން إِلٰهُ ގެ ކާފިރާއި ބަދުލުގެ ތަޢާރަފް، ކުއްލިއަކަށް އެބައިމީހުން
ގެންދެވީއެވެ. ދެން، އެ ހިނދު، ސަލާމަތްވުމުގެ ކަމުގެ އުއްމީދު އެއްކޮށް ނުހި
ހިތި ބަލާ ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވިއެވެ. އަދި ހަދިހަދައި ހުރި ކަމަކާއި ދެކޮޅަށް ކާފިރުވި
މީހުން، ހަލާކުވެ، ބަރަބާދުވީ ބަލާ ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވިއެވެ.[90]

فَقُطِعَ دَابِرُ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ ۚ وَٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٥﴾

﴿45﴾ ދެން ފަހެ، الله ﷻ އަށް ކާފިރުވެ، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލުންނަށް ތަކުރާރުކޮށް ދޮގުހެދި ނަފުސުތަކަށް
އަނިޔާވެރިވި ބަޔަކު އަނިޔާވެރިންގެ ބަރިބަސްކަލަކީ ދޫނުކުރެ ހަލާކުކުރައްވައި
ނިމުމަކަށް ގެނެސްދިނެވެ. އަދި ހަމްދާއި! އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކު ވެސް ސަލާމަތެއް
ނުވެއެވެ. އެންމެހައި ބަދުރުވެރިކަމާއި ޝުކުރާއި ބައްޓަން ވެސް، ހަމައެކަނި
الله ﷻ އަށެވެ. އެ إِلٰهީ، އެންމެހައި ތަކެތި އުފެއްދެވި އަދި ތަކެތީގެ ކަންތައްތައް
ބެލެހެއްޓެވި إِلٰهެވެ. އެންމެހައި ޙަޤީގީ ވެރި إِلٰهެވެ. އެ إِلٰهުގެ ޢިބާދަތް
ބެލެހެއްޓެވި، ހަމަހަމަކޮށްދެއްވި، ނިމުމެއް ނެތް إِلٰهެވެ. އަދި، الله ﷻ، އެ إِلٰهާ
ގުޅޭނެ ޙަޤީގަތުގައި ވަކިވާ ޝަރީކެއް ނުވެވޭނޭ ސަބަބުތަކެއް ނެތް إِلٰهެވެ.[91]

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ ٱللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَٰرَكُمْ وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُم مَّنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ ٱللَّهِ يَأْتِيكُم بِهِ ۗ
ٱنظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ ٱلْءَايَٰتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ﴿٤٦﴾

90- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
91- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴾46﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ދެކޭ ނަމަ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވިސްނުމަށް ގެނުވާ ނަމަ،
ތިމަން ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ! ވަކި، ﷲ ﷻ
ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަންފަތްތަކުން އިވުމުން ގެންދަވައި ފެނުން ކަނޑުއްވައި އަދި
ތިޔަބައިމީހުންގެ ލޮލުތަކުން ފެނުންތެރިކަން ގެންދަވައި ކަނޑުއްވައި އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ
ހިތްތަކުގައި ސިއްކަޖައްސަވައި ބަންދުކުރައްވާލުމުން ވިސްނައި ފަހުމުކުރުމުގެ
ބާރު ނެތިދިޔުމަށް ފަހު، އެ ކަންތައްތައް އަލުން އަނބުރައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ގެނެސްދެއްވުމުގެ ކުޅަދާނަވަންތަ ތިބިގެންވާ އިލާހަކު، ﷲ ﷻ ފިޔަވާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އެބަ ފެނޭތޯއެވެ؟

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިމަން އިލާހުގެ ކަނޑައެޅިގެންވަނީކަމުގައި ޢަޛާބުވެސްތަކުގެ
ޢަޛާބަކުން ފަށައިގަނެ، ހަރުކަށި ޢަޛާބު އަރުވައިލެއްވުމަށްފަހު ތިޔަބައިމީހުންގެ، އެ ކަންކަން
އަރައިގަތުން، ތިމަން އިލާހު ބަލާނުލައްވާނެކަމަށް ކިޔައިދިނުމުން ހަމަގައިމުވެސް ކަން،
އިބަ ރަސޫލާ ނިކަން ދެކެވެސް ވެއްޖެނަމަ ބުނެދޭށެވެ! ދެން، އެޢަޛާބު ލުއި ޒާތުގެ، އެ ކަލާއީ ގަޑިއެއްގައި
ގޮވާލުމަށް ފަހު، އެ ހަލާކުކުރެވޭނީ އަނިޔާވެރި ޤައުމުތަކެވެ.[92]

قُلْ أَرَءَيْتَكُمْ إِنْ أَتَىٰكُمْ عَذَابُ ٱللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلَكُ إِلَّا ٱلْقَوْمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٤٧﴾

﴾47﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ދެކޭ ނަމަ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވިސްނުމަށް ގެނުވާ
ނަމަ، ތިމަން ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ!

92- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިޙްސާސު ވެސް ނުކުރެވޭ ފަދަ ކުއްލިގޮތަކުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ކޯފާއި ޢަޛާބު އަތުވެއްޖެ ނަމަ ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުން ބަލަބަލައި ތިއްބައި ފާޅުގައި ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަމައަށް، އެ إِلٰهُ ގެ ކޯފާއި ޢަޛާބު އަތުވެއްޖެ ނަމަ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ފޮނުއްވި ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކޮށް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ފިޔަވައި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަންކޮށް، އަނިޔާވެރިވުމުގައި ހައްދުފަހަނައަޅައިދިޔަ މީހުން ފިޔަވައި އެހެން ބަޔަކު، އެ ކޯފާއި ޢަޛާބުގެ ސަބަބުން ހަލާކުކުރައްވާނެހެއްޔެވެ؟[93] ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ފަދަ އަނިޔާވެރީން ނޫން އެހެން ބަޔަކު ހަލާކެއް ނުކުރައްވާނެތެވެ.

وَمَا نُرۡسِلُ ٱلۡمُرۡسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ۖ فَمَنۡ ءَامَنَ وَأَصۡلَحَ فَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ ﴿٤٨﴾

﴿48﴾ ތިމަން إِلٰهُ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރި އަޅުތަކުންނަށް ސުވަރުގޭގެ ދާއިމީ ނިޢުމަތްތަކުގެ ކަމުގެ ވާހަކައިން އުފާވެރި ހަބަރުދެއްވުމަށާއި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަން ދޮގުކޮށް އިންކާރުކޮށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ދެކޮޅުވި ނުކިޔަމަންތެރިވާ މީހުންނަށް ނަރަކައިގެ ވޭންދެނިވި ޢަޛާބުތަކުގެ ކަމުގެ ވާހަކައިން އިންޒާރުދެއްވުމަށް ބިރުވެރިކަމުގެ ހަބަރުދެއްވުމަށް މެނުވީ، ތިމަން إِلٰهُ ރަސޫލުން ނުފޮނުއްވަމެވެ. ފަހެ، ރަސޫލުން ވަޢުދުން އެ ހަބަރުތައް ތެދުކުރުމުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އީމާންވެ، އެ ރަސޫލުންނާ ތަބާވެ، ހެޔޮ ޢަމަލުކުރާ މީހުން ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެބައިމީހުންގެ ވެރި إِلٰهُ އާ ބައްދަލުވާ ދުވަހުން އެބައިމީހުންގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް ބިރެއްނެތެވެ.

93- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ނުލިބުނު ތަކެއްޗާއި ނުކުރެވުނު ދޫކޮށްލެވުނު ކަންކަމާމެދު
ހިތާމަކުރާނޭ ބަދަލު ކަމުގައި ވެސް އެބައިމީހުންނެއް ނުވެތެވެ.94

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾

﴿49﴾ އަދި، ޔަޤީނު ދޮގުކުރާމީހުންގައި، ހިމަން إِلٰهُ ގެ ވަޙީކުރެއްވި އާޔަތްތަކާއި، ހިމަން إِلٰهُ ގެ
ރަސޫލާއަށް ދެއްވުން މުޢުޖިޒާތްތައް ދޮގުކުރި މީހުން ދަންނާށެވެ! ހަމަ، ޢަޛާބު ދެވޭނެތް،
ނަފްސުކުރާއިރު އިތުރުވެ އަދިސް އެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވެ، އެ ނަފްސުކުރާއިރު ގެދިގެދި
ހުރުމުގެ އަދިވާން އެބައިމީހުންގެ ގައިގައި ހިފާނެތެވެ. އެއި، އެބައިމީހުން، ހިމަން إِلٰهُ ގެ
އަމުރުފުޅުތަކަށް ތަބާނުވެ އިސްކުރުވުން ކުރިހުރެވެ، ހިމަން إِلٰهُ ގެ ގަވާއިދުތަކަށް
ޚިލާފުވެވުމުގެ ދައިރާއިން ބޭރުވެގެންވާ ފާސިޤުން ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވީމުގެ
ސަބަބުންނެވެ.95

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ ۖ إِنْ أَتَّبِعُ
إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ۚ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

﴿50﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! އުޅޭތާއި ތިމަގެއިވާ އެންމެހައި ޚަޒާނާތަކުގެ ވެރިކަން، ހިމަން ރަސޫލާއަށް
ދިނިވަޑައިގެންފައިވާ ކަމަކަށް ވެސް އަދި އެ ޚަޒާނާތަކުން ބޭނުން ގޮތަކަށް ހޭދަކުރުމުގެ
އިޚްތިޔާރު، ހިމަން ރަސޫލާއަށް ދިނިވަޑައިގެންފައިވާ ކަމަކަށް ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތުގައި،
ހިމަން ރަސޫލާ ވިދާޅުއެއް ނުވަމެވެ. އަދި ޣައިބުގައިވާ ކަންތައްތައް، ހިމަން ރަސޫލާއަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަކަށް ވެސް އަދި، ހިމަން ރަސޫލާއީ މަލާއިކަތުގެ ކަމަކަށް ވެސް،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތުގައި، ހިމަން ރަސޫލާ ވިދާޅުއެއް ނުވަމެވެ.

94- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
95- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާއީ، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުން ފޮނުއްވިގެންވާ ރަސޫލެކީމެވެ. އަދި، ތިމަން ރަސޫލާ ތަބާވެވަޑައިގަންނަވަނީ، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވޭ ވަޙީއަށެވެ. އަދި މުޝްރިކުންނަށް، ތިމަން ރަސޫލާ މި އިއްވަވަނީ، الله ﷻ ގެ ވަޙީބަސްފުޅުތަކެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ކަލޭ، ލޮލަށް ނުފެންނަ ކަނު މީހާއި، ލޮލަށް ފެންނަ މީހާއި، މި ދެމީހުން އެއްވަރުވާނެތޯއެވެ؟ އެއްވަރު ނުވާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ.

ކަލޭ، الله ﷻ ގެ އާޔަތްތަކަށް ކާފިރުވުމުގެ ސަބަބުން، އީމާންކަމުގެ ނޫރުނުލިބި ކަނުވެފައިވާ މީހާއި، އެ إِلٰه ބަލައިގެންވި، ޔަޤީން ދެއްކެވި އާޔަތްތަކަށް އީމާންވެވުން ހިދާޔަތުގެ ދޮރު މަގު ފެނި، އެ ނޫރުގެ އަލިކަމުގައި ދޮރުމަގުގައި ސާބިތުވެހުރި މީހާއި، މި ދެމީހުން އެއްވަރު ވާނެތޯއެވެ؟ ސަމާލުކަންދޭށެވެ. އެ ދެމީހުން އެއްވަރު ނުވާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން، الله ﷻ ބަލައިގެން އާޔަތްތަކާމެދު ވިސްނައިފިނަމަ ޙައްޤު ފެނި، އެއަށް އީމާންވާނޭދޯއެވެ؟ އެހެން، ވިސްނައިފިނަމަ ބައްޔާ އާޚިރަތް، ބައްޔާ އިމާންވެވުމަށް ނުރަނު އެކަށީގެންވާ ކަމެވެ.[96]

وَأَنذِرۡ بِهِ ٱلَّذِينَ يَخَافُونَ أَن يُحۡشَرُوٓاْ إِلَىٰ رَبِّهِمۡ لَيۡسَ لَهُم مِّن دُونِهِۦ وَلِيّٞ وَلَا شَفِيعٞ لَّعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾

﴿51﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މީހުންގެ ވެރި إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތަށް މީހުން ޙަޝްރުކުރެއްވުމު،
އެއްކުރެއްވުމި، ޙިސާބުކުރެއްވުން ކަމާމެދު ބިރުވެތިވާ، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި ވަލީކަމުގެ
ޝަފާޢަތްތެރިޔަކުނާއި، ވަލިއްޔަކު ޝަފާޢަތްތެރިޔަކު ނުވާނެ ކަމަށް، މި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތަކުން،
އިބަ ރަސޫލާ އިންޒާރުދެއްވައި، އެބައިމީހުން ބިރުވެތިވުމަށްޓަކައެވެ!

96– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ޝައްކެއްނެތެވެ! ޢިބާދަތް ދުވަހާދުވަހު ބިރުވެރިވާ މީހުންނަކީ، الله ﷻ ކިޔަވައި
އެބައިމީހުންނަށް ނަސޭހަތްދެއްވި އިރުޝާދުފުޅުން މަގުދައްކަވާ، އެ ދުވަހުން ނުވާނެ ކަލާމި،
އެ إِلٰهُ ބަސްފުޅުތަކުގައި އެބައިމީހުންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވެ، އެ إِلٰهُގެ ކުރިމައި ރަޙުމަތުން
އެބައިމީހުން ސަލާމަތް ކުރެއްވޭނެ އެއްވެސް ކަލާނގެއެއް ނުވާ ކަން ދަންނަ މީހުން ވެސް
މެވެ. ވުމާއެކު، މި ޤުރްއާނުން އެބައިމީހުންނަށް އިންޒާރުކުރައްވާށެވެ، الله ﷻ ގެ
އަމުރުފުޅުތަކާ އެބައިމީހުން ތަބާވެ، އެ إِلٰهُ ނަހީކުރެއްވި
ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ތަޤުވާވެރިވުމަށް ބާރުއަޅުއްވާށެވެ.[97]

وَلَا تَطۡرُدِ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ رَبَّهُم بِٱلۡغَدَوٰةِ وَٱلۡعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجۡهَهُۥۖ مَا عَلَيۡكَ مِنۡ حِسَابِهِم مِّن شَيۡءٖ وَمَا مِنۡ حِسَابِكَ عَلَيۡهِم مِّن شَيۡءٖ فَتَطۡرُدَهُمۡ فَتَكُونَ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٥٢﴾

(52) އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ވަޖްހުފުޅަށްޓަކައި، ހެނދުނާއި ހަވީރު، އެ إِلٰهَއަށް މުނާޖާދަންނަވައި، އެ إِلٰهُ ހަނދުމަކޮށް، އެ إِلٰهَއަށް ޛިކުރުކުރާ މީހުން، ތިޔަ ރަސޫލާގެ އަރިހުން ދުރުނުކުރައްވާށެވެ! އަދި، ތިޔަ ރަސޫލާގެ އަސްޙާބުންގެ ތެރޭގައިވާ ފަޤީރުންނާއި ނިކަމެތިން، ތިޔަ ރަސޫލާގެ މަޖިލީހުން ބޭރުނުކުރައްވާށެވެ!

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެ އަސްޙާބުންކުރައްވާ ޢަމަލުގެ ޙިސާބުބެއްލެވުމާ ބެހޭ އެއްވެސް ކަމެއް، ތިޔަ ރަސޫލާއަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި، ތިޔަ ރަސޫލާ ކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގެ ޙިސާބުބެއްލެވުމާ ބެހޭ އެއްވެސް ކަމެއް އެ އަސްޙާބުންނަކަށް ވެސް ނުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަ ރަސޫލާއި، އެ އަސްޙާބުންގެ ޙިސާބުބެއްލެވުން ވަނީ، ހަމައެކަނި، ތިމަން اللهއަށެވެ.

97- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ކަންތައްތަކީ މި ފަދައިން ކަމުގައިވާއިރު، ތިބާ ރަސޫލާގެ މަޖިލިސްތަކުން، ތިބާ ރަސޫލާގެ އަސްހާބުބުންގެ ތެރޭގައިވާ ފަގީރުންނާއި ނިކަމެތިން، ދުރުކުރައްވައިދީ ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާ ރަސޫލާ ވެވަޑައިގެންނަވާނީ، اللهُ ﷻ ބާވައިލެއްވި ޝަރީޢަތުގެ އިންޒާރު ފަހަނަޅައިދޭ އަނިޔާވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ.[98]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! ابْنُ مَسْعُودٍ ؓ ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން އައިސް، تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ ގައި الْإِمَامُ مُحَمَّدُ بْن جَرِيرِ الطَّبَرِي ނަގުލުކުރައްވައިފައިވާ ރިވާޔަތެއްގައި ވެއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހަށް قُرَيْشُ ވަންހައިގެ ކާފިރުންގެ ތެރެއިން އިސްބަޔަކު އައެވެ. އެ ވަގުތު ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ތިއްބެވެ. އެ ބަޔަކީ، صُهَيبُ الرُّومِيُّ އާއި، عَمَّارُ بْن يَاسِرُ އާއި، بِلاَلُ بْن أَبِي رَبَاحُ އާއި، خَبَّابُ بْن الْأَرَتُّ އާ އަދި ވެސް އެ ފަދަ ބައެއް އަސްހާބުބުންނެވެ.

ދެން، އެ ހިނދު، قُرَيْشُ ވަންހައިގެ ކާފިރުންގެ ތެރެއިން އެ އައި މީހުން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުގައި ދަންނަވައެވެ. "ތިބާ ތިހަ ރުހިވަޑައިގެންނަވަނީ މި ތިބަ މީސްމީހުން ދެކެތޯއެވެ؟ ތިމަންމެން ފިޔަވައި، اللهُ ﷻ އެ ބައެއްގެ މައްޗަށް ދަރުމަވަންތަވެރިވުމޭ ގެންނެވި ބަޔަކީ މި ތިބަ މީހުންތޯއެވެ؟ އެބައިމީހުންނާ ތަބާވެ، އެބައިމީހުން އުޅޭ ޖަމާޢަތް ތިމަންމެން ވެސް އުޅެންވީތޯއެވެ؟ ތިބާގެ މަޖިލިހުން އެބައިމީހުން ދުރުކުރައްވައި ފޮނުއްސަވައިލައްވާށެވެ! އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރައްވައިފި ނަމަ، ތިބާއާ ތަބާވުމަށް ތިމަންމެންނަށް އުންމީދު ކުރެވޭ ކަމެކެވެ." މި ފަދައިން މުޝްރިކުން ދަންނަވުމުން، އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރައްވުމުގެ ހިޔާލުފުޅު، ކަލޭ އިތުރު ރަސޫލާގެ ހިތްފުޅަށް ވަން ހިނދު މި އާޔަތާ އަދި މި އާޔަތުގެ ފަހުގައި އޮތް އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ކަމުގައި ރިވާވެގެން ވެއެވެ.

98- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި މި ނޫނަސް، މި މާނައިގައި އައިސްފައިވާ ވަރަށް ގިނަ ރިވާޔަތްތައް ވެއެވެ.[99]

وَكَذَٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوٓا۟ أَهَٰٓؤُلَآءِ مَنَّ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنۢ بَيْنِنَآ ۗ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِأَعْلَمَ
بِٱلشَّٰكِرِينَ ﴿٥٣﴾

(53) އަދި ހަމަ އެ ގޮތަށްނެވެ، ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެއްބަޔަކު ދުރުވެރިކުރައްވައި އަނެއް ބަޔަކު އިމްތިޙާނުކުރެއްވީމެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއް މީހުންނަށް ރިޒުގުގެ ތަނަވަސްކަން ދެއްވައި މުއްސަނދިކުރެއްވުމުންނެވެ. އަނެއްބައި މީހުންގެ އަތްމަތި ދަތިކުރައްވައި ފަޤީރުކުރެއްވުމުންނެވެ. އަދި ބައެއް މީހުންނަކީ، ގަދަފަދަ ބައެއް ކަމުގައި ލެއްވުމުންނެވެ. އަނެއްބައި މީހުންނަކީ، ބަލިކަށި ނިކަމެތި ބައެއް ކަމުގައި ލެއްވުމުންނެވެ. އަދި އޭގެ ތެރެއިން އެއް ބައަކީ، އަނެއް ބައެއްގެ ކިބައިން ކަންކަމަށް ބޭނުންވާ ބައެއްގެ ޚާދިމުގައި ލެއްވުމުން ވެސް ވެއެވެ.

ފަހެ، ތިމަން إِلٰهُ އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ލެއްވީ، ފަޤީރު މުއުމިނުންނާ ދިމާއަށް މުއްސަނދި ކާފިރުން އަންނަނިވި ގޮތަށް ބުނުމަށް ޓަކައެވެ. އިސްތިހުޒާގެ ދީން ޤަބޫލުކުރުމަށް ބުނައި، الله ﷻ އެ ބަޔަކު ހިދާޔަތްކުރައްވައި، އެ ބަޔަކަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައި، އިހްސާންތެރިވެވޮޑިގެންވީ، ތިމަންމެންގެ ތެރޭގައި އުޅޭ މި މިބަ ނިކަމެތި ފަޤީރުންނަށްހެއްޔެވެ؟ ފަހެ، الله ﷻ އެ ބަޔަކަށް ތެދުމަގުދައްކަވައި އީމާންކަމުގެ ނިޢުމަތް ދެއްވުމުން، އެ ކަމަށް ޙައްޤު، އެ إِلٰهُ ޝުކުރުވެރިވާނޭ އަޅުންނަކީ ކޮބައިކަން، އެ إِلٰهُ މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ނުވޮޑޭހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުންނެވެ. އެ ބަޔަކަށް އީމާންކަމުގެ ނިޢުމަތް ދެއްވުމުން، އެ إِلٰهُ ޝުކުރުވެރިވާނީ ކޮން ބަޔަކު ކަން، އެ إِلٰهُ މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވޮޑެވެ.

99- تَرْجَمَةُ مَعَانِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ لِلشَّيْخِ أَبِي بَكْرِ بْنِ إِبْرَاهِيم

ވީމާ، އެ ގަރަ މީހުންނަށް އީމާންކަމާއި އިސްލާމްކަމަށް، އެ إِلٰهُ ތައުފީޤުދެއްވައެވެ.[100]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބަކީ ވެސް، ކުރީގެ އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު ކަމުގައި މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.

وَإِذَا جَآءَكَ ٱلَّذِينَ يُؤۡمِنُونَ بِـَٔايَٰتِنَا فَقُلۡ سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمۡۖ كَتَبَ رَبُّكُمۡ عَلَىٰ ٱلرَّحۡمَةَ أَنَّهُۥ
مَنۡ عَمِلَ مِنكُمۡ سُوٓءَۢا بِجَهَٰلَةٖ ثُمَّ تَابَ مِنۢ بَعۡدِهِۦ وَأَصۡلَحَ فَأَنَّهُۥ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٥٤

﴿54﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތަކީ ހައްޤު ތެދު ރިސާލަތެއް ކަމުގެ މައްޗަށް، ހިދާޔަތް ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކާއި، އަމަލުތަކާއި، ޢަޤީދާތަކުގެ އެ ބަޔާ ހަމައަށް އަރުވާން، އެ ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކާއި، އަމަލުތަކާއި، ޢަޤީދާތަކަށް އީމާންވެ، އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ތެދުކުރާ އީމާންވެރިން ވަދެ، އޭގެ ކުރިން އެބައިމީހުންނަށް ކުރިމަތިލާ ގޮތުގައިވާ ސަލާމްދެއްވުމަށް ބުނާ، އިބަ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް އައިސް ސަލާމްދެންނެވި ނަމަ، އެބައިމީހުންނަށް ސަލާމްގެޖަވާބުދެއްވައި، އެބައިމީހުންނަށް މާތްކޮށްހިއްޔަވާށެވެ!

އަދި، الله ﷻ ގެ ތަނަވަސް ރަޙްމަތްވަންތަކަމުގެ ބުޝާރަތް އެބައިމީހުންނަށް ރަޙްމަތްލައްވާނޭ ކަމުގެ އުފާވެރި ހަބަރު، އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާށެވެ! އެއީ ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهއަށް ކިޔަމަންތެރިވާ އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް ރަޙްމަތްލެއްވުން، އެ إِلٰهُ ގެ އަމިއްލަ ޒާތުފުޅަށް ލާޒިމުކުރައްވައިފައެވެ. މިއީ، الله ﷻ ގެ އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް، އެ إِلٰهُ ބަޚްޝީވާ އިޙްސާންތެރިކަމާއި ފަޟްލުވަންތަކަމެވެ.

100- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ޤިޔާމަތުދުވަހު، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، الله ﷻ ގެ ޢަޛާބާއި ބަދަލު ލިބޭނެ
މުއްސަނދި، ބައްޔެއްވާނެ ކަމެއް ކަން އެނގިހުރެމާ އެކު ވެސް، ފަސްޖެހުމަކީ ޤަވާއިދެއް ނެތިއްޖެ
ކަމެއް ވިޔަސް ނުވަތަ ނުދެނެހުރެ ޤަވާޢިދު ކުރުވުން ކަމެއް ވިޔަސް، އެ ޤަވާޢިދު ކުރުން
ހުއްޓާލައި، އެ ކަމުން ތައުބާވެ ހެޔޮ އަމަލުކުރުން ވަކިތަކެއް ބޭނުން ނަމަ، الله ﷻ އެ މީހެއްގެ
ގުނަހުތަކުން ޢަފޫކުރައްވައެވެ. އެކަލާނގެ ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُގެ ބަޔަކަށް ތައުބާވާ ޢަބްދުންނަށް
އަޅުއަޅުގަނޑު ގޮވަ ފިޔަވަޅެއް ޤަބޫލުކުރާ، ނުހަނު އެހީތެރިވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ.[101]

وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ ٱلْأٓيَٰتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ ٱلْمُجْرِمِينَ ٥٥

﴿55﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައިވާ ވާހަކަތައް، މިފަދައިން إِلٰهُ
ބަޔާންކޮށްދެއްވި ފަދައިން، ޙަޤީޤީ ޤުރުއާން ވެސް، މިފަދައިން إِلٰهُ ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ.
އެއީ، ބައެއް ތުއްތުވުމުން، އެ ބައެއްގާ އެއްގޮތަށް ބަޔާންކުރައްވައެވެ. އަދި، ރަސޫލުންގެ
ރިސާލަތުން ބަލައިގަތުން މިއީ ކުށްވެރިންގެ ގޮތްތައް ސާފުކުރަން ބައްޔެއް އެނގުމުން،
އެ ގޮތަ މީހުންގެ ގޮތްތަކާއި ވަކިކުރުން ދީނުގެ ރައްކާތެރިވުމަށް ބަޔާންކުރެއެވެ.[102]

قُلْ إِنِّى نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۚ قُل لَّآ أَتَّبِعُ أَهْوَآءَكُمْ ۙ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا
وَمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُهْتَدِينَ ٥٦

﴿56﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، ތިބާ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ ތިޔަބައިމީހުން ދިރަތަރިކުރުން ދުޢާކުރާ
އަޅުކަންކުރާ އެއްޗެއް ތިޔަބައިމީހުންގެ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރުމުން، އެ إِلٰهُ ވަނީ،
މިގޮތުން ރަސޫލާއަށް ނަހީކުރައްވައި މަނާކުރައްވައި ފައެވެ.

101- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

102- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދިވެސް، އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އެދޭ ގޮތަށް
ހަވާސްތަކުގެ އެދުންތަކާ ތަބާވެ، الله ﷻ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް،
ތިމަން ރަސޫލާ އަޅުކަމެއް ނުކުރައްވާނެތެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އެދޭ ގޮތަށް
ހަވާސްތަކުގެ އެދުންތަކާ ތަބާވެ، ތިޔަބައިމީހުން އެދޭ ގޮތަށް، ތިމަން ރަސޫލާ
ޙުކުމްކުރައްވައިފި ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާ ވެސް ވާނީ ހައްޤުގެ މަގުން
އެއްކިބާވެ، މަގުފުރެދިގެންވާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި، ހިދާޔަތް ލިބިގެންވާ
މީހުންގެ ތެރެއަކު، ތިމަން ރަސޫލާ ވެސް ނުވާނެތެވެ.[103]

قُلۡ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٖ مِّن رَّبِّي وَكَذَّبۡتُم بِهِۦۚ مَا عِندِي مَا تَسۡتَعۡجِلُونَ بِهِۦٓۚ إِنِ ٱلۡحُكۡمُ
إِلَّا لِلَّهِۖ يَقُصُّ ٱلۡحَقَّۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلۡفَٰصِلِينَ ٥٧

﴿57﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާ މި ހުންނެވީ، އެ إِلٰهُ ގެ ބަސްތަކުން،
ތިމަން ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު ޤުރުއާނުން ދަލީލުތަކާއި ޙުއްޖަތްތަކުގެ
މައްޗަށެވެ. އެއީ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ދިޔީ،
އެ ދަލީލުތަކާއި ޙުއްޖަތްތަކަށް ދޮގުކޮށް، އިންކާރުކޮށް، އެ إِلٰهَ އެހެން ޝަރީކުތަކާ
ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރުމުން ހެދީއެވެ.

އަދި އެ ޢަޛާބު އަވަހަށް އަވަސްކުރުމަށް އެދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އެދޭ ޢަޛާބު ގެނެސްދެއްވުމަކީ
އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އެދޭ މުޢުޖިޒާތެއް ގެނެސްދެއްވުމަކީ ވެސް، ތިމަން ރަސޫލާގެ
ބާރުގައިވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ހުކުމަކީ ކަމެއްގެ ވެރި،
الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅަކީ، އެ إِلٰهُ ގެ ބާރުފުޅުގެ ދަށުގައެވެ.

103- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެއްޗެސް ކަމުގައި، ﷲ ﷻ ގެ ޙުކުމް ފިޔަވައި އެހެން އެއްޗެސް ޙުކުމްގައި
ނުހިނގާނެތެވެ. ވުމާއެކު، އެ ކަންތައްތައް އަވަސްކުރަން އެދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔައުޅޭ
ކަންތައްތައް އަވަސްކުރާއި ނުވުން ވަނީ ވެސް، ﷲ ﷻ ގެ ބަސްފުޅުގައެވެ. އަދި ޙައްޤު
ތުރު ބަސްފުޅުގެ ވަޙީކުރައްވައި އެ ބަސްފުޅާ އެއްގޮތަށް، އެ إلٰه ޙުކުމްކުރައްވައެވެ.
އަދި، ﷲ ﷻ އީ، ޙައްޤާއި ބާޠިލުވަކިކުރައްވައި، އެ إلٰهގެ ޙިސާބުލެއްވުމާއި ޙުކުމްލެއްވުމުގެ
ނިޔާކުރާ ގޮތުގެމަތިން، ޝަރުޢުގެ ޙައްޤު ހުކުމް ބަޔާންކުރައްވާ إلٰهއެވެ.[104]

قُلْ لَّوْ أَنَّ عِندِى مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِۦ لَقُضِىَ ٱلْأَمْرُ بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٥٨﴾

﴿58﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، ތިބާ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! އެ ބަލާއަށް އަދުން އަވަސްކުރަން އެދި، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އުޅޭ
ބަލާއަށް ގެންނެވުމަކީ، ތިމަން ރަސޫލާގެ ބާރުގެ ދަށުގައިވާ ކަމެއް ކަމުގައި ވާނީ ނަމަ،
ތިމަން ރަސޫލާއާއި، ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެމެދު އެ ކަމުގެ ޙުކުމް ނިމިގެންދާނެއެވެ،
އެ ބަލާއާ ޖެހިދާ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ގެންނަވާއިރުއެވެ. އެހެންއެކަމަކު،
އެ ބަލާއަކީ އަވަސްކުރަން އެދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އެދޭ ބަލާ ޖެހިއްޖައުމަކީ،
ހަމައެކަނި، ﷲ ﷻ ގެ ބާރުގަދަކަމުގައި ކަމެކެވެ.

އަދި އެ ބަލާ ޖެހިއްޖާނެ ވަގުތަކާއި، އެ ބަލާގެ މިންވަރު ވެސް ދެނެވޮޑިގެން ވަނީ
ހަމައެކަނި، ﷲ ﷻ އެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ އީ، އެ إلٰهއާ އެހެނިހެން ޙަރާމްތަކެއް ބައިވެރިކޮށް
ޝިރުކުކޮށް، ތިމާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހުންނަށް ކޮބައިކަމާއި،
އެބައިމީހުންގެ ކަންތައްތައް ގެނަސް ދެނެވޮޑިގެންވާ إلٰهއެވެ.

ދަންނާށެވެ! އަނިޔާވެރިންނަކީ، އެބައިމީހުންނަށް ބަލާއި، اللهُ ﷻ ތޯވައިދެއްވި ޝަރީޢަތުގެ އިންޒާރު ދަށަށްގެއިދާ މިހުންނެވެ.[105]

وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلۡغَيۡبِ لَا يَعۡلَمُهَآ إِلَّا هُوَۚ وَيَعۡلَمُ مَا فِي ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِۚ وَمَا تَسۡقُطُ
مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعۡلَمُهَا وَلَا حَبَّةٖ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلۡأَرۡضِ وَلَا رَطۡبٖ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ
مُّبِينٖ ٥٩

(59) އަދި ޣައިބުގައިވާ ހުރިހައި ޚަޒާނާތަކުގެ ތަޅުދަނޑިތައް ވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އެކަން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ޣައިބުގެ އެއްވެސް ކަމެއް އެނގިގެންނެއް ނުވެއެވެ. ޣައިބުގައިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި، ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާނޭ ވަގުތަކާއި، ވާރޭ ވެހޭނޭ ވަގުތަކާއި، މައިމީހާގެ ރަޙިމުގައި އަރަގެންފުރިވާ ދަރިފުޅުގެ ކަންތައްތައް ހިނގާނޭ ގޮތަކާއި، މުސްތަޤުބަލުގައި މީހާ ކުރާނޭ ކަމަކާއި، މަރުވާނޭ ވަގުތަކާއި، މަރުވާނޭ ތަނެއްގެ ޢިލްމު ހިމެނެއެވެ. ފަހެއެކަ، އެ ކަންތައްތަކުގެ ޢިލްމު ވަނީ، ހަމައެކަނި اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައެވެ. އަދި ކަނޑާއި އެއްގަމުގައިވާ ކޮންމެ ކަމަކާއި، ކޮންމެ އެއްޗެއް، އެ إِلٰهُ ދަނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ތަނަވަސް ޢިލްމުގެ ދަށުން ނޫނީ، ގަސްގަހުގެ ފަތެއް ވިޔަސް ނުވެއްޓެއެވެ. އަދި ބިމުގެ އަޑީގައި، އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި ފޮރުވިފައިވާ ކޮންމެ އޮށެއް ވިޔަސް އަދި ތެތް ތަކެތީގެ ތެރޭގައިވާ ހިކި ތަކެތީގެ ތެރޭގައިވާ، ނުވަތަ ތަތް އެއްޗެއް ވިޔަސް އަދި ހިކި އެއްޗެއް ވިޔަސް، އެ إِلٰهُ ގެ ޢިލްމުގެދަށުގައިވާ ފޮތުގެ މަތީން، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި އެ އެއްޗެއްގެ ވާހަކަ ނުހަނު ސާފުކޮށް ލިޔުއްވައިފައި ނުވާ ހަމަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއިން އެއްވެސް ކަމެއްގައި ގޯސްވެސް އޮޅުމެއް ނުވެއެވެ.

105- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެއްގަމާއި، ކަނޑާއި، އުޑުތަކާއި، ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވީހައި ތަކެތީގެ
ހުރިހައި ކަމެއް، އެ إِلٰهُ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[106]

وَهُوَ ٱلَّذِي يَتَوَفَّىٰكُم بِٱلَّيۡلِ وَيَعۡلَمُ مَا جَرَحۡتُم بِٱلنَّهَارِ ثُمَّ يَبۡعَثُكُمۡ فِيهِ لِيُقۡضَىٰٓ أَجَلٞ
مُّسَمّٗىۖ ثُمَّ إِلَيۡهِ مَرۡجِعُكُمۡ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ٦٠

﴿60﴾ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އީ، ރޭގަނޑުގައި ވިޔަސް އަދި އެހެނިހެން ވަގުތުތަކުގައި ވިޔަސް، ތިޔަބައިމީހުން ނިދާ ކޮންމެ ފަހަރަކު ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް ވަގުތީ ގޮތުން ހިއްޕަވާ إِلٰهެވެ. އަދި ދުވާލު މަސައްކަތްކޮށްގެން އުޅޭ ވަގުތު ތިޔަބައިމީހުން ހޯދައިގަތް ކަމަކާއި، ތިޔަބައިމީހުން ކޮށްއުޅޭ ހުރިހައި ކަމެއް، އެ إِلٰهُ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. ދެން، ރޭގަނޑު ނުވަތަ އެހެން ވަގުތަކު ވިޔަސް، ނިދާފައި ތިބުމަށް ފަހު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހޭލެވުނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަށިތަކަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް، އެ إِلٰهُ ރައްދުކުރައްވައެވެ.

އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢުމުރުން ކޮންމެ މުއްދަތު ދުނިޔޭގައި އެ މުއްދަތު ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުރުމަށްފަހު، އެ މުއްދަތު ބަކައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އަޖަލު ފުރިހަމަވުމަށް ބަކައެވެ. ދެން، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޖަލު ހަމަވުމުން، ފުރާނަ ހިއްޕަވާ، ނިޔާވުމަށްފަހު، އަލުން ދިރުއްވާ ފުރިހަމަކުރައްވާނެއެވެ. އެ ހިނދު ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން ވެސް އެނބުރި ރުޖޫޢަވާނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ބާރުވަންތަ إِلٰهُގެ ހަޟްރަތަށެވެ. ދެން އެއަށް ފަހު، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ޚަބަރު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެ ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ ނުވަތަ ސަޒާ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.[107]

106- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
107- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَهُوَ ٱلْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِۦ ۖ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ
رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ﴿٦١﴾

﴿61﴾ އަދި، الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ މިންވަރުކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމަކަށް އެއްވެސް ހުރަހެއް ނެތި، އެ ކަލާނގެ ވިލަރެސްކުރި، މަނާކުރެއް ހުއްޓުވާނޭ ހަމަ އެއްވެސް ޒާތެއްނުވާ، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންގެ މައްޗަށް، ގަދަފަޅުވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ. އަޅުންނަކަމުން، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަކީ، އެ إِلٰهُގެ ކަނޑައެޅުއްވުންތަކަށް ދޭތެރެއަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކުރުމުގެ ބާރެއް ނެތް ދެރަ ނިކަމެތި ބައެކެވެ. އަދި މިސްކީނުންގެ ބޮޑުގައިވާ ގަދަފަދަ ޖައްބާރުންނަކީ ވެސް، އެ إِلٰهُގެ ޙިސާބުގައި ދެރަމީހުން ފަދަ އެއްވެސް ބާރެއް ވިތުގެންވާ ބަޔަކު ނޫނެވެ. الله ﷻ ވޭނިގެންވާ ބަލަހަށްޓާލާ މަހީ، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަށްވުރެ މަތިވެރިވެއެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަންތައްތަކާއި ދަރުމާ ލާމަކަތް ޖައްސަވައި، ބަލަހައްޓަވައި، އެ ތަކެތި ރައްކާތެރިކުރައްވަނިވި މަލާއިކަތުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ މަތީގައި، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވައެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުންނާ އެކު އެ މަލާއިކަތުން ތިއްބަވައި، މަރުގެއްލާ މަލާއިކަތާއި، އެ މަލާއިކަތަށް އެހީތެރިވެދެއްވާ މަލާއިކަތުން ފޮނުއްވައި، އެ މީހެއްގެ މަރުގެއްލާ ވަގުތު އައިސް، އެ މީހެއްގެ ރޫޙު ހިފުމަށް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވަނީ ދަރަޖެއްވެސް ކަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ މަރުގެއްލާ ރޫޙުގެއްލުމަށް ޓަކައި މަލާއިކަތުން ކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގައި! އެ މީހެއްގެ މަރުގެއްލުމުގެ ވަގުތު އައުމުން، އެ މަލާއިކަތުން ތަމްރީނުކޮށްދެއްވާ ގޮތަށް މަތިން، އެއްވެސް ކަމެއް ކުރުމުގައި ނަތީ، ކެނޑި މީހެއްގެ މަރު ވެސް، އެ މަލާއިކަތުން ހިފެހެއްޓަވައެވެ.[108]

ثُمَّ رُدُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ مَوۡلَىٰهُمُ ٱلۡحَقِّۚ أَلَا لَهُ ٱلۡحُكۡمُ وَهُوَ أَسۡرَعُ ٱلۡحَٰسِبِينَ ﴿٦٢﴾

﴿62﴾ ދެން، އެ މަޚްލޫޤުން މަރުވުމަށްފަހު ޙައްޤު، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތަށް ރައްދުކުރައްވާނެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހާ ކަމެއް، އެ إِلٰهއަށް މިލްކުވެގެންވާ، ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެ އެބައިމީހުންނާ އިޚްތިލާފުވެގެންވާ، އެބައިމީހުންގެ ޙައްޤުވަންތަ ރަބّެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެ إِلٰهُގެ އަޅުތަކުންގެ މެދުގައި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ނިޔާކުރައްވައި ޙިސާބުކުރެއްވުމަކީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް ޚާއްޞަ ކަމެކެވެ. އަދި، الله ﷻ އީ، އަޅުތަކުންގެ ޙިސާބުބެއްލެވުމުގައި ނުހަނު އަވަސްވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ.[109]

قُلۡ مَن يُنَجِّيكُم مِّن ظُلُمَٰتِ ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِ تَدۡعُونَهُۥ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةٗ لَّئِنۡ أَنجَىٰنَا مِنۡ هَٰذِهِۦ لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ﴿٦٣﴾

﴿63﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ކަނޑާއި އެއްގަމުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައިވާ ބިރުވެރިކަމުން ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމަތްކުރަނީ ކާކުހެއްތޯ؟ އަދި ބޯޖެހި ބިރުވެރި ކަންތައްތަކާއި، ބަލާއި، މުސީބާތްތައް ދެރުވެރިވުމުން، ތިމާމެންގެހިތު ނިކަމެތިކަން ދަށް، މަޑުމޮޅިކަމާ އެކު ސިއްރާއި ފާޅުގައި ތިޔަބައިމީހުން ދުޢާކޮށް ދަންނަވަނީ، ހަމައެކަނި، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ނޫނުހެއްތޯ؟ އަދި އެ ފަދަ ބާރުތަކުގައި، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތަށް ކުރަމުން ދުޢާކޮށް ދަންނަވާއިރު ތިޔަބައިމީހުން ބުނެއުޅުނު ނޫނުހެއްތޯ؟

109- لتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އޭ އަހަރެންގެ ވެރި އިލާހެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަހަރެމެންނަށް ދަތިވެރިވެގަތީ މިވާ
ކަންތައްތަކުން، ތިޔަ އިލާހު އަހަރެމެން ސަލާމަތްކުރައްވައި މިންޖުކުރައްވައިފި ނަމަ، ތިޔަ އިލާހާ
އެހެނިހެން ތަކެއްޗެއް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުނުކޮށް، ހަމައެކަނި ތިޔަ އިލާހަށް އަޅުކަންކޮށް،
ތިޔަ އިލާހަށް ޝުކުރުވެރިވާ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެން ވާހުށީމެވެ.[110]

قُلِ ٱللَّهُ يُنَجِّيكُم مِّنْهَا وَمِن كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٦٤﴾

﴿64﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިޔަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، ތިޔަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! އެ ދަތި ކަންތައް ބިރުވެރިކަމުންނާއި، ކޮންމެ ބަލާއަކާއި މުސީބާތްތަކުންނާއި،
ކޮންމެ ދަތިކަމަކާއި ހިތާމައަކުން ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމަތްކުރައްވައި
މިންޖުކުރައްވަނީ، ހަމައެކަނި، الله ﷻ އެވެ. ދެން، އެއަށްފަހު ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންކަލޭ
އަޅުކަމުގައި، އެ އިލާހާ އެހެނިހެން ތަކެއްޗެއް ބައިވެރިކޮށް، އެ ތަކެއްޗަށް، އެ އިލާހާ
އެއްވަރުކޮށް، ތިޔަބައިމީހުން ޝިރުކުކުރަމުއެވެ.[111]

قُلْ هُوَ ٱلْقَادِرُ عَلَىٰٓ أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّن فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا
وَيُذِيقَ بَعْضَكُم بَأْسَ بَعْضٍ ۗ ٱنظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ ٱلْـَٔايَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾

﴿65﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިޔަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، ތިޔަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! الله ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ މަތީ ގިރާ ދަމިން ހިލަ ވާރޭ ފޮނުއްވައި،
ތިޔަބައިމީހުން ހަލާކުކުރެއްވުން ފަދަ އަޒާބަކުން ޢަޒާބުދެއްވުމަށް ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ
ފައިތިލަތަކުގެ ދަށުން ބިންގަނޑު ބާލައި ތިޔަބައިމީހުން ފަނާކުރައްވާ ފަދަ އަޒާބަކުން
ޢަޒާބުދެއްވުމަށް ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުން ބައިބަޔަކަށް އެކުރައްވައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ކުރަހަމަ
އަޒާބަކުން ޢަޒާބުދެއްވުމަށް ކުޅަދާނަވަންތަ އިލާހެވެ.

110- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
111- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި، الله ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުން އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ދެކޮޅުވެރި އުޅެއް ޖަމާޢަތްތަކަކަށް ބައިބައިކުރެއްވުމާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކު ޤަތުލުކުރުން ފަދަ ބަލާ ކަމުގައި ލެއްވުމަށް ކުޅަދުންވަންތަ إِلٰهُ އެވެ. އަދި، الله ﷻ އީ، ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށްވެސް، ކުޅަދުންވަންތަ إِلٰهُ އެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ވީމާ، ހުއްޖަތު ދަލީލުތަކާއި ބުއްޖެހުމެއް ގެންނަވައި އެ ދަލީލުތަކާއި ބުއްޖެހުމެއް އުޅެ ގޮތްގޮތަށް، މިގޮތުން إِلٰهُ ބަޔާންކޮށްދެއްވަނީ ކޮންފަދައަކުން ކަން، އިބަ ރަސޫލާ ނިކަން ދެކިވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި، އެބައިމީހުން އެ ކަންކަމާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރުން، އެ ކަންކަމުން އިބުރަތް ލިބިގަތުމަށް ޓަކައެވެ.[112]

وَكَذَّبَ بِهِۦ قَوۡمُكَ وَهُوَ ٱلۡحَقُّۚ قُل لَّسۡتُ عَلَيۡكُم بِوَكِيلٖ ﴿٦٦﴾

﴿66﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ޤުރްއާނުގައި ވަނީ، ދޮގެއް ވެސް ނުހިމެނޭ ތެދު ބަސްތަކެވެ. ކަމުގައި ވާ އެކު ވެސް، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުން، އެ ޤުރްއާން ދޮގުކޮށްފިއެވެ. ވީމާ، އެބައިމީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހުރި، ފާރަވެރިއަކު ކަމުގައި، ތިމަން ރަސޫލާ ނުވަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ޢަމަލުތައް ހިއްސާކުރުމުގެ ބެލެހެއްޓުމާ ބާރުވެރި ވަކީލަކު ކަމުގައި ވެސް، ތިމަން ރަސޫލާ ނުވަމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާއީ، الله ﷻ ގެ ބަސްތަކުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަކާއި، އިންޒާރު ދިނުމުގެ ގޮތުން، ފޮނުއްވެވުނު ރަސޫލަކީމެވެ. ވީމާއިރު، ތިމަން ރަސޫލާގެ ވާޖިބަކީ، ތިމަން ރަސޫލާއާ ހަވާލުކުރެއްވުނު ބަސްފުޅު ތިޔަބައިމީހުންނަށާ އަދި އިންޒާރުކުރައްވައި ދިނުމުގެ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްދެއްވުމެވެ.[113]

112- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
113- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

لِّكُلِّ نَبَإٍ مُّسْتَقَرٌّ ۚ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

﴿67﴾ ކޮންމެ ޚަބަރަކަށްމެ ކަނޑައެޅި ނިމުގަޑިއާ ވަގުތަކާއި ތަނެއް ވާނެއެވެ. އަދި ކޮންމެ
ޚަބަރަކަށްމެ ފުރިހަމަވާ ނިމުމެއް ވާނެއެވެ. އަދި ކޮންމެ ކަމެއްގެ ޙަޤީޤަތް ފާޅުވެ،
ދުނިޔޭގައި އެނގޭނޭ ވަގުތަކާއި ތަނެއް ވާނެއެވެ. ވީމާ، އެ ވަގުތު އެ ތާނގައި ބަޔާނާއި
ޙާޟިރު ވަކިކުރެވި ބަޔާންވި ކޮބައިކަން ފާޅުވެ، އެ ޙަޤީޤަތް ކަމުގައި އެނގޭނެއެވެ.
އެހީ، ތިޔަބޭފުޅުން ހިތްވަރު ދުރުވެގެން. އޭ ކާފިރުންނޭވެ! މުސްލިމުންނާ ދުރުކަމަށް
މިޤަބައިލީމީހުންނެއް ހަނދުމަކުރަމުންދާކަމުގައި މިޤަބައިލީމީހުން ބަލިވުވުން އަދި، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىގެ
ބަރަކާތް ލައިބުތީ، މިޤަބައިލީމީހުން ވަރަށްބޮޑުން، މިޤަބައިލީމީހުންގެ ކާފަރުވަންތަކުރި ގޮތުގައި،
މިޤަބައިލީމީހުންގެ ނިމުން ހުރި ގޮތް ހަމަކަށަވަރުން މިޤަބައިލީމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ.[114]

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِمَّا
يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٨﴾

﴿68﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، ތިބާ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި،
ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ އާޔަތްތަކަށް ދޮގުކޮށް، އެ އާޔަތްތަކަށް ފުރައްސާރަކޮށް،
އެ އާޔަތްތަކާމެދު ބާޠިލް ދޮގު ވާހަކަތައް ދައްކާ މީހުން، ތިބާ ރަސޫލާއަށް
ފެނިވަޑައިގެންފި ނަމަ، އެބައިމީހުން އެ ނޫން އެހެން ވާހަކައަކަށް ފަށައިގެންފުމަށް
ދާންދެން އެބައިމީހުންނާ ވަކިވެވަޑައިގެންނެވާށެވެ! އަދި ޝައިޠާނާގެ ސަބަބުން،
އެބައިމީހުންނާއި ވަކިވެވަޑައިގަތުމަށް، ތިބާ ރަސޫލާ ހަނދުމަފުރެއްސެވިއްޖެ ނަމަ،
އެ ކަން ހަނދުމަފުޅުވުމަށް ފަހު، އެ އަނިޔާވެރިން ތިބޭ މަޖިލީހެއްގައި
އެބައިމީހުންނާ އެކު އިށީނދެވަޑައިގެން، ތިބާ ރަސޫލާ ނުއިންނަވާށެވެ!

114- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާށެވެ! އެ އަނިޔާވެރިންނަކީ، اللهُ ﷻ އާ އެހެނިހެން ޖަމާޢަތްތައް ބައިވެރިކޮށް
ޝިރުކުކޮށް، ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވެ އުޅޭ މީހުންނެވެ. އަދި
ނުބައިކަމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ގޮސް، އެ إِلٰهُ ގެ އާޔަތްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ބާޠިލު ދޮގު
ވާހަކައަށް ދައްކައި އުޅޭ މީހުން ވެސް ވެއެވެ.115

وَمَا عَلَى ٱلَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنۡ حِسَابِهِم مِّن شَيۡءٖ وَلَٰكِن ذِكۡرَىٰ لَعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ ٦٩

﴿69﴾ އަދި، اللهُ ﷻ ބާވައިލެއްވި، ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކޮށް،
އެ އާޔަތްތަކަށް ފުރައްސާރަކޮށް، އެ އާޔަތްތަކާމެދު ބާޠިލު ދޮގު ވާހަކައަށް ދައްކައި އުޅޭ
މީހުން ކުރާ އެއްވެސް ކަމެއްގެ ޒިންމާއެއް، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެ،
ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ، އެ إِلٰهަށް ބިރުވެރިވާ މުއުމިނުންގެ
މައްޗަކަށް ނުވެއެވެ.

އަދި އެ ކާފިރުންކުރާ ކަންތައްތަކުގެ ޙިސާބުބެލުމުގެ ޒިންމާއެއް އެއްވެސް ކަމެއް،
މުއުމިނުންގެ މައްޗަކަށް ނުވާޖިބުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް
ވާޖިބުވެގެން ވަނީ، އެ ބަޔަކު ކަންތައްތަކުން ނަސޭހަތްދޭން އެ އަނިޔާވެރިންނަށް
ނަސޭހަތްތެރިވުމެވެ.

އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން ދީ ނަސޭހަތުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުން ދަންނައި އުޅޭ ބާޠިލު
ވާހަކަދެއްކުން ދޫކޮށްލައި، އެ ކަލަ ކަންތައްތަކުން އެބައިމީހުން ދުރުވެ
ތަޤްވާވެރިވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެ ނަސޭހަތުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުން اللهُ ﷻ އަށް
ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވުމަށް ވެސް ވެއެވެ.116

115- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
116- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَذَرِ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ دِينَهُمۡ لَعِبٗا وَلَهۡوٗا وَغَرَّتۡهُمُ ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَاۚ وَذَكِّرۡ بِهِۦٓ أَن
تُبۡسَلَ نَفۡسُۢ بِمَا كَسَبَتۡ لَيۡسَ لَهَا مِن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيّٞ وَلَا شَفِيعٞ وَإِن تَعۡدِلۡ كُلَّ
عَدۡلٖ لَّا يُؤۡخَذۡ مِنۡهَآۗ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ أُبۡسِلُواْ بِمَا كَسَبُواْۖ لَهُمۡ شَرَابٞ مِّنۡ حَمِيمٖ
وَعَذَابٌ أَلِيمُۢ بِمَا كَانُواْ يَكۡفُرُونَ ٧٠

(70) އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި އިސްލާމް ދީނަށް ފުރައްސާރަކޮށް މަލާމާތްކޮށް،
އެ ދީނަކީ ކުޅިވަޅެއްކަމުގައްޔާއި އެ ދީނުގެ ކަންތައްތަކަކީ ފުރިހަމަނުވާއެއް ކަމުގައި ބަލައި
އުޅޭ މީހުންނާ ވަކިވެވަޑައިގެން، އެބައިމީހުން އެ އުޅޭ ގޮތަކަށް އުޅެން، އިބަ ރަސޫލާ
އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުންނަށް ދުނިޔޭގެ
މަޖާ ދިރިއުޅުމާއި، އެ ލޯބީގެ ކުޅިވަރު ޖީހަތްޕޮއިންޓުގެ ދޮގެއްގައި ގިރިފަތާވާ
މީހުންނެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުންގެ މުޅި ޙަޔާތުގައި ވެސް ވަނީ ކުޅިވަޅުގައި،
މަޖާގައި، ފުރިހަމަވުމެވެ. އަދި ކާފިރުންގެ ކަންތައްތައް އެ ގޮތަށް ހުރިކަމުގައި ވިޔަސް،
އެބައިމީހުންނަށް އަދި އެ ދީން މީހުނަށް ވެސް، އިބަ ރަސޫލާ، އެ ޤުރްއާނުން
ނަޞޭހަތްދެއްވައި ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ!

އެހީ، އެއްވެސް ނަފްސެއް، އެ ނަފްސުގެ ވިޔަ އިލާހަށް އުޅުނި ފާފަތަކަށް އަޒާއިގަތުމުގެ ސަބަބުން
ހަލާކުގެ ތެރޭއަށް ވެއްޖެ، ނަރަކައިގެ އަލިފާނުގެ ތެރޭގައި ބަންދުވެވިގެން ހިފެހެއްޓޭނެ
ކަމަށް ބިކަށެވެ. ސަލާމަތްވެއްޖެއެވެ. ޤިޔާމަތު ދުވަހުގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވުމަށް ބޭކަމި،
އެއްވެސް ނަފްސަކަށް ނަޞޭޙަތްދޭނެއް ހިމާޔަތްދޭނެ މަދަދުގާރަކު ވިޔަސް އެދި އެ ނަފުސަކަށް ބޭކަމި
ޝަފާޢަތްތެރިޔަކާ ޝަފާޢަތްތެރިޔަކު ވިޔަސް، اللهُ ﷻ ފިޔަވާ ނުވެއެވެ. އަދި،
اللهُ ﷻ ގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވުމަށް ބޭކަމި ކޮންމެ ފިދާޔަކާއި ދިނަކަމުގައި ވިޔަސް،
އެއްވެސް ނަފްސެއްގެ ކިބައިން އެއްވެސް ފިދާޔަކާއި ޤަބޫލެއް ނުކުރެއްވޭނެއެވެ.

އެހެނީ އެބައިމީހުންނަކީ، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު އެބައިމީހުން ކުރަ ޝިރުކުގެ ސަބަބުން ނަރަކައިގައި ހައްޓަރުވެވި، ހަލާކުގެ ތެރެއަށް ހުރަހެޅުން މީހުންނެވެ. ވުމާއެކު، ނަރަކައިގައި ތިބޭއިރު، ބުއިމަށް ދޭ ގޮތުގައި އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނީ، ކެކި ކެކި ހުންނަ ނުރަސް ހޫނުކަން ގަދަ ފެނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވޭނީ، އެ ތާނގެ ގަދަފަދަ ވޭންދެނިވި ޢަޛާބެވެ. އެއީ، الله ﷻ އަށާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުން އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުނުކުރުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.117

قُلْ أَنَدْعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰٓ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَىٰنَا ٱللَّهُ كَٱلَّذِى ٱسْتَهْوَتْهُ ٱلشَّيَٰطِينُ فِى ٱلْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُۥٓ أَصْحَٰبٌ يَدْعُونَهُۥٓ إِلَى ٱلْهُدَى ٱئْتِنَا ۗ قُلْ إِنَّ هُدَى ٱللَّهِ هُوَ ٱلْهُدَىٰ ۖ وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٧١﴾

﴿71﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތޯ، އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރުމުން އެއްވެސް ފައިދާއެއް އަދި ގެއްލުމެއް ވިޔަސް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންނުވާ އަދި އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަން ކުރުމުން އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ނުލިބޭ، ބުދުތަކާއި އެ ނޫން ވެސް އެ ފަދަ ތަކެއްޗަކަށް ގޮވައި ދުޢާކޮށް، الله ﷻ ހިދާވައި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކަށް އަޅުކުރުން އަޅުކަންކުރަންވީއެއްތޯއެވެ؟

އަދި، الله ﷻ އަޅުތަކުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައި، އިސްލާމް ދީނުގެ މަގަށް ހިދާޔަތްދެއްވައި، އެ إِلٰهُ ކުރިމަތީގެ ގެންނަވާ މަގުން ހިނގުމުގެ ފަހު ތައުލީމުދެއްވުމަށް ތަރު، އަޅުގަނޑުން ކާފިރުކަމަށް އެނބުރި ރުޖޫޢަވާންވީއެއްތޯއެވެ؟

117– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ޝައްކެއްނެތެވެ. ﷲ ﷻގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް، އެ إِلٰهއަށް އީމާންވެ އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުކުރުމަށް ފަހު، ކާފިރުކަމުގެ ފަހަތަށް އެނބުރި ހިނގައްޖެ ނަމަ، އަހަރެމެން ވެސް ވާނީ ޝައިޠާނުންގެ ވަސްވާސަށް ހެއްލި، ދުވޮސްދުވާ ތަނެއް ނޭނގި ބަޔަކާއި މީހަކު ހަމަހަމައިންނެވެ.

އަދި އެ މީހާ ޝައިޠާނުންގެ ވަސްވާސަށް ހެއްލިފައިވި ނަމަވެސް، ތިމަންމެންގެ ގާތަށް ބައެއްގެ މަގަށް އަންނާށެވެ! މި ތެދުމަގަށް ދާން، އެ މީހާއަށް ތެދުމަގަށް ގޮވާ ގޮވުމުން އެކުވެރިން ވެސް އެ މީހާއަށް ވެއެވެ. އޭނާއަށްކަމަކު، އެ ގޮވުމަށް އެ ގޮވާލާފައިވާ އެ ތެދު ދަޢުވަތަށް އެ މީހާ އިޖާބަދެއް ނުދެއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތެދުމަގަކީ، ﷲ ﷻގެ ތެދުމަގުކަން ހަމަޔަގީނެވެ. އެ ތެދުމަގަކީ، އެ ކަންކަމުގައިގެން، ހިމެން ރަސޫލާ ފޮނުއްވި، އިސްލާމް ދީނުގެ އެންމެ ރަނގަޅު ކަންކަމެވެ. ހިމެންނެވެ އެންމެހާ ބައެއް އަދުރުވެރިކަން ވަނީ، ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި ﷲ ﷻގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި، ގޮތުން، އެ إِلٰهއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް އަޅުކަންކުރުމެވެ. އަދި އެ އަޅުކަމުގައި، އެ إِلٰهއާ އެއްވެސް ޝަރީކެއް އަދި އެއްބަޔަކު ވިއަސް، ބައިވެރިނުކުރުމެވެ. އެއީ ހަމަހަމަކޮށްދެން، އެ إِلٰهީ ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި އެއްކައުވަންތަ إِلٰهއެވެ.[118]

وَأَنۡ أَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّقُوهُۚ وَهُوَ ٱلَّذِيٓ إِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ٧٢

118- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿72﴾ އަދި ތިމަންމެން އެންމެންނަން ވެސް އަމުރުކުރެވިގެން ވަނީ، ކޮންމެ ނަމާދެއް ވެސް
އެ ނަމާދެއްގެ ވަގުތުގައި އެ ނަމާދެއް ފުރިހަމައަށް އަދާކުރުމަށާއި، އެ إِلٰهُ އަޅުކަންކުރުމަށާއި
އެންގެވުމަށް ކަލޭމެންނަށް އެ އަމުރުކުރުމުގެ ގޮތަށް، ނަހީކުރުމުގެ ކަންތައްތަކުން
ދުރުވެ ދުރުވެ، އެ إِلٰهَއަށް ބިރުވެތިވުމަށެވެ. އަދި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން،
ޙިސާބުކުރުމަށް އެންމެން އަދި އެންމެހާ ޚަލްޤުތަކުން އެއްކުރެއްވުމަށް
މަޚްލޫޤުތައް އެއްކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތަށެވެ.[119]

وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۖ وَيَوْمَ يَقُولُ كُن فَيَكُونُ ۚ قَوْلُهُ ٱلْحَقُّ ۚ وَلَهُ ٱلْمُلْكُ يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ۚ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْخَبِيرُ ﴿٧٣﴾

﴿73﴾ އަދި، الله ﷻ އީ، ޙައްޤު ގޮތުގައި އުޑުތަކާއި ބިން، ހެއްދެވި إِلٰهެވެ.
އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ޤައުމަށް، ޤިޔާމަތް ދުވަސް ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ! އެ ދުވަހު،
“كُنْ” މި ބުނެއްވުން، الله ﷻ ވިދާޅުވެއްވާނޭ ދުވަހެވެ. އެ ބުނެއްވުން ވިދާޅުވެއްވުމާ އެކު،
އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކޮންމެ ކަމެއް، ޖެހޭ އެސްޕިރިޓްކަމާ ގުޅުމެއް ވެގެންދިޔައި
ކުރިމަގު އެއަށް ވިއްޔާ ވެސް އަވަހަށް ތަނަވަސް އެ ކަމެއް ވާނެއެވެ. ޙަޤީޤަތުގައެވެ.
الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅަކީ ޙަޤީޤަތް ވެސް، ބައްޓެއް ތެދު ބަސްފުޅެވެ. ވެރިކަމަކީ، އެ إِلٰهُ ކުރައްވާ
ކޮންމެ އަމުރުފުޅެއް ހަމަ ވަގުތުން ތަންފީޒުވާނެއެވެ.

އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ރަސޫލާއި ފިރިކަން ހުއްޓުވާ މިޚުލޫޤުން ވާނީ ހަމައެކަނި
الله ﷻ އަށެވެ. އެ ދުވަހަކީ، إِسْرَافِيلُ عليه السلام ދުވަނަ ބޮޑުނިޔާ ފުރުބައްވާނޭ ދުވަހެވެ.
އެ ބޮޑުނިޔާގެ އަޑަށް، އެހިސާބުން އެނބުރިގެން ހުރިހާ ފުރާނަތަކެއްގެ، އެ ފުރާނަތަކެއްގެ
ހަށިތަކަށް އެނބުރި އަންނާނެއެވެ.

119- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! الله ﷻ އީ، ފެންނަ ކަންތައްތަކާއި، ނުފެންނަ ކަންތައްތަކާއި، ސިއްރުވެގެންވާ ކަންތައްތަކާއި، ފާޅުވެގެންވާ ކަންތައްތައް ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إلهُ އެވެ. އަދި، الله ﷻ އީ، ޚަލްޤުކުރެއްވުމާއި ތަދްބީރުކުރެއްވުމުގައި ޙިކުމަތްވަންތަ إلهُ އެވެ. އަދި، الله ﷻ އީ، ހުރިހައި އެއްޗަކާއި ކަމެއްގެ އެތެރޭގެ ޙަޤީޤަތް ބާޠިނުން ޒާހިރުވެސް ތަފާސްކަން އެނގިވޮޑިގެންވާ، ހުރިހައި ކަމަކާއި ތަފްސީލުން، ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إلهُ އެވެ.[120]

ދަންނާށެވެ! "كُنْ" މި ބަސްފުޅުގެ މާނައީ ވާށެވެ! އަދި ބޭނުންފުޅުވާ ކަންތައްތަކާއި އެ ނޫން ވެސް އެންމެހައި ކަންތައްތަކެއް ފުރުމާއި ނިމުން ވެސް ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށެވެ. އަދި ހުރިހައި ތަކެތިތަކާއި، ހުރިހައި ކަމަކާއި، ހުރިހައި ޚަލްޤުތަކުންގެ އެންމެހައި ތަޞައްރުފުތަކީ، އެ إلهُ ގެ ބަސްފުޅަށެވެ. ވިމާ، ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ މަންޒަރަށް ވާޖިބުވެގެން ވެސް، އެ إلهُ ގެ ޝަރީޢަތަށް ފުރިހަމައަށް ބެހެއްޓެވި ހާމަކުރެއްވީމެވެ، އެ إلهُ ގެ ބާރުފޯރުވުމާއި ފުރުސަތުދިނުން ހަމަޖެހިގެން އެއްކޮށް. އަދި، އެ إلهُ ހަމަވާރުފުޅަށް ހިތުގެ ހުރިހާ ތަނެއްގައި ފަރުމާކުރެއް އެ ހަމަވާރުފުޅަކީ ސޫރު އެއްގޮތެއް ޖަހަންކުރައްވާނެވެ.[121]

وَإِذۡ قَالَ إِبۡرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ ءَازَرَ أَتَتَّخِذُ أَصۡنَامًا ءَالِهَةً إِنِّيٓ أَرَىٰكَ وَقَوۡمَكَ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ﴿٧٤﴾

﴿74﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި إبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَام ގެ ބައްޕަފުޅު އާޒަރަށް، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް، إبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَام ދަޢުވަތުދެއްވައި، ބައްޕައަށް ތަޢުރީފުގެ މައްޗަށް ރުއްސަވާ ޝާއިރުކުރައްވާ ވަގުތު ކަންތައްތައް ހިނގައިދިޔަ ގޮތް، އިބަ ރަސޫލާ މިސްކީނުންނަށް ވިދާޅުވެދެއްވާށެވެ! އެ ވަގުތު، إبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَام ގެ ބައްޕަފުޅު އާޒަރަށް، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ބައްޕާފުޅުއެވެ! الله ﷻ ދޫކޮށްލައްވައި، ބުދުތަކެއް އިލާހުން ކަމުގައި ހަދައިގަތުމަށް، އެ ބުދުތަކަށް ބައްޕާފުޅު އަޅުކަންކުރައްވަނީހެއްޔެވެ؟

120- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

121- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ހަމަކަށަވަރުކަމުން، އަޅުގަނޑު ދެކެނީ، ކަލޭގެފާނާއި ކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ މީހުން ޙައްޤުގެ
މަގުން އެއްކިބާވެ، ބާޠިލްވެ ފާޅުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމުގެ ތެރޭގައި ވާކަމެވެ.[122]

وَكَذَٰلِكَ نُرِىٓ إِبْرَٰهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ ٱلْمُوقِنِينَ ﴿٧٥﴾

﴿75﴾ އަދި އަޅުގަނޑުމެން ބައްލަވާ ގޮތް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް، މިހެން إِلٰهُ ދެއްކެވި
ފަދައިން، އުޑުތަކާއި ބިމުގެ މަލަކޫތާއި ފެނިގެންވާ ބޮޑެތި އަޖައިބުތައް، އެ ރަސްކަލާނގެއަށް،
މިހެން إِلٰهُ ދެއްކެވިއެވެ. އެއީ، މަލަކޫތު ޖަބަރޫތުގައިވާ އަޖައިބުތަކުން، މިހެން إِلٰهُގެ
އެއްކައުވަންތަކަމުގެ ހެކިތަކާއި ދަލީލުތަކެވެ، އެ ރަސްކަލާނގެ ސުލްޠާނުކަމާއި، މިހެން إِلٰهُގެ
އެއްކައުވަންތަކަން ޔަޤީންކުރައްވައި އެ ކަލަން އިލާހާ ޙިކުމަތާ ތެދުކުރައްވައިން، އެ ރަސްކަލާނގެ
ދަރަޖައިގައިވުމަށްޓަކައެވެ.[123] އެހެނީ، އުޑުތަކާއި ބިމުގެ މަލަކޫތާއި ދަލީލުތަކުގައި ވިސްނައި ފިކުރުކުރާ
ކަސްތު މިސަކަސް، މިހެން إِلٰهُ ކަނޑައެޅިގެންވާ ބެހެއްގެތާ، ފުރިހަމަކަމާއި،
މިހެން إِلٰهُގެ އެއްކައުވަންތަކަން އެނގި ޔަޤީންވާނެ ކަން ކަށަވަރުވެއެވެ.

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ ٱلَّيْلُ رَءَا كَوْكَبًا ۖ قَالَ هَٰذَا رَبِّى ۖ فَلَمَّآ أَفَلَ قَالَ لَآ أُحِبُّ ٱلْءَافِلِينَ ﴿٧٦﴾

﴿76﴾ ދެންފަހެ، ރޭގަނޑުގެ އަނދިރިކަން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ މައްޗަށް ފޮރުވި،
އެ އަނދިރިކަން ފެތުރުނު ހިނދު، އެ ރަސްކަލާނގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ބާބިލު ރަށުގައި،
އަޅުކަންކުރާމީހުން، އެ ރަސްކަލާ ބަހުރުޖެހުއްވިއެވެ. އެއީ، ބުރުޖުކަލާއި ތަރިތަކަށް
އަޅުކަންކުރުން ހުއްޓުވުމަށް އަޅުކަންކުރާމީހުންގެ ދިރަސާ ބާބުލު ދިނާތް ކަން އަޅުކަންކުރާމީހުންނަށް
ސާބިތުކޮށް ދެއްކެވުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ރޭގަނޑުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި
ހުންނަވަނިކޮށް އުޑުން ތަރިއެއް ފެނިވަޑައިގަތުމުން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ.

122– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُود
123– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ތިޔަބައިމީހުން ހީކުރާ ގޮތުގައި މިހިރަ ފެންނަ މިތަރިއަކީ އަހަރެންގެ ވެރި رَبّއެވެ. ދެންފަހެ، އެ ތަރި އޮއްސުވުނު ހިނދު، އެ ކަލޭފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޮއްސިގެންދާ ތަކެއްޗަކީ، އިލާހުން ކަމުގައި ބަލައި، އެ ތަކެއްޗަކަށް، ތިމަން ކަލޭފާނު ލޯބިއެއް ނުކުރައްވައެވެ.

ދަންނާށެވެ! ތިޔަގެ މިސާލުދައްކަވައި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރެއްވީ، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން، އެ ކަލޭފާނުގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އެހެނީ، އެބައިމީހުން ވެސް ޤަބޫލުކުރާ އުޅުން ގޮތުގައި، ފޮރުވިގެންދާ ތަކެއްޗަކީ، އިލާހުން ކަމުގައެއް ނުވާނެއެވެ.[124]

فَلَمَّا رَءَا ٱلْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي ۖ فَلَمَّآ أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلضَّآلِّينَ ﴿٧٧﴾

﴿77﴾ ދެންފަހެ، ހަނދު އަރައިގެން އަންނަ ތަން ފެނިވަޑައިގަތް ހިނދު، ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ކަލޭފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހީކުރާ ގޮތުގައި މިހިރަ ފެންނަ ހަނދަކީ، އަހަރެންގެ ވެރި رَبّއެވެ. ދެންފަހެ، ހަނދު އޮއްސުވުނު ހިނދު، ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އަހަރެންގެ ވެރި إِلٰهُ، އަހަރެން ތެދުމަގުގައި ސާބިތުނުކުރައްވައިފި ނަމަ، މަގުގެއްލި ގުމުރާހުވެގެންވާ މީހުންގެ ތެރެއިން އަހަރެން ވެސް ވާނުން ކަން ކަށަވަރެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ އެއްކައުވަންތަކުރުމުގައި، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهَއަށް އަޅުކަންކުރުމަށް، އެ إِلٰهُ އަހަރެންނަށް ތައުފީޤު ނުދެއްވައިފި ނަމަ، އަހަރެން ވެސް ވާނީ، اللهُ سبحانه وتعالى ފިޔަވައި، އެހެނިހެން ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރާ މުޝްރިކުންގެ ގުމުރާހުން ކަން ކަށަވަރެވެ.

124- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وَزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވާށެވެ! އަހުރެންގެ ވެރިإِلٰهُ، އަހުރެން ތެދުމަގުގައި ސާބިތުކުރައްވައި ނުދީނަމަ، މަގުގެއްލި ފުރެދިގެންވާ މީހުންގެ ތެރެއިން އަހުރެން ވެސް ވެދާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ. މި ތަރައިން، ޤައުމުގެ މީހުންގެ ކުރިމަތިލައްވައި، إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ވިދާޅުވީ، ބައްޕާފުޅުގެ މަގަން މަގުތަރައްކަވައި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ކުރިމަތީގަންނަވާ މަގުން ހިނގުމުގެ ގޮތް ތަޢުލީމުދެއްވުމަށް، އެ إِلٰهُ ކަން އުފެއްދެވުންތެރި ބާރުގަދަކަން ދައްކަވައި، އެ ކަން ހަމަޖެއްސެވުމުގެ ގޮތުންނެވެ.[125]

فَلَمَّا رَءَا ٱلشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَآ أَكْبَرُ ۖ فَلَمَّآ أَفَلَتْ قَالَ يَٰقَوْمِ إِنِّي بَرِيٓءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾

(78) ދެން ފަހެ، އިރު އަރައިގެން އަންނަތަން ފެނިވަޑައިގެން ހިނދު، އެ ކަލޭގެފާނު ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިއީ ހިސާބުން ބޮޑުވީ ބައެއް ފެނުނު އިރަށް، އަހުރެންގެ ވެރި ރައްބެވެ. އެހެނީ، މި ފެންނަ އިރަށް ބޮޑުމިނުގައި ނުފެނޭ ފާޅު އެއްޗެކެވެ. ދެން، އިރުއޮއްސިގެން ހިނދު، އެ ކަލޭގެފާނު ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ބުނެދީ ގަޑިއެއް ބޮޑުވެ ނުވާތީއެވެ. އެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންގެ ރައްކައިފި، ދިމާވެރި ކަލޭގެ ބަލައި، އެ ޝަރީކުކުރި، މިހެން ކަލޭގެ ޝިރުކު ކުރައްވަވާ.

އެއަށްފަހު ވެސް އުފެއްދެވުމުގެ އެ ބާރަށް ދަނީ އުފެއްދެވުން ދޫކޮށްދިނުމުން، އެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ! اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ފިޔަވައި، މިއުފެއްދެވުން ހިދި ޝަރީކުކުރުމުގެ ޝަރީކުކުރި، ހަނދާއި، އިރާއި، ބުދުތަކާ އަދި އެ ނޫން ވެސް އެންމެހައި ޝަރީކުކުރި އަޅުކަންކުރުމުން އަހުރެން ބަރީއަވެގެންވަމެވެ.[126]

125- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
126- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ حَنِيفًاۖ وَمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ٧٩

﴿79﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ޝިރުކުގެ ހުރިހައި ބާވަތްތަކުން އެއްކިބާވެވުނު، الله سبحانه وتعالى ގެ
އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކުރާ ޤަބޫލުކުރަން، ބަނދުގެ ތަރާމަން ތުޅުހުރި ބާރު،
އަޅުކަންކުރުމުގެ ގޮތުން މި އަހަރެ މޫނު މި ކުރިމަތިކުރަނީ، އިސްލާމްދީނަ
މިސާލަކާ ނުލައި އުޑުތަކާއި ބިން އުފެއްދެވި އެއްކައުވަންތަ الله سبحانه وتعالى ގެ ބަންދަގީކަން
ހަމައެކަނިކޮށެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى ޚިޔާރުކުރައްވާ އުސޫލުން ތަޢައްޞުބުން އަޅުކަންތަކުން، ޝިރުކުކުރާ
މުޝްރިކުންގެ ތެރެއަކު މި އަހަރެ ނުވަމެވެ.[127]

ދަންނާށެވެ! ޤައުމުގެ މީހުން އަޅުކަންކުރާ އެންމެހައި ތަކެތީން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام
ބިރުއަރުވައިދިނުމުން، އެ ބޭފުޅާ އަޅުކަންކުރައްވަނިވި ކަން ޤަބޫލުކުރަނީ އެބައިމީހުން
ސަބަބުކުރިއެވެ. އެ ހިނދު، އެ ބޭފުޅާ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަން ބޭފުޅާ އަޅުކަންކުރައްވާތީ،
އެއްކައުވަންތަ الله سبحانه وتعالى އަށެވެ.

وَحَآجَّهُۥ قَوْمُهُۥۚ قَالَ أَتُحَٰٓجُّوٓنِّي فِي ٱللَّهِ وَقَدْ هَدَىٰنِۚ وَلَآ أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِۦٓ إِلَّآ
أَن يَشَآءَ رَبِّي شَيْـًٔاۚ وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًاۚ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ٨٠

﴿80﴾ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ނަސޭހަތްކުރައްވަނީ، އެއްކައުވަންތަ الله سبحانه وتعالى އަށް
ކަމުގައި، ވިދާޅުވުމުން ޤައުމުގެ މީހުން ދިމާވެގެން، އެ ބޭފުޅާ ޖަދަލުކުރި ހިނދު،
އެބައިމީހުންނަށް، އެ ބޭފުޅާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަޅުކަންކުރުން ބައްޕަގެވެސް ވަނީ،
ހަމައެކަނި، އެއްކައުވަންތަ الله سبحانه وتعالى އަށް ކަމުދާތީ ތިޔަބައިމީހުން، ތިމަން ބޭފުޅާއާ
ދެކޮޅުހެދީ ޖަދަލުކުރަނީހެއްޔެވެ؟

127- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ ވަނީ، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިދެއްވީ. އަދި
އެ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލަޔުވެރިންތަކަށް ދެންގަޔާ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް، އެ إِلٰهُ އަށް ޚާލިޞްކޮށްދެވަން
މި އަމުރަށް ތަބާވުމަށް ދެއްވައިދެއްވީ. އަދި، އެ إِلٰهُ އެއްކަލަޔުވެރިންތަކުރުމުން، ޔަޤީންކަމުން،
ތިމަން ރަސޫލާއަށް ވުރެ ބިރުވެރިކަން، ޔަޤީންކަމުން ވުރެ އަމާންކަން ލިބުމަށް ހަޤްޤު،
ތިމަން ރަސޫލާއަށް ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ ކަމަކަށްނުވެއެވެ؟ ސުވާލުކުރައްވަނީ. ﷲ ﷻ ވިދާޅުވި،
އެ ޝަރީކުން ޔަޤީންކަމުން ވުރެ އަމާންކަން ލިބުމަށް ހަޤްޤު ދީނުގެ އެއްގޮތަށްކަން ވެސް،
ތިމަން ރަސޫލާ ބިރުވެރިވާނެކަމެއް އެބަހުރިތޯ. އަދި ޔަޤީންކަމުން
ވުރެ އަމާންކަން ލިބުމަށް ޝަރީކުކުރުމަށް، ތަބާވުމަށް ވެސް، ތިމަން ރަސޫލާއަށް އެއްވެސް
ގެއްލުމެއް ދިނުން ޝަރީކުކުރުން ނުވެއެވެ.

އެހެންކަމުން، ތިމަން ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ އެއްވެސް ކަމަކަށް އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ،
އެ ކަމެއް އަޅުގަނޑު ބިރުނުގަނޫ. އަދި އެ ކަމަކުން، ތިމަން ރަސޫލާއަކަށް ސަލާމަތްވެއް ވެސް
ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ، ތިމަން ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّގެ ދެންނެވި ގަތުން ކުރުމާ
އެއްޗެއްގައި، ކުރުމާ ކަމެއްގެ މަޢުލޫމާތު ވެއެވެ. ފަހެ، މި ކަންތައްތައް
ހަނދުންނުކުރީ، މި ދެކަ ފަހަރަކަށް ޔަޤީންކަމުން ނަސޭހަތް ލިބިގެންނެތީއެވެ؟
ސުވާލުކުރައްވަނީ. މި ދެކަ ފަހަރަކަށް ޔަޤީންކަމުން ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމަށް ނަމަ،
އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވާގެން ވަނީ، ހަމައެކަނި ﷲ ﷻ އަށް ކަން ޔަޤީންކަމުންނެވެ
އެނގި ކަނޑަވަރުވާނެއެވެ.128

وَكَيۡفَ أَخَافُ مَآ أَشۡرَكۡتُمۡ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمۡ أَشۡرَكۡتُم بِٱللَّهِ مَا لَمۡ يُنَزِّلۡ بِهِۦ
عَلَيۡكُمۡ سُلۡطَٰنٗاۚ فَأَيُّ ٱلۡفَرِيقَيۡنِ أَحَقُّ بِٱلۡأَمۡنِۖ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨١

128- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿81﴾ އަދި، الله ﷻ ޖިހަވައި، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކާއި އެ ނޫން
ތަކެތި ދެކެ، ތިމަން ރަސޫލާ ބިރުގަންނާނީ ކިހިނެއްވެގެންހެއްޔެވެ! ހާލު، ތިމަން ރަސޫލާގެ
ވެރި ރަބް، الله ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުންނާ އަދި ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ، އެންމެހައި
ތަކެތީގެ ވެރި ރަބް ކަލޭގައި ވުމާ އެކު ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން އެ إِلٰه އަށް ބިރުނުވެތީވެ،
އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަންކޮށްގެން ނުހުރެވުނީއެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކީ އަޅުކަންކުރުން ހައްޤުވާ އެއްވެސް
ދަލީލެއް އަދި ހުއްޖަތެއް ވެސް، ބާވައިލައްވައިފައި ނުވާއިރު، الله ﷻ އާ އެ ތަކެތި
ބައިވެރިކޮށް އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކޮށް، ޝިރުކުކުރުމުގެކަމާމެދު ތިޔަބައިމީހުން
ކުޑަވެސް ބިރެއް ނުގަންނަމުއެވެ.

ހާލު، އަހުރެމެންނާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކޮންބައެއްހޯ މި ޢަމާން ކަމުގައި ވާއިރު،
އަހުރެމެން ދެބައިމީހުންކުރެން، الله ﷻ ގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވެ މިންޖުވެ އަމާންކަން
ލިބުން، އެއްގޮތަކަށް ހައްޤު ކަން ބޮޑު ކޮން ބައެއްހެއްޔެވެ؟ الله ﷻ އެއްކައުވަންތަކޮށް،
ހަމައެކަނި، އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަންކުރާ މީހުންހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ الله ﷻ އާ އެހެނިހެން
ތަކެތިތައް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރާ މީހުންހެއްޔެވެ؟ ހާލު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އެނގޭ ނަމަ، އަހުރެމެން ދެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، الله ﷻ ގެ ޢަޛާބުން ސަލާމަތްވެ،
އަމާންކަން ލިބުން ބޮޑަށް ހައްޤު ކަން ބޮޑު ބަޔަކީ ކަން، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ނިކަން
ބުނެދީބަލާށެވެ![129]

ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَمۡ يَلۡبِسُوٓاْ إِيمَٰنَهُم بِظُلۡمٍ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلۡأَمۡنُ وَهُم مُّهۡتَدُونَ ﴿٨٢﴾

129- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿82﴾ ޝައްކެއްނެތެވެ. اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކަން ގަބޫލުކުރުން އީމާންވެ،
އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެ ތިބުމާ އެކު، ޝިރުކުކުރުމުގެ ނުބައިކަން ބޮޑު އަނިޔާވެރިކަމުގެ
ތެރެއިން ހިމަނުވެ ކެރަ ދިނުވަރުއް ވިއަސް އެބައިމީހުންގެ އީމާންކަމުގެ ތެރެއަށް ނުވައްދާ
މީހުންނަށް، އާޚިރަތް ދުވަހުން ރައްކާތެރިކަމާއި ސަލާމަތްކަން ލިބެނިވި މީހުންނެވެ.
އަދި ހިދާޔަތުގައި ތެދުވަމުގެ ލިބި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ހައްޤު ތައުފީޤު ލިބިގެންވާ
ބަޔަކީ ވެސް ހަމަ އެބައިމީހުންނެވެ.130

وَتِلْكَ حُجَّتُنَآ ءَاتَيْنَٰهَآ إِبْرَٰهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦۚ نَرْفَعُ دَرَجَٰتٍ مَّن نَّشَآءُۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾

﴿83﴾ ބަޔާންވެދިޔަ ހުއްޖަތްތަކާއި ދަލީލުތަކަކީ، اللهُ ﷻ އެއްކައުވަންތަކޮށް، ހެކިވެރި
އަޅުކަން، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهَ އަށް ހާއްސަކުރުމާ ބެހޭ ދެމުން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ގައުމުގެ
މީހުންނާ ހުއްޖަތްދެއްކުމަށް ޓަކައި، އެ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި ކަންކަމެވެ. އަދި،
އެ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުން އެ ގަދަ ވަރުގަދަ ހުއްޖަތްތަކާއި ދަލީލުތަކުން ހުއްޖަތްދެއްކެވުމުން،
އެ ރަސޫލާގެ ގައުމުގެ މީހުން ގެނައި ބަދިކަނި ހުއްޖަތްތަކާއި ދަލީލުތަކަށްގައިހުރި
ހަމަޖެހޭ ކަމާއި ބާތިލުކަން ދެއްކުމެވެ، އެ ރަސޫލާއަށް ނަސްރުދިނުމަށްވެގެންނެވެ.

ޝައްކެއްނެތެވެ! ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި، އެ މީހުންގެ ދަރަޖަ އުފުއްލުވުމަން،
ތިމަން إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކު، އެތައް ދަރަޖަތަކަށް، ތިމަން إِلٰهُ އުފުއްލަވަމެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ އީ، ކަންތައްތައް ތަދުބީރުކުރެއްވުމާއި،
ޝަރީޢަތްކުރައްވުމާއި، ދިނުވަރުކުރައްވުމުގައި، ހިކުމަތްވަންތަ إِلٰهَ އެވެ. އަދި ހުރިހާ ކަމެއްގެ
ހުރިހާ ކަމެއް ދަނެ، ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهَ އެވެ.131

130- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
131- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَوَهَبۡنَا لَهُۥٓ إِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَۚ كُلًّا هَدَيۡنَاۚ وَنُوحًا هَدَيۡنَا مِن قَبۡلُۖ وَمِن ذُرِّيَّتِهِۦ دَاوُۥدَ
وَسُلَيۡمَٰنَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَٰرُونَۚ وَكَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلۡمُحۡسِنِينَ ﴿٨٤﴾

﴿84﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ދަރިކަލުން، ތިމަން إِلٰهُ އިބްރާހީމްގެފާނަށް ދެއްވައިދެއްވީމެވެ، އުފަން ދަރިކަލުން إِسْحَاقُ عليه السلام އާއި، ކާފަ ދަރިކަލުން يَعْقُوبُ عليه السلام، އެ ހުރިހާބޭފުޅުން، ތިމަން إِلٰهُ ހިދާޔަތްދެއްވީމެވެ. އަދި ހިދާޔަތުގެ މަގަށް އިޙްސާނުންތެރިވުމުގެ ސަބަބުން ހެޔޮވެރިކަމުގެ މަގަށް، އެ ދެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ހިދާޔަތްދެއްވީމެވެ. އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އާއި، إِسْحَاقُ عليه السلام އާއި، يَعْقُوبُ عليه السلام އަށް ހިދާޔަތްދެއްވި ގޮތަށް، ކުރިން، نُوحُ عليه السلام އަށް ހިދާޔަތްދެއްވުމުގައި، އެ ހުރިހާ ހެޔޮވެރިކަމުގެ މަގަށް ހިދާޔަތްދެއްވީމެވެ. އެ ބޭފުޅުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ހިދާޔަތްދެއްވީމެވެ.

އަދި، نُوحُ عليه السلام ގެ ދަރިކޮޅުގެ ތެރެއިން، دَاوُودُ عليه السلام އާއި، سُلَيْمَانُ عليه السلام އާއި، أَيُّوبُ عليه السلام އާއި، يُوسُفُ عليه السلام އާއި، مُوسَى عليه السلام އާއި، هَارُونُ عليه السلام ގެފާނާއި، މި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ހިދާޔަތްދެއްވައި، އެ ހެޔޮވެރިކަމުގެ މަގަށް، އެ ބޭފުޅުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ހިދާޔަތްދެއްވީމެވެ. ޝަރީޢަތް ދެއްވީމެވެ. ހެޔޮ އަމަލުކުރާ މީހުންނަށް ޖަޒާދެއްވާ ގޮތަކަށް، ތިމަން إِلٰهُ ޖަޒާދެއްވަނީ މި ގޮތަށެވެ.[132]

وَزَكَرِيَّا وَيَحۡيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلۡيَاسَۖ كُلّٞ مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٨٥﴾

﴿85﴾ އަދި، زَكَرِيَّا عليه السلام އާއި، يَحْيَى عليه السلام އާއި، عِيسَى عليه السلام އާއި، إِلْيَاسُ عليه السلام އަށް، ތިމަން إِلٰهُ ހިދާޔަތްދެއްވީމެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ، ބޭފުޅުން ވެސް ޞާލިޙު ބޭފުޅުންނެވެ، ތިމަން إِلٰهُގެ ހެޔޮ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ.[133]

132– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
133– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَإِسْمَٰعِيلَ وَٱلْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا ۚ وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٨٦﴾

﴿86﴾ އަދި ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، إِسْمَاعِيلُ عليه السلام އަށާއި، الْيَسَعُ عليه السلام އަށާއި، يُونُسُ عليه السلام އަށާއި، لُوطُ عليه السلام އަށް ވެސް، މިވަން إِلٰهُ ތެދުމަގު ދެއްކެވީމެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ބޭކަލަކު ވެސް، އެ ބޭކަލުންގެ ޒަމާނުގައި އުޅުނު އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް، ފަޟީލަތްދެއްވައި، މިވަން إِلٰهُ، އެ ބޭކަލުން މަތިވެރިކުރެއްވީމެވެ.[134]

وَمِنْ ءَابَآئِهِمْ وَذُرِّيَّٰتِهِمْ وَإِخْوَٰنِهِمْ ۖ وَٱجْتَبَيْنَٰهُمْ وَهَدَيْنَٰهُمْ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾

﴿87﴾ އަދި، އެ ބޭކަލުންގެ ކާބަފައިންގެ ތެރެއިންނާއި، ދަރިފަސްކޮޅުގެ ތެރެއިންނާއި، އެ ބޭކަލުންގެ އަޚުންގެ ތެރެއިން، މިވަން إِلٰهُ އެދިވަޑައިގަތް ބަޔަކަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިފީމެވެ، އެ މަގަކީ ހިނގާފައިވާ ގޮތް ރަނގަޅު، އެ ބަޔަކަށް މިވަން إِلٰهُ ދެއްކެވީމެވެ. އަދި ބޭކަލުންނަށް ދެއްކެވީ މަގަކީ، މިވަން إِلٰهُ ރުހިވޮޑިގަތް ބަޔަކަށް، ބޭކަލުންނަށް ދެއްކެވި ފުރިހަމަ، އެ ބޭކަލުންގެ ދީނެވެ. މިސްރާބެއްގެ ތެރެއިން، މިވަން إِلٰهُ އާއި ދިމާލަށް ގޮވައިލެއްވީ، އެ ދީނަކީ ޖެހޭ ކަމެއް އިސްލާމްދީނެއް ނޫނޭ ކަމެވެ. އަދި، މިވަން إِلٰهُ، އެ ހުރިހާ، ބޭކަލުންނަށް ވެސް ތެދުމަގު ދައްކަވައި، ޙައްޤު މަގަށް އިރުޝާދުދެއްވައި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ތައުފީޤު ދެއްވީމެވެ. ޝަރީޢަތް ނެތިވެ. އެ މަގަކީ، އެއްވެސް ގޮތަކަށް ނުވާ ސީދާ މަގެވެ. الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ އެއްކަލާނގެކަން ސާބިތުކުރާ މަގެވެ.

އަދި އެއްވެސް ކަމެއްގައި، އެ إِلٰهُ އަށް ބައިވެރިއަކު ނުވާ ކަން ސާބިތުކުރާ މަގު ވެސް އެވެ. ޝަރީޢަތުގެ އަންގަވައި ރައްދުކުރެއްވުން މިސްރާބުން ދުރުކުރެއްވި ބައްޔާ މަގެވެ. އެ މަގަކީ، އިސްލާމް ދީނުގެ ސީދާ މަގެވެ.[135]

134– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
135– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ يَهۡدِي بِهِۦ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦۚ وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ
يَعۡمَلُونَ ﴿٨٨﴾

﴿88﴾ ބަޔާންވެދިޔައީ، الله ﷻ ގެ ހިދާޔަތެވެ. އެ މަގަށް ތައުފީޤުދެއްވަނީ،
އެ إِلٰهއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ إِلٰهُގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި
މީހަކަށް ތައުފީޤުދެއްވަވައި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤު، އެ މީހަކަށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްވައެވެ. އަދި އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންވެދިޔަ ރަސޫލުން ވިއަސް،
އެ إِلٰهާ އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކު ބައިވެރިކުރައްވައި ޝިރުކުކުރެއްވި ނަމަ، އެ ރަސޫލުން
ކުރައްވައި އުޅުއްވި ޢަމަލުތަކެއް ވެސް ބާޠިލުވެ ނުހި ދިޔައިސް ކަން ކަށަވަރެވެ.
އެހެނީ، ޝިރުކުކުރުން ހަމަ ތައުފީޤު ބާޠިލުކުރަނީ، އެއްވެސް ހެޔޮ ޢަމަލެއް، الله ﷻ
ގަބޫލުނުކުރައްވާ ހެޔޮކޮށެވެ.136

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ءَاتَيۡنَٰهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡحُكۡمَ وَٱلنُّبُوَّةَۚ فَإِن يَكۡفُرۡ بِهَا هَٰٓؤُلَآءِ فَقَدۡ وَكَّلۡنَا
بِهَا قَوۡمٗا لَّيۡسُواْ بِهَا بِكَٰفِرِينَ ﴿٨٩﴾

﴿89﴾ އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ރަސޫލުންނަކީ، ތިމަން إِلٰهُ
ދުއްސަވާ މަގުން ހިނގެވުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤު، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ރަސޫލުންނަށް ދެއްވައި،
ފޮތާއި، ޙިކުމަތާއި، ނަބީކަމާއި، ރަސޫލުކަމުގެ ނިޢުމަތް ދެއްވި ރަސޫލުންނެވެ. އަދި
އެ ރަސޫލުންނަކީ، ތިމަން إِلٰهُގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި މާތްކަމާއި މަތިވެރިކަން ދޮށު އަދި
ތަރުތީބު ނުހަނު މަތިވެރި ރަސޫލުން ތެއެވެ. އަދި ވިސްނަވަތަކުންގެ ތެރެއިން، އެ ރަސޫލުން
ކޮއްވަވައި، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ރަސޫލުން ހާމަކުރެއްވި، ކަށަވަރުކުރުންނަކީ ބަދަލުގައި، ތިމަން إِلٰهُ
ބަލަހައްޓާ ވަރަށް ބަސްމަގުފޮތް އެބައިމީހުންނަށް އިއްވަވާފައިވާނެވެ.

136- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެ ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަން ހިމެނުއްވެވި ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުނު ފޮތާއި، ހިކުމަތާއި، ނަބީކަމާއި، ރަސޫލުކަން، އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުން ގަބޫލުނުކޮށް ކާފިރުވަނީ ނަމަ، އެ ކަންތައްތަކަށް ކާފިރުނުވާ، ހިތްހެޔޮ ތެދުވެރިންނާއި، އިބަ ރަސޫލާގެ ސުންނަތަށް ތަބާވާނެ ބަޔަކު، މިބަސް إِلٰهُ އުފެއްދެވީއެވެ، ހިތްހެޔޮ ތެދުވެރިން، އިބަ ރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައި ދެމިހުރުމަށް ތައްޔާރުކުރެއްވިން އެ ބަޔަކާ ބާރުވެރިކަމާއި ފިލާނުދެވޭނެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެ ބަޔަކީ، މުހާޖިރުންނާއި އަންޞާރުންނެވެ. ހަމަ ރަސޫލާގެ ދީނުގެ ސަޙާބީންނެވެ. އަދި އެ ސަޙާބީންނަށް ތަބާވި، ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް އެ ސަޙާބީންނަށް ތަބާވާ މީހުންނެވެ. އަދި ކީރިތި ޤުރްއާނުގައި ފޮތްތަކުގެ ނަންތަކާ ބެހޭ، الله ﷻ ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކުގެ ތެރޭގައި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް ދެއްވުނު ސުޙުފުތަކާއި، مُوسَى عليه السلام އަށް ދެއްވުނު ތައުރާތާއި، دَاؤُودُ عليه السلام އަށް ދެއްވުނު ޒަބޫރާއި، عِيسَى عليه السلام އަށް ދެއްވުނު އިންޖީލާއި، مُحَمَّدُ ﷺ އަށް ދެއްވުނު ކީރިތި ޤުރްއާން ހިމެނެއެވެ. އެއީ އިތުރަށް ވެސް، އެ ފޮތްތަކުގެ ތެރިން ވަކިވަކި ބަޔާންކޮށް، الله ﷻ އެ ރަސޫލުންނަށް ދެއްވިއެވެ.[137]

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُۖ فَبِهُدَىٰهُمُ ٱقۡتَدِهۡۗ قُل لَّآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ أَجۡرًاۖ إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرَىٰ لِلۡعَٰلَمِينَ ٩٠

﴿90﴾ އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންވެދިޔަ، ރަސޫލުންނަކީ ވެސް، الله ﷻ ތެދުމަގަށް ހިދާޔަތްދެއްވި ބަޔަކުކަމުގައި ހިނގެވުމުގެ ގޮތް މައްޗަށް ދެއްކެވި، ބައްދަލު ދީނުގެ މަގަން މިކަމުގެ ދެއްކެވި، އާޔަތްތަކާއި ދަލީލުތަކަން ބޭނުންވާ ރަސޫލުންނެވެ.

ޔާ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ ވެސް، އެ ރަސޫލުންނާ ތަބާވެވަޑައިގަން، އެ ރަސޫލުން
ހިންގެވި މަގުން ހިނގަވާށެވެ! އަދި މައްކާގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ!
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ޤުރުއާން ކިޔަވައިދެއްވައި، އިއްވަވައިދެއްވައި، އިސްލާމް ދީނުގެ
ދަޢުވަތު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދަންނަވައިދެއްވުމުގެ ބަދަލުގައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން
އުޖޫރައް އަހުރެމެން، މިމަގުން ރަސޫލާ އެދިވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ. އެ ކަމުގެ ދަރުމައާއި
ޘަވާބު، މިމަގުން ރަސޫލާއަށް ދެއްވުން ވާނީ، ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށެވެ.

ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، މިމަގުން ރަސޫލާ ކިޔަވައިދެއްވައި އިއްވަވައި ދެއްވާ
ޤުރުއާނަކީ، އިންސީންނާއި ޖިންނީންގެ ޢާލަމްތަކަށް ބާވައިލެއްވި، ވަޢުޡާއި އިރުޝާދުން
ފުރިގެންވާ ނަސޭހަތެއް ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި އެ ޤުރުއާން، އިސްލާމް ދީނުގެ
ސީދާ މަގަށް، އެންމެހައި އިންސީންނާއި ޖިންނީން ތަބާވުމަށް ގޮވާލައެވެ. ވީމާ،
ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެން ވެސް، އެ ޤުރުއާނަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމުގެ އަދަބަށާއި
އެ ނަސޭހަތްތަކަށް ތަބާވުމަކީ، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ތެދުމަގާއި ރަނގަޅު ކަމެއް އެ ޤުރުއާން
ލިބިގަން، އެ ޤުރުއާނާ ގުޅުން ބަދަހިކުރުމެވެ.[138]

وَمَاقَدَرُواْ ٱللَّهَ حَقَّ قَدۡرِهِۦٓ إِذۡ قَالُواْ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٖ مِّن شَيۡءٖۗ قُلۡ مَنۡ أَنزَلَ ٱلۡكِتَٰبَ
ٱلَّذِي جَآءَ بِهِۦ مُوسَىٰ نُورٗا وَهُدٗى لِّلنَّاسِۖ تَجۡعَلُونَهُۥ قَرَاطِيسَ تُبۡدُونَهَا وَتُخۡفُونَ كَثِيرٗاۖ
وَعُلِّمۡتُم مَّا لَمۡ تَعۡلَمُوٓاْ أَنتُمۡ وَلَآ ءَابَآؤُكُمۡۖ قُلِ ٱللَّهُۖ ثُمَّ ذَرۡهُمۡ فِي خَوۡضِهِمۡ يَلۡعَبُونَ ﴿٩١﴾

(91) الله ﷻ ގެ ޤަދަރުވެރިކަމާއި މަތިވެރިކަމާ އެކަށޭނަގޮތުގެ މިން، އެ الله އަށް
ޤަދަރުކުރުން ބޮޑުކުރަންވީ ގޮތުގައި، މުޝްރިކުން ވިއަސް އަދި ޔަހޫދީން ވިއަސް،
އެ الله އަށް ޤަދަރެއް ނުކުރިއެވެ.

138- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ގެނެސީ، ކީރިތި ޤުރްއާން ދޮގުކޮށް، އެ ފޮތުގައިވާ އިލާހީ ޚަބަރުތަކަށް އިންކާރުކުރަމުން މުޝްރިކުންނާއި ޔަހޫދީން ވެސް ބުނެއުޅެނީ، ﷲ ﷻ އެއްވެސް އާދަމުގެ ދަރިއަކަށް، ﷲ ﷻ އެއްވެސް ވަޙީ ބަސްފުޅެއް ބާވައިލެއް ނުބާވައްލަވައެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ ފަދައިން ބުނާ ކޮންމެ މުޝްރިކަކަށާއި ޔަހޫދީއަކަށް ވެސް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުންނާ، މޫސާ ﷺ ގެ ޤައުމުގެ މީސްތަކުންގެ ގާތަށް، އެ ރަސޫލާ ގެންނެވި ތައުރާތު ބާވައިލެއްވީ ކޮން ފަރާތަކުންނެއްތޯ؟ އަދި، މޫސާ ﷺ ގެ އަރިހަށް އެ ފޮތް އަދި ކިހިނެއްހެއްޔެވެ؟ ޝަރުޢީކުރާނެއެވެ. އެ ފޮތް ބާވައިލެއްވީ، ﷲ ﷻ އެވެ. އެ ފޮތްތަކުގައި ވަނީ މީސްތަކުންނަށް ބަޔާނާ ނޫރާއި ހިދާޔަތެވެ.

ކަން މިހެން ހުރިހާ އެކު ވެސް، މިބަރަކާތްތެރިފޮތް މިއަށް ދެއްކީ އެ ޤައުމުގެ ވަރިވަރި ކުރީގެ ރަސޫލުންނަށް ހަދައިދެއްވި ކަންކަމެވެ. އަދި އެ ފޮތުގައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ތެދުކަން ބަޔާން ވާހަކަތައް މިބަރަކާތްތެރިފޮތް ފުރުޤާނުން ކަށަވަރުކުރައްވައެވެ. އަދި އެ ފޮތުގައިވާ ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތައް މިބަރަކާތްތެރިފޮތް ފުރުޤާނުގެ ސިޔާސަތު ވަންނަކަށް ކުރައްވައެވެ. އެ ވާހަކަތަކުގެ ތެދުކަމާއި، ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަން ހަމަޖެހުނުކަމުން ބަޔާނުގެ ފުރުޤާނާއި ރަސޫލާގެ ސިފަފުޅުތަކާއި، އެ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަމާ ދެކޭ ވާހަކަތައް ހިމެނެއެވެ.

ދެ އިބަރަ ބަސްގެ އަސްލުފޮތިންނޭވެ! އަދި މިބަރަކާތްތެރިފޮތުގެ ކުރިގެ މީހުންގެ ވާހަކަތަކާއި، ފުރުޤާނާ އަންނާނޭ މީހުންގެ ވާހަކަތަކާއި، ދަރުފުރަނަ ފުރު ކަންތައްތަކަށް ހިނގާނޭ ގޮތުގެ ވާހަކަތައް، ކީރިތި ޤުރްއާނުން މިބަރަކާތްތެރިފޮތް ވެސް އަންގަވައިފައެވެ. އެ ވާހަކަތަކަކީ، މިބަރަކާތްތެރިފޮތާ އަދި މިބަރަކާތްތެރިފޮތުގެ ކާބަފައިން ވެސް ކުރީން ދަނޑަނަ ވާހަކަތައް ނޫނެވެ.

އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! مُوسَى عليه السلام އަށް ތައުރާތު ބާވައިލެއްވީ އަދި، ތިމަން ރަސޫލާއަށް މި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީ، الله ﷻ އެވެ. އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް މި ކަމަ ކަރުދާސް ބޮޑު ބުއްޖަމް ތާއިދުވުމަން ކަރު ވެސް، މި ފަރާތަކުން އެބައިމީހުން ޔަހޫދީންކުރިޔަ ނަމަ، އެބައިމީހުންގެ އެ ބާތިލު ވަރުގަދަކަމާއި ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއަށް ގޮސް، އެ ބާތިލު ވަރުގަދަކަމާއި ވާހަކަތަކުގެ ތެރޭގައި ކުޅެކުޅެ ތިބުން، އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ![139]

وَهَٰذَا كِتَٰبٌ أَنزَلۡنَٰهُ مُبَارَكٞ مُّصَدِّقُ ٱلَّذِي بَيۡنَ يَدَيۡهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ ٱلۡقُرَىٰ وَمَنۡ حَوۡلَهَاۚ وَٱلَّذِينَ يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِ يُؤۡمِنُونَ بِهِۦۖ وَهُمۡ عَلَىٰ صَلَاتِهِمۡ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

﴿92﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މި ޤުރުއާނަކީ، އިބަ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ފޮތެވެ. އެ ފޮތަކީ، ގިނަގުނަ ފައިދާތަކެއް އެކުލެވިގެންވާ ނުހަނު ބަރަކާތްތެރި ފޮތެކެވެ. އަދި މި ޤުރުއާނަކީ، އޭގެ ކުރީން ބާވައިލެއްވުނު އެންމެހައި ސަމާވީ ފޮތްތަކަށް ތަސްދީޤުކުރާ ފޮތެކެވެ. އަދި، ޔަޤީނުން މި ޤުރުއާން، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވީ، މައްކާގެ އަހުލުވެރިންނަށާއި، އެ ރަށުގެ ވަށައިގެން ވާ ބިމުތަކުގައި، ދުނިޔޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި ތިބި ބައިތަކަށް ވެސް، އިބަ ރަސޫލާ އެ ފޮތުން އިންޒާރުދެއްވުމަށެވެ.

އަދި، الله ﷻ އަށާއި، އާޚިރަތް ދުވަހަށާއި، އެ ޤުރުއާނާ ވަނަވަރަށް އީމާންވާ ބަޔަކުން، އަމިއްލަ ކިޔުއްވި ބާރުގެ ހެޔޮކަމާއި އެބައިމީހުންނަށް ތިބުމުގެ ހަމަކަމެއް ގެނެސްދޭނެ ފަރާތެއް ވެސް ވެއެވެ. ސަލާމާތްވުންތެރިވެ. އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވާ މީހުން، މި ޤުރުއާނަށް، الله ﷻ ގެ ކަލާމްކަމުގައި ތެދުކޮށް، އެ ކަމަށް އީމާންވެއެވެ.

139- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ފަރުޟު ނަމާދު، އެ ނަމާދުތަކުގެ ވަގުތުގައި އަދާކޮށް، ނަމާދު ޤާއިމުކުރަމުން ރައްކާތެރިވާ މީހުންނެވެ.140

وَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّنِ ٱفۡتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوۡ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمۡ يُوحَ إِلَيۡهِ شَيۡءٞ وَمَن قَالَ سَأُنزِلُ مِثۡلَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُۗ وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ فِي غَمَرَٰتِ ٱلۡمَوۡتِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓاْ أَيۡدِيهِمۡ أَخۡرِجُوٓاْ أَنفُسَكُمُۖ ٱلۡيَوۡمَ تُجۡزَوۡنَ عَذَابَ ٱلۡهُونِ بِمَا كُنتُمۡ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيۡرَ ٱلۡحَقِّ وَكُنتُمۡ عَنۡ ءَايَٰتِهِۦ تَسۡتَكۡبِرُونَ ﴿٩٣﴾

﴿93﴾ الله ﷻ އާމެދު ބުހުތާން ދޮގުހަދާ މީހަކަށްވުރެން ވަކިން ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކީ ކޮން ކާކުހެއްތޯ؟ ނުވަތަ، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުން އެ މީހެއްގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް ވަޙީއެއް ބާވައިނުލައްވަނީސް، ތިމަންނާއަށް ވަޙީ ބާވައިލައްވާ ކަމުގައި ބުނެ ބުހުތާން ދޮގުހަދާ މީހަކަށްވުރެން ވަކިން ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކީ ކޮން ކާކުހެއްތޯ؟ ނުވަތަ އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަކަށް، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވުން ވަޙީގެ ބަސްތުގުޅަމެއް ފަދަ [illegible]، ތިމަން ވެސް ބާވައިލާނަމޭ ކަމުގައި ބުނި މީހަކަށްވުރެން ވަކިން ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކީ ވެސް ކޮން ކާކުހެއްތޯ؟

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރުވެރިކަމުގައި ހައްދުފަހަނައަޅައި ގޮސްފައިވާ އެ ޒާލިމުން މަރުގެ ސަކަރާތުގައި [illegible] ވަނިކޮށް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް އެބައިމީހުން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ، އެބައިމީހުންނަށް ޢަޛާބުދެއްވުމަށް [illegible] މަލާއިކަތުން ވަޑައިގެން، އެބައިމީހުންނާ ދިމާއަށް އެ މަލާއިކަތުންގެ އަތްޕުޅުގެ [illegible] ވަނިކޮށެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް ހިއްޕަވާ ހިނދު އެ މަލާއިކަތުން އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާނެވެ.

140- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

”ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަށިތަކުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް ނެރޭށެވެ! މިއަދު ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިންތިހާ ދަރަޖައަށް އިހާނެތިވެރިކަމާއި ނިކަމެތިކަމުގެ ޢަޛާބު ލިބޭނެއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން، اللهُ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުހުތާން ދޮގުހަދައި އުޅުނު ކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އާޔަތްތަކަށް ކިބުރުވެ، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނާ ތަބާވުމަށް އިންކާރުކުރުން ބޮޑާވެ ދެކޮޅުހެދުމުގެ ސަބަބުން ވެސް މެއެވެ.“[141]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވިފައި ވަނީ، ވަޙީ ބަޔަކު ބުނި ބަޔަކާއިގެ ސަބަބުން ކަމުގައި ރިވާކުރައި ވެއެވެ. އޭގެ މިސާލުން އެކަކީ، مُسَيْلَمَةُ الْكَذَّابއެވެ. އޭނާ ބުނިކަމުގައި ވަނީ، اللهُ ﷻ އޭނާއަށް ނަބިކަން ދެއްވައި ފޮނުއްވި ކަމަށާއި، އޭނާގެ މައްޗަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވޭ ކަމަށެވެ. ދެވަނަ މީހަކީ، الأَسْوَدُ الْعَنسِيއެވެ. އޭނާ ވެސް ބުނިކަމުގައި ވަނީ، مُسَيْلَمَةُ الْكَذَّاب ވެސް ބުނި ގޮތަށެވެ. ތިންވަނަ މީހަކީ، عَبْدُ اللهُ بْن سَعْدِ بْنِ أَبِي سَرَحއެވެ. އޭނާ ބުނިކަމުގައި ވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުން ވަރުގެ ބަސްފުޅުތަކަށް ހަމަ ހަމައަށް އޭނާ ވެސް ގެންނަކަމަށެވެ. ސަބަބަކީ، ބާރަސްވެރިޔާ ހަދަ ދުވަސް ވަރަކަށް ދަންނަވައި، اللهُ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް އެއްވެސް ބުހުތާނެއް ދޮގު ހަދައިދިނުމަށް ކަލަމެއް ވެސް ހިތްނުވި، އެ ހަދަ ދޮގުވެރިންގެ ތެރެއިން ކަނޑު ކަލަވަގަލެވެ.[142]

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَٰدَىٰ كَمَا خَلَقْنَٰكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُم مَّا خَوَّلْنَٰكُمْ وَرَآءَ ظُهُورِكُمْ ۖ وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَٰٓؤُا۟ ۚ لَقَد تَّقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنكُم مَّا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾

141- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

142- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلإِمَامِ مُحَمَّد بن جرير الطَّبَرِي

﴿94﴾ އަދި ހިސާބުބެއްލެވުމަށް، އޭ މީހުން ތިޔަބައިމީހުންނާ އުފެއްދެވިފަދައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގާތަށް

ހުސްއަތާއި އެކަނިއެކަނި ތިޔަބައިމީހުން ބަލަހައްޓަވާ ނިޢުމަތްތަކެއް ދޫކޮށްލާފައި ތިޔަބައިމީހުން އައީއެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُގެ ބަސްވެރިޔަކު ތިޔަބައިމީހުން އެއްޗެއް ކޮށް ދިނުމަށް އަޑު،

ކޮންމެ މީހަކު، އަމިއްލައަށް ކިޔަމަންތެރިވެއެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުން

އުޅުނުހާލު ފުރަތަމަ ފަހަރު ދުނިޔެއަށް ޖެހިފައި ވީހިސާބުން، އަދިވެސް ފަހަރާނުލެވި

އެންމެހައިގެ ނިޢުމަތްތަކުގެ ބޭނުމެވެ.

އަދި، ތިމަން إِلٰهُގެ ބަސްކުރަމުން ތިޔަބައިމީހުން ތިބި އަދި، ދުނިޔޭގައި، ތިމަން إِلٰهُ

ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ޖަހަނަމު ފުރިހަމަ އެ ޒުވާން އެއްބަސްވުން ހަދައި ވެސް

ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަމަކުން، ދުނިޔެއިން ދުވަސްކޮށްލާފައެވެ. އަދި އެ ހިތަވި ފުރިހަމައިގެ

ހަދައިދީ، އެ ފުރިހަމަ ހަދައިދިނުމުގެ ތިޔަބައިމީހުން އެކަކު އަޅުކަމަށް ބޭނުމެވެ

ފަހުތަކުރިން އުޅުން ހަދައިދޭވެ. އަދި މި ދުވަސް އައުމުން، ތިމަން اللهُގެ ބަސްކުރުމުގައި

ތިޔަބައިމީހުންނަށް ސަލާމަތްތެރިވުން ކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ދަށުން ދީފައިވާ

ތިޔަ ބަދަލުތައް އެ ޒުވާން އެއްބަސްވުން އިޚްލާސްތެރިކަމާއި ތިޔަބައިމީހުންނާ އެކަކު ވަކިކުރެއްވި،

ތިމަން اللهُއަކީ މިއަދު ފުރިހަމަ އެއްވެސް ބަދަލުކުރުވާތީއެވެ.

އެ ބަދަލުތައް އިޚްލާސްތެރިކަމާއި، ތިމަން اللهُއާ އެއްކޮށް ބައިވެރި ކަރުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހިފާ،

ތިމަން اللهُއާ އެއްބައިވެ ބަދަލުކުރެއްވި، އެ ބައިވެރިކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން ކުރުން

ބަދަލުތައް އެ ޒުވާން އެއްބަސްވުން އިޚްލާސްތެރިކަމެވެ. ސަލާމްކުރުމުގައި ދުނިޔޭގައި

ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެ އިޚްލާސްތެރިކަން ފުރިހަމަކުރި ހަދައި ޖެހިގެން މިއަދު އެ ވަކި

ކުރިއެރުން ޙާޞިލުވި ކަން ކަށަވަރެވެ.

އަދި އެ ތަކެތި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޝަފާޢަތްތެރިވާނޭ ކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ހީކޮށްގެން އުޅުން ހުރިހާ އިލާހުންތައް އެ ވަނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން ގެއްލި ފިލައިގޮސްފައެވެ. އަދި އެ ހުރިހާކަމެއްގެ ޙަޤީޤަތް ބަޔާންވެ އެނގޭނީ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން ވަނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކާއި، އަނިޔާ ދަރިންނަށާއި، މުދަލަށް ވެސް ގެއްލުމާއި ހަލާކުދިން ބަހަނާ ކަމެވެ.[143]

إِنَّ ٱللَّهَ فَالِقُ ٱلْحَبِّ وَٱلنَّوَىٰ ۖ يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ ٱلْمَيِّتِ مِنَ ٱلْحَىِّ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٩٥﴾

﴿95﴾ ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އީ، ގޮވާމުގެ އޮށްޓަރުތަކާއި އެ ނޫން އޮށްއޮށުން ވެސް ނިކުމެއް ނުކުއްވައި، އެ ނިކުމެތަކުން ގަސްތަކާއި، ދަނޑުތަކާއި، ކާބުރުއްތަކާއި، އެ ނޫން ގަސްތައް ވެސް ހެދި ބޮޑުވާ ގޮތް، މިންވަރުކުރައްވާ އިލާހެވެ. އެ އިލާހީ، މަރުވެފައިވާ ތަކެތިން ދިރޭ ތަކެތި ނެރުއްވާ، އިލާހެވެ. އަދި ދިރޭ ތަކެތިން މަރުވެފައިވާ ތަކެތި ނެރުއްވާ، އިލާހެވެ. މި ހުރިހާ ކަމެއް ތަދްބީރުކުރައްވައި ހިންގަވަނީ اللهُ ﷻ އެވެ.

މި ހުރިހާ ކަމަކުންގެ އެނގި ކަނަވަރުވަސި، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އެއްވެސް ކަލާނގެއި، އެ އިލާހަށް ބައިވެރިއަކު ނުވާ ކަމާއި އަޅުކަންކުރުން ޚާއްޞަވެގެން ވެސް، ހަމައެކަނި، އެ އިލާހަށް ކަމެވެ. ކަން މިހެން ހުރިއިރު، ބައްޓަން ފުރަގަސްދީ ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަނބުރިދަނީ ކޮން ތަނަކަށްހެއްޔެވެ؟ އަދި، اللهُ ﷻ އަށްދުރާ އަޅުކަމުގައި، އެ އިލާހާއި އެހެނިހެން ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ޝިރުކުކުރަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟

143- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާށެވެ! ހިކިފައިވާ އޮށްތަކުން ގަސްތަކާއި ވިނަތައް ފެޅުއްވައި ނުކުއްވަނީ، اللهُ ﷻ އެވެ. އަދި ހުރިހުރި ހުންނަ ގަސްތަކާއި ވިނަތަކުން، މަރުވެ ހިކިފައިވާ ގަސްތަކާއި ވިނަތައް ނުކުއްވަނީ، اللهُ ﷻ އެވެ. މަރުވެފައިވާ ހިތްތަކުގެ އަށްޗުފެޔިން ކަމުގައިވާ ކުކުޅުންގެ ބިސްއިން، ދިރިދިރި ހިތްތަކުގެ އަށްޗުފެޔިން ކަމުގައިވާ ކުކުޅުން ނުކުއްވަނީ، اللهُ ﷻ އެވެ. އެހެންކަމުން، އާޔަތުގެ ބިސްއިން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އުދުއްވިއެވެ.

އަދި ދިރިދިރި ހިތްތަކުގެ އަށްޗުފެޔިން ކަމުގައިވާ ކުކުޅުންގެ ބިސްއިން، މަރުވެފައިވާ ހިތްތަކުގެ އަށްޗުފެޔިން ކަމުގައިވާ ކުކުޅުން ނުކުތުން ބޯކުވަނީ ވެސް، اللهُ ﷻ ގެ އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގެ ދަށުންނެވެ. އެ ގޮތުން، نُوحُ عليه السلام ގެ ކިބައިން ކާފިރު ދަރިކަލަކު އުފެދުނެވެ. އަދި ހަމަ އެ ފަދައިން، ކިޔަމަންތެރިއެއްގެ ކިބައިން ނުކިޔަމަންތެރިޔަކު އަދި ނުކިޔަމަންތެރިއެއްގެ ކިބައިން ކިޔަމަންތެރިޔަކު އުފައްދަވައި ނުކުއްވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގެ ދަށުންނެވެ.[144]

فَالِقُ ٱلۡإِصۡبَاحِ وَجَعَلَ ٱلَّيۡلَ سَكَنٗا وَٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَ حُسۡبَانٗاۚ ذَٰلِكَ تَقۡدِيرُ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡعَلِيمِ ﴿٩٦﴾

﴿96﴾ ފަށް، اللهُ ﷻ އީ، ރޭގަނޑުގެ އަނދިރިކަމުން ފަތިހުގެ އަލިކަން ނުކުއްތަވާ، إِلٰهُ އެވެ. އަދި، އެ إِلٰهީ، ދުވާލުގެ މަސައްކަތައް ފަހު، މީސްތަކުން ހަމަހިމޭންކަމާއެކު އަރާމުކުރުމަށްޓަކައި ވަގުތު ކަމުގައި ރޭގަނޑު ލެއްވީ، إِلٰهُ އެވެ. އަދި، އެ إِلٰهީ، އިރާއި، ހަނދާއި، މިއިން ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް، އެ އެއްޗެއްގެ ދަތުރުކުރުމުގައި ދަތުރުވައި، އެ އެއްޗަކަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ މުއްދަތެއްގައި، ވަކި ބާރުމިނެއްގައި، ހުއްޓުމެއް ނެތި، އެ އެއްޗެއްގެ ދަތުރުކުރުމުގައި ހުރުމަށް، ބަރާބަރަށް ދައުރުކުރުމަށް ދޭ ގޮތް މިންވަރުކުރެއްވީ، إِلٰهُ އެވެ.

144- التَّفْسِيرُ الْكَبِيرُ مَفَاتِيحُ الْغَيبِ لِلْإِمَامِ فَخر الدِّينِ الرَّازِي

އެއީ، އަހަރުތަކާއި، މައްސަރުތަކާއި، ދުވަސްތަކާއި، ވަގުތުތައް ހިސާބުކޮށް، އެ ކަންކަން
މީސްތަކުން ދެނެގަތުމަށް ޓަކައެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ހުރިހައި ކަމެއް އެ ގޮތަށް
އެ ހިނގުން ދަނީ، ގަދަފަދަވަންތަ ކަށަވަރުކުރެއްވުމާ إِلٰهُ ގެ އިރާދަފުޅާއި
މިންވަރުފުޅުގެ ދަށުންނެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ إِلٰهُ ކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމަކަށް
ކުޑަވެސް ހުރަހެއް އަޅައި، އެ ކަމެއް ފިޔަވަޅު ހުއްޓުވާނެ ހަދަ އެއްވެސް ފަރާތެއް
ނުވެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهِ، ހަޤީޤީ ކަމުގައި ވެވޮޑިގެންވާ ފަރާތެއް ކަމުގައި ހުރިހައި
ގޮތަކުން އެނގިވޮޑިގެންވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ހުރިހައި ކަމެއް އެނގިވޮޑިގެންވާ
ކަލާނގެ، ޖަލާލަތުގެ ވެރިކަން ލިބިގެންވާ إِلٰهُއެވެ.

ދަންނާށެވެ! الْعَزِيزُ މި އިސްމުފުޅުގައި، الْعَلِيمُ މި އިސްމުފުޅުގައި، اللهُ ﷻ ގެ ސިފަތި
އިސްމުފުޅުތަކުން ކަމުގައިވާ، الْأَسْمَاء الْحُسْنَىٰ ގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދެ އިސްމުފުޅެވެ.[145]

وَهُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلنُّجُومَ لِتَهۡتَدُواْ بِهَا فِى ظُلُمَٰتِ ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِۗ قَدۡ فَصَّلۡنَا ٱلۡأٓيَٰتِ
لِقَوۡمٍ يَعۡلَمُونَ ﴿٩٧﴾

﴾97﴿ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އަދި، اللهُ ﷻ އީ، ބިމާއި ކަނޑުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި
އެއްގަމާއި ކަނޑުގައި މިސްރާބުހޯދުމުން ދަތުރުކުރާއިރު ތައްޔާރު ދަތުރުކުރާ މަގާއި،
މިސްރާބު ދަނެގަތުމަށްޓަކައި ބަލާލާކޮށްދެއްވާ ކަމުގައި، ތަރިތައް ހެއްދެވި، إِلٰهُއެވެ. އަދި
ހަމަކަށަވަރުން، މިވަނީ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލައުވެރިކަމާއި ކަށަވަރުކުރުވަނިވި ދަލީލުތަކާއި ޙުއްޖަތް
ބަޔާންކޮށް ދެއްވައިފިއެވެ. އެއީ ދަލީލުތަކާއި ބުރަހާނުތަކެވެ، މިވަނީ إِلٰهُ މި ބަޔާންކޮށްދެއްވީ،
މިވަނީ إِلٰهُ ގެ ޝަރީޢަތާއި، މިވަނީ إِلٰهُ މަޚްލޫޤާތު ދަންނަ ބަޔަކަށް ޓަކައެވެ.

އެއީ، އުފެއްދެވުން އެ ކަންކަމާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް އެ ކަންކަމުން ފައިދާ ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައެވެ.146

وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَنشَأَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ فَمُسۡتَقَرّٞ وَمُسۡتَوۡدَعٞۗ قَدۡ فَصَّلۡنَا ٱلۡأٓيَٰتِ لِقَوۡمٖ يَفۡقَهُونَ ﴿٩٨﴾

﴿98﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އަދި، الله ﷻ އީ، އެންމެ ނަފްސެކުން ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން އުފެއްދެވި إِلهއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެންގެ ބަފައިކަލުން ކަމުގައިވާ އެންމެ ފުރަތަމަ އިންސާނާ، آدمُ عليه السلام އެވެ. الله ﷻ، އެ ނަބިއްޔާ ހެއްދެވި މަޓީންނެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން އުފެދިގެން އަންނަނީ އެ ނަބިއްޔާގެ ނަސްލުންނެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ޒާހިރުވެ ތިބެނިވި ތަނެއް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި، އެ إِلهُ އުފެއްދެވިއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައިންގެ ރަހިމުތަކެވެ. އަދި އޭގެ ކުރިން، ތިޔަބައިމީހުން ރައްކާކުރެއްވޭ ތަނެއް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި، އެ إِلهُ އުފެއްދެވިއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބަފައިންގެ ބުރަކަށިތަކެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މިވަން إِلهُގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް، ހެކިދެނިވި ފައްދުވާކަން ބޮޑު އާޔަތްތަކާއި، ދަލީލުތަކާއި، ބުރުހާނުތައް، މިވަން إِلهُ މި ބަޔާންކޮށްދެއްވީ، އެ އާޔަތްތަކާއި، ދަލީލުތަކާއި، ބުރުހާނުތަކާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް، އެ ކަންކަމުން އިބުރަތްލިބިގަންނަ ބަޔަކަށް ޓަކައެވެ. އެއީ، އެ އާޔަތްތަކާއި ދަލީލުތަކަށް ފުރިހަމައަށް ފަހުމުވާ މީހުން، އެ ކަންކަމުން ހައްޤުގެ މަގަށް އިރުޝާދު ލިބިގަނެ، ތެދުމަގު ލިބިގަތުމަށް ޓަކައެވެ.147

146- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

147- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާށެވެ! ބައެއް މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުގައި، މި އާޔަތުގައި މިވާ
مُسْتَقَرّ އަކީ، މީސްތަކުން އެ ބިމުގައި ޤަރާރުވެ ތިބުން، އެބައިމީހުންގެ ބައްޕަގެ
ދުވަސްތަކް އެ ތަނެއްގައި ވޮޑުކުރާ ބިމެވެ. مُسْتَوْدَع އަކީ، މީސްތަކުން މަރުވުމަށް ފަހު
އެބައިމީހުން ވަޅުލެވި ޤަބުރުވާ ތަނެވެ.[148]

وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ نَبَاتَ كُلِّ شَىْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا
نُّخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُّتَرَاكِبًا وَمِنَ ٱلنَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّٰتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَٱلزَّيْتُونَ
وَٱلرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَٰبِهٍ ۗ ٱنظُرُوٓا۟ إِلَىٰ ثَمَرِهِۦٓ إِذَآ أَثْمَرَ وَيَنْعِهِۦٓ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكُمْ لَءَايَٰتٍ
لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾

﴿99﴾ އަދި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އީ، ވިހާތަކުން ވާރޭ ފޮނުއްވަވާ إِلٰهެވެ. ދެން، ތިމަން إِلٰهُ،
އެ ފެނުން ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ ދަނޑުތަކާއި، ވިނަތަކާއި، ކާށިތަކާއި، ގަސްތަކް
ފެހިވެފައި ނެރުއްވީމެވެ. އަދި ފެހިކުލަ ހުންނަ ތަކެތި ބާވަތްބާވަތުގެ ދޮ ތަކެއްޗާއި
ކާށިތައް، އެ ދަނޑުތަކާއި، ވިނަތަކާއި، ގަސްތަކުން ނެރުއްވީމެވެ. ދެން، އެ ތަކެތި
ހިތިބޮޅުވެ، އެ ދަނޑުތަކުންނާއި ގަސްތަކުން، ބިރިބިރިއަރާއި ޗިލިމަށްކަން ފުރުއަރައިލައި
ހުންނަ، ހަނދުމާއި، ގޭހަނގައި، ބާރުލީގެ ކުރާގަނޑުތަކާއި، އައްޗަރުތަކުގެ އެހެނިހެން
ބާވަތްތައް ވެސް ނެރުއްވީމެވެ.

އަދި ކަދުރުގަހުގެ އެއްތަކުން ގޮސްގޮތުގައި ގޮބުލެތައް އެދިމައި ހުންނަ ތިމާވެއްތަކުން
ފެނިފައިވާ އިހަތައް ނެރުއްވީމެވެ. އަދި އެ ފެނުން ތަފާތު ބާވަތްތަކުގެ ބަގީޗާތައް
ހެދިއްޖެވެ. އެ ބަގީޗާތަކުގެ ތެރޭގައި ދޮންބުސްތަކުރު ވަރުތަކާއި، ޒައިތޫނި
ގަސްތަކާއި، އަނާރުގެ ގަސްތައް ވެސް ވެއެވެ.

148- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلإِمَامِ الْقُرْطُبِي

އަދި ޒައިތޫނި ގަހާއި އަނާރުގަހުގެ ފަތްތައް ދިދުއްކަކަށްވާގޮތުގައި ވިޔަސް، އޭގެ ރަހުގައި އަދި ގޮތްތަކުގެ ސިފައާއި ރަހަ ތަފާތު ތަފާތެވެ. އަދި އެ ގަހަ ގޯތިތަކުގެ މޭވާގައި އެއްބާވަތް ހުރެއް ބާވަތް އެއްގޮތަށްހުރުމުގެ ތަކެއްޗާއި އެއްގޮތަށްހުރުމުގެން ނޫން ތަކެތި، ތިމަން إِلٰهُ ފެއްސެވީމެވެ. އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އެ ގަސްގަހާއި ފޭރުތަކުގައި މޭވާ އަޅުވުން ފާއިދާ، އެ ތަކެއްޗަކަށް މީރަބައިލިވުން ނިކަން ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް ބަލައިބަލާށެވެ!

އަދި އެ މޭވާތައް ބޮޑުވެ، ތޮރުވެ، ފެއްސާވެގެން އަންނައިރު އެ ކަނޑަވައިވާގޮތް ވެސް ފިކުރުކޮށް، އިބުރަތުގެ ނަޒަރުކުރުން އެ ތަކެއްޗަށް ނިކަން ބަލައިބަލާށެވެ! ހަމަ ހަމަކަށަވަރުން، އެ ތަކެއްޗާއި އެ ކަންތަކުގައި އެ ތަކެތި ހެއްދެވުމުގައިވާ إِلٰهُގެ ކަނޑައެޅުއްވުމާއި ބާރުވަންތަކަމާއި، ހިކުމަތްތެރިކަމާއި، އެގެވަޑައިގަތުމުގެ ބޮޑުކަމާއި، ރަޙްމަތްފުޅާކަމާއި، ތިރިއަރުވައިދެއްވާ ދެއްކެވި ދަލީލުތަކެއް ވެއެވެ. އެއީ، އެ إِلٰهُގެ އެކަނިވެރިކަމާއި ކަނޑައެޅިގެން ވުމަށް ރުކޮށް އީމާން ވެތިގަނޑެއް އިމާނާ ބޮޑެތި ބަސްކަމެވެ.149

وَجَعَلُواْ لِلَّهِ شُرَكَآءَ ٱلۡجِنَّ وَخَلَقَهُمۡۖ وَخَرَقُواْ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَٰتِۭ بِغَيۡرِ عِلۡمٖۚ سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٠٠﴾

﴿100﴾ އަދި މުޝްރިކުން ދޮރު އުޅުން ގޮތުގައި، ޖިންނީންނަކީ މިސްރަކުންނަން ފަދައިން ގޭގައިހުރި ބައެކެވެ. އެއީންނަކުން، ކައުންގެ ކަލާނގެއެވެ، الله ﷻ ހިންގަވައި ބެލެހެއްޓެވުމުގައި، ޖިންނީންނަކީ الله ﷻގެ ބައިވެރިން ކަމުގައި ބަލައި، ޖިންނީންނަށް މުޝްރިކުން އަޅުކަންކުރު އުޅުނެވެ. ޝަރީކަކުންނެވެ. ޖިންނީން ވެސް އުފައްދަވައި ހެއްދެވީ، الله ﷻއެވެ.

އަދި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ފިޔަވައި، މީސްތަކުން އަޅުކަންކޮށް އުޅޭ އެންމެހައި ފަރާތްތަކަކީ، އެންމެހައި މީސްތަކުންނާ އަދި އެ ނޫން އެންމެހައި ތަކެތި ވެސް އުފެއްދެވި ޚަލްޤުކުރެއްވީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އެވެ. ކަން މިހެން ހުރިއިރު، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ބައިވެރިން ކަމުގައި އެ ޖިންނީން ވާނީ ކިހިނަކުންހެއްޔެވެ؟ ސަހިބާއެއްނުވެއެވެ. އެ إِلٰهَއަށް އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު ނުވެއެވެ. ވީމާ، ހައްޤު ގޮތުގައި އިންސީންނާއި ޖިންނީން އަޅުކަންކުރާން ޖެހޭނީ، ހަމައެކަނި الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށެވެ.

އަދި މުޝްރިކުންގެ ކިބައިގައިހުރި ޖާހިލުކަމާއި ހައްދު ނޭނގޭކަމުން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް ދަރިދަރިކަލުންނާއި ދަރިދަރިކަނބަލުން ވާކަމަށް ބުނެ ބުހުތާން ދޮގުހަދައި އުޅެނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އާމެދު މުޝްރިކުން އެ ދައްކާ ބުހުތާން ދޮގު ވާހަކަތަކުންނާއި، އެބައިމީހުން، އެ إِلٰهَއަށް އެ ނިސްބަތްކުރާ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން، އެ إِلٰهُ ހުސްތާހިރުވެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އީ، ހުރިހައި ފުރިހަމަ ސިފަތަކުން ސިފަވެވޮޑިގެންވާ ފަރާތެވެ.

ދަންނާށެވެ! ޔަހޫދީން ބުނެ އުޅެނީ، عُزَيْرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ އަކީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ދަރިކަލުނު ކަމުގައެވެ. ނަޞާރާއިން ބުނެ އުޅެނީ، عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ އަކީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ދަރިކަލުނު ކަމުގައެވެ. އަދި މުޝްރިކުން ބުނެ އުޅެނީ، މަލާއިކަތުންނަކީ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ދަރިދަރިކަނބަލުން ކަމުގައެވެ.[150]

بَدِيعُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ أَنَّىٰ يَكُونُ لَهُۥ وَلَدٞ وَلَمۡ تَكُن لَّهُۥ صَٰحِبَةٞۖ وَخَلَقَ كُلَّ شَيۡءٖۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٞ ١٠١

150- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿101﴾ اللهُ ﷻ އީ، އިސްވެދިޔަ މިސާލަކާނުލައި، ނަމޫނާގެ ތަކުރާރިން އުޑުތަކާއި،
ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި ތަކެތި ހެއްދެވި، މަތިވެރިވަންތަ އިލާހެވެ. އެ އިލާހަށް
ދަރިކަލަކު ވާނީ، ކިހިނެއްކަން ކޮންގޮތަކުންހެއްޔެވެ؟ އެހެނީ، އެ އިލާހަށް އަނބިކަނބަލަކު
ނުވެއެވެ. ޝަރީކެއްނުވެއެވެ. اللهُ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށްދޭކަން، އެ އިލާހާދުރު މުޝްރިކުން
ދައްކާ ހުރިހާ ވާހަކަތަކަކުން، އެ إِلٰهُ ހުސްތާހިރުވެ، ބޮޑުމަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.
އެ އިލާހީ، ކޮންމެ އެއްޗެއް ވެސް، ނުހުރުމުގެ ތެރެއިން އުފެއްދެވި އިލާހެވެ. އަދި،
އެ إِلٰهُ އުފެއްދެވި ހުރިހާ ތަކެތީގެ ކަމެއް އެއްވެސް ކަމެއް، އެ އިލާހަށް ފޮރުވިގެން
ވަންނަކަމެއް ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެ އިލާހީ، ހުރިހާ ކަމެއް، ދަންނަވާ
ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ.[151]

ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ خَٰلِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَٱعْبُدُوهُۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٠٢﴾

﴿102﴾ އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގައި ބާރުވެރިވާ ހުރިހާ
ސިފަތަކުން ސިފަވެވޮޑިގެންވާ ފަރާތަކީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އެވެ. އެއީ، اللهُ އެވެ.
އެ إِلٰهُ މެނުވީ، އަޅުކަންކުރުން ހައްގުވާ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهَކު
ނުވެއެވެ. އެ إِلٰهީ، ހުރިހާ ތަކެއްޗެއް އުފެއްދެވި، އެ ތަކެތީގެ ހާލުބަލަހައްޓަވާ إِلٰهެވެ.
ވީމާ، އެ إِلٰهُގެ އަޅުވެރިކަން ހިތްވަރުގަދަކޮށް އަދާކުރާ، އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު
ހުރިހާ އަޅުކަމެއް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهަށް ކުރިޔަށްގެންދާށެވެ! އަދި، އެ إِلٰهُގެ
އަޅުކަމުގައި އުޅުމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހަދާ، އެ إِلٰهُ ދެއްވައިދޭނީ ޖަޒާއެވެ
ޙިފާޒަތްތެރިވާނެވެ!

151- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އީ، އެ إِلٰهُ ގެ ޚަލްޤުތަކުންގެ ހުރިހާ ކަމެއް ތަފްޞީލުކޮށް ދަނެވޮޑިގަންނަވާ އަދި، އެ إِلٰهُ
ޚަލްޤުތަކުންނާއި ހުރިހާ ކަންތަކާއި ތަކެއްޗަކާ ޢާލަމްތަކާ ޚާލިޤުވެވޮޑިގެންވާ، އެ ހުރިހާ ކަންތަކާއި
ތަކެތި ހިމާޔަތްކުރައްވަނީވެސް އަދި އެ ހުރިހާ ކަންތަކާއި ތަކެއްޗެއް ހުރިހާ ކަމެއް
ބަލަހައްޓަވާ إِلٰهُ އެވެ.[152]

لَّا تُدۡرِكُهُ ٱلۡأَبۡصَٰرُ وَهُوَ يُدۡرِكُ ٱلۡأَبۡصَٰرَۖ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلۡخَبِيرُ ﴿١٠٣﴾

﴿103﴾ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ މީހުންގެ ލޯތަކަށް، ގަދަކަމުގެ ލޯތަކަށް، ފެނިވޮޑިނުގަންނަވާނެ
ކަލާނގެ، އެ إِلٰهُ ގެ ފެނިވޮޑިގަންނަވާ ބަޔަކަށް، ކަލާނގެ ފެނިވޮޑިގަންނަވާނެއެވެ
ނޫނީއެވެ. ނަމަވެސް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى، އެ ކަލާނގެ ބައްލަވައިލެއްވުން ވެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ
ބައްލަވައިލެއްވުމުން، އެންމެހައި ތަކެތި ވަނީވެސް ވެއެވެ.

އަދި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އީ، އެ إِلٰهُ އަޅުތަކުންގެ ތެދުވުން، އެ إِلٰهُ އަޅުތަކުންގެ
ހިތްތަކުގެ ސިއްރު އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް ނުފެނޭ އެހެންނަމަ، ހުރިހާ އަޅުތަކުގެ
މާދަ އައްސަވައިލެއްވުން އަދި ސިއްރުގެ ކަމާއި ގައުމުގައި ހިނގާ ހުރިހާ ކަމެއްގެ
ޚަބަރު، މާދަ ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهُ އެވެ.

ދަންނާށެވެ! އާދަމުގެ ދަރިންނޭވެ، އެންމެހައި މުސްލިމުންނާ އަޅުކަމުގެ ވެސް ރަބُّ ގެ
ވަޙީއާއި، އަޅުކަމުގެ ހަމަޖެހުން ދަލީލު ކަމަށް ބަޔާން ކުރިއްވަން ކަލަރޫވާކަމުގައި
މަޤުބޫލުވެ ވެއެވެ.[153]

قَدۡ جَآءَكُم بَصَآئِرُ مِن رَّبِّكُمۡۖ فَمَنۡ أَبۡصَرَ فَلِنَفۡسِهِۦۖ وَمَنۡ عَمِيَ فَعَلَيۡهَاۚ وَمَآ أَنَا۠ عَلَيۡكُم
بِحَفِيظٖ ﴿١٠٤﴾

152- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
153- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿104﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! الله ﷻ އާ އެހެނިހެން ފަރާތްތަކަށް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކޮށް އުޅޭ
މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ވެރި رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުން އައި [illegible] [illegible] ދަލީލުތަކާއި، ބުރުހާނުތައް
ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް އަތުވެއްޖެއެވެ. ސަބަބަކީ އެ ދަލީލުތަކާއި، ބުރުހާނުތަކާއި،
ބުރުހާނުތަކެއް ވަނީ، ޙަޤީޤީ ދެއްކުންތަކެވެ. އެ ޙުއްޖަތްތަކާއިގެން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތަށް
ވަޙީގައި، ނަބީކަލާއި ރަސޫލުކަން ހަމަޖެހުއްވާފައިވަނީ ބޭކަލި ފޮނުއްވެވުން ރަސޫލާއެވެ.

ފަހެ، ޤުރްއާނުގައި އައިސްފައިވާ ދަލީލުތަކުން ފެނި އެ ދަލީލުތަކުގެ އަލިއެޅުމުން
އެ ދަލީލުތަކަށް ވިސްނުންހުރި އިލާހީ މިކަމަ ދަންނަވާށެވެ! ފަހެ، އެ މީހާއަށް، ހިދާޔަތުގެ
ފައިދާކުރަނީ ބޭއިޚުލާޞާއި ދިމާލުކުރާ ކޮންމެ އެ ދަލީލުތަކުން ރައްދުކުރާ އެއްޗެއް،
ހިދާޔަތުގެ ފައިދާގެ އެ މީހަކަށް ފެންނާނެއެވެ. އަދި އެ ދަލީލުތަކުން ފެއްދުވާ
އެ ދަލީލުތަކާ އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރުމުން އެ ކަމުގެ މަސްދޫލުވާނީ، ހަމަ އެ މީހާގެ
އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ. އަދި، ޔާރަބް ދުނިޔޭގައި އައިސްފައިވާ ދަލީލުތަކުން ފެނުމުން
އެ ދަލީލުތަކުން ނުލިބި ކަނުވެގެން، އެ ދަލީލުތަކުގެ އަލިއެޅުމުން ފަހެ އެ އަލި
ނުހަރަމި ބިރުވެގެނީ މީހާ ދަންނަވާށެވެ! ފަހެ، އެ މީހާ އެ ގެއްލުންދިނީ ފަހެ ހަމަ
އެ މީހާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ.

އަދި އެ ދަލީލުތަކުން އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް ބާރުއަޅާ ޒާމިނުވުމަކީ ފަހެ ކާފިރުވުމެއް
މީހާ ދަންނަވާށެވެ! އެ ކަމުގެ ހުރިހައި ފާޑުވާއިކާއި، ވަޒާއިފާއި، ނުބައި ކަމެއްހުރި،
ހަމަ އެ މީހަކަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ޖަމާލުތަކާއި ގުނަހި ވިޔަފާރި، އެ ޖަމާލުތަކާއި
ރައްކާއުކުރާ މީހަކު ކަމުގައި ފަހެ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށްހުރި ޒާމިނުވެރިޔަކު
ކަމުގައި ފަހެ، ތިމަން ރަސޫލާ ނުވަމެވެ.

ނަމަވެސް، ތިމަން ރަސޫލާ ވާކަން ކަށަވަރީ، الله ﷻ ގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އިއްވަވައިދެއްވާ ރަސޫލަކު ކަމުގައެވެ. ވުމާއެކު، ތިމަން ރަސޫލާއަކީ ވަޙީ، އެ إِلٰهُ ގެ
ހިދާޔަތް ތިޔަބައިމީހުންނާ ހަވާލަން ރައްދުކޮށްދެއްވުމެވެ. އެހެންކަމުން، މިހާރު
ތެދުމަގު ލިބިގަތުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުން، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތަ އިޙްސާނުގައިވާ
ގޮތުގެ މަތިން، އެ إِلٰهُ ގެ ތަނަވަސް ނިޢުމަތްފުޅުގެ ދަށުން، އެ މީހާއަށް ތެދުމަގު
ދައްކަވައި، އެ إِلٰهُ ކުރިމަތިގަންނަވާ މަގުން ހިނގުމުގެ ގޮތް ތަރުޖީ، އެ މީހާކަށް
އެ إِلٰهُ ދެއްވައެވެ. އަދި ތެދުމަގު ލިބިގަތުމަށް މަސައްކަތް ނުކުރުމުން، އެ إِلٰهُ
އެދިވޮޑިގެން މިހާރު މަގުފުރައްދަވައެވެ.[154]

وَكَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ ٱلۡأٓيَٰتِ وَلِيَقُولُواْ دَرَسۡتَ وَلِنُبَيِّنَهُۥ لِقَوۡمٖ يَعۡلَمُونَ ﴿١٠٥﴾

﴿105﴾ އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އާޚިރަތް ދުވަސް އަންނާނޭ ކަމާ
ކަށަވަރުކަމާއި އަދި ނަބީކަލޭގެ ރަސޫލުކަން ސާބިތުކުރެއްވުމަށް ބަޔަކަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ޤުރުއާނުގައި ރަސޫލާއަށް ހިދާޔަތުގެ ތެދުކަމާއި، މި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދިނުމަށް
ޤުރުއާން ބޭރު ބުރުހާނާއި ދުޅަހެޔޮކަމަށް، ޔަހޫދީ ޤުރުއާނުގައި، ތިމަން إِلٰهُ
ބަޔާންކޮށްދެއްވަމެވެ.

އަދި ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، އާޔަތްތަކަށް ފަދަ އާޔަތްތައް، ތަފާތުފަތްކޮށް ގެންނަވައި،
ވަޢުދާއި ވަޢީދުގެ ބަސްފުޅުތަކާއި ނަސޭހަތްތަކުގެ ބަސްފުޅުތަކާއި، އެ ޤުރުއާނުގައި
އެކި ގޮތްގޮތަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބަޔާންކޮށްދެއްވަމެވެ. އަދި މުޝްރިކުން ނުދަންނަ
ކަންތައްތައް ރަނގަޅަށް އެނގިގެން ދަރިވަރުވީކަމަށް ވެސް އެ ޔަހޫދީންގެ
ބަޔާންކޮށްދެއްވަމެވެ.

154- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި މި ހުރިހައި ކަމެއް ނުހަނު ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށް ދެއްވުމުން ވެސް، ކީރިތި ޤުރުއާނަކީ އިހުގެ ފޮތްތަކުން، އިބަ ރަސޫލާ ދަސްފުޅުކުރެއްވި ތަކެތި ކަމުގައި މުޝްރިކުން ބުނެއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. ތިމަން إِلٰهُ އެ އާޔަތްތައް ފޮނުއްވައި ބަޔާންކޮށްދެއްވަނީ، އެ އާޔަތްތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމުން، ޙައްޤަކީ ކޮބައިކަން އެނގި، ޙައްޤު ޤަބޫލުކޮށް، ޙައްޤާ ތަބާވެ، އެ އާޔަތްތަކުގައިވާ ގޮތަށް، ޢަމަލުކުރާނޭ ބަޔަކަށް ޓަކައެވެ. އެ ބަޔަކީ، ނަބީކަމާއި ރަސޫލުކަން ޤަބޫލުކުރެއްވުމަށް ޓަކައި، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތާ ތަބާވެ އީމާންވާ މީހުންނެވެ.[155]

ٱتَّبِعۡ مَآ أُوحِيَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ وَأَعۡرِضۡ عَنِ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ١٠٦

﴿106﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވި، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައިވާ އިލާހީ އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތަކަށް، އިބަ ރަސޫލާ ތަބާވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އޭގެ ތެރެއިން އެންމެ މުހިންމު އަދި އެންމެ އިސް ކަމަކީ، اللهُ ﷻ އެއްކައުވަންތަކުރައްވައި، އެ ކަމަށް މީސްތަކުންނަށް ގޮވައިލައްވައި، ތައުޙީދުގެ ދަޢުވަތު ދެއްވުމެވެ. އެހެނީ، އެ إِلٰهُ ގެންވީ، އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް، إِلٰهَ އަކު ނުވެއެވެ.

ވީމާ، އެ ކަމާމެދު، މުޝްރިކުން، އިބަ ރަސޫލާއާ ކިތަންމެ ދެކޮޅުވެރި ވިޔަސް، އެބައިމީހުން އެ ދައްކާ ބާޠިލު ވާހަކަތަކާމެދު އެއްވެސް ފުރުޞަތެއް ނުބަލަހައްޓަވައި އެބައިމީހުންނާ ވަކިވެވަޑައިގެން، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން، އިބަ ރަސޫލާ އެއްކިބާވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ![156]

وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَآ أَشۡرَكُواْۗ وَمَا جَعَلۡنَٰكَ عَلَيۡهِمۡ حَفِيظٗاۖ وَمَآ أَنتَ عَلَيۡهِم بِوَكِيلٖ ١٠٧

155- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
156- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿107﴾ އަދި އެބައިމީހުންނަށް ތެދުމަގު ދެއްކެވުމަށް، الله ﷻ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ،
އެބައިމީހުން، އެ إِلٰهَ އާ އެހެން ޝަރީކުންތަކެއް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުނުކުރީހެވެ. އަދި
އެބައިމީހުންގެ ޢަމަލުތަކަށް ބަލަހައްޓަވައި ރައްކާތެރިކުރައްވާ ފަރާތަކަށް ކަލޭގެފާނު ވެސް
އަދި އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހުންނެވި ޒިންމާވެރިއަކު ކަލޭގެފާނު ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ،
އިބަ ރަސޫލާ ނުލައްވަމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ކަންތަކާ ބެލެހެއްޓެވުމަށް ފަރާތެއް
ކަލޭގެފާނު ވެސް، އިބަ ރަސޫލާ ނުލަމެވެ.

އެހެންއެކަމަކު، އިބަ ރަސޫލާ ބާރުލުކުރެއްވުމެވެސް، މީސްތަކުންނަށް
އިސްލާމް ދީނަށް ގެނައުމަށް ދިނުމުގެ ކަންތައްތަކަށް ރަޙްމަތްތެރިވެވުމަށް ތަރުޙީބު ދެއްވުމެވެ.
އެހެންކަމުން، އެ ދީނުގެ ދަޢުވަތުދެއްވުމުގެ ކަންތައް، އިބަ ރަސޫލާ ދުރުކުރަނީ ނުވާނެއެވެ![157]

وَلَا تَسُبُّواْ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَسُبُّواْ ٱللَّهَ عَدۡوَۢا بِغَيۡرِ عِلۡمٖۗ كَذَٰلِكَ زَيَّنَّا
لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمۡ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِم مَّرۡجِعُهُمۡ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٠٨

﴿108﴾ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! الله ﷻ އަށް ނޫންކަންކުރާ ބުދުތަކަށް، އެ މުޝްރިކުން
ގޮވައި ދުޢާކުރާ، މުޝްރިކުން އެ ކަލާނގެތަކަށް އަޅުކަންކުރާ އެއް ބުދުތަކަށް، އެ ނުބުން
ކަލާނގެ، ތިޔަބައިމީހުން އެކަކުޅު ގޮވައި ހުތުރު ބަސްތައް ބުނެ ނުބުނާށެވެ!

އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ގޮތަށް ކަންތައްކުރި ނަމަ، އެއްވެސް ދަލީލަކާ ނުލައި،
ޖާހިލުކަމާއި އަނިޔާވެރިކަމުގެ ގޮތުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، الله ﷻ އަށް
މުޝްރިކުންގެ މީހުން ހުތުރު އެއްޗެހި ގޮވައި ބަދު ބަސްތައް ބުނާނެ ގޮތުގެ
ސަބަބަކަށް އެ ކަން ވާނެތީއެވެ.

157– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ކޮންމެ އުންމަތެއްގެ މީހުންނަށް ވެސް، އެބައިމީހުންކުރާ ނުބައި ޢަމަލުތަކީ ރަނގަޅު ކަންތައްތަކެއް ކަމުގައި ފެންނަ ގޮތް މިންވަރުކުރައްވައި، އެބައިމީހުންނަށް އެ ކަންތައްތައް ޒީނަތްތެރިވާ ގޮތް، ތިމަން إِلٰه ފުރުސަތުދެއްވި ހަމައެހެން، މައްކާގެ މުޝްރިކުންނާއި އެ ނޫން މުޝްރިކުންނަށް ވެސް ބުދަށް އަޅުކަންކުރުން ޝައިޠާނާއަށް ކިޔަމަންތެރިވުން ޒީނަތްތެރިވާ ގޮތް، ތިމަން إِلٰه ފުރުސަތުދެއްވީމެވެ.

އަދި، އެއްވެސް މަޖުބޫރުކަމެއް ނެތި އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުގައި، އެބައިމީހުން އެ ނުބައި ކަންތައްތަކަށް އަރައިގަތުމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާ ޢުޤޫބާތެއްގެ ގޮތުގައެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، އެބައިމީހުން އެންމެން ވެސް އެނބުރި ރުޖޫޢަވާނީ އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތަށެވެ. ދެން އޭރުން، އެބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި ކުރި ހުރިހައި ކަމެއްގެ ޚަބަރު އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނެ، އެ ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ ނުވަތަ ސަޒާ، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰه ދެއްވާނެއެވެ.158

وَأَقْسَمُوا۟ بِٱللَّهِ جَهْدَ أَيْمَـٰنِهِمْ لَئِن جَآءَتْهُمْ ءَايَةٌ لَّيُؤْمِنُنَّ بِهَا ۚ قُلْ إِنَّمَا ٱلْـَٔايَـٰتُ عِندَ ٱللَّهِ ۖ
وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَآ إِذَا جَآءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٩﴾

﴾109﴿ އަދި ހުވަކަނަވައިގެން، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރަނިވި އިތުރު އެއްވެސް ދަލީލެއް ހުއްޖަތެއް އަދި މުޢުޖިޒާތެއް ވިއަސް އެ މުޝްރިކުންގެ ގާތަށް އަތުވެއްޖެ ނަމަ، ހުވަކަނަވައިގެން ވެސް، އެ ރަސޫލާ އެ ގެންނެވި ރިސާލަތަށް އީމާންވާނޭ ކަމަށް ކަށި ކަނަވަރު ކަސަމް ކަމުގައި ބުން، الله ﷻ ގަންދީ ގަދަ ހުވައިން އެ މުޝްރިކުން ހުވާކުރިއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ މުޝްރިކުންނަށް، ތިބާ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ!

158- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ހަމަކަށަވަރުން، ދަލީލުތަކާއި، ހުއްޖަތްތަކާއި، މުޢުޖިޒާތްތައް އަންނަނީ، ހަމައެކަނި
اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. އަދި އޭގެތެރެއިން އެއްވެސް ކަމެއް ފޮނުއްވައި
ދެއްކެވުމަކީ، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ، އެ ކަމެއް ފޮނުއްވައި ދެއްކެވުމަކީ،
އެ إِلٰهُ ކުޅަދުންވަންތަކަމެވެ.

އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! އެ ކަކަ ދަލީލުތަކާއި މުޢުޖިޒާތްތައް އަތުވެއްޖެ ނަމަ، އެ ދަލީލުތަކާއި
މުޢުޖިޒާތްތަކަށް އެ މުޝްރިކުން އީމާންވާނޭ ކަމުގެ ޔަޤީންކަން ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ދީފައި، ކިހިނެއްކަން އެނގޭނީތޯ؟ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މުޝްރިކުން އެ ހަދަނީ މުޅިން ވެސް
ދޭތޯވެ. ހަމަހިތައި އެބައިމީހުން އީމާން ނުވާހުށީއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ބަދަލުވުމެއްކަން
ފެންނަ ގޮތުގައި، އެ ކަކަ މުޢުޖިޒާތް އައި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ މުޝްރިކުން ދީބާސީ
އެބައިމީހުންގެ ކާބަފައިންގެ ބާޠިލު ދީނުގައި ކުފުރުވެރިކަމާއި ޝިރުކުކުރުން
ދަމީގެއެވެ.[159]

وَنُقَلِّبُ أَفْـِٔدَتَهُمْ وَأَبْصَٰرَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا۟ بِهِۦٓ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِى طُغْيَٰنِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿١١٠﴾

﴿110﴾ އަދި އެ މުޝްރިކުންގެ ހިތްތަކާއި ލޮލަށް ހައްޤުގެ މަގުން އެއްކިބާކުރައްވައި،
އީމާންކަމުން ފުރަތަމައެގެ ގޮތަށް، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކާއި ލޮލަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ކުރެއްވީމެވެ. އެހެންކަމުން، ހިބަ ޙަޤީޤަތާއި ދެއްވުން އާޔަތްތަކާއި، މުޢުޖިޒާތްތަކާއި،
އެބައިމީހުންނާ ދެމެދު ހުރަސްއެޅި ނިވައިވެފައި ވެއެވެ. ވީމާ، އެ އާޔަތްތަކާއި
މުޢުޖިޒާތްތަކުން އެބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް މަންފާއެއް ނުކުރާނެތެވެ. އަދި އެ އާޔަތްތަކާއި
މުޢުޖިޒާތްތަކަށް އެބައިމީހުން އީމާނެއް ނުވާނެތެވެ.

159- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

އެއީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ އާޔަތްތައް ބާވައިލެއްވުމުން، އެންމެ ފުރަތަމަ ފަހަރު ވެސް އެ އާޔަތްތަކަށް އެބައިމީހުން އީމާންނުވި ފަހަރިންނެވެ. ސަލާމްކުރުމެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް ފެއްވި، ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ އާޔަތްތަކަށް އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހަދާ ނުކިޔަމަންތެރީންނަށް ދެއްވާ ސަޒާއެއްގެ ޚަބަރެވެ. އަދި ނުކިޔަމަންތެރިކަމާއި އުރެދުންތެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ދެވޭނެތޯވެ މަސައް ނޫނީ މަގުގައި ބަޔަކާހަމަޔަށްދީ ތެރޭގައި ދެކުނުއެދޭ މިބުރަން، އެ މުސްލިމުން، ތިމަން إِلٰهُ ދޫކޮށްލައްވާނީމެވެ.[160]

ތަނާ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ދެއްވި ތައުފީޤުން، ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ ހަތްވަނަ ޖުޒުގެ ކުރު ތަފްސީރު ލިޔުމުން އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރި މިންވަރަށް ލިޔެ ނިމުނީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ، އަޅުގަނޑުގެ މި ކުޑަކުޑަ ޚިދުމަތް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ޤަބޫލުކުރައްވާށިއެވެ. އަދި މި މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކުގެ ހެޔޮ ޤަބޫލުކުރައްވާށި، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ދަރަޖަ މިންވަރުކޮށްދެއްވާށިއެވެ. އަދި ބޮޑު ވެގެންވާ އެ ނަޞީބު އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް މިންވަރުކޮށްދެއްވުން ވެސް ދުޢާއެވެ.

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

160- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَلَوۡ أَنَّنَا نَزَّلۡنَآ إِلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَحَشَرۡنَا عَلَيۡهِمۡ كُلَّ شَيۡءٖ قُبُلٗا مَّا
كَانُواْ لِيُؤۡمِنُوٓاْ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَهُمۡ يَجۡهَلُونَ ١١١

﴾111﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ކާފިރުން އެ އެދުނުއެދުމާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިން، ތިމަން إِلٰهُގެ ބަސްބަހުން އުޖުން މަލާއިކަތުން ބާވައިލައްވައި، އެ މަލާއިކަތުން އެބައިމީހުންނަށް ފެނުނު ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި މަރުވެފައިވާ މީހުން ދިރުއްވައި، އެބައިމީހުން އެ ކާފިރުންނާ ވާހަކަދައްކައި، އިބަ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތަކީ ތެދު ރިސާލަތެއް ކަމުގެ ހެކިދީ އެބައިމީހުން އެ ކާފިރުންނަށް ދިންކަމުގައި ވިޔަސް އަދި އެބައިމީހުން އެދުނު ކޮންމެ އެއްޗެއް، ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުންގެ ކުރިމައްޗަށް އެއްކުރައްވައި، އެއްވެސް ހުރަހެއްނެތި އެ ހުރިހައި އެއްޗެއް އެބައިމީހުންގެ ލޮލަށް ފެންނަންކަމުގައި ވިޔަސް، އެބައިމީހުންނަކީ ހިދާޔަތަށްތޯއްވުމަން، اللهﷻ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މެނުވީ، އިބަ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތަށް ތެދުނުކޮށް، އިބަ ރަސޫލާ ގެންނެވި ކަންތައްތައް ދޮގުކުރުން، އީމާންވުން ބަދަލު ކަމުގައި އެ ކާފިރުން ނުވެއެވެ.

އެހެނީ، اللهﷻ ގެ ބަސްބަހުން، އިބަ ރަސޫލާ ތިޔަ ގެންނެވި ކަންތައްތަކާއި، ބައެއް ތެދު ކަންތައްތަކެއް ކަން އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަ މީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. އަދި އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، އިބަ ރަސޫލާ ތިޔަ ގެއްލާ ދަޢުވަތު އެބައިމީހުން ދޮގުކުރުން ރައްދުކުރެއެވެ.[1]

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّٗا شَيَٰطِينَ ٱلۡإِنسِ وَٱلۡجِنِّ يُوحِي بَعۡضُهُمۡ إِلَىٰ
بَعۡضٖ زُخۡرُفَ ٱلۡقَوۡلِ غُرُورٗاۚ وَلَوۡ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُۖ فَذَرۡهُمۡ وَمَا يَفۡتَرُونَ ١١٢

1- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿112﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި އެންމެހައި ނަބިއްޔުންނަށާއި، އިބަ ރަސޫލާގެ
ޢަދުއްވުން ކަމުގައި ހައްދަވައި، ތިމަން إِلٰهُ، އިބަ ރަސޫލާ އިޚްތިޔާރުކުރެއްވި ފަދައިން،
އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރިން ފޮނުއްވުނު އެންމެހައި ނަބިއްޔުންނަށާއި ރަސޫލުން ވެސް،
ތިމަން إِلٰهُ އިޚްތިޔާރުކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ނަބިއްޔަކަށާއި، ކޮންމެ
ރަސޫލަކަށް ވެސް، ބަޣާވާތްތެރިވި ޝައިޠާނުން، އިންސީންނާއި ޖިންނީންގެ ތެރެއިން،
ތިމަން إِلٰهُ ލެއްވީމެވެ. ފުލާއުލު، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ދީނުން މީސްތަކުން އެއްކިބާކޮށް
މަގުފުރެއްދުމަށް ބަހައި، އެ ނަބިއްޔުންނަށް ރަސޫލުންގެ ދެއްކުމަށް އުޅުން
ނުބައި ނުރަގާ އިންސީންނާ އަދި ޖިންނީން ވެސް ބާޠިލު ވާހަކަތައް
ހަދަހަދައިގެން ދައްކައި، އަޑުއަހާ މީހުން ހެއްވުރުލުން ހީވާހައި ގޮތްގޮތަށް
މަތި އުފާންކަން، ޖިނާއަތްތެރިކަމުގައިވާ ބަސްތަކުން، އޭގެ އެއް ބައެއް އަނެއް ބައިކަމަށް
ވަސްވާސްދީ އުޅެތެވެ.

އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި إِلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، އެ ފަދަ އެއްވެސް ކަމެއް
އެ ކާފިރުން ނުކުރީހެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ކަން އެ ގޮތަށް ދޫކޮށްލާ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ
ހިކުމަތްތެރިކަމުގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުން އިމްތިޙާނުކުރެއްވުމަށް ޓަކައެވެ.
ވީމާ، ކާފިރުން ހަދަހަދައިގެން ދައްކައި އެ އުޅޭ ބުރާމުން ދޮގު ވާހަކަތައްދައްކައި،
ކާފިރުކަމާއި ބަޣާވާތްތެރިކަންމަތީ ތިބުމަށް، އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ!
ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ފަދަ ދޮގު ވާހަކަތައްދައްކައި، ބާޠިލު ވާހަކަތައް ފަތުރާލުމުން،
އެންމެ ފަހުން ބަދަލުވާނީ ކަމީ ކަނަވަރު ކަމުގައެވެ.[2]

وَلِتَصۡغَىٰٓ إِلَيۡهِ أَفۡـِٔدَةُ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِ وَلِيَرۡضَوۡهُ وَلِيَقۡتَرِفُواْ مَا هُم مُّقۡتَرِفُونَ ﴿١١٣﴾

2- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿113﴾ އިންސީންނާއި ޖިންނީންގެ ތެރޭގައި ހިނގާ ޝައިޠާނުން، އެ ހަދަ ސޫރަގެ
ވަސްވާސްތަކެއް ދީ އުޅެނީ، ﷲ ﷻ އަށާއި، އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންނުވާ އަދި
އެ ދުވަހަށް ބަލައި މަސައްކަތްނުކުރާ މީހުންގެ ހިތްތައް، އެ ޝައިޠާނުންގެ ފަރާތަށް
ލެނބުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެ ޝައިޠާނުން ހަދައި އެ ދޮގު ބުނުމަށް ހަދައި، އެ ކަންތައްތަކަށް
ރުހި، ޤަބޫލުވެ، ކުށްތައް ކަސްބުކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ އަށާއި އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންނުވާ
މީހުންނާއި، އެ ދުވަހަށް ބަލައި މަސައްކަތްނުކުރާ މީހުންނާއި، އެބައިމީހުންނާ
ރުހޭފަދަ މީހުން، އެ ޝައިޠާނުން އެ އަޅައިގަންނަ ޝިރުކުގެ ބަދަލުތަކާއި އެ ދޫން
ގޮތްތަކަށް އަޅައިގަތުމަށް ބަލައި ފަސް ވެއެވެ.[3]

أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ أَبْتَغِى حَكَمًا وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ إِلَيْكُمُ ٱلْكِتَٰبَ مُفَصَّلًا ۚ وَٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَٰهُمُ
ٱلْكِتَٰبَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُۥ مُنَزَّلٌ مِّن رَّبِّكَ بِٱلْحَقِّ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾

﴿114﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ތަހަ، އަހުރެން އެ ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކުރާ އަދި މިތިބައިމީހުން ވެސް
އެ ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކުރަންޖެހޭ، ޙަޤީ إِلٰهަކީ، ﷲ ﷻ ކަމުގައިވާއިރު،
އަހުރެންނާއި މިތިބައިމީހުންނާ ދެމެދު ޙުކުމްކުރުމަށް، ﷲ ﷻ ނޫން އެހެން ޙާކިމަކު
އަހުރެން ހޯދަންވީހެއްޔެވެ؟ އެ إِلٰهު، އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ވެރި إِلٰهެވެ. އަދި
އެންމެހައި ޙުކުމްތަކުން ބަލައި، ތިޔަބައިން ރަސޫލާއަށް، ޤުރްއާން ބާވައިލައްވާ
އެ إِلٰهެވެ. އަދި ޔަހޫދީ ކިތާބުވެރިންނާއި، ނަޞާރާ ކިތާބުވެރިން އަދި، މިބައިން ރަސޫލާއަށް،
މިތިބައިމީހުންނާ ދެމެދު ޙުކުމްކުރުމަށް ދެނަޓަވާ އެ ކަންތައްތަކުގެ ބަޔާނުވެފައި ނިޔާ،
އެ ޤުރްއާނަކީ ޙައްޤު ސަބަބުން ބާވައިލެއްވިކަން ވެއެވެ.

3– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، އެ ޤުރްއާނަކީ، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވިގެންވާ
ފޮތެއް ކަމާއި، އެ ފޮތުގައި ވަނީ މުޅިން ވެސް ޢަދުލު ތެދުކަން، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ބަރަކާތް
ތައުރާތާއި އިންޖީލު ދެއްވި މީހުން ދަނެގަން ދަންނާނެއެވެ. ފަހެ، އިބަ ރަސޫލާއަށް
ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި އެއްވެސް އެއްޗަކާމެދު ޝައްކުކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން،
އިބަ ރަސޫލާ ވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ![4]

وَتَمَّتۡ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدۡقٗا وَعَدۡلٗاۚ لَّا مُبَدِّلَ لِكَلِمَٰتِهِۦۚ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ ١١٥

﴿115﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّގެ ހަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވުން
ކީރިތި ޤުރްއާނުގައިވާ ބަސްފުޅު، ތެދުވެރިކަމާއި ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ކޮޅުން
ފުރިހަމަވެފައިވާ ކަން ކަށަވަރެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ފޮތުގައި ވަނީ، މުޅިން ވެސް
ތެދު ޚަބަރުތަކާއި، ޢަދުލުވެރި އަމުރުފުޅުތަކާއި، ނަހީތަކެވެ. އެހެންކަމުން،
ކީރިތި ޤުރްއާނުގައި، اللهُ ﷻ ބާވައިލެއްވި ވަޙީ ބަސްފުޅުތައް ބަދަލުކުރެވޭނެ
އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ އީ، އަޅުތަކުން ދައްކާ ވާހަކަތަކަށް ފޮނަށް
އައްސަވައިވޮޑިގެންވާ، އެބައިމީހުން ސިއްރުގައިކުރާ ކަންތައްތަކާއި، ފައުޅުގައިކުރާ
ކަންތައްތަކާއި، އެބައިމީހުންގެ ހިތުގައި ހުރި ޝުޢޫރުތަކާއި، އިޙްސާސްތައް ވެސް،
ފޮރަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهُއެވެ. ވީމާއެކު، ކޮންމެ މީހަކުވެސް އެ މީހަކު ކުރަ ޢަމަލަކާ
އެކަށޭނަ ޖަޒާ ނުވަތަ ސަޒާ، އެ މީހަކަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.[5]

وَإِن تُطِعۡ أَكۡثَرَ مَن فِي ٱلۡأَرۡضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنۡ هُمۡ إِلَّا
يَخۡرُصُونَ ١١٦

4- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
5- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿116﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ދުނިޔޭގައި އުޅޭ ގިނަ މީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ކިޔަމަންވެވަޑައިގެން، އެބައިމީހުން ދައްކާ ވާހަކަތަށް ޤަބޫލުކުރައްވައި، އެބައިމީހުންނާ
ތަބާވެވަޑައިގެންފި ނަމަ، الله ﷻ ގެ މަގުން، އިބަ ރަސޫލާ އެއްކިބާކޮށް، އެބައިމީހުން،
އިބަ ރަސޫލާ މަގުފުރައްދައިލާނެތެވެ. ފަހެ، އެބައިމީހުންގެ ކާބަފައިން އުޅުނުގޮތަކީ
ރަނގަޅުގޮތް ކަމަށް އެ ގަބޫލުކުރާ ހިޔާލުން، އެ ކަނޑައެޅިގެން ހުރި އެއްޗެހި
ތަބާވުމެވެ، ކާބަފައިން އުޅުނުގޮތަށެވެ. އަދި ހިތާހިތުން ގޮތަކަށް ކަންތައްތައްކުރަނީ،
ހަދާހަދައިގެން ދޮގު ވާހަކަ ދައްކާ ބަޔަކު ކަމުގައި ޝައްކެއް އެ ނުވެއެވެ.[6]

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَن يَضِلُّ عَن سَبِيلِهِۦۖ وَهُوَ أَعْلَمُ بِٱلْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾

﴿117﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތެދުމަގުން އުޅުނަން، އިބަ ރަސޫލާގެ
ވެރި رَبُّ އަންނަގެ މަގުން އެއްކިބާވެ މަގުފުރެދިގެންދާމީހުން، މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން
ކޮން ބަޔަކު ކަން، މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، އެ إِلٰهެވެ. އަދި ތެދުމަގުން އުޅުނަން،
އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ އަންނަގެ މަގުން ހިނގައި، އެ މަގުގައި ސާބިތުވެ ތިބޭ
ބަޔަކު ކަން ވެސް، މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، އެ إِلٰهެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން،
ހުރިހާކަމެއްގެ ހަގީގަތް، އެ إِلٰهُ މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[7]

فَكُلُوا۟ مِمَّا ذُكِرَ ٱسْمُ ٱللَّهِ عَلَيْهِ إِن كُنتُم بِـَٔايَٰتِهِۦ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

﴿118﴾ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! ފަހެ، ކީރިތި ޤުރްއާނާއި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ ސުންނަތަށް
އީމާންވާ ބަޔަކު ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވާނަމަ، ވަސްކާރުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ދަލީލުން،
الله ﷻ ގެ އިސްމުފުޅު ނަންގަނެވި ކަތިލެވުނު އެއްޗެހިން ތިޔަބައިމީހުން ކައިއުޅޭށެވެ![8]

6- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
7- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
8- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا۟ مِمَّا ذُكِرَ ٱسْمُ ٱللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ
إِلَّا مَا ٱضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَآئِهِم بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ
أَعْلَمُ بِٱلْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

﴿119﴾ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ވަނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް،
އެ إِلٰهُ ޙަރާމްކުރެއްވި ހުރިހައި ތަކެތި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނުހަނު ސާފުކޮށް
ބަޔާންކޮށްދެއްވައިފައެވެ. ކަން މިހެން ހުރިއިރު، މަސްކައްކުން ޙަލާލުވާތަކެތީގެ ތެރެއިން
އެއްޗެއް ކައިލުމާއިރު، الله ﷻ ގެ އިސްމުފުޅު ނަންގަނެވި ކައިލުމުން އެއްޗަކުން
ތިޔަބައިމީހުން ނުކާނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ ޝަރުޢުއްނުވެއެވެ. އެ ފަދަ ކަންތައް
އެއްޗަކުން ކެއުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހުއްދައެވެ. އަދި ބަނޑުހައިހޫނުކަން ގަދަވެ،
ބަނޑުހައިހޫނަ މުޞީބާތުން ޙަރާމް އެއްޗެއް ނުލިބިއްޖެ ޙާލަތެއްގައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް ޙަރާމްކުރެއްވުނު ނަމަވެސް ޙަރާމްކުރެއްވުނު އެއްޗަކުން، ހަމަ ކިބިޔާ ޖެހުން
ސަލާމަތްވުމަށް ވަރަށް ކުޑަމިން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހުއްދަވާގޮތެއް ވެއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މަގުފުރެދިފައިވާ މީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަ ބަޔަކު، ޙަރާމްތަކެއްޗާއި
ޙަލާލުތަކެއްޗާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްވެސް ޢިލްމެއް ދަލީލެއް ނެތި، އެބައިމީހުންގެ ހަވާނަފްސުގެ
އެދުމާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިން، الله ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވި ތަކެތްޗާއި، ބައެއް މުޅި ތަކެއްޗަކަށް،
ޙަލާލުތަކެތި ކަމުގައިބުނެ، އެ ތަކެތި ހުއްދަކޮށް، އެބައިމީހުން ވެސް
މަގުފުރެދި، އެބައިމީހުންނާ ތަބާވާ މީހުން ވެސް މަގުފުރައްދަވައެވެ. އެ ގޮތުން، الله ﷻ
ޙަރާމްކުރެއްވި، ގެރި ބަކަރި ޖަމަލުގެ ތެރެއިން الْبَحِيرَةއާއި، السَّائِبَةއާއި، الْوَصِيلَةއާއި،
الْحَامِي ފަދަ ތަކެއްޗަކީ، ޙަލާލްތަކެތި ކަމުގައި ބުނެ، އެ ތަކެތި ޙަލާލްކޮށް އެބައިމީހުން
ވެސް މަގުފުރެދި، އެބައިމީހުންނާ ތަބާވާ މީހުން ވެސް މަގުފުރައްދަވައެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަރާމްކަމެއްކަމުގައި ހަލާލުކަމެއްގެ ކަންތައްތަކުގައްޗާއި، އެ ނޫން ކަންތައްތަކުގައި ވެސް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ އިންތަހާ ފަހަނައަޅައިދާ މީހުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި إِلٰهُ ތަޢާލާ ދަންނަވާދެއްވާނެއެވެ. ފަހެއެވެ، އެ އިންތަހާ ފަހަނައަޅައިދިޔަ ކަމުގެ ކުރަން، އެ إِلٰهُ އެބައިމީހުންނަށް ސަޒާ ދެއްވާނެއެވެ.9

ދަންނާށެވެ! ޝައިޠާނުންގެ އެކުވެރި އިންސީންނަކީ އެ ޝައިޠާނުން ބުނެއެވެ. އެއްވެސް މީހެއްގެ ކަމެއްގޮތަކާ ނުވަތަ، اللهُ ﷻ މިންވަރު ކުރައްވައިދެއްވާ ތޯގެ މައްޗަށް މަރުވާ ތަކެއްޗަކީ، اللهُ ﷻ ކަމިތުރުއޮތް ތަކެތި ކަމުގައި ނޫނީ ނުބެއްލެވޭނެއެވެ. ކަން މިހެން ހުރިއިރު، އެ ތަކެއްޗަކީ، މަރުވާތަކެތި ކަމުގައި ބަލައި، އެ ތަކެތި ނުކައި ދޫކޮށްލުން، އެ ކުރާވާ ކަމަކީ، اللهُ ﷻ ކަމިތުރުއޮތް ތަކެތި ނުކައި ދޫކޮށްލުމެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ކަމިތުރުއޮތް ތަކެތި ކަމުގައި ބެލުމާ ތަކެތި ނުކައި، ޝިރުކުވެރިން ޝިރާ ކައިއުޅެނީ، ޝިރުކުވެރިންގެ އަމިއްލަ އަތުން ކަތިލާ ތަކެއްޗެވެ. އެހެން ކަމުން، ޝިރުކުވެރިން ޝިރަ ކުރަނީ، އެއްގަމުގައި ވެސް ދުނިޔޭގެ ކަމެއް ނޫނެވެ.10

وَذَرُوا۟ ظَٰهِرَ ٱلْإِثْمِ وَبَاطِنَهُۥٓ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكْسِبُونَ ٱلْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا۟ يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢٠﴾

﴾120﴿ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ފާފަތަކާއި ހުރުމަތްތަކަށް އަރައިގަތުން ޒާހިރުން ދުރުހެލިވާށެވެ! އެއީ، ސިއްރުގަޔާއި ފާޅުގައި ވިޔަސް ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ސިއްރުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ ފާޅުގައި ވިޔަސް، ފާފަތަކާއި ހުރުމަތްތަކަށް އަރައިގަންނަ މީހުންނަކީ، އެބައިމީހުން ކުރާއުޅުނު ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން، އާޚިރަތުގައި ދުވަހުން ސަޒާ ދެއްވާނޭ މީހުންނެވެ.11

9- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
10- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
11- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَلَا تَأۡكُلُواْ مِمَّا لَمۡ يُذۡكَرِ ٱسۡمُ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ وَإِنَّهُۥ لَفِسۡقٞۗ وَإِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰٓ أَوۡلِيَآئِهِمۡ لِيُجَٰدِلُوكُمۡۖ وَإِنۡ أَطَعۡتُمُوهُمۡ إِنَّكُمۡ لَمُشۡرِكُونَ ١٢١

﴿121﴾ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! މަސް ކެއުން ހަލާލު ސޫތްޖެއް ކަތިލެވޭއިރު، الله ﷻ ގެ އިސްމުފުޅު އެ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ނުކިޔައި ކަތިލެވޭ އެއްވެސް އެއްޗަކުން ތިޔަބައިމީހުން ނުކާށެވެ! އަދި، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ ނަމުގައި ކަތިލެވޭ ތަކެއްޗާއި، އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ ނަން ނުކިޔައި ކަތިލެވޭ ތަކެއްޗާއި، ކަތިންހުވެނިސް މަރުވެފައިވާ ތަކެތިން ވެސް ތިޔަބައިމީހުން ނުކާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފަދަ ތަކެތި ކެއުމަކީ، الله ﷻ އަށް އުރެދުންވާ ކަމެއްކަމެވެ. އަދި، އެ إِلٰهއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ދާއިރާއިން ބޭރުވާ ކަމެއް ވެސް ވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ބަޔާންތަކުގެ ބައިން މުސްލިމުންނާ ޖަދަލުކުރުމަށް، މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކަށް ޝައްކުތަކާއި، ވަސްވާސް ޖަހާ، ވައްތަރުވާ ބާވަތްތަކާއި، ޝައްކުތައް ވަރުގަދަކުރުމަށް، ޝައިޠާނުން ފޮނުވައެވެ. ޝައިޠާނުން ބަލަރުވެރިޔާ، الله ﷻ ގެ ދީނުގެ ޝައިޠާނުން، އިންސާނުންގެ ތެރޭގައިވާ އެ ޝައިޠާނުންގެ އެހީތެރިންނަށް ވަހީވެރިކޮށް ވަސްވާސްދޭނެއެވެ.

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ބަރާބަރު ޙާލުގައި ބަރާބަރުގޮތުގައި ޝައިޠާނުންގެ އެހެރިންނަށް ތަބާވެ، ތިޔަބައިމީހުން ބަރާބަރު ޙާލުގައި ނުކާށެވެ! އަދި ބަރާބަރު ޙާލުގައި ކައުމުގައި، ތިޔަބައިމީހުން އެބައިމީހުންނަށް ތަބާވެއްޖެ ނަމަ، ޝިރުކުކުރުމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވެސް ވާނީ، ހަމަ އެބައިމީހުން ފަދައިން ކާފަރުވެގެންނެވެ.[12]

أَوَمَن كَانَ مَيۡتٗا فَأَحۡيَيۡنَٰهُ وَجَعَلۡنَا لَهُۥ نُورٗا يَمۡشِي بِهِۦ فِي ٱلنَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُۥ فِي ٱلظُّلُمَٰتِ لَيۡسَ بِخَارِجٖ مِّنۡهَاۚ كَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِلۡكَٰفِرِينَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٢٢

12- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿122﴾ ދެކަނި، ކާފިރުކަމާއި ޖާހިލުކަމުގެ ސަބަބުން، ހާލަތުކަން އަނދިރިކަން ގެއްލުމާއި
ހަދާކުގެ ތެރެއަށް މީހަކު ވެއްޖެ، އެ މީހެއްގެ ހިތް މަރުވެފައި ވަނިކޮށް، ތިމަން إِلٰهُ އެ
މީހާގެ ހިތަށް އީމާންކަމުގެ ނޫރު ވައްދަވައި، ތެދުމަގު ދައްކަވައި، ބައްޔެ ދިނިން ހުޅުމުގެ
ހުރި ތަރިކި ދެއްކުމުން، އެ ނޫރުގެ އަލީގައި ބައްޔެ ދިނުގައި ސާބިތުވެ، އެ ދީނަށް
އެބާ މީހާއި، އަނދަކިރި، ހާސްކަމުގެ އަނދިރިކަން ތަކާތުގެ ސަބަބުން މަގުފުރެދި،
ކާފިރުކަމާއި، ޖާހިލުކަމާއި، ހާލަތުކަން އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި، އެ ކަންކަމުން
ސަލާމަތް ނުވެވިގެން އެބާ މީހެކެވެ. ހަމަ މި ދެ މީހުން އެއްހަމަވާނެއްތޯ؟
ސަލާމަތްވެވޭނެތޯ! ހަމަގައި ވެސް، އެ ދެ މީހުން އެއްހަމަނުވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.

އެހެނީ، ހަވާނަފްސުގެ އެދުންތެރިކަން ތަބާވާ މީހަކަށް ބައްޔެގެ މަގެއް ނުފެނިގެންނާނެއެވެ.
ސަބަބަކީ، ކާފިރުކަމާއި، ޖާހިލުކަމާއި، ހާލަތުކަމާއި އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި
އެ މީހާގެ ކަމެވެ. އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ބަހާނާ ތަކެއްލާއި ބަޔާނުވަތާލެއްތާއި
ތިޔަ ގޮސްފިނ މުސްރިކުންނާ ޖަދަލުކުރާ ކަމުގެ ކާފިރުކަމާ ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ،
ދޫކޮށްލައްވައި ނިކަމެތިކޮށްލެއްވި ގޮތަށެވެ، ކާފިރުކަމުގެ ކަމަކާޖެހެން ނުބައި
ބޮޑުބޮޑުން، ތިމަން إِلٰه، އުޅަނިވެރިންނަށް ޖިނާކާރިޢަމަލުވެވޭޓްތަށްތުރުނިކުމެވެ. އޭރު، އެ ނުބައި
ބޮޑުބޮޑުނަށް ތެއިކޮށްދީ ކަންތައްތަށް ކަމުގައި އުޅަނިވެރިން ދުރުމަގަށް ޖަހަށެވެ.
އެކި އެ ނުބައި ބޮޑުބޮޑުންގެ ސަބަބުން، އުޅަނިވެރިންނަށް ބަލާޔު ބައްޔެއް
އިޞްލާހުވުމަށް ޖެހައި ވެސް ދެއެވެ.13

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا فِي كُلِّ قَرۡيَةٍ أَكَٰبِرَ مُجۡرِمِيهَا لِيَمۡكُرُواْ فِيهَاۖ وَمَا يَمۡكُرُونَ
إِلَّا بِأَنفُسِهِمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ ﴿١٢٣﴾

13- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴾123﴿ މައްކާގައި އުޅޭ މީހުންގެ ތެރެއިން، ތިމަން اللهُ ގެ މަގު މީސްތަކުންނަށް ބަންދުކުރާ
ބޮޑެތި، އެ ރަށުގެ ކާފިރުންގެ ތެރޭގައި އުޅޭ ބޮޑުންނާއި އިސް މީހުން ކަމުގައި، ތިމަން اللهُ
ލެއްވީމެވެ. އަދި ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް، ޝައިޠާނާގެ މަގަށް
ދަޢުވަތުދީ، އެ ރަށަށް ފަސާދަކުރަން، ރަސޫލުންނާއި އެ ރަސޫލުންނާ ތަބާވާ މީހުންނާ
ހަނގުރާމަކުރުމަށް ޓަކައި، ރޭވުމުގައި ނުބައި ރޭވުމެއް ރާވައި، ހަގީގަތުގައި މަކަރުހަދަނީ ހަމަ
ބޮޑެތި، އެ ރަށެއްގައި އުޅޭ ބޮޑުންނާއި އިސްވެރިން ކަމުގައި، ތިމަން اللهُ ލެއްވީމެވެ.
ޝަޢޫރެއްނުކުރެއެވެ. އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ނުބައި ކުރުމާއި، އެ ހަމަ ހީލަތްތަކާއި މަކަރާއި،
ހީލަތްތަކުގެ ނުބައިކަން އަނބުރާ އަދިސް ޖެހޭނީ ހަމަ އެބައިމީހުންނަށެވެ. އެހެންކަމުން،
އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި ޖަރީމާވެރިކަމާއި ހަވާސްތަކުގެ އެދުންތަކާ ތަބާވެފައި ބޮޑުކަމުން،
އެބައިމީހުންނަކީ އެ ކަމެއް ނުވިސްނޭއެވެ.[14]

وَإِذَا جَآءَتۡهُمۡ ءَايَةٞ قَالُواْ لَن نُّؤۡمِنَ حَتَّىٰ نُؤۡتَىٰ مِثۡلَ مَآ أُوتِيَ رُسُلُ ٱللَّهِۘ ٱللَّهُ أَعۡلَمُ حَيۡثُ
يَجۡعَلُ رِسَالَتَهُۥۗ سَيُصِيبُ ٱلَّذِينَ أَجۡرَمُواْ صَغَارٌ عِندَ ٱللَّهِ وَعَذَابٞ شَدِيدُۢ بِمَا كَانُواْ
يَمۡكُرُونَ ١٢٤

﴾124﴿ އަދި މައްކާގެ ކާފިރުންގެ ތެރޭގައި އުޅޭ ސަރުދާރުންނާއި ބޮޑުންގެ ގާތަށް،
اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން އާޔަތެއް ނުވަތަ އެ ރަސޫލާގެ
ރަސޫލުކަމުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދޭނިވި ފަދަ ބޮޑު މުޢުޖިޒާތެއް އައުމުން ނަމަ
އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ. އިސްވެދިޔަ ރަސޫލުންނާއި ނަބިއްޔުންނަށް ދެއްވުނު ފަދަ
ކަންތައްތައް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ތިމަންމެންނަށް ދެއްވައިފިނަމަ މެނުވީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް އީމާންވާ،
ތިބާގެ ނަބިކަން ތިމަންމެން ތެދެއް ނުކުރާނަމެވެ.

14- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެބައިމީހުންގެ އެ ބަޔަކު ކަމުދުރުމުވައި، ﷲ ﷻ ވަރިހުތަށްވިއެވެ. ﷲ ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ދުލުވާން މީހުންނަށް، އެ ޙަޟްރަތުގެ ދިސްޖަހުންނަށް އިއްވަވައިދެއްވުމުގެ ބޮޑު މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރައްވުމުގައިގެން ޓާއިމުވެ ތިއްބެވުމަށް އުޅަނދުގަންނަވަނި ކޮން ބަޔަކު ކަން، ޓާރައް ދަންނަވާ ހަރާމާ ގެންނެވި ﷲ ﷻ އެވެ. ވީމާ، ނަބިއްޔާއި ރަސޫލުކަން ދެއްވުމަށް އުޅަނދުގަންވާ އަދުލުވަންތަ، ނަބިއްޔާއި ރަސޫލުކަން، ﷲ ﷻ ދެއްވައެވެ.

ސަލާމްކުރަންޖެހޭ. ނަބިއްޔާއި ރަސޫލުގެ ހެވާރާ ކަމުގެ ގެސްޓަރީ، ޗޯސް، ހުރިހާ ރަސޫލުންނަށް ދެއްވުން ރަސޫލުންގެ ދެއްވުމާއި ދުށިހުރުންނަށް، ﷲ ﷻ ގެ ބަލައިގަތުމުގައި ދެރަކަމާއި ނިކަމެތިކަން ޚުރުޖެވެ. އަދި، ބަރަކާ ޓަނާއިން ބަޔަކު ސަޒާވެރިކަމަކީ ސަބަބުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އިސްތިކްބާރު ކިޔާ ދެކެވުނުވެރިވެ، މީސްމީހުންނަށް ހުރި މަކަރާއި ހީލަތުގެ ސަބަބުން، ޙައްޤާއި ކުރިމަތިލާ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންނަށް ޢަޒާބުދެވޭނެ ކަމަށް ބޭނުންވާ ގަޑިއިރު އަދި ވިސްނުން ޚުށެވެ.[15]

فَمَن يُرِدِ ٱللَّهُ أَن يَهۡدِيَهُۥ يَشۡرَحۡ صَدۡرَهُۥ لِلۡإِسۡلَٰمِۖ وَمَن يُرِدۡ أَن يُضِلَّهُۥ يَجۡعَلۡ صَدۡرَهُۥ ضَيِّقًا حَرَجٗا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي ٱلسَّمَآءِۚ كَذَٰلِكَ يَجۡعَلُ ٱللَّهُ ٱلرِّجۡسَ عَلَى ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ ١٢٥

﴿125﴾ ފަހެ، މިހާރަކު ހެދުމުގެ ދަރުމަވައި އިސްލާމް ދީން ގަބޫލުކުރުމުގެ ގޮތް ތަނަވަސްކުރައްވަން، ﷲ ﷻ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ، އެ އިލާހު އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ދީނަކަމާއި، އިސްލާމްކަމުގެ ގަދަރުތަން އެ މީހެއްގެ ހިތް ހުޅުވައިދެއްވައި ތަނަވަސްކޮށްދެއްވާނެއެވެ، ހިތުގެ އަޅެން ބާރުގެންހުރި، އެ މީހަކު އިސްލާމް ދީން ގަބޫލުކުރުމެވެ.

އަދި، އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުކުރުމުން މީހާގެ ހިތްފުޅާކުރައްވައި މަގު ފަހިކޮށްދެއްވުމަށް،
އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ، ތަޢާލާ ސުބްޙާނަހު، އެކާ ދިމާއަށް ކަލޭގެފާނު އަދި މީހާގެ
ސިކުނޑި ހިތް ނުތަނަވަސްވާ ގޮތަށް، އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުކުރުމާމެދު އެ މީހާގެ
ހިތް ނުތަނަވަސްކުރައްވައި ދަތިކުރައްވައިފިވެ. މިއީ، އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުނުކުރާ
ކާފިރުންނަށް ގެނެވޭނެ ހާލު ހުރިހާ ގޮތެވެ. އަދި އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުނުކުރާ
މީހުންގެ ހިތްތައް، ދުނިޔެދުވަހުގައި ވެސް ނުތަނަވަސްކުރައްވައި، الله ﷻ އުޅަދިމުނުކުރަނީ
ބަދުއްދުއާވީ ގޮތަށް، ކާފިރުންގެ މައްޗަށް، އެ إِلٰهُ އުޅަދިމުނުކުރަނީ ކާފިރުންނަށް
ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަ ބަދުއްދުއާވާނީ ކަން ކަނޑައަޅުއްވައެވެ.[16]

وَهَٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا ۗ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾

﴿126﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، މިއީ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ މި ބަޔާންކޮށްދެއްވި،
މިއީ ރަސޫލާގެ ވަޙީ إِلٰهُގެ ރަސޫލާގެ ގޮތުން ހަމަޖެހިގެންވާ ބަޔަކަށް ކަމަށް ޓަކައެވެ. އެ މަގަކީ،
ކިތަންމެ ބަލާލަނިވި ކާމިޔާބު ގެނައުމަށް ޓަކައި، ތިމަން إِلٰهُ ތަފްޞީލުކުރައްވައިފިވާ
ބަޔަކަށް ހިނގުމަށް ގަޔާވާ ބަޔަކަށް ހުރި ރަނގަޅު މަގެވެ.

ހަމަހަމަކަމުން، ތިމަން إِلٰهُ ބަޔާންކޮށްދީ ދަލީލުތަކާއި، ޙުޖްޖަތްތަކާއި، ބުރުހާނުތަކާއި
ވަޙީއާ ގުޅުނު، އިބްރަތާއި ނަސޭހަތް ލިބިގަން، ތިމަންނާގެ ގަވާއިދާއި ޙުކުމް
ލިބުނު މަގުން ހިދާޔަތް އެދޭ ބަޔަކަށް، އެ ބުރުހާނުތަކާއި، ދަލީލުތަކާއި،
ޙުޖްޖަތްތައް، ތިމަން إِلٰهُ ތަފްޞީލުކުރައްވައިފިވެ.[17]

16- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

17- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

لَهُمۡ دَارُ ٱلسَّلَٰمِ عِندَ رَبِّهِمۡۖ وَهُوَ وَلِيُّهُم بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٢٧

﴿127﴾ މިމީހުން އިލާހު ބޭއްވެވި އާދަމްދަރިކަލުން ދަރިވެރިވެގަތުމަށް ވިސްނައި ފިކުރުކުރުން،
އެ އާދަމްދަރިކަލުގެ ދަރިވެރިވެގަތުން ނަސޭހަތް ލިބިގަތުން ދީނުންނާއި ހަމަހަމަވެއެވެ!
އެބައިމީހުންގެ ވެރި އިލާހުގެ ހަޟްރަތުގައި، އެބައިމީހުންނަށް ބާކީ އަމަންއަމާންކަމުގެ
ގޮތި ކަމުގައިވާ ސުވަރުގެ ވެއެވެ. އަދި، ކުރެވުނު ނުބައިކަމާ ކަމަކުން މިންޖުކުރައްވާ،
އަބަދުގެއަބަދަށް ސަލާމަތްކަމާއި ވިރުވިކަމުގައި ދެމިތިބުމަށް ސުވަރުގެއެވެ.
އަދި، الله ﷻ އާރުރަތުގައި އެބައިމީހުންނަށް އެހީތެރިކަމާއި، ވާގިވެރިކަމާއި،
ނަސްރުވެރިކަމާއި، ރައްކާތެރިކަން ދެއްވާ އިލާހެވެ. އަދި، އެބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި
ކުރައްވާން ގެނު ރަގަޅުޢަމަލުގެ ސަވާބުންނެވެ.[18]

وَيَوۡمَ يَحۡشُرُهُمۡ جَمِيعٗا يَٰمَعۡشَرَ ٱلۡجِنِّ قَدِ ٱسۡتَكۡثَرۡتُم مِّنَ ٱلۡإِنسِۖ وَقَالَ أَوۡلِيَآؤُهُم
مِّنَ ٱلۡإِنسِ رَبَّنَا ٱسۡتَمۡتَعَ بَعۡضُنَا بِبَعۡضٖ وَبَلَغۡنَآ أَجَلَنَا ٱلَّذِيٓ أَجَّلۡتَ لَنَاۚ قَالَ ٱلنَّارُ
مَثۡوَىٰكُمۡ خَٰلِدِينَ فِيهَآ إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٞ ١٢٨

﴿128﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި އެންމެހައި އިންސީންނާއި ޖިންނިން މަޙްޝަރުކުރައްވާ
ދުވަހު، އިބަ ރަސޫލާ ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާށެވެ! އެ ދުވަހުން، الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ.
އޭ ޖިންނިންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، މިއަބައިމީހުން ގިނަ، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން
ގިނަ ބައެއް މަގުފުރައްދައި، الله ﷻ ގެ މަގު އެބައިމީހުންނަށް ބަންދުކޮށްދީފީއެވެ. އަދި
އެ ޝައިޠާނުންގެ ވަސްވާސްތަކަށް ގޮސްދީ، الله ﷻ އަށް ކާފިރުވި އިންސީން، ޖަވާބުގައި
ދުވަހުން އެބައިމީހުންގެ ވެރި ރަބ‍ްގެ ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވާނެއެވެ.

18- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

”އޭ އަޅުގަނޑުގެ ރަބّއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަޅުގަނޑުގެ ތެރެއިން އެއް ބަޔަކު ވަނީ، އަނެއް ބައެއްގެ ކިބައިން ފައިދާލިބިގެންފައެވެ. އެހެނީ، ޖިންނިން ވަނީ، އިންސީންގެ ކިޔަމަންތެރިކަން ލިބިގެންފައެވެ. އަދި އިންސީން ވަނީ، ޖިންނިން ދެއްކިމަގުން ހިނގައި، އެބައިމީހުންގެ ދުނިޔަވީ އެދުންތަކާއި ޝަހުވަތްތައް ލިބިގެންފައެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ ތެރެއިން ކޮންމެ ބަޔަކުގެ ވަނީ، އެ ބަޔަކު ދުނިޔޭގައި އުޅުމަށް، ތިބާ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައި މިންވަރުކުރެއްވި އަޖަލު ފުރިހަމަވާނޭ ތަނަށެވެ.“

އެ ދުވަހު، الله ﷻ އެބައިމީހުން އެންމެންނަށް ނިދާ އިއްވަވާނެއެވެ. ”ހޭ، ޖިންނީންނޭ ތިޔަބައިމީހުން ދެމިތިބޭނޭ ތަނަކީ ނަރަކައެވެ. ވުމާއެކު، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ނަރަކައިން ނިކުމެވޭނީ، الله ﷻ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބަޔަކު ފިޔަވައި، އެހެން އެންމެން، އަބަދުގައި އެ ތަނުގައި ދެމިތިބޭނެއެވެ! ”އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާ ރަސޫލާގެ ވެރި ރަބّއަކީ، ޙިކުމަތްތެރިވަންތަ، ޢިލްމުވަންތަކަމުގައި، ޙިކުމަތްތެރިވަންތަ إِلٰهއެވެ. އަދި، ތިބާ ރަސޫލާގެ ވެރި ރަބّއަކީ، އަޅުތަކުންގެ ކަންތައް ކޮށްވާ، ކޮބައިކަން ދަންނަވިވަޑައިގަންނަވާ إِلٰهއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތު ބަރަކާތް ބަޔަކު ކޮބައިކަން ވެސް، ދަންނަވިވަޑައިގަންނަވާ إِلٰهއެވެ.

ދަންނާށެވެ! ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، الله ﷻގެ އަމުރުތަކާއި ނަހީތަކަށް ތަބާނުވެ، ޙުދޫދުތައް ފަހަނައަޅައިގެން ގަދަބާރު ނަފްސުގެ އަނިޔާވެރިވީ މީހުންގެ ތެރެއިން، ގޯސްކަމުގެ ތެރޭގައި ބަރުވެއްޖެ ގޮތް ދަންނާށެވެ! الله ﷻގެ ޙުކުމްތަކާއި ޢަދުލުން އެ ގޮތް ސޯފަތުގެ ވެއްޓުވާނެއެވެ. އަދި، ހައްދުފަހަނަ ގަދަބާރު އިސްރާފްވެރިވި މީހުންގެ ތެރެއިން ނުބައި ކަމުގެ ތެރެއިން ބޮޑުވެ ގޮތް ދަންނާށެވެ!

ﷲ ﷻ ގެ ބަޑުވަންތަކަމުން އެ މީހާ ނަރަކައަށް ވައްދަވައި، އޭނާ ކާފަރު ދުވަސް ހާލަތަކަށް
ބަދަލުދެއްވުމަށް ހުރި، އެ މީހުން ނަރަކައިން ނުނެރެވުމަށް ސުވާބުގެ ވައްދަވާނެތެވެ.[19]

وَكَذَٰلِكَ نُوَلِّي بَعۡضَ ٱلظَّٰلِمِينَ بَعۡضَۢا بِمَا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ﴿١٢٩﴾

﴿129﴾ އަދި، މިގޮތުން إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުގެމަތިން ޢާސީވެރިޖިންނުންގެ ތެރެއިން
ބަޔަކު، އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ އިންސާނުން ރަހުމަތްތެރިކުރައްވައި، ހާލަތުގައި
ނުބައިކަންތަކަށް އަރައިގަތުމަށް، އެބައިމީހުންނަށް ހިތްވަރުދީ، ފާފަވެރިވެ، އެހީތެރިވާ
ބަރަކާ ކުރުމުގައި، ޖިންނީންގެ ޝައިޠާނުން ނުބައި ނުރައްކާ ޝަރީޢަތުން، މިގޮތުން إِلٰهُ
ކުރައްވައެވެ. އަދި ހަމަ އެ ގޮތަށްމެ، އިންސާނުންގެ ޝައިޠާނުން އަނިޔާވެރިންނަށް،
ގޮތް ކަންތައްތަކާ ދުރުވެ، ނުބައި ކަންތައްތަކަށް އުޅުމުގައި، އޭގެ އެއްބާރުލުން އަރުވައި
ބާރުކަން ހިތްވަރުދީ، ފާފަވެރިވެ، އެހީތެރިވާ ބާރުވާ ކަމުގައި ވެސް، މިގޮތުން إِلٰهُ
ކުރައްވައެވެ. އެއީ، ޙަޤީޤަތުގައި އެބައިމީހުންގެ ސަބަބުން، ދުނިޔެމަތީގައި
އެބައިމީހުން ކުރި ސަބަބުގެ ގޮތުންނެވެ.[20]

يَٰمَعۡشَرَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِ أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ رُسُلٞ مِّنكُمۡ يَقُصُّونَ عَلَيۡكُمۡ ءَايَٰتِي وَيُنذِرُونَكُمۡ لِقَآءَ يَوۡمِكُمۡ هَٰذَاۚ قَالُواْ شَهِدۡنَا عَلَىٰٓ أَنفُسِنَاۖ وَغَرَّتۡهُمُ ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَا وَشَهِدُواْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمۡ أَنَّهُمۡ كَانُواْ كَٰفِرِينَ ﴿١٣٠﴾

﴿130﴾ ޤިޔާމަތުގައި ދިރުއްވާނެއިރު، ﷲ ﷻ އެއްކުރައްވައި ޖަމާކޮށް ބައިވެރިޔާން،
ސުވާލުކުރެއް ދުވަސް އެންމެހާ ޖިންނީންނާއި އިންސީންނަށް، ވިދާޅުވާ ދެއްކެވުން
އަންގަވާނެތެވެ.

19- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
20- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އޭ މިތިބަ ޖިންނިންނާއި އިންސީންގެ މީހުންނޭވެ! ކަލާ، އިންސީންގެ ތެރެއިން،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއަށް ރަސޫލުން ވަޙީގެންނަވައި، އެ ރަސޫލުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތައް، ތިޔަ ދެބައިމީހުންނަށް އިއްވަވައިދެއްވައި، ކިޔަވައިދެއްވައި،
އެ އާޔަތްތަކުގައިވާ ވާހަކަތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވައިދިނުމަށް ނުވޭހެއްޔެވެ؟ އަދި މި ދުވަހާ
ބައްދަލުކުރަން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖެހޭނެ ކަމުގެ ވާހަކައިން އިންޒާރުކުރައްވައި،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ ރަސޫލުން އެ ހަބަރުދެއްވައިފައި ނުވޭހެއްޔެވެ؟

މި ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި، اللهُ ﷻ އާ އެހެނިހެން ޖަމާޢަތްތައް ބައިވެރިކޮށް، ޝިރުކުކޮށް
އުޅުން ޖިންނިންނާއި އިންސީން ދަންނަވާނެތެވެ. “ހަމަކަށަވަރުން، އަހަރުންގެ ގާތަން،
އިބަ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނަށް، އިބަ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތައް، އެ ރަސޫލުން ވަނީ
އަހަރުންނާ ހަމައެކަން ގެނެސްދެއްވައިފައެވެ. އަދި މި ދުވަހުގެ ބައްދަލުވުމުގެ ވާހަކައިން،
އެ ރަސޫލުން ވަނީ އަހަރުމެންނަށް ހަބަރުދެއްވައި އިންޒާރުކުރައްވައިފައެވެ. ދުވާލު،
އެ ރަސޫލުން ވަޙީގެން، އަހަރުމެންނަށް މިދުވަހަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވިކަން އަހަރުމެން ޤަބޫލުކުރަމެވެ.
އަދި މި ދުވަހާ ބައްދަލުކުރަން ޖެހޭނެ ކަމުގެ ވާހަކައިން އިންޒާރުކުރެއްވި ކަމަށް ވެސް
އަހަރުމެން ޤަބޫލުކުރަމެވެ. ނަމަވެސް، އެ ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން އަހަރުމެން ދޮގުކުރީމުއެވެ.
އަދި މި ދުވަހާ ބައްދަލުކުރަން ޖެހޭނެ ކަން ވެސް، އަހަރުމެން ދޮގުކުރީމުއެވެ.“

މި ފުދައިން ދަންނަވައި، އެބައިމީހުން ކުރަ ކުރަން އިޚްތިޔާރުކުރުމުން، އެބައިމީހުންނަށް
އެންގެވިފައެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހު ދުނިޔޭގެ ޖިނާޔަތްތަކާ ދާދިމާ ބިރުވެރިކަމުން
ހުރިކަމެއް ނުވެގެން، އެބައިމީހުން ޤަބޫލުކުރިކަމާއި، ކުފުރުވެރިކަމާއި،
މަޢާފުއި، އެބައިމީހުންގެ ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކަށަވަރު
ނުގެނެވޭނެއެވެ.

އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހަދައި، ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން
ދޮގުކޮށް ކާފިރުވި ކަމަށް އެއްބަސްވެ، އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކުގެ މައްޗަށް
އެބައިމީހުން ހެކިވީއެވެ. ސަބަބަކީ ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު އެބައިމީހުންވީ اللهُ ﷻ އާ
އަރިހުން ޖަވާބުދާރީވުމާއި ސުވާލުކުރެއްވުން ހަނދާންނައްތާލައިގެން، ދުނިޔޭގެ އުފާވެރިކަމާއި، އެ ކަލުނީގެ މައްޗަށް،
ޒީނަތްތެރި ދިރިއުޅުމަށް އެބައިމީހުން އިސްކަންދިނުމުގެ ސަބަބުން، މަގުފުރެދުނީއެވެ،
اللهُ ﷻ އަށް އިމާންވުމުން، އެބައިމީހުންނަށް ކުރިމަތިވާނީ ފައިދާއެއް ނުކުރާނެ ޖަހާމު ނަކަލާއެވެ.
ސަބަބަކީ، އިމާންވުމުގެ ވަގުތު، އެއިރު ހާއްސަވެފައިވާ ކަމުގައެވެ.[21]

ذَٰلِكَ أَن لَّمْ يَكُن رَّبُّكَ مُهْلِكَ ٱلْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَٰفِلُونَ ﴿١٣١﴾

﴿131﴾ اللهُ ﷻ، ރަސޫލުން ފޮނުއްވައި، އެ ރަސޫލުންނަށް ފޮތްތައް ބާވައިލައްވައި،
ހުއްޖަތްތަކުންގެ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކޮށް އިބްލާޣު ކުރެއްވުން މަގެ،
އެ ފޮތްތަކާއި، އެ إِلٰهُ ބަޔާންކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި
ރިސާލަތުގެ ތެދުކަން ސާބިތުކޮށްދެއްވުމަށް ބަލައި، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ،
އެ ރަސޫލުންނަށް ވިނގުނަ މުޢުޖިޒާތްތައް ދެއްވިއެވެ. އެ ކަން އެ ގޮތަށް ވެއްޖެ،
ބައްޔަކީ ކާފަރުވެރި ބާޒިޔާ ކޮބައިކަން ނާސްތި، އާޔަތްތަކާ މަތި ހަމަޖެހިފައިވާ ވަނިކޮށް،
ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރައްވައި، ނުޖެހުނަކަތައިވާ، އާޚިރަތުގެ ޢަޛާބުން
އެބައިމީހުން ހިފެހެއްޓެވުމެއް، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، އަދިއާރާޖެހުނުރަސޫލުންގެ
ޙުއްޖަތެވެ. އަދި ޙުއްޖަތަކާ ކާފަރުކަން އަދިވެސް ބޯވި ކަމަށް ބުނެ، އިބަ ރަސޫލާގެ
ވެރި رَبُّ ގެ ރަޙްމަތުގެ، ދެކޮޅުން ދުޅަކަމް، ކާފިރުން ހުއްޓުވާނީ ޙުއްޖަތެއް
އަދި ދެއްކާނަ ޙުއްޖައް ނެތުމަށް ބަލައެވެ.

އެހެންކަމުން، ރަސޫލުން ފޮނުއްވައި ފޮތްތައް ބާވައިލައްވައި، އެ ރަސޫލުންގެ ދަޢުވަތުން
ސާބިތުކޮށްދޭނިވި ހުއްޖަތްތަކެއް ނެތި ކުށްވެރިންނަށް ޢަޛާބުދެއްވުމަކީ ހަމަ، ﷲ ﷻ އަށް
އުޅުއްވާ ކަލާނގެ ރަޙުމަތާ، ޢަދުލުވެރިކަމާ ޚިލާފުވާނެ ކަމެއް ބޮޑެތި ޢަޛާބު ދެއްވުން ނުވާނެއެވެ.
އަދި، ﷲ ﷻ އަށް އިލާހުންވެ، ރަސޫލުންނާ ޚިލާފުވެ، އެކަމަކުން ކަލާނގެ މިހަރާ،
ދުނިޔޭގެ ބޮޑުތަކުލީފުތަކެއް ދިނުމަށް، ޢާޚިރަތުގައި ޢަޛާބުދެއްވުމާއި ދުނިޔޭގައި ޢަޛާބު ބޮޑުވާ
ބަޔަކަށް ވާނެއެވެ.[22]

وَلِكُلّٖ دَرَجَٰتٞ مِّمَّا عَمِلُواْۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعۡمَلُونَ ١٣٢

﴿132﴾ އަދި، ﷲ ﷻ އަށް ކިޔަމަންތެރިވި ހެޔޮ އަމަލުކުރާ މީހުންނާއި، އެ އިލާހަށް
އުޅުނު ނުކިޔަމަންތެރިވާ މީހުންނާއި، މި ދެބައި މީހުންނަށް ކަލާނގެ ބައްޔަކަށް،
އެ ބައެއްގެ އަމަލުކުރި ގޮތެއްގެ މަތިން އެބަޔާ ދަރަޖަތަކާއި ހުރެއެވެ. ވީމާ، ކަލާނގެ
މީހަކަށް ވެސް، އެ މީހަކު ދުނިޔޭގައި ކުރަ އަމަލުތަކަށް ޖަޒާ ބައްޔަ ޖަޒާ ނުވަތަ
ސަޒާ، އެއްވެސް އުނިވުމަކު ނެތި، ﷲ ﷻ އެ މީހަކަށް ދެއްވައަށް ދެއްވާނެއެވެ.
އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަޅުތަކުންނަށް އަމަލުތަކާގެ ކަމެއް، ތިބާ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ
އާދެއްވާ ގޮތް ނުވެއެވެ.[23]

وَرَبُّكَ ٱلۡغَنِيُّ ذُو ٱلرَّحۡمَةِۚ إِن يَشَأۡ يُذۡهِبۡكُمۡ وَيَسۡتَخۡلِفۡ مِنۢ بَعۡدِكُم
مَّا يَشَآءُ كَمَآ أَنشَأَكُم مِّن ذُرِّيَّةِ قَوۡمٍ ءَاخَرِينَ ١٣٣

﴿133﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ، ﷲ ﷻ އީ، އަޅުތަކުންގެ ބޭނުމެއް
ނުވާ ގޮތުގެ އިލާހެވެ.

22- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
23- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެހެންކަމުން، އެއްވެސް ކަމަކަށް އަދި އެއްވެސް ބަޔަކަށް، އެ إِلٰهُ ބޭނުންފުޅުވެވޮޑިގެން
ނުވެއެވެ. އަދި ހުރިހައި އެއްޗަކާއި، ހުރިހައި ކަމަކާއި، ހުރިހައި ބަޔަކު ވެސް
އުފައްދަވައި ޚަލްޤުކުރެއްވި، އެ إِلٰهُއެވެ. ވީމާ، ޚަލްޤުތަކުންގެ އެއްވެސް އަޅުކަމަކުން،
އެ إِلٰهُ ބޭނުންފުޅުވެވޮޑިގެންނުވާ ދެއެވެ. އަދި ޚަލްޤުތަކުންގެ ތެރެއިން، ކާފިރުވާ
ބައެއްގެ ކާފިރުކަމުން، އެ إِلٰهަށް ގެއްލުމެއް ވެސް ނުވެއެވެ. އަދި އަމިއްލަ
ޒާތުފުޅުގައިގެން، اللهُ ﷾ ފުދިވެވޮޑިގެންވުމާ އެކު ވެސް، اللهُ ﷾ އީ، ތަނަވަސްވެގެންވާ
ރަޙްމަތްވަންތަކަމުގެ ވެރި إِلٰهެވެ.

އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައިވާ އަނގުރައި ޢުދުވާންވެރިން
ހަލާކުކުރައްވައި ނިމުއްވާލެއްވުމަށް ފަހު، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބަދަލުގައި، އެ إِلٰهُގެ
އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި ހަމަޖެހިގޮތް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهަށް އީމާންވާން
އެހެން ބަޔަކު، އެ إِلٰهُ ގެންނަވައިދޭނެއެވެ! އަދި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގައި އުޅުން
އެހެން ބައެއްގެ ދަރިފަސްކޮޅުން ތިޔަބައިމީހުން އުފެއްދެވި، އެ إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުން
ޚަލްޤުކުރެއްވި ފަދައިންނެވެ.[24]

إِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ ۖ وَمَآ أَنتُم بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾

﴿134﴾ އޭ ކާފިރުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ވަޢުދުކުރެއްވި ކަންތައްތަކަކީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް އަންނާނޭ ކަންތައްތަކެކެވެ.
މަރުވުމަށް ފަހު، އަލުން ދިރުއްވައި، ޤަބްރުތަކުން ނެރުއްވައި، ހިސާބުބައްލަވައި،
ޢުދުވާންވެރިންނަށް އަޛާބުދެއްވާނެއެވެ. މި ހުރިހައި ކަމަކީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް
ހިނގާނޭ ކަންތައްތަކެކެވެ.

24- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވާ އެއްވެސް ޢަޛާބަކަށް ކުޑަވެސް ހުރަހެއް އަޅައި، އެ ޢަޛާބުން ރެކިގެން، ނަރަކައިން ސަލާމަތްވެވޭނޭތޯ ބަޔަކު ކަމުގައި ނުވެތެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން މަރުވެ، ކަށިތައް ވީރާނާވެ، ވެއްޔަށްވުމަށް ފަހު، އެ އެންމެހަކުން އަލުން ދިރުއްވައި މަހްޝަރުކުރައްވާ ދުވަހު، ތިޔަ ކާފިރުން ވެސް ދިރުއްވައި މަހްޝަރުކުރައްވާނޭ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އެ ދުވަހުން، ތިޔަ ކާފިރުންގެ ސަލާމަތުގައި ހިއްޖަވައި، އެންމެހައި ކާފިރުންނާއި ޢުދުވާންތެރިންނަށް ޢަޛާބުދެއްވުމަށް ޓަކައި، ތިމަން إِلٰهُ ތައްޔާރުކުރައްވައިފިއާ ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަ ޢަޛާބުގެ ތެރެއަށް ތިޔަބައިމީހުން ވެސް ގެންދަވާނޭ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.[25]

قُلۡ يَٰقَوۡمِ ٱعۡمَلُواْ عَلَىٰ مَكَانَتِكُمۡ إِنِّي عَامِلٞۖ فَسَوۡفَ تَعۡلَمُونَ مَن تَكُونُ لَهُۥ عَٰقِبَةُ ٱلدَّارِۚ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ ١٣٥

﴿135﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މައްކާގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! އޭ އަހުރެންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ތިބި ގޮތުގައި، ކާފިރުކަމާއި ޢުދުވާންތެރިކަމުގައި ސާބިތުވެ، ޝިރުކުކުރުމުގައި ނިކަން ދެމިތިބެގަންނާށެވެ! ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެންނާ ޢަމަލުކުރައްވުން ހިސާބަކުމެ އަހުރެން ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދައްދުކާނަދި ބުއްޖަމް ގައިމުކާންދިޔައެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްނުއަހުމުގައި ތިބޭމަތް ދުވަހުން، ތިޔަބައިމީހުން ދަންނާނެ އާޚިރަތުގެ ނަސީބުވާ ބަޔަކަށެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން މަގުފުރެދި ކާފިރު ވިއަސް އޭ، އަހުރެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ހިރިއްމަ! އެ ދީނަކައިގެން އަހުރެން ގޮތުގައިވެސް ބަލާ ދީނުގައި ސާބިތުވެ، އެ ގޮތުގައި އަހުރެން ދެމިހުންނާނަމެވެ.

25– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ރޭގެ ހަމަކަހަލަވުން، ދުނިޔެމަތީގައި ވެސް ނަޞީޙަތްދިނުމުގައި، ބަލާގެ ވެރިކަމާއި އާޚިރަތުގެ ދުވަހު، މުސްލިމުންނާއި ކާފިރުންގެ ތެރެއިން ކާމިޔާބުވާނީ، މި ދުނިޔޭގެ ނިޔާވުމުން ކޮން ބައެއްކަން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނިކަންދެނެގަނެވޭނެއެވެ. އަދި އާޚިރަތުގެ ދުވަހުން، ޒާލިމު ވެރިވެފައިވާ ބައެއްގެ ޙާލު ޤުރުބާންކުރުމުގެ ނިމުމެއް ހެޔޮވާނީ ދިރޭބަޔަކަށް މުސްލިމުންނާއި، ނުވަތަ ކާފިރުންގެ ތެރެއިން، މި ދުނިޔޭގެ ނިޔާވުމުން ކޮން ބައެއްކަން، ނުވަތަ ކާފިރުންގެ ތެރެއިން ނިކަންދެނެގަނެވޭނެއެވެ. އެއީ، އެ ދުވަހުގެ ޙާލަތު އަޅުގަނޑު ކާމިޔާބީއާ ހިނގާނެއެވެ.

ސަލާމަތްވާނެއެވެ. ﷲ ﷻ ޚާއްޞަކުރެއްވި ޝަރީޢަތުގެ އިންކާރު ކުރަނިވި ގޮތް، އުފެއްދެވުމާއި އަޅުކަން ނަމަވެސް އަނިޔާވެރިވެގަތް، އެ إِلٰهُގެ ޝަރީކުންނެއްކަން، އެ إِلٰهُ އެއްޗަކާއި ސަލާމަތްކަމާ ލިބުން، އެ ފަރާތެއް ދުނިޔޭގެ މަޤާމުގެ ނަފާ، އެ إِلٰهُ، އެ ބައިކު ނުދިއުނުވާނެއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ބައެއް ނިޢުމަތްތައް އުފެއްދުނުތަކަށް ދިރުމުގެ ކަމުގައި ވިޔަސް، އާޚިރަތް ދުވަހުން، ﷲ ﷻ ގެ ޢަޛާބުގެ ތެރެއިން ދިނެ، ސަލާމަތްގެ ނިޢުމަތްތަކަށް ވާސިލުވެ، ކާމިޔާބުވާނި ބައިކު ކަމުގައި އުފެއްދުން ނުލާމެއެވެ.[26]

وَجَعَلُواْ لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ ٱلۡحَرۡثِ وَٱلۡأَنۡعَٰمِ نَصِيبٗا فَقَالُواْ هَٰذَا لِلَّهِ بِزَعۡمِهِمۡ
وَهَٰذَا لِشُرَكَآئِنَاۖ فَمَا كَانَ لِشُرَكَآئِهِمۡ فَلَا يَصِلُ إِلَى ٱللَّهِۖ وَمَا كَانَ لِلَّهِ
فَهُوَ يَصِلُ إِلَىٰ شُرَكَآئِهِمۡۗ سَآءَ مَا يَحۡكُمُونَ ١٣٦

﴿136﴾ އަދި، ﷲ ﷻ އުފެއްދެވި، ބިމުން ދަނޑުވެރިކަމާއި ޖަނަވާރުތަކުގެ ބައެއްބައި، ގާތްގޮތުގެ ބައެއްބައިކަށް ބަހައިލައި ހާއްސަކުރި، އެ މުޝްރިކުންގެ ގޮތުން،
ﷲ ﷻ އަށް ހާއްސަކުރަނީއެވެ.

26– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި، الله ﷻ ހަލާލުކުރެއްވި ނަޢަމު ސޫފީގެ ތެރެއިން ބައެއް ތަކެތި ވެސް، އެ މުޝްރިކުންގެ މީހުން، الله ﷻ އަށް ހާއްސަކުރައެވެ. ފަހެ، އެބައިމީހުން ގެންގުޅުން ބާޠިލު ޢަޤީދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، الله ﷻ އަށް ހާއްސަކުރާ ތަކެއްޗާ ބުދު ގޮތުން އެބައިމީހުން ބަހާލައެވެ. "މިއީ، الله ﷻ އަށް ހާއްސަކުރެވޭ ތަކެއްޗެވެ. މި ތަކެތި ދޫކޮށްނުދޭ ކަލަކާމްނަކާއި މިސާލުނެންނަރާވެ." އަދި، الله ﷻ އުފެއްދެވި، ބިމުން ނުކުންނަވައިދީފައިވާ ދަނޑުވެރިކަމުގެ ބާވަތްތަކާއި ޖަނަވާރުގެ ބާވަތްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް ތަކެއްޗާ އަދި ނަޢަމު ސޫފީގެ ތެރެއިން ބައެއް ތަކެތި ވެސް، އެ މުޝްރިކުންގެ މީހުން އަޅުކަންކޮށް އުޅޭ ބުދުތަކަށް، އެބައިމީހުން ހާއްސަކުރައެވެ.

ފަހެ، الله ﷻ އެ މުޝްރިކުންނަށް ދެއްވި ހުރިހާ، އެބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކަށް އެބައިމީހުން ހާއްސަކުރާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން އެއްވެސް އެއްޗެއް، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ހޭދަކޮށް ނުލައެވެ. އަދިޔާއްޗަ! އެ ތަކެތި އެބައިމީހުން ހޭދަކުރަން ހުށޭ އެބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ އެއް ބުތުތަކުގެ ނަމުގައި އެކަށީގެ. ނަމަވެސް، الله ﷻ ގެ މަގުގައި ހޭދަކުރުމަށް އެބައިމީހުން ހާއްސަކުރާ ބައިން، އެބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ އެއް ބުތުތަކުގެ ނަމުގައި ހޭދަކުރައެވެ. އެބައިމީހުން ކޮށް އެ އެއް ހުކުމަކީ، ކޮންފަދަވާ ނުބައި ހުކުމެއްވެ! އަދި އެބައިމީހުންގެ އެ ބެހުމަކީ، ކޮންފަދަވާ ނުބައި ބެހުމެއްވެ![27]

وَكَذَٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَٰدِهِمْ شُرَكَآؤُهُمْ لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا۟ عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ ۖ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ مَا فَعَلُوهُ ۖ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾

27- التَّفسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿137﴾ އަދި، الله ﷻ ބިމުން ނެރުއްވައިދެއްވާ ދަނޑުގޮވާމުގެ ބާވަތްތަކާއި، ޖަނަވާރާއި،
އެ إِلٰهُ އުފައްދަވައިދެއްވާ ނަބާތު ސޫދީގެ ތެރެއިން މުޝްރިކުންގެ ދިހުން އަޅުކަންކުރާ
އިލާހުންނަށް އެބައިމީހުން ހެއްސަވާކަމަ ތަކެތީގެ ތެރެއިން އެއްބައި، އެއްބައި،
الله ﷻ ގެ މުޅުގައި އެބައިމީހުން ހަދައެއް ނުކުރެއެވެ. ނަމަވެސް، އެ ތަކެތީގެ ތެރެއިން،
الله ﷻ ގެ މުޅުގައި ހަދަކުރުމަށް އެބައިމީހުން ހާއްސަކުރާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން ބައެއް،
އެބައިމީހުން އަޅުކަންކޮށް އުޅޭ ބުދުތަކުގެ ނަމުގައި ހަދަކުރެއެވެ. އެ ކަންތައްތައް
އެ ގޮތަށް ކުރުން އެ މުޝްރިކުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނީ އެބައިމީހުންގެ ބައިވެރިން
ކަމުގައިވާ ޝައިޠާނުންނެވެ. އަދި ހަމަ އެ ފަދައިންނެވެ، ފަޤީރުވެދާނެ ކަމުގެ ބިރަށް،
އެބައިމީހުންގެ ދަރިން ގަތުލުކުރުން ވެސް، މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ގިނަ ބަޔަކަށް،
އެބައިމީހުންގެ ބައިވެރިން ކަމުގައިވާ ޝައިޠާނުން ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނެވެ.

އަދި ދަރިން މެރުމަށް ވަސްވާސްދީ، ދަރިން މެރުން އެ ދަރިންގެ ބަފައިންނަށް
އެ ޝައިޠާނުން ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނީ، الله ﷻ ޚަރާބުކުރައްވައިލެއްވުމަށާއި ނަފްސާއި
ޚައްޤާ ނުލައި ފަރުވާކުރުމުގެ ސަބަބުން، އެ ދަރިންގެ ބަޔައިން ހަލާކުގެ ތެރެއަށް
ވައްޓައިލުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ދީން އެބައިމީހުންނަށް އޮޅުވައިލުމައި،
ޚައްޤާއި ބާޠިލު މަސްހުނިކުރުމަށް ޓަކައެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުން އެ ވަނީ،
ޝައިޠާނުންގެ ބަސް އަހައިގެ ސަބަބުން، ދީން އޮޅި މަގުފުރެދި، ހަލާކުގެ ތެރެއަށް
ވެއްޓިފައެވެ. الله ﷻ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، އެބައިމީހުން އެ ކަން އެ ގޮތަށް
ނުކުރީހެވެ. އެހެންކަމަކު، އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގުމަށް، الله ﷻ އިރާދަކުރެއްވީ،
އެ ކާފިރުންގެ އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުގައި ގެއްލުމާއި ހަލާކުގެ މަގުން އެބައިމީހުން
ހިނގުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

އަދި އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި ނުބައިކަމާއި، އެބައިމީހުން ނިމުމެއްނެތި އެ ގޮތުގައި ދިޔުމުން ކަން، އެ إِلَٰه ގޮތަށް ދެކޮޅުވެގެންވާ އުޅޭ، އެ ކަންތައްތައް އެ ގޮތަށް ހިނގައި، އެ إِلَٰهގެ ތަނަވަސް ޢިލްމުގެ ދަށުންނެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! ވީމާ، الله ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށްދޭތީ އެބައިމީހުން އެ ހަދާ ދޮގުތަކުން ދޫކޮށްލާށު އަޅައިނުލައްވައި އެބައިމީހުން އެ އުޅޭ ގޮތަކަށް އުޅުމަށް، އިބަ ރަސޫލާ އެބައިމީހުން ދުކަށްނުލައްވާށެވެ! އެހެނީ، އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން، އިބަ ރަސޫލާއަކަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ލިބިވަޑައެއް ނުގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ކަމެއް، الله ﷻ އަށް ބަލާލުކުރައްވާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަންކަމަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާއާއި އެބައިމީހުންނާ ދެމެދު، الله ﷻ ޙުކުމްކުރައްވާނެއެވެ.[28]

وَقَالُوا۟ هَٰذِهِۦٓ أَنْعَٰمٌ وَحَرْثٌ حِجْرٌ لَّا يَطْعَمُهَآ إِلَّا مَن نَّشَآءُ بِزَعْمِهِمْ وَأَنْعَٰمٌ حُرِّمَتْ
ظُهُورُهَا وَأَنْعَٰمٌ لَّا يَذْكُرُونَ ٱسْمَ ٱللَّهِ عَلَيْهَا ٱفْتِرَآءً عَلَيْهِ ۚ سَيَجْزِيهِم بِمَا كَانُوا۟
يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾

﴿138﴾ އަދި މުޝްރިކުން ބުނެއެވެ. މިއީ، އެ ތަކެތި ކާއުން ބަންދުކޮށް މަނާކޮށްފައިވާ ޖަނަވާރު ތަކެތިއާއި ދަނޑުވެރިކަމުގެ ބާވަތްތަކެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް އެދޭން ގޮތުގައި، އެ ތަކެތި ކާއުން ހުއްދަވާނީ، އެބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ އުޅޭ ބުދުތަކަށް ޚިދުމަތްތެރިވި، އެ ބުދުތަކަށް ޚާދިމުވެރިވާ އުޅޭ މީހުންގެ ތެރެއިން އެ ތަކެތި ކާއުމުގެ ހައްގު އެބައިމީހުން ދީ ބަޔަކަށެވެ. އަދި މި ދިޔަ، އެ ޖަނަވާރުތަކުގެ ބުރަކަށި މައްޗަށް، ސަވާރުވުން ބަންދުކޮށްފައިވާ ޖަނަވާރު ޖަނަވާރުތަކެވެ.

28- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެންކަމުން، އެ ތަކެއްޗަކީ ސަވާބުލިބިގެން ކުރާކަމެއް. އަދި އެއިން އެއްޗެއްގެ ބޭރަކަށް މަތީގައި އެއްލާސް އެއްޗެއް، އުފުލައިގެން ލިބޭ ކުރާކަމެއް. އަދި ނަޒަރު ސޫރަތުގެ ތަފްސީރުން އަންހެނުން ތަކެއްޗަކުރު، އެ މުޝްރިކުން ބުނާ އުޅުނެވެ. މިދީ، އެ ސޫރަތަކަށް ސަވާބުވާ ހިސާބުގެއްޗާއި، އެ ތަކެތި ކަލިކާ ހިސާބުގެއްޗާއި، އެ ތަކެތީގެ ކުރުމުގާ ހިސާބު، الله ﷻ ގެ އިސްމުފުޅު ނަންގަނެގެން ނުވާނެ ސޫރަތަކެވެ.

އެހެންކަމުން، އެ ކަންތައްތައް ކުރާއިރު، އެ إِلٰهُ ގެ އިސްމުފުޅު އެބައިމީހުން ނަންގަނެއެވެ. އަދި އެ ކަންތައްތައް ކުރާއިރު، الله ﷻ ގެ އިސްމުފުޅު ނަންގަތުމަށް، އެ إِلٰهُ ވަނީ މަނާކުރައްވައިފައި ކަމުގައި އެބައިމީހުން ބުނާ އުޅުނެވެ. ޝަރުޢުކުރެއްވީކަމެވެ. ބޮޑުންވެރިޔާ ހުރިހާ ކަމެއް ފެނި، އެ މުޝްރިކުން ކޮންމެއްސެ، الله ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުނާ ދޮގުހަދައިގެންނެވެ. ދެން، الله ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް އެބައިމީހުން އެ ހަދާ ބުނާ ދޮގުތަކުގެ ސަބަބުން، އެ ކަމުގެ ސަޒާ، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ.[29]

وَقَالُوا۟ مَا فِى بُطُونِ هَـٰذِهِ ٱلْأَنْعَـٰمِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰٓ أَزْوَٰجِنَا ۖ وَإِن
يَكُن مَّيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَآءُ ۚ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ ۚ إِنَّهُۥ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾

﴿139﴾ އަދި އެ މުޝްރިކުން ބުންޏެވެ. އެބައިމީހުން އަހުރެމެންނަށް ހުރި ބިރުތަކަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ ނަޒަރު ސޫރަތް ދިރިހުރި ކުއްޖާ އެ ދިރިހުރި ދިރި ދޫތި ނަމަ، އެ ދިރިހުރިގެ މަސްކަރުން ހުރިތަކެތި ފިޔަ ހަރާމުކަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަކެތިން ހިއްސާވެގެންނެވެ. އަދި އެ ތަކެތި ކަރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަކެތިން އަންހެނުންނަށް ހަރާމްކުރެވިގެން ވެއެވެ.

29– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُورِ عَائِضِ الْقَرْنِي

ނަމަވެސް، ވިހާއިރު އެ ތަކެތި ވަނީ މަރުވެފައި ނަމަ، އެ ތަކެތީން ކެއުމުގައި، ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުން ހަމަހަމަވެގެން ވެއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. ﷲ ﷻ ދެއްވި ހުއްދައަކާ ނުލައި، ނަޢަމް ސޫޖީގެ ތެރެއިން ބައެއް ތަކެތި ޙަލާލުކަމުގައި ބުން، އަނެއްބައި ތަކެތި ޙަރާމްކަމުގައި ބުން، ﷲ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް ދޮގުހެދުމުގެ ސަބަބުން، އެ ކަމުގެ ސަޒާ، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ﷻ އީ ޚަލްޤުތަކުންގެ ހުރިހައި ކަމެއް ތަދުބީރުކުރެއްވުމުގައްޔާއި ކަންތައްތައް ޝަރުޢުކުރެއްވުމުގައި ޙިކުމަތްވަންތަ، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ކަމެއް، މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ.[30]

قَدۡ خَسِرَ ٱلَّذِينَ قَتَلُوٓاْ أَوۡلَٰدَهُمۡ سَفَهَۢا بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَحَرَّمُواْ مَا رَزَقَهُمُ ٱللَّهُ ٱفۡتِرَآءً عَلَى ٱللَّهِۚ قَدۡ ضَلُّواْ وَمَا كَانُواْ مُهۡتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

﴿140﴾ އެ ބައެއްގެ ބުއްދީގެ އުނިކަމާއި، ޢިލްމެއް ނެތްކަމާއި، ޖާހިލުކަމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންގެ ދަރިން ގަތުލުކުރުން، ﷲ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުހުތާނު ދޮގުހަދައިގެން، އެ إِلٰهُ އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ހަލާލު ރިޒުޤު ހަރާމްކުރާ މީހުން ގެއްލި ހަލާކުވެ ބަރުބާދުވެއްޖެ ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ވަނީ، ސީދާ މަގުން އެއްކިބާވެ، މަގުފުރެދިފައި ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި ތެދުމަގު ލިބިގެންވާ ބަޔަކު ކަމުގައި ވެސް އެބައިމީހުން ނުވެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! ޙަލާލު ކަންކަމާއި ޙަރާމް ކަންކަމާއި، ޙަލާލު ތަކެއްޗާއި ޙަރާމް ތަކެތި، ކަނޑައެޅުމުގެ އަދި އެއްވެސް ކަމެއް ޝަރުޢުކުރެއްވުމުގެ، ޙައްޤުވަންތަ ﷲ ﷻ އަށް ޚާއްޞަވެގެންވާ، އެ إِلٰهُގެ އުލޫހިއްޔަވަންތަކަމުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަންކަމެވެ.

30- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވީމާ، الله ﷻ ގެ ޝަރީޢަތާ ޚިލާފަށް އެއްޗެއް ކަމެއް ހަލާލުކުރުމާ ނުވަތަ ހަރާމްކުރުމާ ޤާނޫނެއް ހެދުމާއި އަދި އެ ފަދަ ޤާނޫނުތަކުން ހަލާލުކުރުމާއި ނުވަތަ އެ ފަދަ ޤާނޫނުތަކާ ދުސްތޫރު ހެދުމާއި ވެސް، الله ﷻ ގެ ހައްޤުތަކުންގެ ތެރެއިން އެއްޗެއް މީހަކަށް އަދި ބަޔަކަށް ވިޔަސް ހުއްދަވެގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ.[31]

އެހެންކަމުން، އެއްވެސް މީހަކު ނުވަތަ ބަޔަކު، އެނގިގެން އެ ފަދަ ކަމެއް ކޮށްފި ނަމަ، އެ ކަމެއް ހިމެނޭނީ، الله ﷻ އަށް ހަމައެކަނި ޚާއްޞަވެގެންވާ އުލޫހިއްޔަތުގެ ސިފަތަކުން ދަޢުވާކުރާ މީހަކު ނުވަތަ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެއްވެސް ގޮތަކަށް، އެ ކަން ނޭނގި މީހަކު ނުވަތަ ބަޔަކު އެ ފަދަ ކަމެއް ކުރުމަށް ފަހު، އެ ކަމެއް އެނގުމާ ހަމައަކަށް، އެ ކަމެއް ހުއްޓާލައިފި، އެ ކަމުން މުޅީން ދުރުނުވި ނަމަ، އެ މީހާ ނުވަތަ އެ ބަޔަކު ވެސް ހިމެނޭނީ، الله ﷻ އަށް ހަމައެކަނި ޚާއްޞަވެގެންވާ އުލޫހިއްޔަތުގެ ސިފަތަކުން ދަޢުވާކުރި މީހަކު ނުވަތަ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ.

وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَنشَأَ جَنَّٰتٖ مَّعۡرُوشَٰتٖ وَغَيۡرَ مَعۡرُوشَٰتٖ وَٱلنَّخۡلَ وَٱلزَّرۡعَ مُخۡتَلِفًا أُكُلُهُۥ وَٱلزَّيۡتُونَ وَٱلرُّمَّانَ مُتَشَٰبِهٗا وَغَيۡرَ مُتَشَٰبِهٖۚ كُلُواْ مِن ثَمَرِهِۦٓ إِذَآ أَثۡمَرَ وَءَاتُواْ حَقَّهُۥ يَوۡمَ حَصَادِهِۦۖ وَلَا تُسۡرِفُوٓاْۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُسۡرِفِينَ ١٤١

﴿141﴾ الله ﷻ އީ، ގަސްތަކާއި ވޮށްތަކުން ފުރިގެންވާ ބަގީޗާތައް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި އުފެއްދެވި إِلٰهެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ބަގީޗާތަކަކީ، ބިމުން މައްޗަށް އުފުލި ގޮސް ވޭބިސްކަރު ވޮށްތަކާއި އެ ފަދަ އެހެނިހެން ވޮށްތަކުން ފުރިފައިވާ ބަގީޗާތަކެވެ. އަދި އަނެއްބައި ބަގީޗާތަކަކީ، ވޯ ނޫން ގަސްތަކުން ނުހަނު ބޮކަން އެޅިފައިވާ ބަގީޗާތަކެވެ.

31- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ނުހަނު ވަރުގަދަފަހަރަށް ބިމަށް ހަރުގާފައިވާ ކަދުރު ރުއްތަކާއި، މާވާ ގަސްތަކާ އަދި ގޮވާމުގެ ތަފާތު ބާވަތްތައް، އެ إِلٰهُ އުފެއްދެވިއެވެ. އެ ހުރިހައި ތަކެތި އުފައްދަވައިފައި ވަނީ، އެ ތަކެތީގެ ރަހަ، އެއް ބާވަތް އަނެއް ބާވަތާ ތަފާތުވެގެންވާ ގޮތެއްގައެވެ. އަދި ޒައިތޫނި ގަހާއި، އަނާރު ގަހުގެ ފަތްތައް ތާދި އެއްކަހަލަ ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ދެ ގަހުގައި އަރާ މޭވާތަކުގެ ސިފައާއި ރަހަ، ނުހަނު ތަފާތުވާ ގޮތަށް އެ ގަސްތައް އުފެއްދެވީ، އެ إِلٰهُ އެވެ.

އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! އެ ބުދުތަކާއި ގަސްތަކުގައި އާމައްގައިގި ނަމަ، އެ ތަކެތިން ތިޔަބައިމީހުން ކައިބާއިރުގެނެވެ! އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! އަދި ޒާތުގެ ބާވަތްތަކުން ނުބައިނުބައި ޖަހާތް، އެ ތަކެތި ކަނޑާ ދުވަހު ނުރު، އޭގެ ބައްދުވިޔަންނަން އަދުރުކުރެވެ! އަދި ޖަހާތް ނުރުދުގެ ކަރިން، ތިޔަބައިމީހުން އެ ތަކެތިން ކައިބާއި އެ ތަކެތި ބާނުންކަން، ޝަރީޢަތް އިންތަން ފަހަނަގައިންދެވެ! އެހެން ހަމަކަހަވަރުން، އެއްވެސް ކަމެއްގައި اللهُ ﷻ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ޝަރީޢަތް އިންތަން ފަހަނަގައިދާ މީހުންނަކީ، އެ إِلٰهُ ފޯތިވެވޭނެގެންނަވަތްވެ.

އަދި ޚިޔާނާތަ! އެ ތަކެތި އުފައްދަވައި އެ ތަކެތި ކާހުން، اللهُ ﷻ ގެ އަމުރުތަކުންނަން ދެއްކުމުގެއްވި، އެ إِلٰهُ އެވެ. ވާހަކަ، އާގޭގުރިން ބައެއް ތަކެތި ހަލާލުކަން އަންނަބައި ތަކެތި ހަރާމްކުރައްވާ، މުޝްރިކުންނަން ވިޔަސް އަދި އެހެން ބައަކަން ވިޔަސް ދިބާގެންވާ ހަރުދީއް ނުނުވެ. އެހެންކަމުން، އެއްވެސް ކަމެއް ކުރާއިރު، اللهُ ﷻ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ ޝަރީޢަތް އިންތަން ފަހަނަގައިދާ މީހުންނަކީ، އެ إِلٰهُ ކާފަރުވެގެން ވެއެވެ.[32]

32- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَمِنَ ٱلۡأَنۡعَٰمِ حَمُولَةٗ وَفَرۡشٗاۚ كُلُواْ مِمَّا رَزَقَكُمُ ٱللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُواْ خُطُوَٰتِ
ٱلشَّيۡطَٰنِۚ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ﴿١٤٢﴾

﴿142﴾ އަދި ނަޢަމް ސޫފިތަކުގެ ތެރޭގައި، އެ ތަކެއްޗަށް ސަވާރުވެ އެ ތަކެތީގައި ދަތުރުފަތުރުކުރެވޭނެ، މުދަލާއި އެ ނޫން ތަކެތި އުފުލޭގޮތަށް، އަދި ބޮޑުވުމުގައި ހަށިގަނޑު ބޮޑު، ޖަމަލު ފަދަ ބިމުން އުފުލިފައިވާ ތަކެއްޗާއި، އެ ފަދަ ބޭނުންތައް އެ ތަކެތީން ލިބިންގަނެވޭ ގޮތަށް، އަދި ބޮޑުވުމުގައި ހަށިގަނޑު ކުޑަ، ބަކަރި ފަދަ ބިމަށް ކިރި ތަކެތި، الله ﷻ އުފެއްދެވިއެވެ. އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ނަޢަމް ސޫފީގެ ތެރެއިން، الله ﷻ މިޔަބައިމީހުންނަށް ބަލައި ހަލާލުކުރައްވައި ދެއްވި ތަކެތީން މިޔަބައިމީހުން ކައިއްވާށެވެ!

އަދި ޝައިޠާނާގެ ބަސް އަހައި، އެ ޝައިޠާނާގެ ފިޔަވަޅުތަކަށް ތަބާވެ، الله ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވި ބައެއް ތަކެތި ޙަލާލްކޮށް، އެ إِلٰهُ ޙަލާލްކުރެއްވި ބައެއް ތަކެތި ޙަރާމްކޮށް، މުޝްރިކުން ކަންތައްތައްކުރާ ގޮތައިން މިޔަބައިމީހުން ކަންތައްތައް ނުކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ޝައިޠާނާއަކީ، ކަނޑައެޅި ބާންވެގެންހުރި މިޔަބައިމީހުންގެ ދުޝްމަނެކެވެ. އެހެންކަމުން، މިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން ޝައިޠާނާ އެދުނީ، މިޔަބައިމީހުންނަށް ބަލައި، الله ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވި ބައެއް ތަކެތި ޙަލާލްކޮށް، އެ إِلٰهُ ޙަލާލްކުރެއްވި ބައެއް ތަކެތި ޙަރާމްކޮށް، އެ إِلٰهއަށް މިޔަބައިމީހުން އުޅުމަށެވެ.[33]

ثَمَٰنِيَةَ أَزۡوَٰجٖۖ مِّنَ ٱلضَّأۡنِ ٱثۡنَيۡنِ وَمِنَ ٱلۡمَعۡزِ ٱثۡنَيۡنِۗ قُلۡ ءَآلذَّكَرَيۡنِ حَرَّمَ أَمِ
ٱلۡأُنثَيَيۡنِ أَمَّا ٱشۡتَمَلَتۡ عَلَيۡهِ أَرۡحَامُ ٱلۡأُنثَيَيۡنِۖ نَبِّـُٔونِي بِعِلۡمٍ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ﴿١٤٣﴾

33- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿143﴾ اللهُ ﷻ ގެ އަޅުތަކުންނަން ބަލާށެ، އެ إِلٰهُ ހެއްދެވި ދިރޭތެއްގެ ޖޯޑުގެއްސާއި،
އެބައިމީހުންގެ ތަރުތީބު ބަޔާންކުރައްވައި ދެއްވުމަށް ބަލާށެ، ނަރަށް ސުވާލު ހަމަޖެ ބާވަތުން
އަންހެން ކިރިހެން އަދިވި، އެ إِلٰهُ އުފެއްދެވިއެވެ. އާދެ ތިރާގައި، ކަންބަޅި ބަކަރިގެ
ތިރެއިން އަންހެން އެއްޗަކާއި ކިރިހެން އެއްޗެއް ވެއެވެ. އަދި އާދައިގެ ބަކަރިގެ
ތިރެއިން ވެސް އަންހެން އެއްޗަކާއި ކިރިހެން އެއްޗެއް ވެއެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނާ ނިކަން ސުވާލުކުރައްވަބައްލަވާށެވެ!
ކަންބަޅި ބަކަރިއާއި، އާދައިގެ ބަކަރިއާއި، މި ދެ ވައްތަރުން ވެސް ކިރިހެން
ދެ އެތި، އެ ތަކެތި ކިރިހެން އެއްޗެއްސަން ޙާ ކަލަން ބަލާށެ، الله ﷻ އެ ތަކެތި
ޙަރާމްކުރައްވައިދެއްވާ ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ބުނަނީހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ، އެބައިމީހުން،
އާދަރުފެ! ދަރިންނަވައިދީ ނަމަ، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަހެން
ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، ކަންބަޅި ބަކަރިއާއި، އާދައިގެ ބަކަރިއާއި،
މި ދެ ވައްތަރުން ވެސް އަންހެން ބަކަރި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ޙަރާމްކުރަނީ
ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟

ނުވަތަ ކަންބަޅި ބަކަރިއާއި، އާދައިގެ ބަކަރިއާއި، މި ދެ ވައްތަރުން ވެސް އަންހެން
ދެ އެތި، އެ ތަކެތި އަންހެން އެއްޗެއްސަންގެ ކަލަން ބަލާށެ، الله ﷻ އެ ތަކެތި
ޙަރާމްކުރައްވައިދެއްވާ ކަމުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ބުނަނީހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ، އެބައިމީހުން
އާދަރުފެ! ދަރިންނަވައިދީ ނަމަ، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަހެން
ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، އެ ދެ ވައްތަރުގެ ބަކަރިން ވެސް ކިރިހެން އެތި ތިޔަބައިމީހުން
ތިޔަ ޙަރާމްކުރަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟

ނުވަތަ އެ ދެ ވައްތަރުގެ ބަކަރީގެ ތެރެއިން އަންހެން އެތީގެ ރަހިމުގައިވާ ދަރިންނަކީ،
އަންހެން އެއްޗެއްގެ ރަހިމުގައި އުފެދުން ދަރިންނަށްވިޔަކަސް ބަލާއި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى
އެ ތަކެތި ހަރާމްކުރައްވައިފައިވާ ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ބުނަނީހެއްޔެވެ؟

ދެން، އެބައިމީހުންނާގާތު ބުނޭ! ދަންނަވައިފިނަމަ، އެބައިމީހުންނަށް، އިބަ ދަންނަވާލާށެވެ!
ތެދުން ކަމުގައި ވާނީ ނަމަ، އަންހެން އެއްޗެއްގެ ރަހިމުގައި އޮތް ފިރިހެން އެތި،
ބައެއްފަހަރު ހަރާމްކޮށް، އަނެއްބައި ފަހަރު އަންހެން އެއްޗެއްގެ ރަހިމުގައި އޮތް
އަންހެން އެތި ހަރާމްކޮށް، ތިޔަބައިމީހުން އެކިފަހަރު އެކިގޮތަށް ތިޔަ ތަފާތުކުރަނީ
ބެލިގެންހެއްޔެވެ؟ އެހެނީ، ކޮންމެ އަންހެން އެއްޗަކީ ވެސް އަދި ކޮންމެ ފިރިހެން
އެއްޗަކީ ވެސް، އަންހެން އެއްޗެއްގެ ރަހިމުގައި އުފެދުން އެއްޗެއް ނޫންހެއްޔެވެ؟

އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ނަރަބަކް ސޫރިގެ ތެރެއިން ބައެއް ތަކެތި ހަރާމްކުރައްވައިގަތުމާއި
އަނެއްބައި ތަކެތި ހަރާމްކުރައްވައިފީ ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ބުނެ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް ތިޔަ ނިސްބަތްކުރާ
ވާހަކަތަކުގައި ތިޔަބައިމީހުންނީ ތެދުވެރިން ކަމުގައި ވާނީ ނަމަ، އެ ވާހަކަތަކުގެ
ތެދުކަމުގެ މައްސަލަ ދަލީލުކުރުމަށް އެއްވެސް ޢިލްމެއް އަދި ދަލީލެއް މިއަށް،
މިކަން ބުނަމުން ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ގެނެސްދީބަލާށެވެ![34]

ދަންނާށެވެ! ނަރަބަކް ސޫފީމަތާ، ކަތިލައިގެން މަސްކައި އޭގެ ޖަނަވާރުތަކުގެ ތެރެއިން
ގެރިއާއި، ކަނބަލުގެ ބަކަރިއާއި، އާދައިގެ ބަކަރިއާއި، ޖަމަލެވެ. اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى، ނަރަބަކް ސޫފީގެ
ހަމަޖެ ބާވަތުން އުފެއްދެވި އަންހެން ފިރިހެން އަނިޔާގެ ތެރެއިން ހަމަޖެ އެއްޗެއްގެ
ވާހަކަ މި އާދަމުގައި ބަރާބަރުކަމުގައިވެސް ފެއްވ. އަނެއް ހަމަޖެ އެތީގެ ވާހަކަ
ބަރާބަރުކަމުގައިވެސް ވާނީ އަންނަނިވި އާދަމުގައެވެ.

34- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَمِنَ ٱلْإِبِلِ ٱثْنَيْنِ وَمِنَ ٱلْبَقَرِ ٱثْنَيْنِ ۗ قُلْ ءَآلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ ٱلْأُنثَيَيْنِ أَمَّا ٱشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ ٱلْأُنثَيَيْنِ ۖ أَمْ كُنتُمْ شُهَدَآءَ إِذْ وَصَّىٰكُمُ ٱللَّهُ بِهَـٰذَا ۚ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا لِّيُضِلَّ ٱلنَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّـٰلِمِينَ ﴿١٤٤﴾

﴿144﴾ اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވި ނަޢަމް ސޫފީގެ ހަތަރު ބާވަތުން، އަންހެން ފިރިހެން އަތުރި ޙަރާމްކުރެއްވި ވާހަކަ އިސްވެދިޔަ އާޔަތްގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވެއްޖެ. އަދި އޭގެ ތެރެއިން ހަތަރު އެއްޗެއްގެ ވާހަކަ ވެސް އެ އާޔަތުގައި ވެއްޖެ. އަނެއް ހަތަރު އެއްޗަކީ، ޖަމަލުގެ ތެރެއިން އަންހެން އެއްޗަކާއި ފިރިހެން އެއްޗެކެވެ. އަދި ގެރިގެ ތެރެއިން އަންހެން އެއްޗަކާއި ފިރިހެން އެއްޗެކެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާ އެ މުޝްރިކުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! އެ ތަކެތި ފިރިހެން އެއްޗެއްސަށްވީ ކަމަށް ބަލާއި، ޖަމަލުގެ ތެރެއިން، اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވީ ފިރިހެން ދު ޖަމަލުތަކެއްތޯ؟ ނުވަތަ އެ ތަކެތި އަންހެން އެއްޗެއްސަށް ވީ ކަމަށް ބަލާއި، ޖަމަލުގެ ތެރެއިން، اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވީ އަންހެން ދު ޖަމަލުތަކެއްތޯ؟ ނުވަތަ އެ ތަކެތި ފިރިހެން އެއްޗެއްސަށްވީ ކަމަށް ބަލާއި، ގެރިގެ ތެރެއިން، اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވީ ފިރިހެން ދު ގެރިތަކެއްތޯ؟

ނުވަތަ އެ ތަކެތި އަންހެން އެއްޗެއްސަށް ވީ ކަމަށް ބަލާއި، ގެރިގެ ތެރެއިން، اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވީ އަންހެން ދު ގެރިތަކެއްތޯ؟ ނުވަތަ، اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވީ އަންހެން ޖަމަލުގެ ބަނޑުގައިވާ ދު ޖިންސުގެ ދަރިންތަކެއްތޯ؟ ނުވަތަ، اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވީ އަންހެން ގެރިގެ ބަނޑުގައިވާ ދު ޖިންސުގެ ދަރިންތަކެއްތޯ؟

ނުވަތަ ނަޢަމް ޖިންސުގެ ތެރެއިން އެ ތަކެތި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ހަރާމްކުރާ ތަކެތި،
اللهُ ﷻ ހަރާމްކުރެއްވި ކަން އަންގަވައި ވަޞިއްޔަތްކުރެއްވިއިރު، ހެކިންގެ ގޮތުގައި
ތިޔަބައިމީހުން އެ ތަނުގައި ހާޒިރުވެ ތިބީމުހެއްޔެވެ؟ ދެން، އެއްވެސް އިލްމެއް ނުލައި
ނުވާ ހާލު، މީސްތަކުން މަގުފުރެއްދުމަށް ޓަކައި، اللهُ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުހުތާން
ކިޔާ މީހަކަށްވުރެން އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑު މީހަކީ، ކާކު ހެއްޔެވެ؟ ޝައްކެއްނެތެވެ.
އެ ފަދަ މީހަކަށްވުރެން ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކު ނުވެއެވެ. އަދި ޒާލިމުންނަށް، اللهُ ﷻ
ބާވައިލެއްވި ޝަރީޢަތުގެ އިންސާފު ފަދައިން ތަކުރާރު، ހަދާ މީހުންނަށް،
އެންމެހާ ނަބީން، އަނިޔާވެރިވާ ... ބަލައި، ކަމަށް،
އެ إِلٰه އެ މީހުންނަށް ތައުފީޤު ނުދެއްވާނެއެވެ.[35]

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيۡتَةً أَوۡ دَمٗا
مَّسۡفُوحًا أَوۡ لَحۡمَ خِنزِيرٖ فَإِنَّهُۥ رِجۡسٌ أَوۡ فِسۡقًا أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦۚ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ
غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ١٤٥

(145) އޭ ރަސޫލާއެވެ! މުޝްރިކުންނަށް، ތިބާ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާއަށް،
اللهُ ﷻ ބާވައިލެއްވި ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ހަރާމްކޮށްގެން އުޅޭ
ނަޢަމް ޖިންސުގެ ތެރެއިން، އެއްވެސް އެއްޗެއް ކާން ހަރާމްކުރައްވާފައިވާ ވާކަމަށް،
ތިމަން ރަސޫލާ ދެކެވަޑައެއް ނުދެކެމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، اللهُ ﷻ
ހަރާމްކުރައްވާފައި ވަނީ، ނަޢަމް ޖިންސުގެ ތެރެއިން، ކަތިކުރުމަކާ ނުލައި މަރުވެފައިވާ
ތަކެތި، އެއްކަލަ، އޮހޮރޭ ލޭ، އޫރުމަސް ކަމުގައިވެ. އެހެނީ، ހަމަކަށަވަރުން،
އެ ތަކެއްޗަކީ ނަޖިސް ތަކެއްޗެވެ.

އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އިސްތިމުރުގެ ނުހިއަރި، އެ إِلٰهަކީ ހިއަރަންތިމުގެ ދާއިރާއިން ބޭރުވެ ތިބެ، ކަތިލައިފައިވާ ތަކެއްޗަކީ ފަސް ބަރާމް ތަކެއްޗެވެ. ފަހެ، މިހެން ބަނޑުހައިހޫނުކަމުގެ އިތުރު، ބަނޑުހައިހޫނަ މުސްތިހާރާ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުލިބި، ބަނޑަށް މަރުވެދާނެ ކަމުގެ ބިރުހިފުމުގެ ހާލަތެއްގައި، اللهُ ﷻ ހަރާމްކުރައްވައިފައިވާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން އެއްޗެއް ކެއުމަށް މަޖުބޫރުވުމުގެ މިހާ ދަންނާށެވެ! ނުހިއަރަނުތެރިވެ، ދެކޮޅުވެރިވުމެއް އަދި ހައްދުފަހަނަޅައި ދިޔުމެއް ވިއަސް ނޫޅެ، ކިހާވެ ބަނޑުހައިހޫނަ މުސްތިފާވަނުގެ އުފިހާރެއް، ބަރާމްއެއްޗަކުން ކައިން، އެ މީހަކަށް ހުށްދައެވެ. ނަމަވެސް، މިދުވެހުން އެއިން އެއްޗެއް ކައުމަށް، ބަނޑުހައިހޫނަ މުއްސިވެ، މަޖުބޫރުކަމުން ކާނެމަށް ފަދަ، އެ އިން އެއްޗެއް ކައުން ހުށްދަ ނުވާހުއްޖެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ އީ، މަޖުބޫރި ހާލަތުގެ ދިމާވުމުގެ ސަވަބުން، ބަރާމް އެއްޗަކުން އުފިހާރެއް ކާ މީހާގެ ފާފަ ފުއްސަވާ ރަޙުމަތްތެރި إِلٰهެވެ.

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި ބަޔާންވެދާ ތަކެތީގެ އިތުރަށް، ޔަހޫދީ ޖަމާޢަތުގެ ތެރެއިން ފާރުދަމް ހުންނަ ތަކެއްޗާއި، ވަކިވަކިނުވާ ނިޔަފަތިން ނިކަމެގެ ތަކެއްޗާއި ދިރިތަކާއި، ބިލާތުގާ ކުރެވޭ ކަލަ ތަކެތި ކާއިން ހަރާމްކަން ސާބިތު ހަދިސްތަކުން ސާބިތު ވެއެވެ.[36]

وَعَلَى ٱلَّذِينَ هَادُوا۟ حَرَّمْنَا كُلَّ ذِى ظُفُرٍ ۖ وَمِنَ ٱلْبَقَرِ وَٱلْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَآ إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَآ أَوِ ٱلْحَوَايَآ أَوْ مَا ٱخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ۚ ذَٰلِكَ جَزَيْنَٰهُم بِبَغْيِهِمْ ۖ وَإِنَّا لَصَٰدِقُونَ ﴿١٤٦﴾

36- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿146﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! الله ﷻ ވަނީ،
ބައެއް ތަކެތި ބައެއް މީހުންނަށް ހަރާމްކުރައްވައިފައެވެ. އެ ކަން އަންގަވައި، الله ﷻ
ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ނިޔަފަތިހުރި ކޮންމެ ޖަނަވާރެއް ޔަހޫދީންގެ މައްޗަށް، ޔަޤީނުން إِلٰهُ
ހަރާމްކުރެއްވީމެވެ. އެއީ، ނަޙްލް ސޫރާގެ ތެރެއިން އިސްވެދިޔަ ވަކިވަކިކޮށް ނުވާ ޖަމާއި،
ޤުރުއާނުގެ ތެރެއިން އިސްވެދިޔައީ ވަކިވަކިކޮށްފައި ނުވާ ގޮތުން ތަކެއްޗެވެ.

އަދި ގެރިއާއި ބަކަރީގެ ސަރުބީގެ ތެރެއިން އެ ތަކެތީގެ ބުރަކަށިގައިވާ ސަރުބީއާއި،
ގޮހޮރުގައިވާ ސަރުބީއާއި، ވިސްނުކަށިގަނޑާއި އަހިކަށީގެ ކަށިތަކުގައި ތަތްވެ ހަރުވެފައިވާ
ސަރުބީ ފިޔަވައި، ގެރިއާއި ބަކަރީގެ ސަރުބީ ވެސް، ޔަހޫދީން އެބައިމީހުންނަށް
ހަރާމްކުރެއްވީމެވެ. އިސްވެދިޔަ ތަކެތި ޔަހޫދީންގެ މައްޗަށް، ޔަޤީނުން إِلٰهُ ހަރާމްކުރެއްވީ،
އެބައިމީހުން ކުރި ބަޣާވާތްތަކުގެ ނުބައިކަމުން، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި އުޤޫބާތެއްގެ ގޮތުގައެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުންނާމެދު، ޔަޤީނުން إِلٰهُ މި ދެއްވަނީ ތެދު ޚަބަރުތަކެވެ.[37]

فَإِن كَذَّبُوكَ فَقُل رَّبُّكُمۡ ذُو رَحۡمَةٖ وَٰسِعَةٖ وَلَا يُرَدُّ بَأۡسُهُۥ عَنِ ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿١٤٧﴾

﴿147﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ފަހެ، މުޝްރިކުންނާއި ޔަހޫދީންނާ އަދި އެ ނޫން މީހުންގެ
ތެރެއިން ވިއަސް، އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކޮށް، އިބަ ރަސޫލާއާ ޚިލާފުވާ
މީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި إِلٰهُއީ،
ތަނަވަސް ވެގެންވާ ރަޙްމަތުގެ ވެރި إِلٰهެވެ. އެހެންކަމުން، ތިޔަބައިމީހުންނާއި
ތިޔަބައިމީހުން ފަދަ އެހެން ކުށްވެރިންގެ މައްޗަށް، ޢަޛާބު ފޮނުއްވުން ލަސްކުރައްވަނީ ވެސް،
އެ إِلٰهުގެ ރަޙުމަތްވަންތަކަމުގެ ތެރެއިންނެވެ.

37– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةَ

އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރާ މުޝްރިކުންނާއި ޔަހޫދީން ބަޔަކުގެ
ވާހަކައިން އެބައިމީހުންނަށް އިންޒާރުކުރައްވައި، އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ!
اللهُ ﷻ އަކީ އުނދަގޫ ..., ...، ... ...
އެ إِلٰهُ ... ... އެބައިމީހުންގެ ... ...
... ...

ރަސޫލާ! މި ... މި ވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލުބޭކަލުން ދޮގުކުރި،
އެ ރަސޫލާ ... ..., ...[38]

سَيَقُولُ ٱلَّذِينَ أَشۡرَكُواْ لَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَآ أَشۡرَكۡنَا وَلَآ ءَابَآؤُنَا وَلَا حَرَّمۡنَا مِن شَيۡءٖۚ
كَذَٰلِكَ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ حَتَّىٰ ذَاقُواْ بَأۡسَنَاۗ قُلۡ هَلۡ عِندَكُم مِّنۡ عِلۡمٖ
فَتُخۡرِجُوهُ لَنَآۖ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا تَخۡرُصُونَ ١٤٨

﴿148﴾ މުޝްރިކުންގެ ދީނުން، اللهُ ﷻ އާ ... ... ޝިރުކުކުރަނީ،
އެ إِلٰهُގެ އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގެ ދަށުން ކަމުގައި ބުނެ، ޙުއްޖަތް ޤާއިމުކުރުމުގެ ގޮތުން
އެބައިމީހުން ބުނާނެ ކަން ... “اللهُ ﷻ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، އެ إِلٰهާ ޝަރީކުން
... ...
... ... އަދި، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، އެ إِلٰهُ ...
... ...
... ...” އެބައިމީހުންގެ އެ ... ...، اللهُ ﷻ
...

38- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ސަބްރުކުރައްވާށެވެ. އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ފަދައިން، އެބައިމީހުންގެ ގައުމު ދޮގުވުން ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރިކަން، ﷲ سبحانه وتعالى އަށް ނިސްބަތްކޮށްކަން، އިބަ ރަސޫލާގެ ގައުމުގެ މީހުން ކުރި ފަދަ ބުހުތާންތަކާއި ހަދައި އުޅުނެވެ. އެއީ، ﷲ سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތު އަރިސް އެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވެއްޖެއުމަން ދާނެދެއެވެ. އެހެންކަމުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ގައުމުގެ މީހުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް އެ ދޮގު ޖަވާބަކީ، އެބައިމީހުންގެ ކުރީގެ އުންމަތްތަކަށް ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުންނަށް، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ފަދައިން ދިނީ އުޅެން ޖަވާބެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ގައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިގައި ތިޔަހުރި ކުފުރުވެރިކަމާއި، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަކުރާ ޝިރުކުގެ ބަދަލުތަކަށް، ﷲ سبحانه وتعالى ލޯބިވާ ގަނޑުވާ ކަންތައްތަކާއި ކަމާއި، އެ ކަންތައްތައް ކުރުމުން، ﷲ سبحانه وتعالى ގެ ރުހިވޮޑިގަތުން ބިރުވެރިވެ ކަން ސާބިތުކޮށްދޭނިވި އެއްވެސް ދަލީލެއް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިފައި ވޭތޯއެވެ؟ އަދި ނަބަދު ސޫރަތަކާއި ދަނޑުގެ މުޢުޖިޒާތް، ﷲ سبحانه وتعالى ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަރާބަރުކޮށްދެއްވި ކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ދިން ބަސް ތަޙްޤީޤުކުރެއްވި ސާބިތުކޮށްދޭނިވި ދަލީލެއް ވެސް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިފައި ވޭތޯއެވެ؟ އަދި އެ ފަދަ ދަލީލެއް ވާނަމަ، އެ ދަލީލެއް ގެނެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިކަން ކިޔައިދީބަލާށެވެ!

ސަބްރުކުރައްވާށެވެ. ޝިރުކުގެ ބަދަލުތަކަން ތިޔަބައިމީހުން އަޅުއަޅައިގަންނަކަން އެއީ، އެއްވެސް ބާޠިލުގައި ތިޔަބައިމީހުންނާދުރު، ﷲ سبحانه وتعالى ރުހިވޮޑިގަތުމާ ކަން ސާބިތުކޮށްދޭ ދަލީލެއް ނޫނެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ދީނުގެ ކަންކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ތަބާވަނީ،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ހުސްހީކަކަށް ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
ދަލީލެއް ނެތި، އެއްވެސް ކަމަކާގުޅޭ ބަޔާނެއް ރިވާކުރުމަކީ، ބައްޔުގެ ބަދަލުގައި
އެއްވެސް ކަމެއް ފުއްދައިދޭނޭ އެއްޗެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، ތިޔަބައިމީހުންނީ
ދޮގުހަދާ ބަޔަކު ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ.39

قُلۡ فَلِلَّهِ ٱلۡحُجَّةُ ٱلۡبَٰلِغَةُۖ فَلَوۡ شَآءَ لَهَدَىٰكُمۡ أَجۡمَعِينَ ١٤٩

﴿149﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ދެން، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަދައްކާ ކުރި ހިޔަކަނާއި، ޒާހިރު ވަހުމުތަކަން ތަބާވާ
ބޮޑުން އަޑުކަންހުރިކަން، އެ ތަކުރާ، اللهُ ﷻ އާ ހަމަހަމަކުރެއްވިން، ބައިވެރިކުރެއްވިން، ތިޔަބައިމީހުން
ސާބިތުކުރުމެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ބާރުފުޅުގެ ކަމަށް ހެކިދި ބާރުބޮޑުކުރިން، އެ إِلٰهُ
ބާރުބޮޑުކަމުގެ ކަމަށް ހެކިދި ބާރުފުޅުކުރުމެވެ.

ޝަހާދަތްދޭނެވެ. އެ ކަންތައްތައް އެ ގޮތަށް ކުރުމަށް ބަލާއި، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ
ގެންނެވީ ޝަރުޢަށްޓަކައި ކަން ހިލާލް ބާވައިލުއްވައި ފުރިހަމަ ދަލީލުތަކާއި ބުއްޖަތްތައް
ޤާއިމުކުރައްވައިފިއެވެ، اللهُ ﷻ އަށް އޮޅި ކަމެއްނެތެވެ. ދެން، ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهُ
އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެންނަށް ބައްޓަން މަގަށް މަގުދައްކަވާނެއެވެ.
އަދި، އެ إِلٰهُ ކުރިއްޖެގަންނަވާ މަގުން ހިނގުމުގެ ގޮތް ތަރުތީބު ވުޞޫ، ތިޔަބައިމީހުން
އެންމެންނަށް، އެ إِلٰهُ ދައްކަވާނެވެ.40

39- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
40- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވާށެވެ! اللهُ ﷻ ގެ މަތިވެރިވަންތަ ހިކްމަތުގެ ދަރުސް، އެ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައި މިންވަރުކުރައްވައިފައި ވަނީ، އެކި ދުވަސްވަރު ރިސާލަތްތަކުގައި އުޅޭ މީސްތަކުންގެ ގޮތަށް، ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން ފޮނުއްވައި، ފޮތްތައް ބާވައިލައްވައި، އެ ނަބިއްޔުންނާއި، އެ ރަސޫލުން ގެނެސްދެއްވައި، އެ إِلٰهُ ގެ ބައެއް ދީން މީސްތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށެވެ. ވީމާއެކު، އެ ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން ވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ ދީން މީސްތަކުންނަށް ހާމަކޮށްދެއްވައިފައެވެ. އަދި އެ ދީން ދުނިޔޭގައި މުއުމިނުންނަށް، ގަދަފަދަ އުސޫލުތަކެއް ބަޔާންކޮށްދެއްވައިފައެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ވަނީ، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ތެދުކަން ސާބިތުކޮށްދެއްވައި މުޢުޖިޒާތްތައް، އެ ރަސޫލުންގެ އަތްޕުޅުމަތިން މީސްތަކުންނަށް ދައްކަވައިފައެވެ.

އެއަންނަމަ، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް ބޭރުވެވޭ ކަންތަކާމެދު ހަމަޖެހިގެން ހުރި މީހާ، އެ މީހަކު، އެ إِلٰهُ ވަނީ ދޫކޮށްލައްވައިފައެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ތެދުކޮށް ގަބޫލުކުރުން، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް ބޭރުވެވޭ ކަންތަކާ ދުރުވެވިދާނެ ހައްދުތަކާއި، އެ ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ދޫކޮށްލުމަކީ އިންކާރުކުރުމެވެ، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް ފުރިހަމަޔަށް ކިޔަމަންވާ އަޅުތަކުންގެ ސަބަބު ކުރެވޭނެ ތަކެތިފަހެވެ. އަދި، ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން ދެއްވިކަމުގައި، އެ ހިދާޔަތް ކަމެއް ވަނީ މީސްތަކުންނަށް އެނގެވޭ ގޮތަށް ފާހަގަވެފައެވެ. އެއީ، ތެދުވެރި ކަލޭގެ ކޮންއިއްޔާސް ހުރިހާ ކަމަކާ ދޭއްވާ ހެކިތަކުން، اللهُ ﷻ ގެ ހިކުމަތުގައި ކަމެއްނެތް ކުރައްވާތީ ބަޔާންކޮށްދެއްވި އަދި ދަށްކަމެއް ވިޔަސް ނުލާހިކަން ބަލާށެވެ.

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ ٱللَّهَ حَرَّمَ هَٰذَاۖ فَإِن شَهِدُواْ فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ ٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا وَٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْـَٔاخِرَةِ وَهُم بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾

﴿150﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތަނަޅުކޮމާގާއި، ނަހަމަ ސޫރެ ހެކިވެރިން، اللهُ ﷻ
ހަރާމްކުރުއްވި ބައެއް ތަކެއްޗެހި، އެ إِلٰهُ ހަރާމްކުރުއްވި ތަކެތި ކަމުގައި ބުން އެ ތަކެތި
ހަރާމްކޮށް، އެ إِلٰهަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުރުހާން ދޮގުހަދައި އެއީ މުޝްރިކުންނަން،
އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! "އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ތަނަޅުކޮމާގާއި ނަހަމަ ސޫރެ
މުޝްރިކުން މިތަބައިމީހުން ހަމަ ހަރާމްކުރާ ތަކެތި، اللهُ ﷻ ހަރާމްކުރައްވާފައިވާކަމަށް
ކަން ދަންނަވާ ބައެއް ތިބި ނަމަ، އެ ކަމަށް ހެކިދެނިވިކަން ބަލައި، މިތަބައިމީހުން
އެ ބައެއް ނިކަން ގެންނަވާށެވެ!" ދެން، އެބައިމީހުން ގެންނަ ބައެއް އައިސް ބުނާނަން
ދޮގުހަދައި، އެ ތަކެއްޗަށް، اللهُ ﷻ ހަރާމްކުރެއްވި ތަކެތި ކަމަށް ބުން ދޮގުހެދި ދިން ކަމުގައި
ވިޔަސް، އެތަކެތި ހަރާމްކަމުގައި، އެ ބުނާބަސް، އިބަ ރަސޫލާ ތަސްދީޤުނުކުރައްވާށެވެ!

އުޅުނީ ހަމަކަށަވަރުކޮށް، އެ ގޮތަށް ކުރަންވީ ކަންތައް ކަމަކީ ދީން ކުރިމަތިލާށެވެ.
އަދި އެ ބައެއްގެ ހަވާނަފްސުގެ އެދުމާ އެއްގޮތަށް ކުރިން، ހަރާމްތަކީ ހަރާމްކޮށް
އެޔާ މީހުންގެ ކުރިމަތީ ގޮތުގައިކަމުގައި، އެބައިމީހުންނާ ހުރިވަޅުއިގެން،
އެބައިމީހުންނާ އެކު، އިބަ ރަސޫލާ ކުރިމަތިވެއިންގެންނަވާށެވެ! އަދި އެބައިމީހުންނާ
މަޖުލިސްގައި ނުގެންނަވާނުދެއްވާށެވެ! އަހަރެން ހަމަކަށަވަރުކޮށް، އެބައިމީހުންނަކީ،
اللهُ ﷻ ހަރާމްކުރުއްވި ބައެއް ކަންތައްތަކާއި ބައެއް ތަކެތި ހަރާމްކުރިން، ހަރާމްކުރުއްވި
ބައެއް ކަންތައްތަކާއި ބައެއް ތަކެތި ހަރާމްކުރިން، اللهُ ﷻ ގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކުރި
ބައެއްވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ ވިދި رَبُّ، اللهُ ﷻ އާ އެއްވަރުން
ޝަރީކުންނާއި ތަކެތި ހަމަހަމަކުރިން، ޝިރުކުކުރިން، އެ إِلٰهُ ހިތަވައި އެބައިމީހުން
ހިތް އެދޭހައި އެއްބަސްކަން ހަދާކަންކުރާ ބާޠިލު، އާޚިރަތް ދުވަސް ދޮގުކުރިން، އެ ދުވަހަށް
އީމާންނުވާ، އެ ދުވަހަށް ބަލައި، ހެދި ހަމަޖެހުނުކުރާ ބައެއް ކަމުވެ.[41]

41- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

قُلْ تَعَالَوْا۟ أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ ۖ أَلَّا تُشْرِكُوا۟ بِهِۦ شَيْـًٔا ۖ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَـٰنًا ۖ وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَوْلَـٰدَكُم مِّنْ إِمْلَـٰقٍ ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ۖ وَلَا تَقْرَبُوا۟ ٱلْفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ ۖ وَلَا تَقْتُلُوا۟ ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِى حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾

﴿151﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާގެ އަރިހަށް ތިޔަބައިމީހުން އަންނާށެވެ! އާދޭސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ ހަރާމްކުރެއްވި ކަންތައްތަކާއި ތަކެތި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން ރަސޫލާ ވިދާޅުވެދެއްވައި އިއްވައިދެއްވާހުށީމެވެ. ތިޔަބައިމީހުންކުރާ އަޅުކަމުގައި، اللهُ ﷻ އާ އެއްވެސް މަޚްލޫޤެއް ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކްކުރުން، އެ إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހަރާމްކުރައްވިއެވެ. އަދި ކިޔެއްމަ! އެ إِلٰهُ އަޅުކުރުކަމްވައިދިއި ވަނީ، އެ إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވުމަށާއި، ތިމާގެ ބޭނުންތަށް ފުއްދަވައިދެއްވުމަށް އެދި، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވުމަށެވެ. އަދި ތިމާއަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް، އެ إِلٰهُ ހިނގަވައިދެއްވާނީ ކަމުގެ އުނދަގޫގައި ހުރުމަށާއި، މި ދުނިޔޭ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް ވެސް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް ޚާއްޞަކުރުމަށެވެ.

އަދިވެސް، އެ إِلٰهُ އަޅުކުރުކަމްވައިދިއި ވަނީ، މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮކޮށްހިތުމަށި އުފައިމީހުންނަށް ބަލައި ހެޔޮ ދުޢާކުރުން އުފައިމީހުންނަށް އިހްސާންތެރިވުމަށެވެ. އަދި ފަގީރުކަމުގެ ސަބަބުން ދަރިން ފަގީރުވެދާނެ ކަމުގެ ބިރަށް ބަލައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ދަރިން، ތިޔަބައިމީހުން ނުމަރާށެވެ! އެހެނީ ހަމަ ކަލޭގެފާނުން، ތިޔަބައިމީހުންނާއި އެ ދަރިންނަށް ރިޒުގުދެއްވަނީ، ތިމަން اللهއެވެ.

އަދި ބޮޑެތި ހާދިސާތަކާއި، ޖާބިރުށު ބަލަހުޓަކާގެ ތެރެއިން، ޖައްސަގައިވާ ކަމެއް ވިޔަސް
އަދި ވަންހަނާގައިވާ ކަމެއް ވިޔަސް، އެއިން އެއްވެސް ކަމަކާ ވިދާޅުވުން
ކައިރިންވުމަކަށް! އަދި، ﷲ سبحانه وتعالى ބުނުއްވަމުންދިޔަކަށްވީއިރުވާ އެއްވެސް ނަފްސެއް
ޝަރީކް ބަހައްޓަވާނެ ޤުދުރަތުން ކުރާނެތޯއެވެ! ތާއަށްވެދިޔައި، އެ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް،
ﷲ سبحانه وتعالى ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރެއްވި ބައެއް ކަންތައްތަކާ އަދި އެ ކަންތައްތައް ކުރުން،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ނަހީކުރެއްވި ބައެއް ކަންތައްތަކެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން
ކުރުމަށް، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް، ނަހީކުރެއްވި
ކަންތަކުން ދުރުން ދުރުވެގެންނަށް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްއިން، އެ إِلٰهُ ބަރަކާތްތަކަށް
ހިއްޖިވިއެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކާ އެއްގޮތަށް އުޅުމަށް، އެ إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ވަސީލަތްތައް ކުރެއްވިއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރުމަށް، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި
ކަންތައްތަކާއި ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކާދުރު ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ޖެހުމުގައި،
އެ إِلٰهُ އެންގެވި ގޮތަށް ބަލަދުވެކުރަން ބަޔާއެވެ.[42]

ދަންނާށެވެ! ޝަރީޢަތް ގޮތުން މިހަކަ ދަތުރުކުރުން ބައްދަލާ މިން ބާރަތައް ވެއެވެ. އެއީ:

1. ބައްދަލާ ނުހައި މިހަކަ ވެދި މިހާގެ ހިސާބުން ދިސާބު ހިފުމުގެ ގޮތުން، އެ މިހަކަ ދަތުރުކުރުން
2. ކާފިރުގެ ބައްކަށްތެރިކަން ލިބިގެތުމަށް ޖާހު ޖިހާދަށް މިހާ ތަޢުމުކުރުން
3. މުރުތައްދުވެއްޖެ މިހާ ދަތުރުކުރުން. މި މިން ބާރަތަށެވެ.[43]

42– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
43– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَلَا تَقۡرَبُواْ مَالَ ٱلۡيَتِيمِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ حَتَّىٰ يَبۡلُغَ أَشُدَّهُۥۚ وَأَوۡفُواْ ٱلۡكَيۡلَ وَٱلۡمِيزَانَ
بِٱلۡقِسۡطِۖ لَا نُكَلِّفُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۖ وَإِذَا قُلۡتُمۡ فَٱعۡدِلُواْ وَلَوۡ كَانَ ذَا قُرۡبَىٰۖ
وَبِعَهۡدِ ٱللَّهِ أَوۡفُواْۚ ذَٰلِكُمۡ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾

(152) އޭ ޔަތީމު ކުދިންނާއި އެ ކުދިންގެ މުދަލު ބެލެހެއްޓުން އެ ބަޔަކާ ބަލާލުކުރުވިފައިވާ މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރެއްވި ވަސިއްޔަތްކުރެއްވިފައި ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބެލުމުގެ ދަރުމަގައިވާ ޔަތީމު ކުދިންނާއި އެ ކުދިންގެ މުދަލު ތިޔަބައިމީހުން ހަސަދަވަން ބެލެހެއްޓުމަކީ. އަދި އެ ކުދިންގެ މުދަލު ބަލަހައްޓަމުން ފާއިދާ، އެ ކުދިންނަށް ފައިދާހުރިގޮތުގައި ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ވެސް، އެ ކުދިންގެ ޙައްޤުން ތިޔަބައިމީހުން ނުކުރުމަށްވެ! އަދި އެ ގޮތަށް ކަންތައްތައްކުރުމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރެއްވީމެއް ވެސް، އެ ކުދިންގެ މުދަލު އަދުއްވަލުން ބެލެހެއްޓުމާ ދުރުހެލިވުމަށް އެ ކުދިން އަރައި، މުދަލު ގެންގުޅުމަށް އެ ކުދިން ތަސައްރުފުކުރުމަށް ބާލިޣުވާން ތާނގުތަށްވެ. ދޭންވެފައި، މުދަލު ގެންގުޅުމަށް އެ ކުދިން ތަސައްރުފުކުރެވުން، އެ ކުދިންގެ މުދަލު އެ ކުދިންނާ ހަވާލުކުރުމަށް ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައެވެ!

އަދި މިން އުނިކުރުމެއް މިނުކުރުވުމެއް ވެސް، އަދާކުރުމުގެ ކިރުން ބަރާބަރު އިންސާފުވަން ހިފައި ކަމުގައި، މީސްތަކުންގެ ޙައްޤުތައް ފުރިހަމަކޮށް އަދާކުރުމަށް ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައެވެ. އަދި އެ ގޮތަށް އަދާކުރުމުގެ ކިރުން ބަރާބަރު އިންސާފުވަން މިންއަޅައި މިނުކުރުމަށް ތަކުދެ، ގަސްތަކާއި ނުވަތައި އެއްޗެހި އެނގޭ އުނިކުރުން، ތިޔަބައިމީހުން ހުރަސްއެޅިގޮތް ކަމެއް ނުކުރެވެ. އެހެން ހަދާކަމަށްވެއްޖެ، އެ ނަފްސަކަށް ކުޅަދާނަވާގޮތާ މިންވަރަށް ވުރެ، އިތުރުވެސް ނަފްސަކަށް، ތިމަން الله ތަކުލީފެއް ނުޖެއްސެވީމެވެ.

މި ގޮތަށިން ވެސް، الله ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަންގަވައިދައި ވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވާހަކަ ދައްކާއިރު ވެސް، ހިނގާއިރު ވެސް، ބުނެވުނުބާއިރު ވެސް، ސަވާރަށްތެރިވާއިރު ވެސް އަދި އެ ނޫން ކޮންމެ ހާލު ކަމެއްގައި ވެސް، ބައްދުން އެއްކިބާނުވެ، ބަދަލުވެރިކަމާ އެކު ތުރުތުރުން ވާހަކަދައްކައި، ހެޔިދި، ބުނެވުނުކަން، ސަވާރަށްތެރިވެ އުޅުމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައިދޭން ވެއެވެ. އަދި ގޮތްތިމާގެ މިހާރާ ބަހާ ގުޅިން ނުވަތަ ރަޙުމަތްތެރިއަކާ ބަހާ ގުޅިން، ބައިންވެރިޔާ ރޮދަ ކަމެއް ކުރާނެ ގޮތުން ކަލޭގައި ދިޔަސް، ބަދަލުވެރިކަމާ އެކު އިންސާފުގެ މަގުން ދުއިން ކޮންމެ ކަމެއް ކުރުމަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައިދޭން ވާނެއެވެ.

އަދި، الله ﷻ ގެ ޝަރީޢަތަށް ބަދަލުނުކުރަން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ރަބައިން، الله ﷻ ހިތްޖަވައިދީފާ ބަދަލުކަހަލަވެރު ތިޔަބައިމީހުން ގުޅިރަހަކަލުކާނަވެ! އަދި، الله ﷻ އާއި ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެމެދު ތިޔަބައިމީހުން ކޮންމެވަރަކާ އަންގާފައި ބަދަލުކުރާނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނާއި މީހުންނަށް ހިސާބު ދުވަހު ވެދިގެއިވާ ބަދަލުކަމެއް ވެސް ތިޔަބައިމީހުން ގެންދަމަކަމަށް ހެއްދެވިއްޖެއްސުރެއެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހިސާބުކުރުމަށް ދުވަހު ވެދިގެއިވާ ބަހުތަކުތަކާއި އެއްބަސްވުންތަކަށް، އެ އެއްބަސްވުގެއިވާ ގޮތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ގެނެސްދެވުނުކަށް ކަލާނގެއެވެ! މި ވަޙީއަށްފަހު ބަލާނދެވިއަށް ބުނެވުމަކަށް، އެ ބުނެވުނުތަކަށް ވާ ގޮތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ބަދަލުކުރާނަމަ ބަލައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، الله ﷻ ބަލައިދެއްވި ބުނެވުމަކަށެވެ. އެ ކަންތައްތަކަށް އެ ގޮތަށް ކުރުމަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، الله ﷻ ވަޙީއަށްފަހުކުރެއްވި، އެ ކަންތައްތަކަށް ހަނދުމަކޮށް، އެ ކަންތައްތަކުން ތިޔަބައިމީހުން ނަސޭހަތްތެރިވެގަތުމަށް ބަލައެވެ.[44]

44– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسۡتَقِيمٗا فَٱتَّبِعُوهُۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمۡ عَن سَبِيلِهِۦۚ
ذَٰلِكُمۡ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾

﴿153﴾ ތިޔަބައިމީހުންނަށް، اللهُ ﷻ ދެއްވި ވަޞިއްޔަތްތަކުގެ ތެރޭގައި އަދި ވެސް ވެއެވެ. ތިމަން اللهُ ގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބާވާށެވެ، އެ މަގުން ތިޔަބައިމީހުން ހިނގާނުދާށެވެ! އެ މަގަކީ، اللهُ ﷻ ބާވައިލެއްވި އިސްލާމް ދީނުގެ މަގެވެ. އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންވެދިޔައީ، އެ ދީނުގެ ބައެއް ހުކުމްތަކެވެ. ވީމާ، އެ ހުކުމްތަކާއި އެ ނޫން އެހެނިހެން ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކަށް ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން ތަބާވާށެވެ، އިސްލާމް ދީނުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ހަރުދަނާކަމާ އެކު، ސާބިތުވެ ތިބޭށެވެ! އަދި އިސްލާމް ދީން ދޫކޮށް، އެ ނޫން އެހެން އެއްވެސް ދީނެއްގެ މަގަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބާނުވާށެވެ! ދެން، އިސްލާމް ދީނުގެ މަގު ނޫން އެހެން އެއްވެސް ދީނެއްގެ މަގަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބާވެއްޖެ ނަމަ، ސީދާމަގުން ދުރުވެ، މަގުފުރެދުމުގެ ތެރެއަށް ވަދެވި، اللهُ ﷻ ގެ މަގުން އެއްކިބާވެ، ތިޔަބައިމީހުން ބައިބައިވެގެންދާނެއެވެ.

މި ކަންތައްތަކާ ވެސް، اللهُ ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައި ވަޞިއްޔަތްކުރެއްވީ ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުން ދުރުވެ، އެ إِلٰهަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤުވާވެރިވުމަށް ޓަކައެވެ.[45]

ثُمَّ ءَاتَيۡنَا مُوسَى ٱلۡكِتَٰبَ تَمَامًا عَلَى ٱلَّذِيٓ أَحۡسَنَ وَتَفۡصِيلٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ وَهُدٗى
وَرَحۡمَةٗ لَّعَلَّهُم بِلِقَآءِ رَبِّهِمۡ يُؤۡمِنُونَ ﴿١٥٤﴾

45- التَّفْسِيرُ الْكَبِيرُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لِلْإِمَامِ فَخْرِ الدِّينِ الرَّازِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿154﴾ ދެން ރަސޫލާއެވެ! އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި، ތިމަން إِلٰهُ ބަޔާންކުރެއްވި
ހަބަރުތަކަށް ފަހު، ދެން، ތިމަން إِلٰهُ މި ހަބަރުދެއްވަނީ، مُوسَى عليه السلام ގެ ވާހަކައިންނެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، مُوسَى عليه السلام އަށް، ތިމަން الله ތައުރާތުދެއްވީމެވެ. އެއީ، އެ ރަސޫލާއާއި،
އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެ ހެޔޮ ޢަމަލުކުރާ
ކޮންމެ ހެޔޮކަން، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވާ ނިޢުމަތް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވުމަށާއި، ދީނުގެ
ހުރިހައި ކަމެއް ތަފްޞީލުކޮށް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށާއި، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނަށް ބަކައި
ހުރި ރަޙްމަތެއް ކަމުގައާއި ހިދާޔަތެއް ކަމުގައެވެ.

އެހެންކަމުން، އެ ބޮޑުން، ހިދާޔަތުގެ މަގުން އިރުޝާދުދިނުމަށް، ބައްޔަތް ކޮބައިކަން
އެބައިމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. އެއީ، މަރުވުމަށް ފަހު އަލުން ދިރުއްވައި،
މަހްޝަރުކުރައްވައި، ހިސާބުބެއްލެވުމައި، ޖަޒާދެއްވާ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ
الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އާ ބައްދަލުވާނެ ކަން ތަޞްދީޤުކޮށް އެ ކަމަށް އީމާންވެ، އެ ދުވަހަށް ޖެހޭ
އެބައިމީހުން ހެޔޮ ޢަމަލުކުރުމަށެވެ.[46]

وَهَٰذَا كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ مُبَارَكٌ فَٱتَّبِعُوهُ وَٱتَّقُوا۟ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾

﴿155﴾ އަދި، މި ޤުރުއާނަކީ، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ނުހަނު ބަރަކާތްތެރި ފޮތެކެވެ.
އެ ފޮތުގައި ވަނީ، ދުނިޔެ ވެސް އާޚިރަ ކަމެވެ. ދުނިޔަވީ ޙައިރާތްތަކާއި ދަރަޖަ
އުފުލުމާ ޙައިރާތްތަކާއި މަގެވެ. ވީމާ، އެ ފޮތުގައި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަމުރުކުރައްވައިފައިވާ
ކަންތައްތަކަށް ތަބާވެ ނަހީކުރައްވައިފައިވާ ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ، ތިޔަ ބައިމީހުން ތަޤުވާ
ވެރިކަމުގައި ހުންނާށެވެ! އަދި އެ ފޮތުގައި އަންގަވައިފައިވާ އެއްޗެއް އަމުރުފުޅަކާ
ޚިލާފުވެގެން ކަމަކުނު ތިޔަބައިމީހުން ރަޙްމަތްލިބުމަށެވެ!

އެދީ، الله ﷻ ގެ ބަޔާނުން މިންޖެވެ، އެ إِلٰهُ ގެ ބަސްތަކުން ތަބާވެ ތަޤުވާވެރިވެ
ކާމިޔާބުވުމަށް ޓަކައެވެ![47]

أَن تَقُولُوٓاْ إِنَّمَآ أُنزِلَ ٱلۡكِتَٰبُ عَلَىٰ طَآئِفَتَيۡنِ مِن قَبۡلِنَا وَإِن كُنَّا عَن دِرَاسَتِهِمۡ لَغَٰفِلِينَ ١٥٦

﴿156﴾ އޭ ކާފިރު އަރަބިންނޭވެ! الله ﷻ ފޮތްތައް ބާވައިލެއްވިކަން ކަނޑައެޅި، ތިމަންމެންގެ ކުރީގައި އުޅުނު ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިންގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފޮތްތައް ބާވައިލެއްވިކަމުގައި ވެސް އެބައިމީހުންގެ ބަހުން ކަމުގައި ވުމާ އެކު، "އެ ފޮތްތަކުގައިވާ ވާހަކަތަކެއް ތިމަންމެންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. އަދި އެ ފޮތްތައް ކިޔުމާއި، އެ ފޮތްތަކުގައިވާ ވާހަކަތައް އުނގެނި ދަސްކުރެވޭނޭ ގޮތެއް ވެސް، ތިމަންމެންނަކަށް ނުހުރެވެ. އެހެންކަމުން، ތިމަންމެންނަށް މި ވެސް، އެ ފޮތްތައް ކިޔަވައި، އެ ފޮތްތަކުގައިވާ ވާހަކަތައް ދަސްކުރުމުން ނޫނީ، ޙައްޤަކީ ކޮބައި ކަމާއި ބާޠިލަކީ ކޮބައިކަން އެގި ދެނެގަތުމަކަށް ތިމަންމެން ނުކުޅެދުނީއެވެ." މި ގޮތަށް ބުނާ ބުރަ ޢުޒުރެއް އެއްވެސް ޢުޒުރެއް ނުވުމަށް ޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބަސް ކަމުގައިވާ އަރަބި ބަހުން، މިވަނީ إِلٰهُ އެ ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީއެވެ.[48]

ދަންނާށެވެ! ތައުރާތު ބާވައިލެއްވުނީ ޢިބްރާނީ ބަހުންނެވެ. އަދި އިންޖީލު ބާވައިލެއްވުނީ ސުރިޔާނީ ބަހުންނެވެ. މި ފަދައިން ޝައިޚުލް އިސްލާމް ابنُ تيمِيَّة رحمه الله ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.

أَوۡ تَقُولُواْ لَوۡ أَنَّآ أُنزِلَ عَلَيۡنَا ٱلۡكِتَٰبُ لَكُنَّآ أَهۡدَىٰ مِنۡهُمۡۚ فَقَدۡ جَآءَكُم بَيِّنَةٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٞۚ فَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّن كَذَّبَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَصَدَفَ عَنۡهَاۗ سَنَجۡزِي ٱلَّذِينَ يَصۡدِفُونَ عَنۡ ءَايَٰتِنَا سُوٓءَ ٱلۡعَذَابِ بِمَا كَانُواْ يَصۡدِفُونَ ١٥٧

47- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
48- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿157﴾ އޭ ކާފިރު އަރަބީންނޭވެ! ނުވަތަ ''ޔަހޫދީންނާއި ނަޞާރާއިންގެ
މައްޗަށް ފޮތް ބާވައިލެއްވި ފަދައިން، ތިމަންމެންގެ މައްޗަށް ވެސް އުޑުން ފޮތެއް
ބާވައިލެއްވުނު ނަމަ، އެބައިމީހުންނަށްވުރެން މާ ބޮޑަށް ތިމަންމެންނަށް ބާވައިލެއްވުނު
ފޮތުން އިރުޝާދުލިބިގެން، ސީދާވެގެންވާ ތެދު މަގުގައި ސާބިތުވެ ތިބި ބަޔަކު
ކަމުގައި ތިމަންމެން ވީމުހެވެ.'' މި ފަދައިން ބުނެ ތިޔަ ކާފިރު އަރަބީން ދައްކާނޭ
ޢުޛްރެއް ނުވުމަށް ބަލައި، ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބަސް ކަމުގައިވާ
ސާފު އަރަބި ބަހުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަލައި، ތިމަން إِلٰهُ، ކީރިތި ޤުރްއާން
ބާވައިލެއްވީމެވެ.

ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން ތިޔަބައިމީހުންގެ
ގާތަށް، ނުހަނު ފުއްޑުކަން ބޮޑު ޙުއްޖަތްތަކާއި، ދަލީލުތަކާއި، ޙައްޤުގެ މަގަށް
އިރުޝާދުލިބިދެނިވި ބަސްފުޅުތައް، އެ ފޮތުގައި އެ ވަނީ އައިސްފައެވެ.
އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފޮތަކީ، އިސްލާމީ އުންމަތަށް ބަލައި ހުރި ނުހަނު
ބޮޑު ރަޙްމަތެކެވެ.

ފަހެ، اللهُ ﷻ ގެ ކަލާމުފުޅުގައިވާ އާޔަތްތަކާއި، ދަލީލުތަކާއި، ޙުއްޖަތްތައް
ދޮގުކޮށް، އެ އާޔަތްތަކާއި، ދަލީލުތަކާއި، ޙުއްޖަތްކަން ފުރަގަސްދީ، އެ ފޮތުގައިވާ
ގޮތަށް ޢަމަލުކުރުމުން މަނާވެގެންފި މީހަކަށްވުރެން، އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑު މީހަކީ
ފަހެ ކާކުހެއްޔެވެ؟ އަދި އެ ފަދަ މީހަކަށްވުރެން ބޮޑަށް، އަނިޔާވެރިޔަކާއި
ޢަޛާބުތަކުގެ ހައްދުފަހަނަޅައި ގޯސްފައިވާ އުޅުން އުޅުއްވާ މީހާގެ ވާނުހެއްޔެވެ؟
ނުވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.

ޝައްކެއްނެތެވެ. ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކަށް ހަދަރުންކޮށް ފުރަގަސްދޭ މީހުން
ޢަރުނުގަދަވެސް ވައްދަރަވައި، އެ މީހުންގެ އަޚިލާފުންގެ ގަދަފަދަ ހަޤީޤަތް، އެބައިމީހުންނަށް،
ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުން، ތިމަން إِلٰهُގެ ދީނަށް ހަދަރުންކޮށް ފުރަގަސްދީ،
އެ ދީނަށް ވަނުމުގެ މަގު ތިބޭފަރާތުން ބަންދުކޮށް އުޅުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.[49]

هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّآ أَن تَأْتِيَهُمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ أَوْ يَأْتِىَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِىَ بَعْضُ ءَايَٰتِ رَبِّكَ ۗ يَوْمَ يَأْتِى بَعْضُ ءَايَٰتِ رَبِّكَ لَا يَنفَعُ نَفْسًا إِيمَٰنُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِىٓ إِيمَٰنِهَا خَيْرًا ۗ قُلِ ٱنتَظِرُوٓا۟ إِنَّا مُنتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

﴿158﴾ ދަރު، އިބަ ރަސޫލާގެ ޝިރުކުގަމު ތޫރުކާރާ މީހުން އެ އިންތިޒާރުކުރަނީ، މަރުއިންތިޒާރުވާ މަލާއިކަތުންނާއި، އެ މަލާއިކަތުން އެއިތިރިވުމަށްޓަކައިތަކެއްސަށާ މަލާއިކަތުން އެބައިމީހުންގެ މަރުއިންތިޒާރުގެ ތަކައި އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވުން ވަގުތު އަޅުގަނޑު ވެގެން، އެރޫން ކަލޭގެފާނު ބަލާށެވެ! ނުވަތަ ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ،
اللّٰهُ ﷻ އަޅުގަނޑުގެ ދުވަހުގެ، ނިޔާކުރައްވައި ފައިސަލާކުރެއްވުމަށް، އެ إِلٰهُ
ވަޑައިގެންނެވުން ވަގުތު އަޅުގަނޑު ވެގެން، އެރޫން ކަލޭގެފާނު ބަލާށެވެ! ނުވަތަ
ގިޔާމަތް ފާޅުވުމުގެ އިޝާރާތް، ޤިޔާމަތް ދުވަހު އަނގުން ގާތްވެއްޖެ ކަމުގެ ބައެއް ޢަލާމާތްތަކާއި
ދަލީލުތައް ފެންނަން، ވަގުތު އަޅުގަނޑު ވެގެން، އެރޫން ކަލޭގެފާނު ބަލާށެވެ!

ޝައްކެއްނެތެވެ. ބާރަށްވެރިކަމަ ކިބަ އަޚްލާޤުތަކުން ފެނުމުން، އެ ވަގުތު އީމާނުވާ
ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ އީމާނަކުން ކިޔާނާ އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުކުރެވެ. އަދި، އެއިން
ކަމެއް ދިމާވުމުގެ ކުރިން އީމާންވެފައި ނުވާ ނުވަތަ އީމާނުން ހެޔޮ އަމަލުތަކެއްފައި ނުވާ
ނަފުސެއް ކަމުގައި އެ ނަފުސެއް ވެސް ނުލަބެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރާ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! މަރުގެ އަލާމާތްތައް ފެނުމަށް، ނުވަތަ ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވުމުގެ އަލާމާތްތައް
ފެނުމަށް، ތިޔަބައިމީހުން އިންތިޒާރުކުރޭ، ބަލަބަލައި ތިބޭށެވެ! އެއިން ކަމެއް
އައުމުން، ހަށްދުވަހުގައި ކުރިން ބަދަލު ކަމާއި، ބުރިއާއިގެއިވީ ކުރިން ބަދަލު ކަމާއި، އަދި
އިޚްލާސްތެރިވެ ހެޔޮ ޢަމަލުކުރުމަކީ ކުރިން ބަދަލު ކަމާއި، ނުބައި ނުވަތަ މުޅިންހެނެ
ކުރިން ބަދަލު ކަން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޙަޤީޤަތުގައި އެނގޭނެ ކަންކަމެވެ. އަދި
ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެން މުސްތަޤުބަލުން ވެސް މި ތިބީ، އެއިން ކަމެއް އަންނާނޭ
ވަގުތަކަށް އިންތިޒާރުކުރަން ބަލަބަލައެވެ.50

إِنَّ ٱلَّذِينَ فَرَّقُواْ دِينَهُمۡ وَكَانُواْ شِيَعٗا لَّسۡتَ مِنۡهُمۡ فِي شَيۡءٍۚ إِنَّمَآ أَمۡرُهُمۡ إِلَى ٱللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم
بِمَا كَانُواْ يَفۡعَلُونَ ﴿١٥٩﴾

﴿159﴾ ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ގެ އެއްކަލާނގެ ދީނުގައި ބައިބައިވެ ފިރިހެނުން، އޭ إِلٰهُ
ބަޔަކުވެސް ސަލާމަތެއް އަދާކުރާ އެކުވެރި އެއްބައިވަންތަ ބަދަލު ކަމުގައި ތިބެމުން ވީނު،
ދީނުތެރިންނައި، ނަސާރާއިންނައި، މި ދެބައިމީހުން ފިޔަ އެބައިމީހުންގެ ދީނުގެ
ކަންކަމުގައި ބައިބައިވެ، ވަކިވަކި ޖަމާޢަތްތަކަކަށް ބެހިގެން ދިޔައެވެ. އަދި
އެ ދެބައިމީހުންނަށް ޖަހައި، އޭ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ތަކެތީގެ ބައެއްގެން ބައެއް ތަކެއްޗަށް
ކުފުރުކުރެ، އަށްބައި ތަކެއްޗަށް އެ ދެބައިމީހުންގެ ބައެއްގެން ގިނަ ބަޔަކު ކާފިރުވިއެވެ.
އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް އެބައިމީހުން ކުރިއިރު، އެބައިމީހުންގެ
ބަދަލު، އިބަ ރަސޫލާ ވަގައިގެންނުވާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނާއި އެބައިމީހުންގެ
ޙިސާބުގައިކުރި ހުކުމުންބާރުކަމުން، އިބަ ރަސޫލާ ބަރީއަވެވަގައިގެންނުވާނެއެވެ.

50- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވުމާއެކު، އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް އޮތީ، ބައްޖު ދީން އެބައިމީހުންނަށް އިއްވަވައިދެއްވައި
އިންޒާރުކުރެއްވުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ކަމެއް ބަލަހައްޓަވަނީ،
އެ إِلٰهއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ޢަމަލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން އެބައިމީހުންނާ ސުވާލުކުރައްވައި،
އެބައިމީހުންނާމެދު ޙުކުމްކުރެއްވުން ވަނީ، ހަމައެކަނި اللهُ ﷻ އަށެވެ. ދީން އެއަށްފަހު،
ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުން ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ޚަބަރު، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން
އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އަޚްލާޤުކުރުމުގައި އިޙްސާންތެރިވެ
ހެޔޮ ޢަމަލުކޮށް އުޅުނު މީހުންނަށް، އެ ކަލާގެ ހެޔޮ ޖަޒާދެއްވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.
އަދި އުޅުނު ނުބައިޢަމަލެއްކޮށްގެން އުޅުނު މީހުންނަށް، އެ ކަލާގެ ޢުޤޫބާތުގައި ސަޒާ
ދެއްވާނީ ކަން ވެސް ކަށަވަރެވެ.51

مَن جَآءَ بِٱلْحَسَنَةِ فَلَهُۥ عَشْرُ أَمْثَالِهَا ۖ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰٓ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿١٦٠﴾

﴿160﴾ ޤިޔާމަތް ގާއިމުވާ ދުވަހުން، އެއްވެސް ހެޔޮ ޢަމަލަކާއިގެން، اللهُ ﷻ ގެ
ހަޟްރަތަށް އައިސް، އެ إِلٰهާ ބައްދަލުކުރާ ކޮންމެ މުއުމިނަކު ދަންނާށެވެ! ދެން،
އެ މީހަކު ކުރާ ކޮންމެ ހެޔޮ ޢަމަލަކަށް ދިހަގުނަ ދަރުމަ، އެ މީހަކަށް، އެ إِلٰهُ
ދެއްވާނެއެވެ. އަދި ދެއްކެއްގެ މިންވަރުން ވިޔަސް އެ މީހަކަށް ދެއްވާ ޘަވާބު އުނި
ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ގާއިމުވާ ދުވަހުން، އެއްވެސް ނުބައި ޢަމަލަކާއިގެން،
اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތަށް އައިސް، އެ إِلٰهާ ބައްދަލުކުރާ ކޮންމެ މީހަކު ދަންނާށެވެ!
ދެން، އެ މީހަކަށް ދެއްވާނީ އެ މީހަކު ކުރި ނުބައި ޢަމަލާ އެއްވަރު ޢަޒާބެއް، ދެއްވާ
ސަޒާއެވެ. އަދި އެއަށްވުރެން އިތުރު ސަޒާއެއް ޤަރަދަޔަކުގައި ވެސް ނުދެއްވާނެއެވެ.

51- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި ޛައްރާއެއްގެ މިންވަރަކުން ވިޔަސް، އެ މީހަކަށް ޒިޔާދަކޮށް ބަދަލު އިތުރު ނުކުރައްވާނެއެވެ.
އެހެންކަމުން، އެއްވެސް މީހަކަށް އެއްވެސް އަނިޔާއެއް ނުވާނެއެވެ.[52]

قُلْ إِنَّنِي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾

﴾161﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރާ މުޝްރިކުންނަށް
ތިބާ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ހެޔޮމަގާ އަޅުގަނޑުންނަށް ދައްކަވައި،
ތައްޔާރުކުރައްވައިދެއްވާ ސީދާ ދެމިހުރި ތެދު މަގަށް މި އަޅުގަނޑު ދަޢުވަތުދެއްވައި،
އެ މަގަކީ އިސްލާމްދީނެވެ، ހިދާޔަތުގެ ސީދާ ތެދު މަގު، މި އަޅާގެ ވެރި رَبُّ ވަހީ
މި އަޅާއަށް ދައްކަވައިދެއްވިއެވެ. ސަލާމަތްކަން ހޯދާނެ. އެ މަގަކީ، އެ މަގުން ހިނގައިދިޔަ ނަބީ،
ދުނިޔޭގައި އާޚިރަތް ވެސް ތަޢާލާގެ ރިޟާ ހޯދުމަށް މަގެވެ. އެއީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ
އުޅުއްވަން ތަރައްގީކުރެއްވި ހުރި އިސްލާމު ދީނުގެ މަގެވެ. އަދި ބައިވެރިކުރާ ގެނެއްލާ މަގުތަކުން
އެއްކިބާވެ ވަކިވެގެން ހުރުމުގެ އެކު، ތައުޙީދުގެ މަގަށް ދަރުމަވެރިވެގެން ހުރުމެވެ،
إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ގެ ދީނުގެ މަގެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ހަމަޖައްސަވައި އެއްވެސް
އެއްބައިވަރު އަދި ޝަރީކަކު ވިޔަސް އަޅުކަންކުރާ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއާ އެކުގައި އެއްވެސް ޝަރީކު
ބައިވެރިކުރާ، މުޝްރިކުން ފަދަ މުޝްރިކަކު ނޫނެވެ، إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ނުވެއެވެ.[53]

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾

﴾162﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރާ މުޝްރިކުންނަށް،
ތިބާ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން ރަސޫލާ ނަމާދުކުރައްވާނީ،
اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއަށެވެ. އަދި ކަތިލައްވާނީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އިސްމުފުޅު ވިދާޅުވެ، އެ إِلٰهއަށެވެ.

52– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

53– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި މި ނޫން އެންމެހައި އަޅުކަން ވެސް، ތިމަން ރަސްކަލާ އަދާކުރައްވައި، ހަމައެކަނި
اللهُ ﷾ އަށެވެ. އަދި، اللهُ ﷾ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް، ތިމަން ރަސްކަލާ
އަޅުކަމެއް ނުކުރައްވަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކޮށް އުޅޭ ފަތަރިން،
ބުދުތަކާއި، ޙަޔާތުގައި މިންނަތާއި، ޖިންނިންނާއި އަދި އެ ނޫން އެހެން މަޚްލޫޤުން
ވިޔަސް، ތިމަން ރަސްކަލާ އަޅުކަމެއް ނުކުރައްވަމެވެ. އަދި ނުވެސް ކުރައްވާނަމެވެ. އަދި
ތިމަން ރަސްކަލާގެ ދިރިހުންނެވުމާއި އަވަހާރަވުން ވެސް މިލްކުވެގެންވަނީ، ޚަލްޤުތަކުގެ
ވެރި اللهُ ﷾ އަށެވެ. އަދި، ތިމަން ރަސްކަލާގެ އެއްވެސް ކަމެއް، ޚަލްޤުތަކުގެ ވެރި رَبُّ،
اللهُ ﷾ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް މިލްކުވެގެން ނުވެއެވެ.[54]

لَا شَرِيكَ لَهُۥ ۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾

﴿163﴾ اللهُ ﷾ އަށް، އެ إِلٰهުގެ އުލޫހިއްޔަތުގައްޔާއި، ރުބޫބިއްޔަތުގައްޔާއި، އެ إِلٰهައަށް
ހުއްޓަވާގެންވާ އިސްމުފުޅުތަކާއި، ޞިފަފުޅުތަކާއި، ކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގައި،
އެ إِلٰهައަށް އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު ނުވާ އަދި، އެ إِلٰهާ އެއްގޮތް އެއްވެސް އެހެން
ފަރާތެއް ނުވާ، إِلٰهެވެ. އަދި، اللهُ ﷾ އީ، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ
އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވާ، އެއްކައުވަންތަ إِلٰهެވެ. ވާއެކު، ތިމަން ރަސްކަލާގެ
ވެރި رَبُّ، ތިމަން ރަސްކަލާއަށް އަމުރުކުރައްވައިފައި ވަނީ، ޝިރުކުގެ އެއްވެސް
މިންވަރެއް ނުހިމެނޭ ޚާލިސް ތައުޙީދުގައި، ހިފަހައްޓަވައި، އިޚްލާސްތެރިކަމާ އެކު
އެ ތައުޙީދުގެ މަތީގައި ސާބިތުވެ ދެމިހުރުމަށެވެ. އަދި މި އުންމަތުގެ މުސްލިމުންގެ
ތެރެއިން، އެ إِلٰهުގެ އަމުރުތަކަށް ބޯލަނބާ ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ إِلٰهުގެ
އެއްކައުވަންތަކަން އެންމެ ފުރަތަމަ ގަބޫލުކުރި މީހަކީ ތިމަން ރަސްކަލެވެ.[55]

54- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

55- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

قُلۡ أَغَيۡرَ ٱللَّهِ أَبۡغِي رَبّٗا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيۡءٖۚ وَلَا تَكۡسِبُ كُلُّ نَفۡسٍ إِلَّا عَلَيۡهَاۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٞ
وِزۡرَ أُخۡرَىٰۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرۡجِعُكُمۡ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ فِيهِ تَخۡتَلِفُونَ ١٦٤

﴾164﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރާ މުޝްރިކުންނަށް،
އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! اللهُ ﷻއި، ނޫނުގެ ތެރެއިން އެންމެހައި ތަކެތި އުފައްދަވައި
ހަރުދަނާކުރައްވާ، އެ ތަކެތީގެ ވެރި رَبّއެވެ. އަދި ބާރަވެރިކަމުގެ ހުރިހައި ކަމެއް ހިންގަވައި
ތަދުބީރުކުރައްވާ، އެއްކައުވަންތަ اللهُ ﷻ އެވެ. ކަން މިހެން ހުރިއިރު، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި
އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް އަދި އެއްޗެއް މިހާރު، إِلٰهަކު ކަމުގައްޔާއި، رَبُّ ކަމުގައި
ހޯދުމަކީ، އެ ފަރާތަކަށް ނުވަތަ އެ އެއްޗަކަށް، ތިމަން ރަސޫލާ އަޅުކަންކުރައްވާން
ވިސްނާނީތޯ؟ އެއްވެސް ބާވަތެއްގައި، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް،
ތިމަން ރަސޫލާ އަޅުކަމެއް ނުކުރައްވާނަމެވެ.

ސަވާބުލިބޭނެއެވެ. ކޮންމެ މީހަކު ކުރާ ނުބައި ޢަމަލުތަކުގެ ފާފަ ހުންނާނީ، ހަމަ
އެ މީހެއްގެ މައްޗަށެވެ. އަދި އެއްވެސް ނަފްސަކަށް، އެ ނަފްސެއްގެ ކުރާ
ފާފައެއްގެ ބަރު ދީނުން ނުޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ފާފަވެރި ކުށްވެރިއަކާ،
އެހެން މީހަކު ކުރާ ފާފައިގެ ކުށެއް ނުއުފުލާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ކޮންމެ ފާފައެއްގެ
ބަދަލު އުފުލާނީ ހަމަ އެ ފާފައެއް ކުރާ މީހާއެވެ. ދެން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން،
ތިޔަ އެންމެހައިކަމުގެ އެނބުރިދިއުން ވާނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻގެ
ހަޟްރަތަށެވެ. ދެން އޭރުން، ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި ޚިލާފުވެގެން ކަންތައްތަކުގެ
ޚަބަރު، اللهُ ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނެއެވެ. އެ ކަންތައްތަކާ، އިސްލާމް ދީނާމެދު
ތިޔަބައިމީހުން ދެބަސްވި ޚިލާފުވުމުގެ ކަންތައްތަކެވެ.[56]

56– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَهُوَ ٱلَّذِي جَعَلَكُمۡ خَلَٰٓئِفَ ٱلۡأَرۡضِ وَرَفَعَ بَعۡضَكُمۡ فَوۡقَ بَعۡضٖ دَرَجَٰتٖ لِّيَبۡلُوَكُمۡ فِي مَآ ءَاتَىٰكُمۡۗ
إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ ٱلۡعِقَابِ وَإِنَّهُۥ لَغَفُورٞ رَّحِيمُۢ ﴿١٦٥﴾

﴿165﴾ އަދި، اللهُ ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރިން ބިމުގައި އުޅުނު އުމަތް ގިނަ ބަޔަކު
މަރުވެ ނިމިދިޔުމަށް ފަހު، ބިމުގެ ހަލީފާއިން ކަމުގައި، ތިޔަބައިމީހުން ލެއްވި، إِلٰه އެވެ.
އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން ބިމުގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި އާބާދުކޮށް، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި
ބަލައިގަތުން ކިޔަމަންތެރިވެ، ހަވާލުކުރީ، އެ إِلٰهަށް އަޅުކަންކޮށް އުޅުމަށް ބަލާށެވެ.
އަދި، اللهُ ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޙްވާލުތަކުގައި އިލްމީބާރުކަމުގައި ބަޔަކު،
މުދަލުވެރިކަމާއި، ބާރާއި، މި ނޫން ވެސް ތަފާތު ނިޢުމަތްތަކުން ދެއްވައި،
ތިޔަބައިމީހުންކުރެ އެއް ބައަކު، އަނެއް ބައެއްގެ މައްޗަށް ދަރަޖައަކަށް
އުފުއްލެވީ، إِلٰه އެވެ.

އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهަށް ޝުކުރުވެރިވާ އަޅުންނާއި އެ ނޫން މީހުން
ވަކިވެ، އެ ކަން މީސްތަކުންނަށް ފާޅުވުމަށް އިމްތިހާނުކޮށް ބަލާށެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ!
ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهަށް އުރެދި ކާފިރުވާ މީހުންނަށް އުޤޫބާތްދެއްވުމުގައި
އިރާދަކުރައްވައިފިނަމަ، އެ ކަމަށް އަވަސްވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهަށް އިނާބަތްވެ ތައުބާވާ އަޅުތަކުންނަށް ކުށްފުއްސަވާ ފާފަ
ގިނަގިނައިން ފުއްސަވާ، ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهُ ކަން ކަށަވަރެވެ.

ތަންބީހެވެ! اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން، الْغَفُورُ އާއި، الرَّحِيمُ އާއި،
މި ދެ އިސްމުފުޅަކީ، الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދެ އިސްމުފުޅެވެ. الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى އަކީ،
اللهُ ﷻ ގެ ރީތި އިސްމުފުޅުތަކެވެ.[57]

57– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ޤުރްއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ." އަދިވެސް ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: "اللهُ ﷻ ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރަކު ވެސް އުނގަންނައިދީފި މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔަވާހައި ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބިހުންނަހުއްޓެވެ."